

M HKA 2023 Jaarverslag

Inhoud

1	INLEIDING	8
2	AFDELINGSNIEUWS	14
2.1	Artistieke Presentatie	
2.1.1	Programmering	
2.1.2	Productie	
2.1.3	De Cinema	
2.2	Museale Werking	
2.2.1	Beheer kunstcollectie	
2.2.2	Bibliotheek	
2.2.3	Beheer Archieven	
2.2.4	Contentmanagement: onderzoek en digitale werking	
2.3	Publiekswerking	
2.3.1	Een nieuw museum voor hedendaagse kunst	
2.3.2	Digitale communicatie en online community	
2.3.3	Communicatiecampagnes en publieksbereik	
2.3.4	Bezoekersaanbod	
2.3.5	Interne werking	
2.4	Ondersteuning	
2.4.1	Financiën	
2.4.2	HR-beleid	
2.4.3	Organisatie en beleid	
2.4.4	Facilitair Management	
2.4.5	M HKA FE	
2.4.6	Panamarenkohnuis	
2.4.7	Veiligheid en welzijn op het werk	
2.4.8	ICT en Digitalisering	
2.4.9	Duurzaamheid	
2.4.10	Bestuur	
3	SOCIAAL-ECONOMISCH VERSLAG VAN DE WERKING	82
3.1	Omzet (uitgaven versus inkomsten)	
3.2	Personeel	
3.3	Werkingskosten	
3.4	Groei subsidies en toelagen	
3.5	Kunstenaars	
4	VERWERVINGEN - BRUIKLENEN 2023	88
4.1	Aankopen 2023	
4.1.1	Aankopen Vlaamse Gemeenschap - M HKA 2023	
4.1.2	Aankopen De Stadscollectie Antwerpen - M HKA 2023	
4.1.3	Eigen aankopen 2023	
4.2	Schenken 2023	
4.3	Structurele samenwerkingen	
4.4	Werken in bruikleen aan het M HKA	
4.5	Bruiklenen 2023	
4.5.1	Langdurige bruiklenen 2023	
4.5.2	Tijdelijke bruiklenen 2023	

5	BEZOEKERSAANTALLEN 2023	104
5.1	Betalende bezoekers 2023 – museum	
5.2	Gratis bezoekers 2023 – museum	
5.3	Bezoekers Extra Muros 2023	
5.4	Bezoekers Filmwerking 2023	
5.5	Overzicht	
5.6	Analyse bezoekers	
5.6.1	Analyse diversiteit betalende bezoekers (herkomstlanden)	
5.6.2	Spreiding bezoekers binnenland	
5.6.3	Leeftijden	
5.7	Digitale bezoekersaantallen	
5.7.1	Website M HKA.be	
5.7.2	Onderzoeks- en tentoonstellingsplatformen	
6	TENTOONSTELLINGEN	112
6.1	Dora García – Ze heeft vele namen	
6.2	Museum Spelen	
6.3	Dorothy Iannone – Liefde is voor altijd, toch?	
7	COLLECTIETENTOONSTELLINGEN	124
7.1	Museum in beweging – Gordon Matta-Clark	
7.2	Collectiegebonden Tentoonstellingen	
7.2.1	Denmark – Sie sollten in Ruhe Weiterarbeiten – 50 jaar dode letters	
7.2.2	Mass (and Individual) Moving	
7.2.3	Shen Xin – Brine Lake (A New Body)	
7.2.4	Slavs & Tatars – Vriendschap van Naties: Poolse Sjiitische Showbizz	
7.2.5	Askhat Akhmedyarov – In dialoog met vuur	
7.2.6	Panamarenko – Transport	
7.3	Archieftentoonstellingen	
7.3.1	Multi / Art / Paper / Press / Gallery: Hommage aan Paul Ibou & Liliane-Emma Staal	
7.3.2	Marcel Van Maele – Als een gedicht zijn gezicht verliest	
7.3.3	Kiezen voor Kunst. Drie tentoonstellingen voor hedendaagse beeldende kunst tijdens Antwerpen '93	
8	IN SITU	138
8.1	#19: Tenant of Culture	
8.2	#20: Ignace Cami – RE: ANKER	
8.3	#21: Elene Chantladze & Nata Janberidze / Ketī Toloraia (Rooms Studio) – europalia georgia	
9	SUPERHOST	146
9.1	#3: ANTENA. Luisteren naar muren – door Céline Gillain	

10	INBOX	152
10.1	Jan Carlier – Ocean Highway	
10.2	De vijf seizoenen. Galerie Ronny Van de Velde. Fragmenten uit leven en werken. Deel 5: Galerie Ronny Van de Velde	
10.3	Ziekenhuisschool	
10.4	Call Me By Your Meme	
10.5	Marc Bertel – Iteration I: Everything is Everythang (Prijs Hugo Roelandt 2022)	
10.6	Show Up in M HKA – INBOX selection: Onboards Biennale 21	
10.7	Tom Hallet – The Boar and the Shepherd	
10.8	Kristien Daem – Ten Women / Dix Femmes / Tien Vrouwen / Zehn Frauen Portrait series III	
10.9	Kasper Andreasen – High Capacity	
10.10	Nikolay Karabinovych – Karabynovych.jpg – Recent works on paper	
10.11	Cindy Wright – Still Well	
11	EXTRA MUROS	164
11.1	Solo 36: Christaan Bastiaans (Club Solo, Breda)	
11.2	Pop-uptentoonstelling (Havenhuis, Antwerpen)	
11.3	This is Us (Z33, Hasselt)	
11.4	DISPATCHES: kunstenaars ontwerpen postkaart als oproep tot solidariteit (Kyiv Biennial 2023)	
12	EVENEMENTEN	170
12.1	Structurele evenementen	
12.1.1	Art's Birthday	
12.2	Occasionele evenementen	
12.2.1	Gesprek over performancekunstenaar Taroni-Cividin	
12.2.2	Boekpresentatie 'Passiviteit. Tussen onverschilligheid en pacifisme' + gesprek	
12.2.3	Artist Talk door Céline Mathieu	
12.2.4	Live Radio: The Summer of Leo Live	
12.2.5	Boekpresentatie 'Mash Up – works from 1999 to 2022' + signeersessie	
12.2.6	Boekpresentatie 'Het boek van Schoonheid en Toeval' + gesprek	
12.2.7	Meer dan 50 cultuurhuizen in België en Nederland hijsen samen de witte vredesvlag	
12.3	Evenementen bemiddeling	
12.3.1	Ateliers	
12.3.2	Krokuskriebels	
12.3.3	Yogasessies in het M HKA	
12.3.4	Erfgoeddag 'Beestig'	
12.3.5	De schatten van vlieg in het M HKA: Voel jij wat ik voel?	
12.3.6	Het Salon	
12.3.7	Bezoek aan het Panamarenkohuis	
12.3.8	Wandelgesprek op zondag	
12.3.9	Museumnacht 'Forever Young'	
12.3.10	Antwerp Pride Week@M HKA	
12.3.11	Open Monumentendag	
12.3.12	Lerarendag	
12.3.13	Kunstendag voor Kinderen	
12.3.14	Avond van de Student	
12.3.15	M HKA uncensored – 75 jaar Universele Rechten van de Mens	

13	PUBLICATIES	182
13.1	Flankerende publicaties	
13.1.1	Inserts in Real Time: Dora García Performance Work 2000-2023	
13.1.2	Anthea Hamilton: Mash Up - works from 1999 to 2022	
13.1.3	KIEZEN VOOR KUNST. Drie tentoonstellingen van hedendaagse beeldende kunst tijdens Antwerpen 93 (bezoekersgids)	
13.2	Tijdschriften	
13.2.1	Afterall	
13.2.2	E-FLux	
14	DE CINEMA	186
14.1	Overzicht per maand	
14.2	Festival en events	
14.3	Schoolvoorstellingen	
14.4	Filmworkshops	
15	EXTERNE WAARDERING	196
15.1	Vragen aan de instelling en medewerkers	
15.2	Internationale netwerken	
15.3	Opleidings- en vormingsactiviteiten	
16	ORGANOGRAM	204
17	SEMI-VASTE MEDEWERKERS M HKA	208
17.1	Jobstudenten	
17.2	Artikel 60	
17.3	Vrijwilligers	
18	BEDRIJVENCLUB EN SPONSORWERVING	212
18.1	Activiteiten	
18.2	Ledenaantal	
18.3	Specifieke sponsoring	
18.4	M HKArt Circle	
19	NOCTURNES EN VERHUUR ACCOMMODATIE	218
20	VRIENDEN VAN HET M HKA	222
21	CKV - Centrum Kunstarchieven Vlaanderen	226
21.1	Situering	
21.2	Veldkaart	
21.3	Expertisedeling & kennisopbouw	
21.4	Dienstverlening	
21.5	Netwerking	
21.6	Communicatie	
21.7	Archiefpresentatie	
22	FOTOCREDITS	246

1 Inleiding

Begin 2023 kondigde minister-president Jan Jambon de doorstart aan van het in het regeerakkoord voorziene nieuwbouwtraject voor het M HKA. Er was een herberekening nodig omdat het voorziene budget door de inflatie en de sterk toegenomen bouwkosten niet meer volstond. Het bestuursorgaan dankte de minister-president voor zijn inspanningen om dit traject opnieuw op de rails te zetten.

In juni werd de architectuurwedstrijd internationaal gepubliceerd. Op het eind van het jaar bleek, na een bezonningsstudie uitgevoerd in het kader van de oplevering van een hoogbouwrapport, dat het quasi onmogelijk was het hele programma op de site van het huidige Hof van Beroep te realiseren en dat hiervoor dus een oplossing nodig was. Dit gebeurde en er werd een nieuwe oproep gelanceerd.

Er werd meteen ook een aanzet gemaakt tot een operationele omkadering van dit veranderingstraject, waarbij in het addendum voor de verlenging van de beheersovereenkomst werd vastgelegd dat er een interne coördinator zal worden aangesteld voor het infrastructuurtraject en een tweede voor het daarmee logischerwijs verbonden instellingstraject. Deze functies zullen worden aangeworven door het departement Cultuur, Jeugd en Media, dat deze werknemers vervolgens zal detacheren.

Het bestuursorgaan attendeerde de minister-president reeds in 2022 op de vele meerkosten die op het M HKA afkwamen, waarbij in artikel 19 paragraaf 4 van de beheersovereenkomst is voorzien dat M HKA in dergelijke gevallen bij de voogdijoverheid kan aankloppen om een oplossing te vinden, zoals de stedelijke musea doen bij de steden. De minister-president gaf hieraan gehoor, initieel binnen een bredere regeling om tegemoet te komen aan de gestegen energiekosten. De door het bestuursorgaan voorgestelde aanspreking van reserves werd uiteindelijk niet toegestaan.

Het bestuursorgaan deelde met de minister-president de analyse van de brede waaier van structurele meerkosten die de werkbaarheid bedreigden. Het wees daarnaast op de noodzaak om reeds enkele elementen van het routeplan in werking te stellen, aangezien anders de haalbaarheid ervan naar de opening van de nieuwe infrastructuur toe in het gedrang zou komen. Daarbij werden de prioriteiten naar voor geschoven die het bestuursorgaan in 2022 na analyse had onderschreven, namelijk het digitaal museum en de uitbouw van het door Vlaanderen in 2019 opgerichte Centrum voor Kunstarchieven Vlaanderen (CKV) in de schoot van het M HKA, dat hiervoor een bescheiden startsubsidie toebedeeld kreeg.

De minister-president onderschreef deze analyses en kende M HKA op het eind van het jaar, in de slipstream van de inhaalbeweging van de subsidies voor cultureel erfgoed, een structurele verhoging van de toelage toe van 1.600.000 euro, waarvan 800.000 euro om de stijging van de structurele kosten te dekken en zo een verdere werking mogelijk te maken, 600.000 euro voor het digitaal museum en 200.000 euro voor het CKV.

Hoe dan ook was 2023 een jaar dat bedrijfsmatig in het licht stond van verdere bezuinigingen, na het verlies van het voorafgaande jaar. In een begrotingswijziging werden in de loop van het jaar de uitgaven verder verminderd voor een bedrag van 270.000 euro. Het M HKA slaagde erin het jaar quasi in evenwicht te beëindigen dankzij het voorzichtig en nauwlettend beleid. De subsidie steeg met 4%, de omzet met 28%.

Het M HKA besteedde veel aandacht aan de interne organisatie. De fall-out van de coronacrisis liet zich, zoals op zovele andere plaatsen in onze maatschappij, nog voelen, en moest worden ondervangen, maar er werden daarnaast ook vele stappen gezet in een toekomstgerichte herijking van de organisatie.

Na het afronden van het zware traject van nieuwe functieomschrijvingen en een functieclassificatie werden volgende stappen mogelijk. Er werd een cyclus opgezet waarbij er zowel op afdelingsniveau, als voor individuele werknemers vooruitblik- en evaluatiemomenten voorzien zijn. Er was een substantieel traject voor leidinggevend, gestoeld op een visie van coachend leidinggeven.

Verder werden ook een policy voor structureel thuiswerk en een opleidingsplan uitgerold.

Op het vlak van governance waren er een aantal belangrijke bewegingen. De statuten van het M HKA werden herzien met als hoofddoel ze aan te passen aan het nieuwe Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen (WVV), dat onder andere een uitgebreide omschrijving van het 'belangeloos doel' vraagt. De Deontologische Code van het M HKA werd volledig herzien en benaderd vanuit de nu internationaal gangbare titel/term 'Ethische Code'. De functieomschrijvingen van directie en leden van het managementteam werden herzien.

De filmmuseale werking van De Cinema, een van de twee poten van de inhoudelijke werking van M HKA, vroeg in 2023 bijzondere aandacht, na de moeilijke coronaperiode en het ontslag van de coördinator. Er werd een externe evaluatie afgerond, die leidde tot een aanpassing van het organigram dat werd ingeperkt. Er werd op basis van de evaluatie ook een traject ingezet van heronderhandeling van de kaderovereenkomst tussen M HKA en De Studio, dat van start kon gaan na de indiensttreding van de nieuwe coördinator-programmator in september.

Ook de programmering van het M HKA kwam terug op kruissnelheid: de meerjarenplanning 2023-2026 op basis van een businessmodel dat een berekend risicomodel is.

Het M HKA realiseert jaarlijks drie grote tentoonstellingen. In 2023 waren dit: *Dora García – Ze heeft vele namen*, gebaseerd op de performance gebaseerde praktijk van de kunstenares; *Museum Spelen*, georganiseerd in samenwerking met De Studio, waarbij het museum transformeerde in een sfeervolle en speelse plek voor kinderen; en *Dorothy Iannone – Liefde is voor altijd, toch?* die een uniek uitgebreid overzicht bood van het werk van de neo-avant-gardistische kunstenares na haar plotse overlijden eind 2022. Naar aanleiding van deze tentoonstelling verschijnt het boek *Love is Forever, Isn't It?* uitgegeven in samenwerking met JRP|Editions.

Het IN SITU-programma werd in 2023 voortgezet. Het is een reeks van middelgrote tentoonstellingen waarbij de productie van nieuw en experimenteel werk door jonge en midcareer kunstenaars vooropstaat. Hendrickje Schimmel werkt in de mode, maar vanuit het perspectief van hedendaagse kunst, en onder de naam van *Tenant of Culture* creëerde ze een nieuwe installatie; In *Re:Anker* speelde kunstenaar Ignace Cami met de notie 'erfgoed' en 'volkscultuur', en ondervroeg hij de plaats ervan binnen de samenleving. De tentoonstelling *Elene Chantladze & Nata Janberidze / Ketj Toloraia (Rooms Studio)* vond plaats in het kader van het kunstenfestival europalia georgia.

Waar de grote tentoonstellingen en het IN SITU-programma de meeste ruimte innemen en ook de meeste primaire aandacht kregen, is de presentatiewerking in het M HKA een weefsel met vele verschijningen. Deze bevat vele evenementiële momenten, niet enkel via de werking van De Cinema en door ingeburgerde formats zoals Art's Birthday, maar ook door de nieuwe focus van het programma Superhost op de 6e verdieping, met in 2023 Céline Gillain.

Daarnaast zijn er ook tal van kleinere tentoonstellingen. De opening naar de inzetten van de kunstscene via INBOX op de 5e verdieping resulteerde in 2023 in elf bijzondere interventies, onder andere *Ocean Highway*, gewijd aan Jan Carlier; de laatste presentatie over de historie van galerie Ronny Van de Velde; de eerste presentatie van werken op papier in zijn nieuwe thuisstad van de Oekraïense kunstenaar Nicolay Karabinovych; en een presentatie met negen nieuwe werken van Cindy Wright naar aanleiding van het verschijnen van een monografie over haar oeuvre.

De archiefpresentaties van het CKV omvatten in 2023 een hommage aan Paul Ibou & Liliane-Emma Staal; een presentatie rond de in 2009 overleden schrijver, performer en beeldend kunstenaar Marcel Van Maele; en een presentatie over het programma Beeldende Kunst van Antwerpen 93.

Delen van de collectie werden zichtbaar in presentaties zoals Denmark – *Sie sollten in Ruhe weiterarbeiten – 50 jaar dode letters*; de overzichtstentoonstelling *Mass (and Individual) Moving*; *Brine Lake (A New Body)* van kunstenaar Shen Xin; Slavs & Tatars dat zich focust op Eurazië; *In dialoog met vuur* van Askhat Akhmedyarov; en transportobjecten van Panamarenko, waaronder het werk *Prova Car* (1967) dat als Vlaams Topstuk werd erkend.

Daarnaast kreeg overigens in 2023 het Panamarenkohuis ook officieel de status van monument, een kroon op jarenlang werk van het M HKA om Panamarenko blijvend in Antwerpen te verankeren.

Collectiewerking betreft vanzelfsprekend ook verwervingen, waarbij het M HKA een internationale missie heeft, met in 2023 sleutelverwervingen zoals die van de Indiase kunstenaar Shilpa Gupta; de Engelse kunstenaar Anthea Hamilton; het Oekraïense kunstenaarsduo Roman Khimei en Yarema Malashchuk; de Koreaanse kunstenaar Haegue Yang; en – dankzij de samenwerking met Tselinny – een ensemble van Askhat Akhmedyarov.

Het verwervingsbeleid van het M HKA heeft ook de ambitie om het historische weefsel van de collectie te versterken. Dit kon het in 2023 doen door aanwinsten van de Argentijnse kunstenaar Nicolás Uriburu; van Chris Reineke; en, via De Stadscollectie Antwerpen, van een rugzakmotor van Panamarenko en werk van Marthe Wéry.

Voor kunst uit Vlaanderen dient het M HKA, gezien de beperkte eigen capaciteit, te rekenen op de aankopen van Vlaamse kunst door het departement CJM en op De Stadscollectie Antwerpen. Er was in 2023 daarnaast een belangrijke schenking van werk van het kunstenaarsduo Jos De Gruyter & Harald Thys.

Collectiewerking gaat daarnaast niet alleen over presentatie en verwerving; behoud en beheer, en onderzoek zijn de cruciale funderingen ervan. Naast inkistingen en restauraties, en het verwerven van basisgegevens zoals opstellingsinformatie over nieuwe verwervingen, zijn er een hele reeks zeer omvangrijke basisacties nodig op het vlak van contentmanagement; een inhaalbeweging registratie, de opschoning van de mappenstructuur die alle tekstuele informatie bevat, de overschakeling naar Axiell Collections, een ander beheerssysteem met daaraan gekoppeld een complete check en aanvulling van de records en het samenbrengen van informatie over kunstwerken en rechten, de opschoning van de beeldbank en het vastleggen van de ensemblemethodiek, het hart van de werkwijze van M HKA. Deze acties vormen samen de onderbouw voor het toekomstige digitaal museum.

Op vele vlakken was 2023 een tussenjaar, met de stabilisering van de werking op het vroegere peil na de coronajaren. Voor publiekswerking werd een nieuwe afdelingsverantwoordelijke aangesteld, een functie waarvan de continuering omwille van de precaire financiële situatie eerder was uitgesteld.

Het afgelopen jaar was een jaar met ruimte voor experiment. Met name de zomertentoonstelling *Museum Spelen* in samenwerking met Antwerps kunstenhuis De Studio is een vruchtbare samenwerking gebleken, zowel voor het aantrekken van nieuw publiek, als voor het ontwikkelen van nieuwe kunsteducatieve formats. Ook voor M HKA FE was 2023 een jaar waarin de achteruitgang werd omgebogen, dankzij de aanwerving van een meewerkend teamcoach.

De vraag naar duurzaamheid kwam opnieuw als focus op de agenda, met vanaf nu een werkgroep om de talrijke concrete acties (onder meer de planning van een park van zonnepanelen) te coördineren en stimuleren.

Het M HKA mocht in 2023 in totaal 121.741 bezoekers verwelkomen, waarvan 24.840 voor De Cinema. Het aandeel betalende bezoekers steeg met 40%, van 34.734 naar 49.199. Daarnaast waren er 378.775 bezoekers voor de website, eveneens een substantiële stijging tegenover de 225.715 digitale bezoekers in 2022.

2 Afdelingsnieuws

2.1 ARTISTIEKE PRESENTATIE**2.1.1 Programmering**

Het M HKA heeft als doel de stimulering van de beeld-culturele ontwikkelingen in Vlaanderen, met name de beeldende kunst, film en mediakunst, en de situering ervan in een internationaal perspectief en in hun internationaal belang, waarbij de naoorlogse avant-garde de basis vormt voor de multipolaire kunstwereld van vandaag.

Het artistiek team, samengesteld uit de geassocieerd directeur en twee senior curators, werkt een programma uit van tentoonstellingen en artistieke projecten. Met hun uitgebreide en diverse ervaringen beogen ze nieuwe denkwijzen en werkwijzen te implementeren in het museum.

Ook uit de samenwerking met de afdeling Museale Werking, die zich bezighoudt met onderzoek en de uitwerking van verdiepende en bijzondere collectiegebonden presentaties al dan niet gelinkt aan een verwerving, en/of samenwerking met externe partners, ontstaat vernieuwing in het programma.

De coördinator van de filmwerking geeft samen met het artistiek team en de collega's van De Cinema en De Studio de unieke samenwerking tussen het M HKA en De Studio vorm en inhoud.

Bij het maken van programmakeuzes worden de volgende bouwstenen die M HKA heeft gelegd als vertrekbasis genomen:

- betekenisvol internationalisme;
- een Vlaamse instelling, een museum voor visuele cultuur met geografische referentie Antwerpen/Eurocore/Eurazië;
- uitbouwen van langetermijnrelaties;
- diepgaand onderzoek en langdurig engagement;
- hoogkwalitatieve monografieën;
- projectmatige tentoonstellingen;
- groepstentoonstellingen over relevante onderzoeksvragen;
- onderzoek is de basis voor projecten;
- diversiteit, als afspiegeling van de maatschappij;
- redactiewerk ingebed in artistiek werk en onderzoek;
- artistieke verbintenissen op lange termijn;
- een constructieve houding t.o.v. van de artistieke canon;
- een nieuw ingebed model van constituyente werking.

De artistieke programmatie weerspiegelt heterogeniteit (op elk moment een divers aanbod), multidimensionaliteit (meerdere projecten tegelijk) en een evenwicht tussen artistieke radicaliteit en brede aantrekkingskracht. Het bewust gevarieerde programma is samengesteld uit meerdere formats: de grote tentoonstellingen (2 monografische en 1 internationale groepstentoonstelling) zijn de ruggengraat van het M HKA-programma; 'IN SITU' vervult een kunsthall-functie (3 monografische tentoonstellingen); 'Superhost' creëert ruimte om te experimenteren en regionale relaties te ontwikkelen door jarenlange samenwerking met een kunstenaar of collectief; de kleinschalige INBOX-projecten bieden ruimte voor de artistieke gemeenschap en dragen bij aan de sociaal-culturele rol die het museum vervult.

Daarbovenop wordt er in een transversaal team samengewerkt voor de publicaties, de performances, en de evenementen (cf. kunstenaarsgesprekken, Art's Birthday).

Voorts wordt er gestreefd naar een doordachte wisselwerking tussen de tijdelijke tentoonstellingen, de collectiewerking en de filmwerking.

Voor het artistieke team bestaat er verder een bijzondere rol in het vormgeven van samenwerkingsverbanden met andere instellingen, zoals De Studio of de confederatie L'Internationale.

Het uitbouwen van relaties met kunstenaars die relevant zijn voor de lange termijn, het begrijpen van de praktijk van kunstenaars door middel van onderzoek en langdurig engagement, zijn twee zeer belangrijke bouwstenen in de werking van het M HKA.

Eerdere overzichtstentoonstellingen – zoals ‘Mash Up’ van Anthea Hamilton (2022) en ‘Vandaag zal eindigen’ van Shilpa Gupta (2021) – zijn ontsproten uit eerdere samenwerkingen binnen het kader van de praktijk van internationaal gelauwerde kunstenaars, cf. groepstentoonstelling ‘Don’t You Know Who I Am – Kunst na identiteitspolitiek’ (2014).

Programma 2023

Vanaf de leeszaal kan je naar het gratis deel (links) met de **semi-vaste collectie**. Ook tussen de boeken vind je kunstwerken van landelijke kunstenaars – zoals *Madonna* van Koen van den Broek – en internationale referentiekunstenaars van het museum.

In het labyrint dat opgetrokken is op de gelijkvloerse verdieping toont het M HKA van augustus 2022 tot 1 mei 2024 een terugblik op het oeuvre van de jonggestorven kunstenaar Gordon Matta-Clark. De uitvloeisels van zijn werk *Office Baroque* legden de basis voor de M HKA-collectie. (Zie 7.1)

In het museum worden **wisselende, collectiegebonden tentoonstellingen georganiseerd**. (Zie 7.2)

De collectiepresentatie ‘Denmark – Sie sollten in Ruhe weiterarbeiten – 50 jaar dode letters’ kwam tot stand ter gelegenheid van de vijftigste verjaardag van de artistieke loopbaan van de kunstenaar DENMARK.

Met de overzichtstentoonstelling ‘MASS (AND INDIVIDUAL) MOVING’ zette het M HKA een inspirerende stap terug in de tijd.

In het najaar 2023 toonde M HKA in de ronde zaal het werk *Brine Lake (A New Body)* van de kunstenaar SHEN XIN, die op het snijvlak werkt van bewegend beeld, installatie en performance; haar video- en geluidsinstallatie functioneerde als een ruimte voor reflectie over onderwerpen zoals persoonlijk geheugen, migrantenpopulaties, afscheiding en verbondenheid.

De rechthoekige zaal werd ingenomen door 1) tien prachtige textieldoeken van het internationaal kunstenaarscollectief SLAVS & TATARS dat zich focust op Eurazië, 2) het werk *In dialoog met vuur* van ASKHAT AKHMEDYAROV waarin de verbinding gelegd wordt tussen kunst en activisme, 3) transportobjecten van PANAMARENKO, waaronder het werk *Prova Car* (1967) dat opgenomen is in de topstukkenlijst van de Vlaamse overheid.

Op de benedenverdieping, aanpalend de infrastructuur voor het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen, wordt de presentatieruimte benut voor de **archieftentoonstellingen**. (Zie 7.3)

Deze kleine maar bijzondere expo’s, samengesteld door de afdelingsverantwoordelijke Museale Werking en de coördinator Contentmanagement, zijn een vaste waarde in het museum geworden. Ze worden georganiseerd met het oog op de bewaring, documentatie en ontsluiting van beeldende kunstarchieven en nalatenschappen.

De voorjaarspresentatie ‘MULTI/ART/PAPER/PRESS/GALLERY’ was een hommage aan Paul Ibou & Liliane-Emma Staal; de zomerpresentatie stond in het teken van de in 2009 overleden schrijver, performer en beeldend kunstenaar MARCEL VAN MAELE en dit naar aanleiding van een genereuze schenking van verzamelaar Jef Debacker.

De archiefpresentatie ‘KIEZEN VOOR KUNST’ liep vanaf het najaar en was geheel gewijd aan het drieluik van tentoonstellingen van hedendaagse kunst dat deel uitmaakte van het hoofdprogramma Beeldende Kunst van het project Antwerpen ’93, Culturele Hoofdstad van Europa.

De **grote tentoonstellingen** (zie 6) op de tweede verdieping waren elk op hun manier uitdagende, visueel sterke en interessante projecten.

De tentoonstelling ‘DORA GARCÍA – Ze heeft vele namen’ bood een overzicht van enkele van de belangrijkste performances, tekeningen, installaties, gedrukte media en films die de kunstenaar gedurende haar drie decennia durende carrière heeft gerealiseerd.

De zomertentoonstelling ‘MUSEUM SPELEN’ werd georganiseerd door kunstenhuis De Studio in samenwerking met het M HKA. Het volledige museum werd getransformeerd in een sfeervolle en speelse plek voor kinderen. Deze samenwerking kaderde in de verdere ontwikkeling van het museum en het nieuwe gebouw dat M HKA in het vooruitzicht heeft.

De najaarstentoonstelling ‘DOROTHY IANNONE – Liefde is voor altijd, toch?’ gaf een uniek uitgebreid overzicht van Iannone’s werk – na haar plotse overlijden eind 2022 – en haar interdisciplinaire praktijk die in dialoog gaat met de neo-avant-gardistische bewegingen van de jaren 60, 70 en 80. Naar aanleiding van deze tentoonstelling zal in 2024 het boek *Love is Forever, Isn’t It?* verschijnen, uitgegeven in samenwerking met JRP Editions.

Het **IN SITU**-programma (zie 8) werd in 2023 voortgezet. Het is een reeks van middelgrote tentoonstellingen waarbij de productie van nieuw en experimenteel werk door jonge en midcareer kunstenaars vooropstaat.

Hendrickje Schimmel werkt in de mode, maar vanuit het perspectief van hedendaagse kunst, en onder de naam van ‘TENANT OF CULTURE’ creëerde ze een nieuwe installatie: een 22 meter lange stalen structuur die dient als drager voor een groot aantal sculpturale objecten die getuigen van uiterst nauwkeurig en toegewijd handwerk.

In ‘RE: ANKER’ speelde de kunstenaar IGNACE CAMI met de notie ‘erfgoed’ en ‘volkscultuur’, en ondervroeg hij de plaats ervan binnen de samenleving.

De tentoonstelling ‘Elene Chantladze & Nata Janberidze / Ketj Toloraia (Rooms Studio)’ vond plaats in het kader van het kunstenfestival europalia georgia. De tentoonstelling belichtte de gemeenschappelijke basis die in hun werk tot uitdrukking wordt gebracht.

In het kader van het jaarprogramma **SUPERHOST** op de 6de verdieping (zie 9) inviteerde M HKA de Brusselse muzikant, performance- en videokunstenaar CÉLINE GILLAIN. Hoe kunnen we bewust met onze aandacht omgaan in een oververzadigde en steeds luider wordende wereld? Dat was de vraag die ANTENA bezighield tijdens het jaarprogramma ‘luisteren’. Binnen dit format investeert het M HKA in de relatie tussen de kunstenaar, het museum en zijn deelnemende gemeenschappen, de productie van beeldende kunst, en performatieve en discursieve creaties.

INBOX op de 5de verdieping (zie 10) gunt de bezoeker een blik in het universum van bevlogen denkers en doeners. In 2023 leverde dit 11 bijzondere interventies op. De eerste INBOX ‘Ocean Highway’, gewijd aan Jan Carlier, kaderde in een schenking van werken aan het M HKA door Bob & Hélène Coppens. De interventie die daarop volgde was een bijzondere *wondere kamer* van Ronny Van de Velde, de laatste kleinschalige presentatie in de 5-delige reeks ‘De vijf seizoenen. Galerie Ronny Van de Velde. Fragmenten uit leven en werken.’

In de INBOX-ruimte sloegen voor het achtste jaar op een rij de *Ziekenhuisschool Antwerpen* en het M HKA de handen in elkaar, en werden ook de resultaten getoond van onderzoeksprojecten, zoals ‘Call me by our Meme’ van Nathan Gotlib, en ‘Iteration I: Everything Is Everythang’ van Marc Bretel.

In 'Show Up in M HKA' werden 22 kunstwerken gepresenteerd die werden geselecteerd uit de eerste editie van de Onboards Biënnale: Show Up/Show-off.

Voor zijn interventie 'The Bore and the Sheperd' maakte Tom Hallet een nieuwe installatie.

De publicatie *Ten Women/Dix Femmes/Tien Vrouwen/Zehn Frauen* van Kristien Daem was de aanleiding tot de presentatie van tien door de fotograaf gemaakte portretten en deze werden evenredig verdeeld over de drie muren van de INBOX-ruimte.

In het najaar schonk INBOX met 'High Capacity' aandacht aan het werk van Kasper Andreasen en het veelsoortig drukwerk dat hij verzamelde tijdens zijn verblijf in Londen, Kopenhagen, Praag en Amsterdam.

De Oekraïense kunstenaar en curator Nicolay Karabinovych toonde voor het eerst in zijn nieuwe thuisstad Antwerpen recente werken op papier. In de laatste INBOX van 2023 toonde Cindy Wright 9 nieuwe werken waarin thema's als verval, kwetsbaarheid, en eindigheid een rode draad vormen. De tentoonstelling was gelinkt aan het verschijnen van het boek *Cindy Wright. Still Well*.

M HKA presenteerde **EXTRA MUROS** werken uit de eigen collectie o.a. in Z33 in Hasselt en in Club Solo in Breda (NL).

Binnen het kader van **L'INTERNATIONALE** nam M HKA deel aan de Kyiv Biennial 2023 met het postkaartproject DISPATCHES.

In 2023 vonden tal van **EVENEMENTEN** in het museum plaats (zie 12), al dan niet in het kader van de grote tentoonstellingen. Op 17 januari vierden we de 1.000.060^{ste} verjaardag van de kunst en huldigden M HKA nieuw werk van Frederik Lizen in.

De publieksverbredende evenementen zijn een sterke pijler binnen het publieksaanbod van het M HKA. In 2023 konden grootschalige evenementen met aangepaste programmering opnieuw rekenen op veel belangstelling, o.a. de Erfgoeddag en de Kunstendag voor Kinderen.

In 2023 werd er gestart met de voorbereiding van enkele nieuwe **PUBLICATIES** (zie 13). De samenwerking werd verdergezet met het internationale kunsttijdschrift **Afterall** waarvan M HKA mede-uitgever is.

2.1.2 Productie

In 2023 draaide Productie weer op volle toeren. Voor heel wat projecten diende een beroep te worden gedaan op enkele tijdelijke medewerkers en moest er worden teruggerepen naar de pool van externe technici. Nastya Stefanyuk uit Oekraïne bleef tot eind november 2023 onder interimcontract als medewerker productie in dienst en verleende assistentie bij de tentoonstellingen 'Dora García – Ze heeft vele namen' en 'Elene Chantladze & Nata Janberidze / Ketī Toloraia (Rooms Studio)'. Zij kon hier werken met het tijdelijke beschermingsstatuut. De functie van projectleider Productie werd tot 31.03 tijdelijk waargenomen door Marlies Hamal.

Teamgeest is een waarde die Productie hoog in het vaandel draagt en nastreeft. Er worden op regelmatige tijdstippen overlegmomenten gehouden waarbij collega's van andere afdelingen worden betrokken. Een betere interne communicatie, een efficiëntere planning, ruimte voor feedback, alsook het analyseren van de interne processen, dragen bij tot een voortdurende verbetering en professionalisering. Daarnaast worden met het oog op verdere professionalisering opleidingen en vormingsmomenten aangemoedigd. Productiecoördinator Argyri Platsa was een van de 16 jonge erfgoedprofessionals die een week lang in Napels ondergedompeld werd in cultureel erfgoed in een stadsvernieuwingproject in Napels – de eerste European Heritage Youth Residency georganiseerd met de steun van het Creative

Europe Programme Van de Europese Unie. Productieleider Ilse Raps volgde een opleiding 3D tekenen. Door de verscheidenheid aan projecten wordt de expertise in het team Productie steeds verder uitgebouwd.

Al meer dan tien jaar stelt de productiecel op regelmatige basis stagiairs te werk bij de voorbereiding en uitvoering van de verschillende projecten. Voor het academiejaar 2023-2024 boden verschillende studenten zich aan. Twee stagiaires vatten hun stage aan bij het M HKA en boden ondersteuning bij de voorbereiding van projecten die gepland staan in 2024:

- Natalia Majchrzak
Beeldende Kunst Fotografie Luca Hogeschool voor de Kunsten Brussel
13.11.2023 – 13.02.2024
Jim Shaw – De banden die verbinden (2024)
- Louise Uyttenbroeck
MA in productontwikkeling en MA in de filmstudies en visuele cultuur
16.11.2023 – 16.02.2024
IN SITU: Viktor Brim – Beyond the Depths/De dieptes voorbij (2024)

We vinden het belangrijk dat stagiairs praktische ervaring opdoen op de werkvloer en in onze werkomgeving. Het zijn onze ambassadeurs in het internationale kunstenveld. Alle stagiairs worden daarom zeer dicht bij de werking betrokken en krijgen ook relatief veel verantwoordelijkheid. Onze ervaring leert dat ze doorgaans zeer tevreden hun stage beëindigen. Mogelijke taken kunnen bijvoorbeeld zijn:

- informatie verzamelen over kunstenaars en kunstwerken;
- corresponderen met kunstenaars en bruikleengevers;
- regelen van verblijf en vervoer van kunstenaars;
- hosten van kunstenaars;
- ondersteuning bieden bij de realisatie van publicaties;
- onderzoek en ontwikkeling van processen van het museum;
- notuleren van projectvergaderingen;
- opstellen van planningen;
- opvragen van offertes;
- aanhalen van klein materiaal.

2.1.3 De Cinema

Voor een goed begrip van de huidige werking is het nuttig even terug te blikken op de recente historiek. In 2019 sloegen M HKA en Villanella de handen in elkaar. Cinema Zuid, de filmmuseale werking van het M HKA, verhuisde van het Fotomuseum naar het kunstencentrum De Studio, waar een nieuwe filmwerking werd opgezet, gebaseerd op het concept van de werking van Cinema Zuid. Het gezamenlijke initiatief kreeg de naam 'De Cinema'. Voor haar werking heeft De Cinema beschikking over twee filmzalen met een capaciteit van 45 en 160 personen.

Amper was de nieuwe bioscoop geopend of de coronapandemie sloeg toe. 2022 werd het eerste jaar dat De Cinema een onafgebroken werking kon ontplooiën. Zoals bij alle culturele huizen duurde het enige tijd vooraleer het publiek terug zijn weg vond. De eerste helft van 2022 waren de publiekscijfers een stuk lager dan gewoonlijk, in de tweede jaarhelft kenden de cijfers een aanzienlijke groei, waardoor we eind december 2022 opnieuw konden aanpakken bij de pre-covid gang van zaken.

2023 werd uiteindelijk een goed jaar qua opkomst en overtrof met een totaal van 24.840 bezoekers meteen de bezoekerscijfers van de jaren vóór de Covid-pandemie. In 2018 haalde de werking van Cinema Zuid 21.178 bezoekers (in 2017: 20.605; in 2016: 21.837). Binnen dit totaal aantal bezoekers voor 2023 onderscheiden we 22.911 bezoekers voor de reguliere programmatie en 1.929 schoolgaande jongeren via de schoolvoorstellingen.

Na het vertrek van de coördinator verwelkomden we op 1 september 2023 Joyce Palmers als nieuwe coördinator-programmator van de filmwerking die samen met het artistiek team, de medewerkers De Cinema en De Studio de unieke samenwerking tussen het M HKA en De Studio vorm en inhoud geeft. De prioriteiten in het nieuwe beleid van de coördinator liggen bij publieksverbreiding, inclusie en educatie.

De Cinema heeft voor 2023 opnieuw steun ontvangen via de stimulansregeling van het Vlaams Audiovisueel Filmfonds voor de vertoning van de Vlaamse Auteursfilm. Er werd in het najaar ook een aanvraag ingediend bij het MEDIA subsidieprogramma van de Europese Commissie via Europa Cinemas voor de vertoning van Europese films en initiatieven naar jonge publieken toe. De finale beslissing van deze aanvraag wordt verwacht in het voorjaar van 2024.

Naast de eigen programmatie, met een focus op klassiekers én hedendaagse cinema met artistieke en/of maatschappelijke relevantie, wordt in 2023 nog steeds voluit ingezet op samenwerkingen met partners die meteen hun eigen invalshoek op de beeldcultuur meebrengen. Deze insteek biedt niet alleen toegang tot nieuwe en vaak onverwachte programmakeuzes, ze biedt ook toegang tot nieuwe publieken.

Er is de vaste focus op filmgeschiedenis door de wekelijkse matineeën van filmklassiekers, de samenwerking met Classics Restored doorheen het ganse jaar (inclusief het Classics Restored festival) en de tweewekelijkse lessen filmgeschiedenis, gevolgd door een filmklassieker, van KASKA DKO Antwerpen die plaatsvinden in De Cinema. Ook de UA Masteropleiding Filmstudies en Visuele Cultuur krijgt een tweewekelijkse plek voor de omkadering van oude en moderne filmklassiekers binnen het reguliere programma. In de zomer verwennen we een week lang met klassiekers en lezingen binnen het Zomerfilmcollege. Zo spreken we zowel het brede publiek als de cinefiele bezoeker en de filmstudenten aan met filmklassiekers, digitaal en op 35 mm vertoond. De analoge projectie van film op 35 mm blijft een belangrijke pijler, met dank aan partner Cinematek.

De Cinema introduceerde bij het aantreden van het nieuwe schooljaar in september een nieuwe Filmstudentpas voor alle filmstudenten (KASKA DKO Antwerpen Filmgeschiedenis + Atelier Film en Video en Universiteit Antwerpen Masteropleiding Filmstudies en Visuele Cultuur). Met deze pas kunnen filmstudenten het hele schooljaar voor slechts 3 euro naar elke film binnen het reguliere programma. Op deze manier zetten we verder in op het stimuleren van de collectieve filmbeleving in de best mogelijke technische omstandigheden, namelijk op het grote scherm in een cinemazaal in De Cinema. In totaal vroegen 63 filmstudenten zo'n pas aan voor het schooljaar 2023-2024.

De Cinema is geen first-run cinema. Elke filmvertoning vertrekt vanuit curatie en relevantie. Daarom wordt er – vaak samen met partner De Studio – steeds meer ingezet op het evenementiële karakter van filmvertoning. Er vinden festivals plaats, er komen makers, sprekers en live muzikanten over de vloer. Masterclasses, lezingen, inleidingen en Q&A's maken structureel deel uit van het programma. Voor de recente films voorzien we zoveel mogelijk omkadering en context, met extra aandacht voor recente films van Vlaams talent.

Eind november werd het nieuwe concept gelanceerd, ontstaan uit een unieke samenwerking tussen De Cinema en De Studio: Studiodrome is een maandelijks evenement dat wordt gecureerd door regisseur en filmjournalist Jonas Govaerts en communicatiespecialist Kwinten Schepers. Elke maand selecteren ze een cultfilm voor het grote publiek die ze samen met een programmator van De Cinema inleiden. De filmvertoningen worden telkens omkaderd met ludieke intermezzo's, memberboxen, verkleedthema's, optredens en afterparty's. Er is een aparte herkenbare visuele stijl opgemaakt voor het concept en de eerste editie was alvast een groot succes met een uitverkochte zaal. De samenwerking met het feministische filmcollectief

Girls on Film bestaat uit een maandelijkse vertoning van een film vanuit vrouwelijk perspectief verteld, steeds voorzien van een relevante spreker. Deze samenwerking is een belangrijke pijler binnen de visie van inclusie en representatie vanuit De Cinema. We dagen het publiek ook maandelijks uit met de cult-filmavonden, die worden gecureerd en ingeleid door cultfilm-specialist Cyrus Vercammen. En we brengen films naar het grote scherm die amper of geen distributie krijgen in België.

Het educatieve aanbod blijft een belangrijke pijler van de werking van De Cinema. Echter, door het vertrek van de voormalige coördinator op het einde van 2022 en door verschuivingen binnen het team, kon het aanbod en het contact met de leerkrachten tijdelijk minder goed opgevolgd worden. Deze omstandigheden verklaren het lagere cijfer wat betreft het bereik via schoolvertoningen in 2023. Sinds het aantreden van de nieuwe coördinator begin september is er een nieuw beleid uitgewerkt rond zowel het aanbod als de communicatie naar leerkrachten toe. De Cinema was aanwezig met een uitgebreid aanbod van films op de leerkrachtendag van M HKA die in samenwerking met Klasse werd georganiseerd in het najaar.

Voor de jonge publieken voorziet De Cinema wekelijkse weekendvertoningen met recente familiefilms voor verschillende leeftijden. Hiervoor wordt nauw samengewerkt met De Studio.

De Cinema staat in nauw contact met haar bezoekers maar staat ook ten dienste van de filmindustrie, de academische wereld en vertegenwoordigers van het brede middenveld. Twee sterke partners zijn De Studio en het hoger onderwijs. Met De Studio wordt zowel op artistiek niveau als op het vlak van publiekswerking nauw samengewerkt. Er werden samen nieuwe concepten uitgerold en uitgetest (Studiodrome, drag performances tijdens filmvertoningen, luisterconcerten in de cinemazaal, etc.) en de sociale media campagnes worden wekelijks op elkaar afgestemd. Voor het hoger onderwijs is er de vaste en actieve samenwerking met KASKA-DKO en de UAntwerpen, aangevuld door verschillende evenementiële samenwerkingen met professoren van verschillende opleidingen binnen Antwerpen. In samenwerking met het Toneelhuis en Black History Month werden filmreeksen geprogrammeerd. De Cinema ging ook samenwerkingen aan met meerdere Vlaamse, Belgische en internationale filmfestivals (Offscreen, Anima, Breedbeeld Kortfilm, JEF, Jihlava, ...), met het MAS, met CINEA en andere belangrijke filmorganisaties, met filmtijdschriften als Filmmagie en Sabzian en literatuurmagazines als Deus Ex Machina, etc. Maar net zoals De Studio is De Cinema ook een 'huis van makers': we staan open voor samenwerking met individuele kunstenaars en filmmakers, jong of oud. Vanuit De Cinema en De Studio moedigen we jonge makers proactief aan om hun nieuw werk te komen tonen in onze cinemazalen tijdens de Friday Shorts. De Cinema zoekt ook constant nieuwe samenwerkingen op met sociale organisaties en NGO's zoals 11.11.11, Furia, Punt vzw, Curieus vzw en Code Rood. Tenslotte worden er ook filmprogramma's ontwikkeld rond de M HKA-tentoonstellingen ter omkadering en verdieping.

Voor een volledig overzicht van het programma, zie 14.

2.2.1 Beheer Kunstcollectie**2.2.1.1 Nieuwe aanwinsten 2023**

De museumcollectie telt eind 2023 meer dan 15.000 werken. Daaronder vallen alle ‘artistieke items’ die deel uitmaken van de museumverzameling: kunstwerken (catalogus Objecten in Axiell Collections), kunstenaarspublicaties (Bibliotheekcatalogus), kunstwerken in archief (catalogus Archieven). Enkele clusters zoals de polaroids van Luc Tuymans en het *Dockers’ Museum* van Alan Sekula worden op stukniveau geteld, omdat ze ook op zich als autonome artistieke items kunnen worden gezien. Niet in deze telling opgenomen zijn gewone boeken, documenten, kunstwerken in niet ontsloten archieven en de cinematografische objecten van de collectie Vrielynck (cf. Collectiebeids- en beheersplan, september 2021, hoofdstuk 1.3.3, p. 27).

Deze items zijn geïnventariseerd in diverse systemen. Het aantal records in de catalogus Objecten steeg naar 7.088 werken, dit is een stijging met 370 records. Het aantal nieuwe verwervingen voor de collectie in 2023, los van de verwervingen via CKV en de bibliotheek, bedraagt 92. Meer bepaald waren er 7 aankopen via de Vlaamse Gemeenschap, werden er 49 werken verworven uit 10 schenkingen, en werden er 13 kleinere kunstwerken, edities en multipels met eigen budget aangekocht. Voor De Stadscollectie Antwerpen werden er 9 werken aangekocht. Wat de bewaargevingen betreft, werden er van de Vlaamse Gemeenschap 6 werken in bewaring genomen, allemaal aangekocht door de adviescommissie van de minister van cultuur; twee van de zes werken waren op advies van het museum. Via de verwervingslijn structurele samenwerkingen werden 8 werken verworven van Tselinny Center of Contemporary Culture in Almaty, Kazachstan. Van de Vleeshal Middelburg werden er dit jaar geen werken in bewaring genomen.

M HKA formuleerde in september 2021 een nieuwe collectiebeidsvisie in een nieuw collectiebeidsplan. Deze collectievisie vertrekt van een kunsthypothese en draait rond verzamelen van rechten en inzichten om deze publiek te maken. De visie heeft 5 uitgangspunten. Het M HKA:

- focust op de verschillende dimensies van diversiteit van vandaag;
- streeft niet naar encyclopedische volledigheid, maar maakt scherpe keuzes;
- heeft een internationaal, maar gelokaliseerd collectieprofiel, in een havenstad die Azië als toekomstperspectief ziet;
- heeft een collectie die vertrekt van de internationale naoorlogse avant-garde in Antwerpen en Vlaanderen;
- legt in de collectie de klemtoon op de multipolaire wereld van vandaag en van de toekomst.

Thematisch omvat de collectie drie invalshoeken: de triade van beeld, actie en maatschappij, die werden gethematiseerd in het eerdere collectiebeidsplan van 2013. In het nieuwe collectiebeidsplan zijn ze nog steeds leidend in de samenstelling van de collectie. Het museum hanteert verder een aantal algemene principes bij zijn verwervingsbeleid. Ze leiden ertoe dat elke verwerving getoetst wordt en inhoudelijk bijdraagt tot de collectievisie. Deze principes of begrippen zijn te beschouwen als handvaten voor het operationaliseren van het verwervingsbeleid. Ze maken het met andere woorden mogelijk om de te nemen keuzes bij een verwerving te optimaliseren. (cf. Collectiebeids- en beheersplan, september 2021, hoofdstuk 4.2, p. 44-45)

Het nieuwe collectiebeidsplan schept eveneens klaarheid in de verschillende verwervingslijnen – aankopen via de Vlaamse Gemeenschap, de Stad Antwerpen, eigen aankopen, aanwinsten uit structurele samenwerkingen en partnerschappen, langdurige bruiklenen, schenkingen kunstwerken en

schenken archieven. Voor alle verwervingen worden procedures nagestreefd die haalbaar paren aan transparantie, waarbij de graad van formalisering samenhangt met het gewicht van beslissingen. De procedures dienen tijdens de verwerving een goed beslissingstraject te garanderen, inclusief een jaarlijkse evaluatie. (cf. Collectiebeleidsplan- en beheersplan, september 2021, bijlage 6 Verwervings- en beslissingslijnen, p. 95). Sinds de pensionering van de betrokken collega in 2023, wordt de administratie van de verwervingen opgevolgd door de registrator, volgens de logica dat de collectieprocessen van verwerving en registratie op elkaar aansluiten. Uiteraard verloopt dit in nauwe samenwerking met het afdelingshoofd.

Verwervingslijn Vlaamse Gemeenschap (jaarlijks budget: 200.000 euro)

De verwervingen van het museum waar binnen het ecosysteem van M HKA traditioneel aan wordt gedacht als ‘aanwinsten’ zijn in feite permanente bruiklenen, omdat deze werken worden aangekocht door de Vlaamse Gemeenschap, weliswaar op voordracht van, en ook onderhandeld en gerealiseerd door het museum. De Vlaamse administratie stelt daarbij jaarlijks een aankoopbudget van 200.000 euro ter beschikking waarmee het museum noodgedwongen slechts een casuïstisch aankoopbeleid kan voeren. Gezien het beperkte aankoopbudget zullen verwervingen niet de commerciële marktprijzen als referentie nemen maar streven naar quasi-schenken of aankopen binnen een symbolisch prijskader, zoals ook de voorbije 2 decennia al gebeurde met 17.500 euro als ‘bovengrens’ – het maximumbedrag waarvoor de algemeen directeur een delegatie heeft van het bestuursorgaan. Deze aanpak blijft wenselijk, maar zal geamendeerd dienen te worden omdat de spanning tussen deze symbolische maximumsom en de marktprijzen soms te groot is, en ook omdat in het kader van de collectieopbouw historische werken dienen te worden verworven die onmogelijk binnen dit kader gerealiseerd kunnen worden. Gezien de aankoopcommissie van de administratie met een eigen en gelijkaardig budget een belangrijke aandacht heeft voor levende en lokale kunstenaars, is het logisch dat het M HKA de representativiteitsvraag voor kunst uit Vlaanderen in zijn voorstellen niet meer mee zal nemen en bij deze verwervingslijn zal focussen op de andere strategische dimensies – diversiteit, internationale kunst en historische inhaalbewegingen. De Vlaamse werken als langdurige bewaargevingen aangeboden door de Vlaamse administratie nadat ze deze op voorstel van haar aankoopcommissie aankocht, worden behandeld in een andere verwervingslijn (bewaarnemingen), hierdoor kan M HKA zijn collectie complementair, zij het minder gericht, verrijken met kunst uit Vlaanderen.

In 2023 werd de collectie versterkt met hoofdzakelijk werken van internationale kunstenaars, die aansluiten bij de multipolaire wereld van vandaag of historisch ingebed zijn in de neo-avant-garde van de jaren zestig en zeventig. De verwervingen gebeurden dit jaar allemaal in het verlengde van de tijdelijke tentoonstellingen, met name *Shilpa Gupta – Vandaag zal eindigen* (Shilpa Gupta), *Anthea Hamilton – Mash Up, Museum in beweging* (Uriburu, Haegue Yang), *Imagine Ukraine* (Nikita Kadan) en *When Faith Moves Mountains* (Malashchuk & Khimei).

De kunstwerken van **Shilpa Gupta** (°1976, Mumbai, India) onderzoeken de plaats van subjectiviteit en menselijke perceptie met betrekking tot thema's als verlangen, conflict, veiligheid, technologie en censuur. Haar veelzijdige werk omvat sculptuur en tekst, en toont daarnaast een grote beheersing van audio- en visuele technieken. Gupta ziet technologie als een verlengstuk van lichaam en geest. Ze heeft een scherp politiek bewustzijn met betrekking tot de rol, psychologie en esthetiek van verschillende mediavormen, vooral voor hun medeplichtigheid in het creëren van gevoelens van angst. Hoewel Gupta's werk geïnterpreteerd kan worden als zijnde gebaseerd op de sociale of

politieke situatie van bepaalde culturele contexten, houdt de kunstenaar hun specificiteit beslist vaag, waardoor de thema's verschillend kunnen worden geïnterpreteerd naargelang de plaats waar ze worden getoond.

In de video *Untitled (Eating a part of yourself)* zien we de kunstenaress onheilspellend op haar vingernagels bijten. Ze zit op een vensterbank en staart doelloos door het venster. Uit haar dwangmatige 'slechte' gewoonte blijkt duidelijk haar angst. We horen een stem buiten beeld die keer op keer herhaalt: 'you are eating a part of yourself' [je bent een deel van jezelf aan het eten].

Untitled (Eating a part of yourself) is een bescheiden werk dat wordt gepresenteerd op een heel kleine videomonitor. Tevens is het ook een van Gupta's belangrijke vroege werken. Ze kan niet anders dan naar buiten turen en de samenleving waarin ze leeft proberen te begrijpen – wat ervoor zorgt dat ze aan vingers begint te knabbelen. Eerder zei Gupta over het werk: "Ik heb geprobeerd een commentaar te leveren op de heersende verwarring en de manier waarop we onszelf onbewust consumeren."

Untitled (Eating a part of yourself) thematiseert het soort effecten op het onderbewustzijn die zich uiteindelijk uiten in onrust en auto-kannibalisme. De komende decennia zou Shilpa Gupta zich in haar werk steeds opnieuw met dit soort vraagstukken bezighouden.

Recente solotentoonstellingen van Shilpa Gupta vonden plaats in Barbican, London (2021); Dallas Contemporary (2021); M HKA, Antwerpen (2021). In 2019 nam Gupta deel aan de 58ste Biënnale van Venetië, gecureerd door Ralph Rugoff. In 2019 ontving ze de GQ Cultural Provocateur Award; in 2018 werd ze verkozen tot India Today's New Media Artist of the Year. Kunstwerken van Gupta worden onder meer bewaard in de collecties van het Guggenheim, New York; het Museum of Contemporary Art, Chicago; het Centre Georges Pompidou, Parijs; het Mori Art Museum, Tokyo en de Louis Vuitton Foundation, Parijs.

Anthea Hamilton (°1978, Londen) was in 2016 een van de vier genomineerden voor de Turner Prize die werd uitgereikt in Tate Britain. Hamilton duikt met haar werk in de meanderende geschiedenis van de visuele en culturele productie. Met haar 'mash-up'-methode filtert en analyseert Hamilton elementen uit mode, kunst, eten, natuur, design, architectuur en popcultuur. Hamiltons praktijk is gebaseerd op een sterk geloof in samenleven, complexiteit en verbeeldingskracht, waarbij de ambiguïteit van de kunstwerken wordt ingezet als een middel om aannames rond realiteit en vooral identiteit in vraag te stellen. Het museum verwierf in het eerste videowerk van Althea Hamilton, *Over the Rainbow*. In 2023 verwierf het museum een bijkomende installatie, *Let's Go Yellow*.

Nikita Kadan (°1982, Kyiv) is een Oekraïens beeldend kunstenaar die de bewogen geschiedenis van zijn volk, en van de hele voormalige Sovjet-Unie in kaart brengt. Oekraïne balanceert sinds 2004 op de rand van een burgeroorlog en pro-Russische en prowesterse ideologieën strijden er om de macht. Kadan tekent, schildert en maakt installaties. Hij werkt vaak samen met architecten, activisten en sociologen.

Het schilderij *Palace of Pioneers* zou een hedendaagse versie van een vanitas-stillevens kunnen zijn dat achter elke menselijke ijdelheid het gezicht van de dood doet verschijnen, alsof het aankondigt dat niets nog zin heeft, ware het niet dat de geschilderde objecten zoals de kamerplant/palm, het silhouet van een lezende Lenin, de vrouw die een vliegtuig in de lucht houdt en de persoon die op zijn knieën een boek leest, niet meer de symboliek uitbeelden die ze tijdens het communisme hadden: intellectuele, creatieve en technologische vooruitgang, kortom volksverheffing. In de plaats daarvan lijkt het een decor waaruit alle protagonisten verdwenen zijn. *Palace of pioneers* is een eenzame plek, ook al wordt het door verschillende mensen geclaimd. De palm lijkt het postcommunistische kapitalisme te vertegenwoordigen, de groene toets die een inkomhal, kantoor of erfgoed gebouw aantrekkelijker moet

maken voor de eventuele bezoeker. Nikita Kadan hanteert een koude, gotische toets die de leegte van het schilderij onheilspellend maakt, alsof de kijker in de patstelling van het geschilderde wordt meegezogen: zowel het verleden en het heden lijken definitief voorbij. Op wat je zou denken dat de vloer van de hal in het paleis zou zijn, heeft Kadan een deel van de wanden laten spiegelen, met dezelfde druipende verf als op de rand van de pot waarin de palm staat. Het paleis waarvan sprake in de titel is bodemloos en het gevoel te zinken, bekruipt je. Het zou ook kunnen dat het paleis een waterprobleem heeft. Het plafond lijkt water te spiegelen. In ieder geval ademt *Palace of Pioneers* de sfeer van een bunker uit, waarin er enkel nog gevecht wordt geleverd met de elementen. De utopie der volksverheffing is voorbij. Wat rest is de brute werkelijkheid van koude steen waarin er niets nog te verheerlijken valt.

The Wanderer (2022) van **Roman Khimei** (°1992, Kolomyia) en **Yarema Malashchuk** (°1993, Kolomyia) is een negen minuten durend filmwerk, dat werd opgenomen in de Karpaten in West-Oekraïne. In dit ruwe, romantische landschap bootsen de kunstenaars de houdingen van gevallen Russische soldaten na. Ze vergelijken de houdingen met beelden op hun laptop en lijken op basis van hun kledij op wandelaars die spontaan andere rollen beginnen spelen. Het werk is een onaangedane, diepgaande opeenvolging van beelden, die koloniale aspecten van het landschap uitlicht, alsook de Russische invasie en mislukte annexatie, en uiteindelijk de gruwel van de oorlog.

The Wanderer verwijst naar een klassieker uit de Oekraïense hedendaagse kunst, meer bepaald *If I were a German* van Fast Reaction Group (Kharkiv, 1994). In deze fotoserie speelden de kunstenaars en hun vrienden Duitse soldaten na tijdens de bezetting van Kharkiv tijdens de Tweede Wereldoorlog. Khimei en Malashchuk herhalen het rollenspel in het kader van de Russische invasie van Oekraïne.

De in Kyiv wonende kunstenaars Roman Khimei en Yarema Malashchuk werken al sinds 2013 samen, waarbij ze opereren op de grens van beeldende kunst en cinema. Hun werken focussen op de rol van de figurant, terwijl ze de confrontatie met imperialistische mythologieën aangaan.

De kunstenaars ontvingen de PinchukArtCentre Prize (2020), de VISIO Young Talent Acquisition Prize (2021), en de Young Ukrainian Artists Award (MUHi 2019). Ze stelden recent tentoon bij Haus der Kunst, Baltic Triennial 14, M HKA, post-MoMA en HMKW Dortmund. Hun werk is vertegenwoordigd in de collecties van Frac Bretagne, Fondazione In Between Art Film en Seven Gravity Collection.

Haegue Yang (°1971, Seoel) onderzoekt in haar oeuvre de emotionele kracht van materialen. Haar werken doen de grens vervagen tussen het moderne en het pre-moderne. Ze opereren vanuit een vocabularium van visuele abstractie, waar industriële productie zich vermengt met ambacht. Yang's werk maakt voortdurend verwijzingen naar kunstgeschiedenis, geschiedenis, literatuur en politieke biografieën. Het maakt tegelijk ook gebruik van verborgen sociale structuren, die verschillende gemeenschapsvormen oproepen en die verwijzen naar terugkerende thema's als migratie, post-koloniale diaspora, gedwongen ballingschap en sociale mobiliteit.

VIP's Union is een van Yangs meest invloedrijke werken. In dit werk brengt de kunstenaar stoelen en tafels samen, geleend van tal van mensen die als 'belangrijk' worden beschouwd en verbonden zijn met de plaats waar de tentoonstelling plaatsvindt. Deze objecten, onttrokken aan de huiselijke of professionele ruimtes van hun respectievelijke eigenaars, vormen een tijdelijke gemeenschap in de tentoonstellingsruimte, waarbij ze de verschillende stilistische uitdrukkingen en sociale omstandigheden van het leven, de activiteiten en aspiraties van hun eigenaars portretteren. Yang creëert zo een ruimte van verbindingen en relaties waarbij het traditionele onderscheid tussen functioneel ontwerp en kunstobject wordt opgeheven, en die tot stand wordt gebracht dankzij de leners die vrijwillig hun objecten uitlenen en delen.

Eerdere tentoonstellingen van *VIP's Union* vonden plaats in Berlijn, Bristol, Antwerpen (M HKA), Bonn en Seoul. Het project werd afgesloten met een tentoonstelling in Graz en een boekpublicatie over het werk.

Behalve het werk van internationale kunstenaars, kende de collectie ook een versterking wat betreft **historische werken**. Meer bepaald wordt er ingezet op de internationale avant-garde uit onze regio in de jaren zestig en zeventig met nadruk op performativiteit en maatschappijkritisch engagement. Zo kon de basis van de museumcollectie, die haar wortels heeft in het ICC, worden aangevuld met werk van Nicolás Uriburu.

Na gelijkaardige acties in Parijs, Venetië en New York, kleurde **Nicolás Uriburu** (1937-2016) Buenos Aires in 1981 samen met Joseph Beuys het water van de Rijn. De actie demonstreerde zijn bekommernis om het milieu. Ze maakte deel uit van een nationale dag van protest tegen vervuiling, georganiseerd door de Groene Partij. Er was initieel gepland dat de actie zou plaatsvinden in Keulen, maar daar werd ze geschrapt wegens protest van het lokale bestuur.

Nadat de kunstenaar de krachten bundelde met Joseph Beuys vond de actie dus plaats in Düsseldorf, en werd ze bekend als de zogenaamde *Rhein-Aktion*. Ze werd gevolgd door een tentoonstelling van beelden, tekeningen en documentatie van de actie, waarbij deze multiple *Rhein Water Poluted* [sic] werd uitgegeven. Het jaar daarop nodigde Beuys de kunstenaar uit om samen met hem 7.000 eiken te planten in Kassel ter gelegenheid van Documenta 7.

Het werk is een fles met gekleurd water, waarop een label is gekleefd. Het water was oorspronkelijk groen gekleurd, maar vandaag oogt het eerder roestkleurig. Op het label is volgende tekst getypt: 'Rhein Water Poluted, H₂O + 10.000 Poisons. Green Coloration, Düsseldorf 9-28-1981', ondertekend door beide kunstenaars. Tijdens de tentoonstelling *Museum in beweging* (M HKA, 2022) werd een ander exemplaar van deze editie getoond.

Verwervingslijn De Stadscollectie Antwerpen (jaarlijks budget: 200.000 euro)

Met de stad Antwerpen is er een overeenkomst sinds eind 2020 en een gestructureerd verwervingsbeleid waarbij de stad optreedt als publieke bruikleengever. De stad Antwerpen wil hands-on steun geven aan M HKA en startte daarom met de uitbouw van een stadscollectie hedendaagse beeldende kunst. In het verleden werden de ontwikkelingen op het gebied van hedendaagse kunst in Antwerpen maar zeer fragmentarisch vertaald in patrimoniumopbouw. De stad wil met de uitbouw van een stadscollectie dit historisch deficit inhalen. Ze maakt daarbij gebruik van de expertise en capaciteit van het M HKA en versterkt deze zo ook.

De doelstellingen zijn:

- Het ondersteunen van het M HKA, gericht op de Antwerpse verankering ervan, met name met het oog op de collectiewerking in het nieuwe museum. Het opbouwen van een patrimonium waardoor de historische ontwikkeling van de kunstscene in Antwerpen in haar internationale verwevenheid publiek kan worden gepresenteerd via een stedelijk patrimonium, aanvullend op de collectie Vlaanderen.
- Het waarderen en ondersteunen van kunstenaars die met Antwerpen verbonden zijn, die in Antwerpen werken of die er worden getoond.
- Het waarderen en ondersteunen van galeries en publieke initiatieven die hedendaagse kunst in Antwerpen publiek maken, door hun engagementen een duurzame plaats te geven.
- Het waarderen en ondersteunen van kunstenaars die met Antwerpen verbonden zijn, die in Antwerpen werken of die er worden getoond.

Bij de profilering van de stadscollectie beeldende kunst wordt er niet gestreefd naar een zo uitgebreid of volledig mogelijke collectie, maar naar beperkte, gerichte keuzes van werken of ensembles van museaal niveau, die het bredere landschap indiceren. Alle aankopen worden telkens eveneens getoetst aan het collectiebeleid van M HKA, niet enkel om haar optimaal effectief te maken als ondersteuning van M HKA, maar ook als kwaliteitsnorm. De Stadscollectie Antwerpen heeft als specifieke lijn het tonen van de historische ontwikkeling van de kunstscene in Antwerpen in haar internationale verwevenheid, aanvullend op de collectie Vlaanderen.

Tijdens de aankoopronde 2020 werd er, met de coronacrisis in het achterhoofd, gefocust op jonge kunstenaars. In 2021 ging substantiële aandacht naar kernkunstenaars van Antwerpse galeries, meer bepaald kunstenaars die gelden als een symbool voor de programmatie van een galerie.

Het meerjarenplan voorzag in 2022 een substantiële aandacht voor kunstenaars die de internationale dimensie van Antwerpen indiceren, met historische inhaalbewegingen van tekorten in het publiek patrimonium. Het merendeel van de beschikbare middelen werden hieraan besteed (>100K). Daarnaast wordt er voor galeriekunstenaars een prijsvork gehanteerd tussen 15K en 40K, met gewoonlijk een maximum van 25K per engagement.

In 2023 werd er werk van negen kunstenaars aangekocht. In het begin van het jaar werd er verder gewerkt aan een screening van de Antwerpse galeries. Meer bepaald werd Geukens & De Vil Gallery bezocht door een van de curatoren uit de werkgroep verwervingen, wat resulteerde in de aankoop van referentiekunstenaar Marthe Wéry, centraal in de programmering van deze galerie, en van de jonge kunstenaar Moataz Alqaissy.

Marthe Wéry (1930 Etterbeek – 2005 Brussel) is een van de belangrijkste Belgische kunstenaars uit de tweede helft van de twintigste eeuw. Haar werk prijkt in het Koninklijk Paleis in Brussel; het werd opgenomen in de meeste museale collecties in België (MRBA, S.M.A.K., M HKA, Mu.ZEE). In het buitenland werden er onder meer werken verzameld in het Centre Pompidou en het Musée d'Art Moderne van Parijs.

In haar kunstpraktijk rekt Wéry de grenzen van de schilderkunst op, door alle basiscomponenten ervan te onderzoeken. Haar werk haalde inspiratie uit kunstenaars als Kazimir Malevich of Barnett Newman. Het evolueerde van geometrische studies en minimalistisch werk op papier naar monochromen, die opvallen door het kleurgebruik, de radicale schildertechnieken en onconventionele manieren van presenteren, met grote aandacht voor de omringende architectuur. Het samenspel van licht, transparantie en structuur voorziet haar schilderijen van tactiliteit en poëzie, wars van een steriel minimalisme. *Utrecht Après* vervolledigt het ensemble van deze kernkunstenaar in de museumcollectie, dat al bestond uit een werk met lijnen uit de jaren '70, de periode waarin Wéry internationale bekendheid verwierf en een donker werk uit de jaren '80, dat een spanning tussen kunstwerk en drager laat zien. *Utrecht Après* demonstreert met subtiele kleurovergangen en een invloed op de ruimte een latere, maar rijke periode in het oeuvre van de kunstenaar, waarin poëzie en kleur een hoofdrol spelen.

Moataz Alqaissy (°1986, Bagdad, Irak) verhuisde naar België in 2009. Hij studeerde schilderkunst aan de Koninklijke Academie en woont en werkt in Antwerpen.

Alqaissy's werken zijn opgebouwd uit laagjes doek (linnen, katoen, maar ook zeildoek), die op elkaar werden gelijmd of die lukraak aan de muur lijken genageld. De werken zijn gemaakt met alledaagse materialen zoals muurverf, houtverf, vulmiddel, kabelbinders, ..., soms hergebruikte lappen van een ouder werk. Niet alleen bevrijdt hij het doek van zijn status als ondergeschikt materiaal; zijn schilderijen zijn zo gevormd en gesculpteerd dat ze een rauw of gewelddadig gevoel in zich lijken te dragen.

Alqaissy vindt zijn inspiratie in verschillende domeinen, van kunstgeschiedenis tot oude beschavingen, jeugdherinneringen aan Bagdad, waarbij de stad werd hertekend door ernstige politieke gebeurtenissen. Alqaissy balanceert tussen twee culturen. Sinds hij zijn thuisland verliet, onderzoekt hij onophoudelijk de relatie tussen 'zelf' en 'locatie'; hoe een ruimte een lichaam beïnvloedt of hoe de ruimte kan worden ingesloten in een kunstwerk.

Het werk van de in Antwerpen wonende kunstenaar met wortels in het Midden-Oosten sluit aan bij de museumcollectie omwille van de manier waarop hij omgaat met beelden, en commentaar geeft op de status van een kunstwerk. Ook het bijzondere internationale perspectief dat spreekt uit zijn werk, met aandacht voor het verre verleden en voor de trauma's van het recente verleden, sluit aan bij het verzamelbeleid van het M HKA, dat verschillende posities binnen de hedendaagse multipolaire wereld aan bod wenst te laten komen.

Vervolgens werd er een werk verworven van een topkunstenaar, die de internationale dimensie van Antwerpen indiceert, meer bepaald van Panamarenko.

De legendarische beeldend kunstenaar **Panamarenko** (Antwerpen, 1940 – Michelbeke, 2019) is een uitzonderlijke en niet te classificeren figuur in de hedendaagse kunst, die omschreven wordt als een van de grote scheppers van het einde van de vorige eeuw. Als kunstenaar, ingenieur, dichter, natuurkundige, uitvinder en visionair voert hij jarenlang onderzoek naar begrippen als ruimte, beweging, energie en zwaartekracht. Zijn werk, waarin artistiek en technologisch experiment samensmelten, neemt vele vormen aan: vliegtuigen, auto's, zeppelins, vliegende schotels, rugzakhelikopters, onderzeeërs en stappende vogels. Het zijn spectaculaire structuren van vreemde schoonheid, zowel speels als inspirerend.

Na zijn studies aan de Antwerpse Kunstacademie, begint Panamarenko in 1963 zijn werk tentoon te stellen. Hij is uitgever en samensteller van het geïmproviseerde tijdschrift *Happening News*, waarin bericht wordt over de happenings die georganiseerd worden door V.A.G.A (Vrije Actie Groep Antwerpen). Onder impuls van Joseph Beuys groeit het besef dat techniek uitgewerkt en getoond kan worden als 'kunst'. Hij maakt furore met zijn vliegfiets *Das Flugzeug* en daarna zijn zeppelin *The Aeromodeller*. Later bedenkt hij een mechanisme voor de beweging van insectenvleugels, nog voor wetenschappers dat deden, en ontwerpt hij een overtuigend concept voor bestuurd ruimteschepen die gebruik maken van de magnetische velden in de kosmos.

Vanaf de jaren 1980 experimenteert Panamarenko met rugzakhelikopters om loodrecht op te stijgen in de stad. Het gaat om propellers met voldoende hefkracht om veilig het luchtruim te betreden. De rugzak *Hazerug* bevindt zich in een privé-collectie, de werken *Pepto Bismo* en *Super Pepto Bismo* bevinden zich respectievelijk op het St.-Jansplein te Antwerpen en op het kabinet van de Vlaamse minister-president. Het werk *Rugzakvlucht 4KW* uit 1984 is een origineel vervaardigd luchtvaartuig dat zowel esthetisch als technologisch getuigt van zin voor avontuur en raffinement.

Het is vrijwel onmogelijk om het werk van deze kunstenaar in een bepaalde stijl of stroming te plaatsen, omdat zijn oeuvre zo uniek en innovatief is. Panamarenko heeft altijd nieuwe pistes verkend als het gaat om tekeningen, geschriften of berekeningen. Hij toont dingen die niet helemaal zichtbaar zijn, waarbij hij beroep doet op zijn verbeelding. De combinatie van artistiek inzicht en technologisch experiment zorgt ervoor dat zijn spectaculaire constructies een soort vreemde schoonheid uitstralen, zowel op een speelse als op een indrukwekkende manier. "Ik ben geen wetenschapper, noch iemand die kunstvoorwerpen maakt. Het belangrijkste voor mij is dat er af en toe een soort poëzie schuilt in wat ik maak." In 2005 kondigt hij het einde van zijn artistieke carrière aan.

In 2007 schenkt de kunstenaar zijn atelier en ouderlijke woonst aan het M HKA. Het huis 'Biekorfstraat 2' bevat een historische artistieke schat aan foto's, documenten, tekeningen en gebruiksvoorwerpen die een volledig artistiek bestaan belichamen. In de collectie van het M HKA bevinden zich ook de

sleutelwerken *Prova Car* en *Zwitserse Fiets* uit de jaren 1960, en het volledige archief van Paul Morrens, die de kunstenaar jarenlang volgde. In 2014-15 wordt de kunstenaar gehuldigd met de retrospectieve tentoonstelling 'Panamarenko Universum' in het M HKA; in 2019 overlijdt hij in zijn woning in de Vlaamse Ardennen. In het najaar van 2023 bracht het M HKA de collectiepresentatie van 'Panamarenko – Transport' (26 september 2023 – 7 januari 2024), waar ook *Rugzakvlucht 4KW* te zien was.

Van de recent overleden Antwerpse kunstenaar Vered Ben-Kiki werd een werk gekocht, dat als een hiaat in de museumcollectie kan gelden. Het betreft ook een kunstenaar van wie het oeuvre een kernpunt is voor (een actor binnen) de kunstscene in Antwerpen.

Vered Ben-Kiki (1960-2020, Antwerpen) woonde en werkte in Antwerpen. Ze toonde haar werk in solotentoonstellingen in de Galerie Inexistent (Antwerpen, 1990) en de Kanaal Art Foundation (Kortrijk, 1993) en in groepstentoonstellingen in het Chagael House (Haïfa, 1985) het Helen Rubinstein Paviljoen (Tel Aviv, 1986) de Galerie Inexistent (Antwerpen, 1988), het Museum van Hedendaagse Kunst (Gent, 1988), De Warande (Turnhout, 1989) en de Galeria Container (Florence, 1989).

De werken van Ben-Kiki zijn sober, speels en fris van kleur. Ze maakt regelmatig gebruik van tekst die ingezet wordt als beeldtaal. Haar werken ogen toegankelijk en eenvoudig, bijna kinderlijk direct. Opvallend genoeg maakt ze geen gebruik van perspectief tenzij via enkele schaarse lijnen die diepte suggereren.

Wallpaper is een uitzonderlijke collage op behangpapier. Ze toont fotografische beelden op het linkerluik en tekstballonnen op het rechterluik. De inhoud blijft in hoge mate impliciet, wat de toeschouwer uitnodigt om verbanden te leggen. Het gaat om een belangrijk werk in het oeuvre van Ben-Kiki, een onderbelichte figuur die niettemin een belangrijke rol vervulde in de Antwerpse kunstscene van de jaren '90 en later.

Voor het resterende budget van 2023 werd er na de zomer een rondvraag bij de Antwerpse galeries gelanceerd, met het oog op verwerving van jonge kunstenaars. Dit resulteerde in vijf aanwinsten.

Van **Fia Cielen** (°1978, Hasselt) werd een video-installatie aangekocht. Cielen heeft een indrukwekkend oeuvre opgebouwd dat de grenzen verkent van wat als menselijk, dierlijk en elementair beschouwd wordt. Haar tekeningen, sculpturen en video-installaties zijn doordrongen van een gevoel van overgang en transformatie. Vaak beelden ze wezens af op de drempel van hun volgende manifestatie. In het hart van haar werk ligt de fascinatie voor maskers, variërend van carnavalsmaskers, oude folklores- en rituele maskers, tot rituele diervermommingen. Deze inspiratiebronnen weerspiegelen haar verlangen om staten van wildheid en ongebreideldeheid te verkennen in een wereld die vaak overgereguleerd is.

In dit contextuele kader is het kunstwerk 'HYPNOPOMP' van Fia Cielen een boeiend en meeslepend werk dat gemaakt werd voor de recente tentoonstelling ARTEFACT 2023 in STUK Leuven. Het weerspiegelt niet alleen de thema's die diepgeworteld zijn in haar oeuvre, maar neemt ons ook mee op een reis naar een hypnotische ervaring waarin ritme, beweging en bewustzijnsverandering samenkomen om een betoverende kunstinstallatie te creëren. 'HYPNOPOMP' verbindt verschillende audiovisuele en sculpturale elementen met elkaar. De installatie bevat twee videowerken die een kunstmatig natuurlijk landschap tonen, met een dansende gabber die beweegt op de beats van een drumsoundtrack. Gabber, een elektronische muziekstijl ontstaan in de jaren 1990 in de Lage Landen, staat bekend om zijn snelle beats van 200 slagen per minuut en repetitieve dansstijl die trance-achtige toestanden kan opwekken. In het middelpunt van de installatie staat een monolithisch sculpturaal maskerachtig element dat geanimeerd wordt door digitale projectiemapping, waarbij het cyclische transformaties

ondergaat, geïnspireerd op visuele vervormingen en hallucinaties die tijdens trance-achtige ervaringen optreden. De titel 'HYPNOPOMP' verwijst naar de combinatie van de elementen: enerzijds naar de extatische droomstaat tussen slapen en waken, die de ritmische beweging van het lichaam al sinds mensengeugenis teweegbrengt. Anderzijds naar de opzweepende hardcoredrums en repetitieve choreografie van de dansende gabber. 'HYPNOPOMP' combineert oude tradities, moderne subcultuur en sjamanisme, met een focus op ritme, herhaling, bewustzijnsverandering en rituele expressie. Het resultaat is een hypnotiserende ervaring die de kijker meeneemt naar een transcendente staat voorbij de gewone tijd.

Van **Sam Druant** (°1998, Antwerpen) werd het centrale textielwerk aangekocht van haar eerste solotentoonstelling. Op een speels ironische maar tegelijk doordachte manier vermengt Druant eigen ervaringen met fictie. Via kleurrijke en krachtige werken in textiel onderzoekt zij de positie van de vrouw in onze maatschappij vandaag, doorheen de geschiedenis of in verhalen en mythes. In 2022 sleepte Druant brons in de wacht bij de Henri van de Velde Awards (onderdeel Crafts). *To Hunt a Hunter, We Gather* (2023) was Druants eerste soloproject bij Galerie Geukens & De Vil. 'We Weave' was een van de sleutelwerken in deze tentoonstelling.

Druant verzamelt verhalen en ervaringen, die ze verwerkt in haar monumentale textielwerken. De werken reflecteren over het weefproces en leveren tegelijk kritiek op de seksistische rolpatronen en vastgeroeste narratieven die nog steeds ingebed zitten in onze westerse cultuur en waarmee vrouwen nog dagelijks geconfronteerd worden. Daarbij speelt Druant met de kunsthistorische geschiedenis van textiel: het gebruik van wandtapijten als drager voor verhalen, het verweven van verschillende verhaallijnen, maar ook de (soms negatieve) connotaties die gelinkt werden aan textielkunst doorheen de eeuwen.

Er werd ook een schilderij aangekocht, meer bepaald 'Finding Paradise' van **Viktor Mattsson** (°Umea, Zweden, 1988). Mattsson werkt met onderwerpen die al eeuwenlang bestaan in de kunsthistorische iconografie van het westelijk halfmond. Verhalen over goed en kwaad dat de mensheid heeft bewogen met de duivel als een symbool van het slechte en de cowboy als herinnering aan de ideale man. De clown geldt als visualisatie van de indirecte kwaliteit van humor en de vlinder als de ongecompliceerde visie van schoonheid en vrede.

Vanuit een meer eigentijdse interpretatie zien we hoe Mattssons werk een problematische mannelijkheid onderzoekt. De wanhopige clown is niet bereid volwassen te worden en ziet het leven als één grote grap. De cowboy is onzeker over zijn positie in de huidige samenleving. De duivel tenslotte, wendt zich bewust tot geweld en vernietiging. Wat de personages ook mogen vertegenwoordigen voor de toeschouwer, het werk van Mattsson biedt een gelegenheid om onze projecties duidelijk te ervaren. Dit geldt ook voor 'Finding Paradise'. Het personage, met een grove uitdrukking, lijkt onhandig in de lucht te hangen. Het zwaard en het glas wijzen op een zich ontvouwend drama, waarbij nog andere motieven uit de mythologie van Mattsson een rol lijken te spelen.

Viktor Mattsson woont en werkt in Antwerpen, België. Hij stelde recent tentoon in Zweden, Venetië en Londen. Zijn werk past binnen de museumcollectie onder de noemer 'Het beeld' (cf. Collectiebeleids- en beheersplan, september 2021, hoofdstuk 1.2, p. 18).

Binnen het nog jonge oeuvre van beeldhouwer **Leendert van Accoleyen** (Aalst, °1991), werd een sleutelwerk verworven, dat betrekking heeft op de Antwerpse context waarin de kunstenaar leeft en werkt. Van Accoleyens praktijk is diep geworteld in zijn persoonlijke leven en ervaringen, en zijn werken weerspiegelen vaak de afwijzing van conventies en het verlangen om vrij te leven. Van Accoleyens praktijk omvat een breed scala aan media, waaronder beeldhouwkunst, installatie en performance. Hij gebruikt vooral gevonden materialen en afgedankte objecten in zijn werk, en zijn stukken

nemen vaak de vorm aan van functionele structuren, zoals schuilplaatsen, ateliers en kachels, maar kunnen evengoed een louter esthetische relatie tot een omgeving vertegenwoordigen.

In 2019 deed van Accoleyen een project in M HKA, in de INBOX-ruimte, naar aanleiding van het winnen van de Hugo Roelandt prijs. Het ruimtevullende werk dat hij toen presenteerde, was een veld kasseien, waarbij elke kassei via een houten paaltje van de grond was verheven. Steevast gebruikt de kunstenaar voor dergelijke ondernemingen enkel menskracht, steevast zijn alle verbindingen of ingrepen zichtbaar in het werk, zonder dat er materialen of technieken verborgen worden. Deze principes liggen ook aan de basis van het werk 'Kortom, de kenmerken van de Gotiek', dat niet alleen in de kunstenaarsateliers van Ercola in de Wolstraat tot stand kwam, maar zich ook op een andere manier tot de geschiedenis en de architectuur van Antwerpen verhoudt.

Tenslotte werd een kleiner object geselecteerd van **Subin Son** (°1992, Zuid-Korea). Son verkent in haar werk de ruimte tussen elementen. Ze creëert taferelen waarin alledaagse voorwerpen en immateriële materialen de hoofdrol spelen. Haar werken kunnen de vorm aannemen van kortstondige sculpturen, in situ gemaakte installaties, experimentele schilderijen, en interventies aan architectuur gerelateerd. De werken zijn performatief en metaforisch van aard; vaak transformeren ze in de loop van de tijd.

Subin Son woont en werkt in Antwerpen, België. Na het behalen van haar BA en MA aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen in 2020, zet ze haar praktijk voort met betrekking tot thema's als 'kloof', stabiliteit en instabiliteit, tastbaar en ontastbaar, en het eindige en het oneindige.

Verwervingslijn eigen aankopen

Het denken in ensembles van M HKA, dat de eigenheid van oeuvres ziet in hun specifieke gedrag, leidt tot een grote aandacht voor allerlei door de marktwerking als secundair geziene uitingen van kunst. Vaak zijn er unieke, eenmalige opportuniteiten die weinig kosten maar een snel beslissingstraject en onmiddellijke betaling vragen, bijv. in veilingen. Dat kan via de eigen aankoopbudgetten, het bibliotheekbudget, in belangrijke mate ingezet voor kunstenaarsboeken, en het daarvan afgesplitste budget voor tussenwerken zoals edities. Deze aankopen kan men opportunistisch noemen; als zich goede kansen voordoen, worden die aangegaan. De volgende jaren zullen hierin geleidelijk prioriteiten kunnen worden gelegd, naarmate de strategische lijnen voor de verwervingen door het historiografisch onderzoek beter in kaart gebracht raken en prioriteiten kunnen worden gelegd bij bepaalde ensembles en objecten.

Van **René Daniëls** (Eindhoven, °1950) werden twee significante edities aangekocht. 'De kelder de zolder' toont een geel strikje met drie groene vlekken in een houten kistje met binnenbekleding van donkerblauw textiel. Op de bovenkant van het deksel is met zwarte inkt een trap getekend. Elk exemplaar van de oplage is uniek, wat betreft de kleur van het strikje of van de bekleding. De multipel maakt deel uit van de editie door Galerie Bébert van 1987, waarbij normaal gezien een genummerde zeefdruk hoort.

'Elba – Sint-Helena' omvat drie etsen. De linker en de rechter ets tonen het strikjes / zaalwanden motief dat in de periode 1985-1987 vaak voorkomt in Daniëls' werk. In het linker werk lijkt ook een hoge hoed weergegeven, in het rechter zijn een flamingo en een piramide te ontdekken. De middelste ets toont een zebra in een kaal landschap. Achter de strepen van de zebra lijkt een persoon gevangen te zitten. In combinatie met de titel 'Elba – Sint-Helena' zou het om Napoleon Bonaparte kunnen gaan die zowel op Elba als op Sint-Helena gevangen heeft gezeten. De piramide zou dan kunnen verwijzen naar Napoleons expeditie naar Egypte.

Verder werden er op dit budget een tiental edities, multipels en kleine uitgaven aangekocht (zie 4.1.3), van Dora García, Myrthe van der Mark, Vaast Colson en Rein Dufait.

Structurele samenwerkingen

Schenkingen waren de voorbije decennia een belangrijke bron van versterking van de collectie. Daarbij konden enkele verwervingsdeellijnen structureel worden gemaakt, zodat strategische aandachtsvelden in het verwervingsbeleid structureel konden worden aangepakt ondanks de beperkte financiële capaciteit. Mede hierdoor kan het M HKA zijn missie beter waarmaken op het door de Vlaamse overheid uitgezette niveau van internationale excellentie. Een belangrijke lijn hier is het kunstcentrum Tselinny Centre of Contemporary Culture in Almaty, Kazachstan. Deze lijn richt zich op de hedendaagse kunst uit Centraal-Azië, een gebied dat recent in de aandacht kwam van de internationale kunstscene, en waarvoor M HKA over de belangrijkste collectie in West-Europa beschikt.

Dergelijke verwervingsdeellijnen worden structureel goedgekeurd door het bestuursorgaan, met vervolgens een delegatie aan de algemeen directeur. Het is de intentie om de volgende jaren prospecties door te voeren en indien mogelijk deze aanpak verder uit te rollen, met structurele samenwerkingsafspraken omtrent gerichte, kwalitatieve verwervingsstrategieën samen met partners, sponsors of overheden. Dit kan een win-winsituatie zijn waarbij de partner het eigen commitment voor een bepaald aandachtsveld duurzaam geprofileerd ziet in een toonaangevend museum in het hart van de Europese Gemeenschap en waarbij tegelijkertijd de kunstenaars hiervan worden gesteund, zowel financieel als symbolisch. Deze aanpak past ook in de notie van het constituent museum waarbij ook externe partijen het museum mee gestalten geven. Het principe ervan is ook een inhoudelijk partnerschap, waarbij de partner zijn veldexpertise inzet om voorstellen te doen, maar deze worden gericht op de collectievisie van M HKA, en waarbij de beslissing in overleg wordt genomen.

Binnen de context van de innovatieve samenwerking werken M HKA en Tselinny Center of Contemporary Art samen aan de ontwikkeling van een collectie kunst uit Kazachstan en de bredere regio van Centraal-Azië.

Als start werd in 2022-2023 een ensemble van werken van **Askhat Akhmedyarov** (°1965, Kazachstan) verworven. Akhmedyarov is een kunstenaar en activist, wiens veelzijdige praktijk mediakunst, performances en installaties omvat. De verwerving draagt bij tot het duurzame engagement van het M HKA voor de pluraliteit van de cultuur in Eurazië. De werken van Ahmediyarov vormen een aanvulling op de reeds uitgebreide en unieke deelcollectie van het museum met werken van kunstenaars uit Centraal-Azië. Akhmedyarovs sociaal geëngageerde en artistieke projecten kunnen worden gezien als een reflectie op de postkoloniale ontwikkeling van Kazachstan. Hij behoort tot de generatie kunstenaars die actief werden in de jaren negentig, in de overgangsperiode van de Sovjettijd en de Kazachse onafhankelijkheid. De kunstenaar begon zijn carrière in de zuidelijke stad Shymkent waar hij deel uitmaakte van het kunstcollectief Kazyl Traktor. Het ensemble van werken in de collectie van het M HKA richt zich vooral op Akhmedyarovs performatieve en activistische aspecten van zijn onafhankelijke praktijk.

In 2023 werd met deze werken de collectiepresentatie 'Askhat Akhmedyarov – In dialoog met vuur' gemaakt, die liep van 13 mei 2023 tot 3 september 2024.

Schenkeningen

Schenkeningen vormen een belangrijke bron van versterking van de collectie en zijn in de huidige omstandigheden met een minimaal aankoopbudget des te meer van vitaal belang. Ze dienen dan inhoudelijk bij te dragen aan de collectievisie van het museum, en worden aldus in dat kader beoordeeld en afgewogen. Schenkingen houden echter ook het gevaar van verlies aan focus op de eigenlijke prioriteiten in. Soms zijn er werken die op zichzelf niet oninteressant zijn, maar die eigenlijk weinig structurele meerwaarde geven aan het collectiepotentieel. Daarbij dient er ook bijzondere aandacht te zijn voor de beheerkost. Soms doen schenkers zelfs een schenking precies omdat die beheerkost hoog is, bijv. omdat de werken zeer omvangrijk zijn. M HKA neemt deze kost in al zijn verwervingen mee in de weging en wil dit ook hier strikt doen. Maar schenkingen zijn niet altijd makkelijk te weigeren. Daarom is het belangrijk buffers en controles in te bouwen in het beslissingssysteem. Om die reden worden schenkingen niet enkel aandachtig besproken in de werkgroep, maar zijn daarnaast ook alle incidentele schenkingen van kunstwerken onderhevig aan een beslissing door het bestuursorgaan.

Vormgever, beeldhouwer, schilder, typograaf en uitgever **Paul Ibou** (pseudoniem voor Paul Vermeersch, °1939, Borgerhout) vertoont verwantschap en onderhield contact met de G58 in het Hessenhuis die hem tot de constructivistische stijl overtuigde. In het kader van de archieftentoonstelling *MULTI/ART/PAPER/PRESS/GALLERY – Hommage aan Paul Ibou & Liliane-Emma Staal* verwierf M HKA twee uitvergrotingen van zijn kenmerkende *Metamorphosis*-boek uit 1968, samen met een schenking van een schilderij en maquette door de Vrienden van het M HKA, alsook de schenking van het MultiArt-archief door de kunstenaar zelf. Het advies van de projectwerkgroep Verwervingen was positief, hoewel geen kernprioriteit binnen het collectieprofiel, wel eerder secundair en archivalisch materiaal dat de lijn van de neo-avant-garde in Antwerpen verder stoffeert en aanvult; met kernfiguren Jef Verheyen en Paul Van Hoeydonck. Ibou was bovendien samen met zijn vrouw Liliane-Emma Staal medeoprichter van de uitgeverij, galerie en kunstboekhandel Multi-Art, die in de jaren 1960 en 1970 uitgroeide tot een invloedrijke avant-gardewerkplaats. Het koppel ontwikkelde een toonaangevende eigen beeldtaal, een uiteenlopende grafische praktijk en een breed vertakt netwerk.

De jonge kunstenaar **Maika Garnica** (°1992, Dendermonde) neemt het sculpturaal medium als vertrekpunt om de relatie tussen kunstenaar, toeschouwer en ruimte te onderzoeken. Variaties in context en interactie doen de aard van haar werk voortdurend verschuiven, van sculptuur tot geluidsobject of gebruiksvoorwerp. Haar werken vormen prototypes die de complexe verhouding tussen vorm en materie articuleren en tegelijk tot nieuwe vormen van communicatie kunnen leiden. Ze heeft haar praktijk de afgelopen jaren veelzijdig uitgebouwd, van tekeningen, keramiek sculpturen tot klankobjecten, en in verschillende toonaangevende organisaties tentoongesteld.

Het advies van de projectwerkgroep Verwervingen was positief. Maika Garnica behoort tot een beloftevolle jonge generatie kunstenaars binnen de Antwerpse scene wiens oeuvre weliswaar nog aan het beginpunt staat, maar toch reeds gezien wordt als een potentieel referentiepunt voor de toekomst. M HKA verwierf recent een installatie met keramische instrumenten. De schenking door de Vrienden van het M HKA van deze tekening verankert deze jonge kunstenaar en haar veelzijdige praktijk verder in de collectie.

Vered Ben Kiki (1960-2020, Antwerpen) woonde en werkte in Antwerpen. Ze toonde haar werk in solotentoonstellingen in de Galerie Inexistent (Antwerpen, 1990) en de Kanaal Art Foundation (Kortrijk, 1993) en in groepstentoonstellingen in het Chagael House (Haïfa, 1985) het Helen Rubinstein Paviljoen (Tel Aviv, 1986) de Galerie Inexistent (Antwerpen, 1988), het Museum van Hedendaagse Kunst (Gent, 1988), De Warande (Turnhout, 1989) en de Galeria Container (Florence, 1989).

De tekeningen van Ben Kiki zijn sober, speels en fris van kleur. Ze maakt regelmatig gebruik van tekst die die gebruikt wordt als beeldtaal. Haar werken ogen toegankelijk en eenvoudig, bijna kinderlijk direct. Opvallend genoeg maakt ze geen gebruik van perspectief tenzij via enkele schaarse lijnen die diepte suggereren.

Het advies van de projectwerkgroep was positief. Er werd dan ook beslist om een uitzonderlijke collage aan te kopen voor De Stadscollectie Antwerpen. Het schenkingsvoorstel omvat 11 tekeningen. Er werd ook een luik voor het archief verworven.

De ambiguë relatie tussen teken en betekenis heeft een centrale plaats in het oeuvre van **Paul De Vylder** (1942-2022, Elversele). De Vylder is tegelijk kunstenaar en theoreticus, schilder en semioticus, alchemist en deconstructivist. Subtiële spelstrategieën staan centraal in zijn werk, dat van een vreemd soort (pseudo-)figuratieve schilderkunst via objecten en installaties naar foto's van ensceneringen evolueerde.

Het werk *Tesori della Chiesa* stamt uit de middelste periode in het oeuvre van de kunstenaar, waarin hij installaties maakte, die hun karakter van een 'teken' op de voorgrond plaatsen. Het bestaat uit een loden pin en twee replica's van gravuren van Fra Angelico uit het Vaticaan. De werkgroep Verwervingen concludeerde dat dit werk goed aansluit bij het collectiewerk *Evangelisti*, dat stamt uit dezelfde reeks. De verwerving past in een hernieuwde focus op de jaren '80 in het verzamelbeleid, waarbij lacunes in de collectie worden gevuld en al bestaande ensembles worden vervolledigd.

In 1961 studeerde **Chris Reinecke** (°1936, Potsdam) af aan de *École nationale supérieure des Beaux-Arts* te Parijs. Daarna trok ze naar de Kunstacademie in Düsseldorf waar ze tot 1965 haar studies verderzette in het atelier van Gerhard Hoehme; een plek waar Sigmar Polke, Gerhard Richter en Franz Erhard Walther eveneens in de leer waren. Ondertussen trad ze al naar buiten met efemere tekeningen. Enkele jaren later begon ze ook te werken met garen en breiwol. Met o.a. haar speels gebruik van banale huishoudmaterialen begon ze te morrelen aan de gangbare morele codes op zowel het gebied van gender als die van de relatie tussen kunst en publiek.

De fenomenologie, de positiebepaling van mensen en dingen, loopt als een rode draad doorheen Reinecke's oeuvre en sluit nauw aan bij haar kritische bevraging van de positie van de kunstenaar en kunst in de maatschappij. Nog voor Beuys het idee claimde dat iedereen een kunstenaar kon zijn, formuleerde Reinecke in haar *Überlegungen zu meinen Machwerken* [Reflecties over mijn makelij] (1967) dat iedereen een kunstenaar kon worden met een persoonlijk autonoom perspectief. Voor haar was kunst de weg naar politieke emancipatie.

Eind jaren zestig richtte Joseph Beuys de Duitse Studenten Partij op. Samen met het protest van de Parijse studenten, gaf het de aanzet voor de revoltes in onder andere Düsseldorf. Via haar toenmalige echtgenoot, Jörg Immendorff leert ze Beuys kennen. Tijdens deze tumultueuze periode richtte Reinecke de *LIDL Action Room* op, samen met Immendorff, Hans-Jürgen Bulkowski en Wolfgang Feelisch. Deze *neodadaïstische* actiegroep streed tegen wat het als de elitaire mentaliteit van de kunstacademie beschouwde.

Het papierwerk 'Region nach Oben geöffnet' vormt een mooie uitbreiding van het ensemble in de museumcollectie, dat al het performatieve 'Umgebungsleid' en het textiel 'Schutz gegen Anfassen' omvat.

Pejvak is de langdurige samenwerking tussen Felix Kalmenson en Rouzbeh Akhbari. Door hun multivalente, intuïtieve benadering van onderzoek en leven bevinden ze zich in een convergentie en verstrengeling met gelijkgestemde medewerkers, geschiedenissen en verschillende geografische gebieden.

Rouzbeh Akhbari is een kunstenaar die werkt met video-installaties en film. Zijn praktijk is onderzoeksgedreven en bevindt zich meestal op

het snijvlak van politieke economie, kritische architectuur en planning. Door een delicaat onderzoek naar de gewelddadigheden en intimiteiten die plaatsvinden op de grenzen van geleefde ervaringen en geconstrueerde geschiedenissen, onthult Akhbari de details van de macht die de wereld om ons heen organiseert en regeert.

Felix Kalmenson is een kunstenaar wiens praktijk zich richt op installatie, video en performance. Kalmensons werk vertelt op wisselende wijze de liminale ruimte van de ontmoeting van een onderzoeker en kunstenaar met landschap en archief. Door getuigenis af te leggen van het dagelijkse leven en door met hun werk de kwetsbaardere overblijfselen van de persoonlijke en collectieve geschiedenis te verharderen, geeft Kalmenson zich over aan de cadans van een gedicht, dat altijd in beweging is.

Jos de Gruyter (°1965) en **Harald Thys** (°1966) bewandelen al dertig jaar lang een artistiek parcours dat getuigt van een uitzonderlijke wilskracht en een drang naar perfectie. Uit die samenwerking is een taal ontstaan die heel bijzonder is en die zich binnen de compacte, gesatureerde hedendaagse beeldcultuur onderscheidt door een toon, een accent en een normaliteit die verwarrend zijn. Jos de Gruyter en Harald Thys hebben de gewoonte hun eigen fictieve universum te scheppen op basis van een soms te realistische werkelijkheid. Ze worden van nature aangetrokken door de staat van psychose waarin de samenleving zich bevindt. Hun kunstwerken veruitwendigen die constante angst, zonder daarbij cynisch of moraliserend te willen overkomen. Moeiteloos, en met een gezonde dosis humor slaagt het kunstenaarsduo erin de ogenschijnlijke schrik of stilstand om te buigen tot een weldoordacht en kritisch object dat de toestand van status-quo overstijgt.

Het kunstenaarsduo maakt films, tekeningen, schilderijen, foto's en sculpturen waarin zowel heel herkenbare als niet-autoritaire personages, voorwerpen en omgevingen samen voorkomen. De kunstenaars stellen veelvuldig tentoon in musea en galleries, onder meer in het M HKA (tentoonstelling *Optimundus*, 2013). In 2019 vertegenwoordigden de kunstenaars België tijdens de 58ste Biënnale van Venetië met het project MONDO CANE. Jos de Gruyter & Harald Thys worden vertegenwoordigd door de galleries ESSEX STREET in New York, Isabella Bortolozzi in Berlijn en Micheline Szwajcer in Antwerpen.

Het beelhouwwerk 'Micro Mundo 3' werd geschonken door kunstverzamelaar Elisa Nuyten. Zij is van Belgische afkomst, woont en werkt in Canada, en is oprichter en voorzitter van de Vega Stichting, een organisatie die kunstenaars ondersteunt en promoot door het faciliteren en ontsluiten van hun artistieke praktijk aan de hand van institutionele samenwerkingen.

De werkgroep Verwervingen gaf een positief advies. Met de Relancemiddelen van de Vlaamse Gemeenschap kon het museum in 2021 een substantieel ensemble verwerven voor de Collectie van de Vlaamse Gemeenschap. In de recente collectiepresentatie 'Museum in Beweging' werd de artistieke positie van Thys & De Gruyter als een van de te ontwikkelen kernensembles voor het toekomstig museum naar voor geschoven. Met huidige schenking wordt het ensemble daarbij nog uitgebreid en versterkt.

Taus Makhacheva (°1983) volgt tussen 2002 en 2013 verschillende kunst-, communicatie- en economische opleidingen, zowel in Rusland als in Engeland. Reeds tijdens haar opleiding neemt ze onder andere deel aan de 4de Biënnale van Moskou.

Taus Makhacheva is van herkomst een Avar, de grootste etnische groep in Dagestan. Makhacheva gebruikt objecten, films en performances in een poging om zichzelf in te schrijven in een gelokaliseerd verhaal binnen een context waarin de notie 'natie' niet bestaat. Het oeuvre van Makhacheva stelt klassieke vormen van geschiedschrijving, heersende culturele conventies en genderkwesties in vraag. Met een tegelijk humoristische en kritische houding tegenover de huidige maatschappij streeft de kunstenaar naar een verzoening van het hedendaagse met het nostalgische, het lokale met het globale en

traditie met vooruitgang. Ze onderzoekt daarbij onder meer de complexe Kaukasische samenleving en de relatie tussen haar geschiedenis, het collectieve geheugen en de dagelijkse realiteit.

Taus Makhacheva biedt M HKA een bijzonder kunstwerk aan getiteld *Ring Road*. Het centrale stuk van deze installatie is een 300 kg zware mas-sieve sculptuur in dolomietsteen van een berg met een cirkelvormige weg zonder begin of einde. Het is een sterk conceptueel kunstwerk in zoverre de schenking tevens een publiek voorstel inhoudt voor de aanleg van dergelijke rondweg op de berg Makhnot in Dagestan.

In afwachting van de realisatie van deze weg, die geraamd is op 1 miljoen euro, verklaarde de kunstenaar het werk onverkoopbaar en uitte de wens het intussen permanent onder te brengen bij een museale instelling. *Ring Road* werd in opdracht van Stichting Cosmospow gemaakt en tentoongesteld op de Cosmospow beurs in 2018; het is ook doorgereisd naar Kaunas Biënnale in 2019. Van 21.06.2021 t.e.m. 06.03.2022 was het te zien in het Fries museum in Leeuwarden in haar solotentoonstelling *It's Possible to Raise the Ceiling a Bit*. Van 22.02 t.e.m. 04.06.2023 was het te zien in de New York University Art Gallery in Abu Dhabi in de tentoonstelling *The Only Constant*.

De projectwerkgroep Verwervingen gaf een positief advies. Voor de ontwikkeling van de collectie focust M HKA al enkele jaren op kunst uit Eurazië. Mede door het partnerschap met de V-A-C Stichting in Moskou kon het museum reeds een substantieel ensemble verwerven van Taus Makhacheva. In de recente collectiepresentatie *Museum in Beweging* werd de artistieke positie van Taus Makhacheva als een van de te ontwikkelen kernensembles voor het toekomstig museum naar voor geschoven. Met de huidige schenking van het werk *Ring Road* wordt het ensemble daarbij nog uitgebreid en versterkt.

Wybrand Ganzevoort (°Gent, 1930 – Antwerpen 2022) is een van de mede-oprichters van G58 Hessenhuis. Na een periode van abstract, informeel schilderen stapt hij in 1962 over naar driedimensionale constructies, aanvankelijk montages van metalen staafjes op monochrome witte achtergrond. Golvende structuren die ruimte en beweging opwekken. Uit een toepasselijke tekst van de kunstenaar in de catalogus van de tentoonstelling *Europäische Avantgarde* in Frankfurt in 1963: 'een ruimte van witte ritmen vangt licht, vertaalt licht. denkcellen vermenigvuldigen zich, breken het vlak open. licht trilt als visueel geworden muziek.'

De projectwerkgroep Verwervingen gaf een positief advies. Hoewel geen kernprioriteit binnen het collectieprofiel, sluit het werk aan bij de lijn die de neo-avant-garde in Antwerpen verder stoffeert en aanvult – met kernfiguren Jef Verheyen en Paul Van Hoeydonck. Ganzevoort was niet alleen medeoprichter van G58, maar ook naast Panamarenko, een van de voortrekkers van VAGA. Het werk in kwestie werd ook opgenomen in de context van G58 en heeft daardoor een historische dimensie.

Walter Goossens (°Lier, 1943) tekent en schildert monumentaal, burlesk of sober; ironisch en soms surrealistisch spot hij met zichzelf en de wereld. Hij gebruikte aanvankelijk het zelfportret als inspiratiebron, maar behandelt vaak het thema van de angst voor de gemechaniseerde wereld in de vorm van dreigende technologische monsters. Hij stelde onder meer tentoon in de galerie De Zwarte Panter.

Het advies van de projectwerkgroep Verwervingen was eerder negatief. Goossens is geen kernprioriteit binnen het collectieprofiel, eerder een secundaire figuur uit de periferie die hoogstens aansluit bij de neo-expressionistische schilderkunst van kernfiguren zoals Fred Bervoets en Jan Cox.

De werken werden geschonken door Ronald De Preter. Hij woont en werkt in Lier, is kunstverzamelaar en schilder, en oprichter van 'Behind Bars', een kunstruimte en kunstenaarsinitiatief opgericht in 2014 samen met de kunstenaar Anne-Marie Volders. Recent schonk hij ook drie sculpturen van Wilfried Pas aan het KMSKA.

Bewaarnemingen

In 2023 werden er 4 werken in bewaring gegeven door de Collectie Vlaamse Gemeenschap. Het betreft kunstwerken die door de aankoopcommissie van de Vlaamse Gemeenschap werden geselecteerd en aangekocht. Van deze werken werden er vier in bewaring genomen in het M HKA, met name drie werken op papier van Arpaïs du Bois en een schilderij van Nancy Moreno.

Het museum mocht deze keer zelf voorstellen doen. Van Laure Prouvost stelden wij een ensemble van twee tekstborden voor, waarvan er één werd aangekocht. Van Daniël Dewaele stelden we een fotografische installatie voor, die ook werd aangekocht.

2.2.1.2 Bruikleenverkeer

De doelstelling van het bruikleenverkeer is de zichtbaarheid van de collectie te maximaliseren door een beleid van collectie-inzet complementair aan de collectiepresentaties, zonder evenwel deze te hinderen.

In 2023 gaf het M HKA 12 werken van de collectie in langdurige bruikleen aan 2 publieke en/of semi-publieke instellingen. **Het totaal aantal langdurige bruiklenen bedraagt 247.**

Het totaal aantal publieke en/of semi-publieke instellingen bedraagt 25.

Er werden **in totaal 101 werken uit de M HKA-collectie in bruikleen gegeven voor tijdelijke tentoonstellingen**, waarvan 30 werken ingezet in **16 internationale tentoonstellingen**, en 71 werken in **16 lokale tentoonstellingen**.

2.2.1.3 Preventieve conservatie – depotbeheer

In 2023 werd het collectiehulpverleningsplan, het calamiteitenplan, gereviseerd en aangepast aan de actuele werksituatie en huidige verantwoordelijke medewerkers. Gelijktijdig werd er een prioriteitenlijst opgesteld, die ook gedeeld werd met diverse stadsdiensten, onder andere de brandweer.

In het najaar bleken de museumzalen op de eerste verdieping geïnfecteerd met papiervisjes, wellicht door een geïnfecteerde inkomende bruikleen. Samen met Anticimex, die instaat voor onze IPM, werd een behandelingsplan opgesteld om verdere verspreiding te vermijden. Preventief werd ook het depot op de eerste verdieping in dit plan opgenomen, en gebeurde er eveneens een grondige poetsbeurt van de ruimte. De behandeling wordt in 2024 verdergezet.

De ruimtes in de kelder (technische ruimte, boekendepot en schilderijen-depot) hebben te kampen met wateroverlast en opstijgend vocht, hoogstwaarschijnlijk als gevolg van de werkzaamheden aan de gedempte zuiderdokken. In eerste instantie werd in samenspraak met het Facilitair Bedrijf het boekendepot geëvacueerd naar het depot in Kallo, en werd de wateroverlast door het collectieteam en het team erfgoedbewaking dagelijks gemonitord met behulp van klimaatloggers en luchtontvochtigers. Er werden ook preventieve maatregelen getroffen met betrekking tot de kunstwerken in het depot. Er werden werkzaamheden uitgevoerd om waterlast in te dijken en/of op te lossen, en er zijn voorzieningen genomen om snel te kunnen ontruimen in geval van een calamiteit.

In 2023 werden 20 werken uit de museale collectie gerestaureerd, inclusief de opvolging van 4 schadedossiers uit 2022 ten gevolge van de extra muros tentoonstellingen *Imagine Ukraine* (M00077-01, Sergej Bratkov, *Eurotel*) en *Worth Fighting For* (BK007276, Berlinde De Bruyckere, *In Flanders Fields*; BK007345-001; Wilhelm Sasnal, *Untitled (Gwanju Set)*; SCA0021, Adrien Tirtiaux, *Europe without Borders*).

14 grafiekwerken behorend tot de VIZO-collectie liepen schade op door een verkeerde manipulatie voor transport in het externe depot Katoen Natie. Een verzekeringsdossier werd opgesteld en de beschadigde werken gerestaureerd door Julie Swennen. Hieronder een overzicht van de belangrijkste restauraties:

- BK008155: Frieda Van Dun, *Dansende Vrouwen* (totaal verlies);
- BK008051: Dirk Boulanger, *Vreemd*: herinlijsting;
- BK008084: Frank Decq, *Zonder titel*: herstel krassen op papier en herinlijsting;
- BK008067: Albert Daniëls, *Zij*: herstel krassen, kleine lacunes en herinlijsting;
- BK008068: Albert Daniëls, *Secrets*: herstel krassen, herinlijsting;
- BK008097: Marnix Everaert, *Athanasius*: herstel krassen, herinlijsting;
- BK008088: Ronny Delrue, 21.07.99: vervorming, klein lacune, krassen, herinlijsting;
- BK008077: Peter De Koninck, *Finis Austriae*: herinlijsting;
- BK008110: Marc Kennes, *Zonder titel*: herstel scheur, herinlijsting;
- BK008128: Goedele Peeters, *Zonder titel*: herstel krassen, herinlijsting;
- BK008159: Wim van Remortel, *De hemelvaart*: herstel enkele grotere lacunes;
- BK008170: Jan Vandeweghe, *Zonder titel*: herstel krassen, herinlijsting;
- BK008153: Chris Van der Veken, *Carpe VI*: herinlijsting;
- BK008144: Annelies Wouters, *ZT*: herstel kleinere krassen;
- BK003325: Wybrant Ganzenvoort, *Structuur* (drieluik): bij controle bleek bij een van de structuren het hout aan de randen gebarsten te zijn. De losgekomen stukken werden opnieuw verlijmd (uitgevoerd door interne technici van het M HKA), en het ophangstelsel werd vervangen;
- S0575-0005: Hugo Roelandt, *Painting*: restauratie van de schade aan foto door glasbreuk – opgelopen tijdens een langdurige bruikleen; In overleg met de erfgenamer van de kunstenaar werd er een herprint voorzien, alsook een herinlijsting met een vernieuwd ophangstelsel.

Een tiental andere werken ondergingen een behandeling, onderhoud of reiniging voornamelijk in het kader van de tentoonstelling *Museum Spelen*. Door het interactieve karakter van deze tentoonstelling hadden de volgende kunstwerken extra zorg en behandeling nodig:

- BK009333: *Dialogist Kantor, L'art du Lendemain*: onderhoud van verschillende onderdelen, verstevigingen van de constructie, herstel kegel;
- BK005218: Luc Deleu, *Obelisk*: vervanging ontbrekende legoblokjes;
- BK007921: Kati Heck, *Holy Hauruck*: vervanging originele bevestigingssysteem en touwen van de schommel;
- BK007627: Christophe Terlinden, *GUM-Kunst*: reiniging van binnenwerk en mechanische onderdelen draaiapparaat;
- BK005931: Anish Kapoor, *Untitled*: reiniging;
- BK007665: Tom Liekens, *Heart Of darkness*: opspannen doek op metalen frame in vervanging van houten spieraam;
- SCA0001: Nel Aerts, *Hide And Seek*: vervanging gordijnringen;
- S420_16: Job Koelewijn, *Boys and Girls*: aanbrengen verstevigingen van de kartonnendozen. Van een doos ontbreekt er aan de binnenzijde een print. Dit wordt opgevolgd met de kunstenaar via galerie Fons Welters;

- VHo243: Paul Perry en Jouke Kleerebezem, *Moveable Observation Post*: bij een conditiecontrole bleek het organisch materiaal (giraffenhuiden) volledig verhard te zijn, waardoor dit werk niet in de tentoonstelling kon worden opgenomen. Restauratie en behandeling zijn noodzakelijk in de nabije toekomst;
- BKoo7492-001: Sergey Bratkov, *Army Girls*: herinlijsting en montage tijdens en naar aanleiding van de langdurige bruikleen bij de Vlaamse Vertegenwoordiging te Rome;
- BKoo7213: Donald Judd, *Untitled*: tijdens een routinecontrole van de werken in langdurige bruikleen bleek de montagetape verkleurd. Dit was zichtbaar vanaf de voorzijde, wat het beeld verstoorde. Er werd gekozen voor een remontage met Japans papier, uitgevoerd door Julie Swennen.

In het kader van een bachelorproef Conservatie-Restauratie aan de UAntwerpen werd er onderzoek uitgevoerd naar de conservatie van het beeldhouwwerk *On Monumental Silences* van Ibrahim Mahama (BKoo8362) in de vorm van een materiaalstudie. Het gebruikte natuurrubber geldt als een van de probleemplastics binnen de conservatie. De bachelorproef zal opgeleverd worden in 2024.

Een bijzonder project betrof de aanmaak van een tentoonstellingskopie van het kunstwerk *Formes pour un espace souple* uit 1974 (So224) van de Poolse textielkunstenaar Tapta (1926-1997), in het kader van de focus-tentoonstelling *Espaces souples* georganiseerd door WIELS (Brussel, 18.05 – 13.08.2023). Het originele kunstwerk uit 1974, dat hoofdzakelijk uit scheepstouwen bestaat, bevindt zich niet in goede staat. Verschillende onderdelen zijn dermate aangetast waardoor het kunstwerk in zijn totaliteit niet toonbaar is, en aldus niet kon worden opgenomen in de vernoemde tentoonstelling. Omwille van de monumentaliteit van het werk en de problematiek van de beschadigingen bleek een gepaste behandeling om het kunstwerk klaar te maken voor de tentoonstelling of voor restauratie op korte termijn onhaalbaar. *Formes pour un espace souple* is bijzonder representatief voor Tapta's artistieke praktijk waarin zijn met haar unieke textielwerken de grenzen van het medium beeldhouwkunst op onnavolgbare manier onderzocht. De reconstructie van het kunstwerk in de vorm van een tentoonstellingskopie betekent dat dit sleutelwerk geborgd en terug ontsloten en publiek toegankelijk is gemaakt. De remake werd mogelijk gemaakt door een PPS tussen WIELS, M HKA en andere partners en werd gerealiseerd door Estelle Chatelin en Antonella Valerio in samenwerking met Rose Egidi en de studenten van La Cambre en Luca School of Art.

2.2.1.5 Objectregistratie

Er werden 92 nieuwe kunstwerken verworven in 2023. Nochtans werden er in hetzelfde jaar 370 nieuwe records ingevoerd in Axiell Collections. Dit heeft te maken met het feit dat meervoudige stukken tegenwoordig vaker dan vroeger, zoals een portfolio, worden uitgesplitst, en de registratie van de volledige collectie nu ook retroactief, via inhaalbewegingen, wordt aangepakt – wat leidt tot veel nieuwe registraties. Dit geldt ook voor andere museumprojecten zoals standplaatscontrole (actie Collectie) of het ordenen van de collectiefoto's (actie Contentmanagement).

Wat de manier van registreren betreft, wordt er gemikt op basisregistratie. Basisregistratie omvat een twintigtal velden, zoals door Spectrum bepaald. Speciale aandacht gaat naar 'materiaal', 'toestand' en 'gebruik', velden die in het verleden vaak niet ingevuld werden. Ook 'waarde' wordt geschoond en waar nodig aangevuld met een geactualiseerde financiële waarde. De velden 'fysieke beschrijving' en 'afmetingen bijzonderheden' worden gebruikt om deze gegevens in een 'mensleesbare' vorm te noteren.

Vanuit Contentmanagement worden er voortdurend nog stappen gezet wat betreft digitalisering; voor wat betreft de module Objecten gebeurt dit in overleg met Collectie. Concreet wordt er gevraagd naar een zo juist mogelijk gebruik van velden en termen bij het registreren, zodat er geen vervuiling van de data gebeurt. Bijvoorbeeld bij 'objectcategorie' en 'objectnaam' leidt dit tot een correcter gebruik van namen en gestandaardiseerde termen – aan de hand van de AAT (Art and Architecture Thesaurus). Hetzelfde geldt voor 'vervaardiger' en 'verwervingsbron', aan de hand van RKD Artists, ULAN (Union List of Artist Names).

In het kader van de samenwerkingsafspraken 'digitalisering' voert de registrator Bart De Block een inhaalbeweging uit, waarbij alle werken in bewaring van de Vlaamse Gemeenschap (inventarisnummers met BKoo) gecontroleerd worden. Momenteel komen de werken verworven na 2012 aan bod. Er werden in 2023 een 600-tal records geschoond; de fysieke toestand en verpakking van de kunstwerken moeten wel nog worden gecontroleerd. De nieuw aangeworven collectiemedewerker Anthe Heyninck zal vanaf januari 2024 meehelpen aan deze inhaalbeweging.

In 2023 heeft Anthe Heyninck, in de hoedanigheid van projectmedewerker, een inhaalbeweging afgerond op de werken van de collectie die werden verworven via een schenking (inventarisnummers met Soo, naam van het project: 'Gegeven is gegeven'). De basisregistratie van alle 1.920 records werd opgeschoond in 2022; in 2023 gebeurde de controle en het aanvullen van de tentoonstellingsinformatie, gevolgd door een publicatie van de gegevens en afronding van het project.

Wat punt 3 van de samenwerkingsafspraken 'digitalisering' betreft, ging projectmedewerker Sofie Frederix in 2023 verder met haar onderzoek (gestart in 2022) naar een Registratiemodel Hedendaagse Kunst, in aanvulling op het bestaande Registratiehandboek van CAHF. Het registratiemodel focust op moeilijk te registreren of te documenteren kunstvormen zoals time-based art of complexe installaties. Het gaat om een gedeeld project van de hedendaagse kunstmusea en de Vlaamse Gemeenschap, begeleid door het M HKA.

In 2023 werden teksten in verband met de zes variabelen uitgeschreven, net als die van de zes bijhorende dataprofielen en acht *case studies*. Er vonden een aantal één-op-één ontmoetingen met de individuele partnerinstellingen plaats. Er gebeurden drie kunstenaarsinterviews. Op 14 februari 2023 werd de stand van zaken besproken via een overlegmoment in Mu.ZEE met alle partnerinstellingen. In de eerste maanden van 2024 wordt het project gefinaliseerd. Op 31 januari 2024 zal een laatste overlegmoment plaatsvinden met alle partijen. Op dat moment worden de projectresultaten gedeeld en aanbevelingen voor verder onderzoek geformuleerd. Er zal een digitale publicatie gemaakt worden, met enkele fysieke exemplaren voor de partners. De zes dataprofielen zullen gedeeld worden via het kennisplatform CEST van meemoo. Ten slotte zal in juni 2024 ook een artikel over het project verschijnen in het tijdschrift van FARO.

Samen met het afdelingshoofd neemt de registrator structureel deel aan de projectwerkgroep Verwervingen, waar de aankopen, schenkingen, bewaarnemingen en structurele samenwerkingen worden besproken. Ter voorbereiding van de projectwerkgroep, en ook van het bestuursorgaan, wordt telkens een stand van zaken van de verwervingen opgesteld. Er is ook een vast overleg met projectmedewerker Sofie Frederix, waarop zij een stand van zaken toelicht. De registrator neemt ook deel aan het Structureel Overleg Digitalisering, samen met het afdelingshoofd en de collega's van Contentmanagement, waarop samenwerkingen omtrent digitalisering tussen het M HKA en de Collectie Vlaamse Gemeenschap worden onderzocht.

2.2.1.6 De Vrielynck collectie

Door het wegvallen van de collectiemedewerker die instond voor het beheer en het ontsluiten van de Collectie Vrielynck werd er beslist om de werking rond deze deelcollectie tijdelijk stop te zetten. Sinds 2019 is het resterende deel van de Collectie Vrielynck dat gestockeerd werd in het FOMU verhuisd naar de binnendepots van het M HKA. De standplaats van de betreffende objecten werd geregistreerd en ingevoerd in Axiell. In 2023 was er geen werking met deze deelcollectie.

2.2.1.7 Panamarenkohuis in de Biekorfstraat

Het Agentschap Onroerend Erfgoed kreeg in 2021 de opdracht om een beschermdossier op te maken voor de woning van Panamarenko in de Biekorfstraat in Antwerpen. In 2021 vonden verkennende gesprekken plaats en werd er gepeild naar de verwachtingen van M HKA omtrent de opstart van de beschermingsprocedure. Dit is voor M HKA een belangrijke symbolische daad omdat ze de erkenning is van een project over vele jaren.

Op 3 november 2022 werd het M HKA schriftelijk ingelicht over de mogelijkheden en de afbakening van een bescherming van het Panamarenkohuis als monument. Voor het gebouw en de vaste delen van het gebouw is een bescherming als monument een evidentie. Voor de roerende goederen in het gebouw werd er beslist dat niet de hele collectie maar een beperkt aantal roerende objecten met grote beeldwaarde als cultuurofgoed een beschermd statuut zullen krijgen. M HKA volgde hierbij het advies van de Vlaamse overheid.

2.2.1.8 Rechtenbeheer

M HKA zet sinds ruim tien jaar in op het verwerven, operationaliseren en delen van kennis over intellectuele en fysieke eigendomsrechten m.b.t. kunst en erfgoed.

Voor de nieuwe deelcollectie Shagylys, die focust op het werk van Centraal-Aziatische kunstenaars en steunt op de samenwerking met Tselinny Center of Contemporary Art (Almaty, Kazachstan), ontwikkelden de medewerkers van de afdeling Contentmanagement in 2023 een modelovereenkomst in zowel het Russisch als het Engels. Het modelcontract voorziet in de niet-exclusieve overdracht van intellectuele rechten aan het M HKA en Tselinny, onder meer met het oog op de digitale ontsluiting van beeldmateriaal. Verder maakte het M HKA praktische afspraken met Tselinny over de rol die beide instellingen in de toekomst zullen opnemen inzake de praktische opmaak, het laten ondertekenen enz. van individuele overeenkomsten. Daarnaast – en in het verlengde van zijn engagement naar Oekraïense kunstenaars – maakte het M HKA een contract voor de eenmalige screening van *Explosions Near the Museum*, een nieuw videowerk van Yarema Malashchuk en Roman Khimei, ter gelegenheid van de Internationale Museumdag op 18 mei in vijf Belgische musea (In Flanders Fields, STAM, M Leuven, Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, Musée de Mariemont).

Net als voorgaande jaren adviseerden medewerkers van de afdeling Contentmanagement het CKV bij het beantwoorden van detailvragen over auteursrecht in archiefverband. Ook leverden ze input bij vragen over fysieke of intellectuele eigendomsrechten, gesteld in het kader van het Beschrijvingsmodel Hedendaagse Kunst, door de projectpartners (Departement Cultuur, Jeugd en Media; FOMU; Museum M; Mu.ZEE; S.M.A.K.). Op verzoek van het Middelheimmuseum werd het licentiecontract in functie van de Bloomberg Connects app doorgelicht en werden er suggesties gedaan met het oog op een evenwichtiger verdeling van rechten en plichten tussen de betrokken partijen.

Nieuwe ontwikkelingen op het vlak van de Belgische auteurswet werden opgevolgd, onder andere via deelname aan de Gebruikersgroep Cultureel Erfgoed en Auteursrecht, een initiatief van FARO en meemoo.

2.2.1.9 Audit Ernest & Young

Op vraag van het Departement Cultuur, Jeugd en Media van de Vlaamse Overheid werd in het najaar 2021 een proces-audit uitgevoerd m.b.t. de bewaargevingen uit privécollecties aan M HKA en naar aanleiding van het verdwijnen van het kunstwerk 'Rabbit' van de kunstenaar Jimmie Durham.

De audit heeft een zestal onderzoeksthema's tot onderwerp, gaande van het beleid van het museum met betrekking tot langdurige bruiklenen uit privécollecties, de kwaliteit van het beheer en de opvolging daarvan, het deontologisch kader, het verzekeringsbeleid, de risicobeheersing, en tot slot de zorgvuldigheid waarmee het schadedossier 'Jimmie Durham' werd behandeld. Voor elk van deze topics werden een reeks bevindingen en in totaal 24 aanbevelingen geformuleerd.

Met het in 2021 hernieuwde collectiebeleidsplan werden de meeste uitdagingen reeds aangegaan en is er voor heel wat collectieprocessen een referentiekader uitgetekend. Aanbevelingen die in 2023 binnen de bestaande capaciteit konden geïmplementeerd worden:

- revisie Deontologische Code M HKA: herziening van de bestaande deontologische code (2018) was voorzien in 2020 en 2022; punctuele herziening werd in 2022 aangebracht en een volledige revisie opgenomen in het actieplan 2023 en houdt rekening met desbetreffende aanbevelingen van het auditrapport. De nieuwe ethische code wordt in het najaar 2023 voorgelegd aan het bestuursorgaan;
- opmaak van een registratieplan met procedures voor de registratie van de collecties; de basisprocedures voor de basisregistratie van de collectie werden in 2023 vastgelegd. Er werd een actie voorzien in het najaar 2023 rond het opmaken van een registratieplan met procedures voor basisregistratie van de collectie, cf. ook traject project 'Registratiehandboek' en 'Registratiemodellen';
- het documenteren van e-mailcorrespondenties van bruikleendossiers in registratiesysteem: deze e-mailcorrespondentie kan niet worden opgenomen in het registratiesysteem zelf, maar wordt wel (digitaal) gearchiveerd op de mappenstructuur in de dossiers van de werken.

2.2.2 Bibliotheek

2.2.2.1 Algemeen

Na bijna 5 jaar in dienst te zijn geweest van het M HKA, koos Lotte Ogiers ervoor om haar carrière een andere wending te geven. Eind september 2023 ruilde ze het M HKA in voor het STUK in Leuven. Zij zal vanaf 17 januari 2024 vervangen worden door Els Brans. Els zal 60% van haar tijd spenderen aan de (film)bibliotheek, de andere 40% zal ze blijven werken voor De Cinema. Op deze manier bestendigen we optimaal de kruisbestuiving tussen de filmbibliotheek en De Cinema en blijft het up-to-date houden van de afdeling film gewaarborgd.

Ondertussen zijn alle nodige betrokkenen aan de slag met Axiell. Het is een hele uitdaging om iedereen op gelijklopende manier te laten registreren. Om dit in goede banen te leiden, vond er op regelmatige basis een overleg plaats (zowel formeel als informeel) tussen de bibliotheekmedewerkers, samen met Björn Scherlippens. Hij pluist de standaarden uit en zet ze beschikbaar in Axiell. Na de migratie vanuit Adlib zat er veel 'vervuiling' in de databank. Er werd enorm veel opgeschoond. Vooral de geografische thesaurus en de thesaurus Personen en Instellingen zijn al een stuk overzichtelijker

opgebouwd, wat het werk voor de catalograaf faciliteert. Verder spraken we af dat we ons voor de trefwoorden baseren op de AAT-thesaurus. Het is wenselijk dat we op die manier in een later stadium tot een gestandaardiseerde trefwoordenlijst komen.

In het kader van catalografie zal Esther Van Peer deelnemen aan de redactieraad voor het Invulboek Publicaties dat beheerd wordt door meemoo. In het Invulboek Publicaties vind je beschrijvingsregels voor het documenteren van publicaties in een bibliotheekbeheersysteem en het is vooral gericht op museale instellingen die ook een bibliotheekcollectie beheren. Het invulboek vertrekt vanuit de beschrijvingsstandaarden die vandaag binnen de bibliotheeksector worden toegepast. Twee keer per jaar is er een bijeenkomst met de andere leden om vraagstukken rond de invulinstructies, dataprofielen, opgenomen standaarden en de toepassing ervan in de praktijk te bespreken en op te lossen. De eerste bijeenkomst vond online plaats op 5 oktober.

De twee vaste medewerkers en coördinator worden voor de dagelijkse werking nog steeds bijgestaan door vrijwilligers. Edward Puncher helpt twee dagen in de week (dinsdag en donderdag van 10.00 tot 12.00 uur) met het documentatiecentrum van het M HKA. Hij klasseert de uitnodigingen en persknipsels per map. Gerda Mortelmans werkt op donderdag van 9.00 tot 13.00 uur. Zij excerpert tijdschriftartikels. Alice Gommeren klasseert de persknipsels voor de filmbibliotheek. Zij werkt op regelmatige basis maar niet op een vast tijdstip.

2.2.2.2 Dienstverlening

De M HKA-bibliotheek werd in 2023 door ongeveer 90 bezoekers bezocht. Vijf studenten/onderzoekers werden online verder geholpen of hebben we kunnen doorverwijzen naar de collega's van het FOMU, het MoMu en het VAI. Om de dienstverlening zo vlot mogelijk te laten verlopen, wordt er voornamelijk op afspraak gewerkt. Het gebeurt echter ook dat bezoekers beneden in de leeszaal informatie aan de balie vragen. Deze bezoekers worden meestal ook doorverwezen naar de bibliotheek. Het gaat hier vaak om meer algemene vragen. Om vragen van bezoekers nog beter te kunnen opvolgen, volgden Bart Cornel en Esther Van Peer op 19 september een studiedag 'Leeszaalmedewerker Archief', georganiseerd door de VVBAD.

Voor het archief rond Antwerpen '93 werd uitgebreid geraadpleegd (in het kader van een onderzoeksproject door Elea De Winter). Ook informatie over (kern)kunstenaars als bv. Jimmie Durham, Robert Filliou, Sven 't Jolle, Peter Downsbrough, AMVK, Panamarenko, Otto Muehl... werden opgevraagd. Voorts kwamen meerdere vragen binnen over architectuur, urbanisatie en architectuurfotografie.

Sinds 2019 heeft de bibliotheek haar eigen Instagram-kanaal @mhka-bibliotheek. Hier wordt elke week, afwisselend tussen kunst en film, gecommuniceerd over wat reilt en zeilt in de film- en kunstwereld. Info omtrent boeken, artikels, of foto's uit de collectie worden hier in de kijker gezet. Eind 2023 telt het kanaal 912 volgers.

Om onze collectie ook in de leeszaal meer in de kijker te zetten, werden er voor verschillende tentoonstellingen desbetreffende leesplanken gemaakt. Zo kregen *Slavs and Tatars* (21.01–30.04), *Denmark* (21.01–30.04) *Museum Spelen* (10.05–17.09) en *Dorothy Iannone* (05.10–21.01) hun eigen leeshoek. Tijdens de collectiepresentatie van Denmark werd de installatie *Daily Dust* in de leeszaal opgesteld.

Op 14 oktober 2023 nam de bibliotheek deel aan de 9de editie van de *Art Book Fair* in het KASKA. We kozen voor een beperkt maar representatief aanbod van een 5-tal eigen publicaties (zowel recente als iets oudere). De verkoop was eerder beperkt, maar heel wat bezoekers zijn gepasseerd en toonden interesse. We vinden het dan ook belangrijk om het M HKA op dit soort evenementen zichtbaar te maken, zeker in eigen stad.

2.2.2.3 KUNST – omvang en (ver)werking

Eind 2023 bedraagt het aantal verschillende **boektitels** 39.304. Nieuw sinds de ingebruikname van Axiell is de registratie van meerdere items bij eenzelfde titelbeschrijving. Soms hebben we van een werk meerdere exemplaren. Elk exemplaar wordt nu als apart item ingevoerd, zodat elk fysiek exemplaar een eigen exemplaarnummer krijgt. Het voordeel hiervan is dat we op itemniveau informatie kunnen toevoegen (zoals editievermelding, signatuur ...). Axiell telde eind 2023 39.530 verschillende items, wat uiteraard een ruime onderschatting is van het werkelijk aantal fysieke exemplaren omdat we deze werkwijze pas sinds 2023 toepassen. Er werden m.a.w. dit jaar 223 boeken als dubbels opgenomen. Verder wordt er voortdurend met terugwerkende kracht ingezet op het vervolledigen van de titelbeschrijvingen.

De **deelcollectie artist novels** werd in 2023 uitgebreid met 32 exemplaren, wat het totaal eind 2023 op 596 boeken brengt, verwerkt in Axiell en op ensembles.org. Een tweede exemplaar van elke *artist novel* is beschikbaar in de leeszaal van M HKA. Het grootste deel van de recent aangekochte boeken is geschreven in het Engels (18 exemplaren), maar ook het Spaans (7 boeken) en het Frans (6 boeken) zijn goed vertegenwoordigd. Eén boek is in het Duits.

Titel	auteur.naam	jaar	taal
Of Cities and Women (Letters to Fawwaz)	Adnan, Etel	1993	Engels
Tolérance	Adnan, Etel	2018	Frans
Voyage, guerre, exil	Adnan, Etel	2020	Frans
Prémonition	Adnan, Etel	2015	Frans
Écrire dans une langue étrangère	Adnan, Etel	2014	Frans
Achab et Moby Dick: L'âme américaine	Adnan, Etel	2022	Frans
Conversations with Stalin	Antin, Eleanor	2013	Engels
fondo del espejo	Baena, Francisco	2023	Spaans
Eco oscuro	Baena, Francisco	2016	Spaans
Ryder	Barnes, Djuna	1956	Engels
Circle and Square	Black, Sebastian	2023	Engels
Erstwhile	Catling, Brian	2019	Engels
Cloven	Catling, Brian	2019	Engels
Confluence of Snails	Colosi, David	2023	Engels
Moncada	Di Paola, JorgeJacoby, Roberto	2003	Spaans
Jacques Lacan Foundation	Finlay, Susan	2022	Engels
lives of the artists	Finlay, Susan	2023	Engels
Houses of Ravicka	Gladman, Renee	2023	Engels
All Night Movie	Heilmann, Mary	2022	Engels
One Thing I Know	Hill, Pati	2022	Engels
Rock, A River, A Street	Jemison, Steffani	2022	Engels
Abécédaire	Kivland, Sharon	2022	Engels
tamaño de mi mundo	Krochmalny, Syd	2021	Spaans
erudito en problemas	Krygier, Ruy	2016	Spaans
Centre du Monde: Description d'une sculpture invisible	Mahéo, Erwan	2016	Frans
Días de Ira	Maudit, Raïsa	2022	Spaans
Kashira Highway	Monastirsky, Andrey	2021	Engels
Not Joy Division	Paterson, Andrew James	2018	Engels
Gina: Ein zuständiger Roman	Pulfer, Reto	2020	Duits
campana hermética	Torres, Francesc	2022	Spaans
How I Went to New York	van der Stokker, Lily	2022	Engels
We Still Have the Telephone	Van Horn, Erica	2022	Engels

Er staat een overleg ingepland met David Maroto om alles rond het project van *The Book Lovers* nog eens te overlopen en de verdere werking op punt te stellen. Ook is er een stageaanvraag van een student met een achtergrond in beeldende kunsten die momenteel bezig is met een master in literatuur en letterkunde. Zij is in het bijzonder geïnteresseerd in het *Book Lovers*-project. Ook met haar wordt nog een overleg ingepland.

De deelcollectie **artist publications** (artist books, artist publications and artist magazines) is uitgegroeid tot 2.150 items. In het kader van het onderzoeksproject over *artist publications* van Middelheimmuseum en ArchiVolt (vertegenwoordigd door Johan Pas en Nico Dockx) werden er vanaf eind

2022 tot eind 2023 een reeks van 5 lezingen georganiseerd in de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen getiteld *A Kind of 'Huh?'*:

- 24.11.2022: sessie 1 – Nico Dockx en Johan Pas
- 30.03.2023: sessie 2 – Debat met Dennis Tyfus, Luc Derycke en Posture Editions
- 19.04.2023: sessie 3 – Lezing door gerlach en koop
- 11.05.2023: sessie 4 – Debat met Evi Bert, Sophie Nys en Johan Smets
- 25.05.2023: sessie 5 – Gesprek met Irma Boom

De lezingen werden bijgewoond door het bibliotheekteam. Evi nam in sessie 4 zelf ook deel in het debat rond kunstenaarspublicaties. Op 23 november 2023 volgde afsluitend een symposium, en werd bijhorende publicatie *'A kind of a 'Huh?', Artists' publications, (not) a user's guide'* voorgesteld. Deze publicatie werd ondertussen ook geregistreerd in Axiell.

Tijdschriften

Totaal aantal titels: 1.027, waarvan 37 lopende abonnementen op binnen- en buitenlandse tijdschriften die op regelmatige basis worden bijgehouden.

HART-magazine hield in 2023 op te bestaan en werd voortgezet als GLEAN. Het volledige HART-archief kwam in het M HKA-archief terecht, waardoor we alle hiaten in onze tijdschriftenreeks konden aanvullen.

Excerperen: volgende tijdschriftenreeksen (die niet meer verschijnen) zijn volledig geëxcerpeerd per artikel: Artefactum, HART, Kunstbeeld, Kunst- en Museumjournaal, Kunst Nu (Vereniging voor het Museum van Hedendaagse Kunst Gent), Modern Painters, M HKA-zine, M HKA-krant en M HKA-gids, Stedelijk Museum Amsterdambulletin.

De werkwijze i.v.m. het exciperen werd enigszins gewijzigd. Naast enkele tijdschriften die volledig (en met terugwerkende kracht) geëxcerpeerd worden (Artforum en GLEAN nl), wordt nu voor elk nieuw tijdschriftnummer nagegaan of er artikels instaan m.b.t. de kernkunstenaars van het M HKA. Deze artikels worden dan telkens door de vrijwilliger geëxcerpeerd. In 2023 werden op deze manier 1.028 nieuwe artikels toegevoegd in Axiell.

Audiovisuele materialen

Geregistreerd en beschreven in Axiell: 482 videotapes, 91 audio-CD's, 78 mini DV-tapes, 481 CD-R, 467 DVD's, 51 audiocassettes, 37 LP's (vinyl), 11 singles, 10.834 dia's.

Tussenwerken

122 items, beschreven en geregistreerd in Axiell, verpakt in aangepast papier en bewaard in dozen.

M HKA documentatiemappen

In de lente en zomer van 2023 werkte student Lenzo Van Laeken (eerst in het kader van een stage, nadien als jobstudent) verder aan de inventarisatie van de M HKA-documentatiemappen. Alle mappen tot en met de letter O werden geregistreerd. In totaal hebben we nu van 31.105 kunstenaars minstens 1 map in het documentatiecentrum zitten. We zetten deze ophijsting verder in 2024 met de hulp van een stagiair. Vooral de mappen van de kernkunstenaars worden regelmatig opgevraagd, maar ook andere mappen helpen eventuele bezoekers vaak verder in hun zoektocht. Het up-to-date houden van deze mappen is een belangrijk deel van de bibliotheekwerking en vraagt de nodige tijd en aandacht, maar het is een enorme verrijking van de documentatie rond een kunstenaar.

Affiches

In het eerste semester van 2023 werkte Şilan Dağdeviren als jobstudent aan een inventarisatie en registratie van de affiches in de posterlades. In totaal werden 504 affiches ontsloten op inhoud met toevoeging van fysieke kenmerken (formaat, staat ...).

2.2.2.4 FILM- omvang en (ver)werking

Dagelijkse werking

De collectie bevat meer dan 10.000 boeken en catalogi en 796 tijdschriften-titels. Het aantal lopende abonnementen op tijdschriften (24) bleef ongewijzigd. Alle nieuwe nummers van de lopende abonnementen worden bij ontvangst geëxcerpeerd. Zo kunnen bezoekers de artikels terugvinden in Axiell. In 2023 werden 860 nieuwe artikels toegevoegd. Persknipsels worden in de documentatiemappen bijgehouden zodat het documentatiecentrum up-to-date blijft.

Dienstverlening

Hoewel de filmbibliotheek in het M HKA gevestigd is, maakt zij deel uit van de rijke geschiedenis van De Cinema (voorheen Cinema Zuid, Centrum Voor Beeldcultuur, De Andere Film). De Cinema is sinds 2019 gevestigd in De Studio. Om de relatie tussen M HKA en De Cinema ook voor bezoekers duidelijk te maken, ontstond in 2021 de 'krantenmuur'. De krantenmuur bevindt zich in de ontvangstruimte voor de bioscoopzalen van De Cinema. Aan de hand van de maandelijksse programmatie wordt in de bibliotheek gezocht naar artikels en archiefmateriaal. Cinemabezoekers kunnen zich op deze manier inlezen in de films. Een *Vliegende Bib* als het ware. De muur wordt maandelijks vernieuwd met nieuwe artikels die passen bij de programmatie van De Cinema

De leestafels werden in 2023 verder aangevuld. Ze worden maandelijks verrijkt met nieuwe tijdschriftennummers uit de bibliotheek. (<https://www.destudio.com/nl/categorie/leestafels>)

Ook in 2023 kregen we weer laatstejaarsstudenten van de richting woordkunst op bezoek. Onder begeleiding van hun leerkrachten werken ze elk rond een film voor hun eindejaarsproject. Ze hebben een hele dag gewerkt met het materiaal dat we vooraf voor hen bijeengezocht hebben en waren uiterst tevreden over deze dienstverlening.

2.2.3 Beheer Archieven

Het CKV beheert de kunstarchieven die M HKA verzamelt. Voor de inhaalbeweging inventarisatie werd archiefbeheerder Bart Cornel in 2021 aangeworven. Het borgen, verder zichtbaar maken, valoriseren en ontsluiten van kunstarchieven draagt bij tot de expertise van het CKV.

Depotbeheer

In 2023 werd een eerste standplaatscontrole uitgevoerd en werden tegelijkertijd de eerste stappen gezet richting een efficiënter depotbeheer. Deze lijn wordt in de komende jaren verdergezet om de aanwezigheid van diverse archivalia in het depot te optimaliseren. Concreet werd in 2023 de compactus gereorganiseerd en kregen de ontsloten stukken een permanente plaatscode.

In 2023 zijn de volgende archieven geïnventariseerd, beschreven en ontsloten via **Axiell Collections** (de publieke front-end van deze databank en publieke raadpleging is voorzien begin 2024):

- Archief Jef Lambrecht: ca. 70 m (ABK0006)
- Archief Jan Gerarts (Comité Artistieke Werking, Antwerpen): ca. 0,6 meter (ABK0024)
- Archief Cel Overberghe: ca. 1,2 meter ontsluiting door jobstudente Lisa Dierickx, onder begeleiding van Bart Cornel. (ABK0009)
- Archieven Panamarenko: ca. 15 meter, ontsluiting begonnen in het najaar 2023 en in februari 2024 afgewerkt. (ABK0001 – ABK0002 – ABK0029)
- Archief Ruimte Morguen, ca. 20 meter: ontsloten door vrijwilliger (en archiefvormer) Marc Schepers, onder begeleiding van Jan Stuyck en Bart Cornel. (ABK0022)

Aanvullende overdrachten van geschonken archieven:

- Archief Ernest Van Buynder, 0,2 meter (ABK0015)
- Archief Willy Van Eeckhout, 0,1 meter (ABK0008)
- Archief Flor Bex, ca. 11 meter; in een samenwerking met Flor Bex-Lieve De Deyne, CKV en de M HKA-bibliotheek werd een selectie van de bibliotheek van Flor Bex geschonken aan de M HKA-bibliotheek. (ABK0023)
- Archief Hugo Roelandt, ca. 2 meter (ABK0004)

Archieven in het nooddepot:

- Archief Vered Ben-Kiki, ca. 3 meter

Schenken archief aan het M HKA

In 2023 werden volgende archieven geschonken aan het M HKA:

- Galerie CINTRIK en Objectif_Exhibitions (Win van den Abbeele) (ca. 10 analoog + ca. 30 Gb digitaal archief)
- NICC (ca. 25 meter)
- HART-magazine (ca. 15 meter)
- Affiches Bert Lezy (1 affichemap)
- Mass Moving + aankoop archief Mass and Individual Moving (ca. 5 meter)
- Archiefdeel Jimmie Durham (Tentoonstelling *Architexture*, 1994) via Micheline Szwajcer Gallery (ca. 1 meter)

2.2.4 Contentmanagement: onderzoek en digitale werking

2.2.4.1 Onderzoek

Het museum is een ruimte waar extern en intern onderzoek samenkomt en publiek gemaakt wordt. Het onderzoek onderscheidt zich van de behoud- en beheerfuncties in het museum en wordt gevoerd op verschillende niveaus: kunstwetenschappelijk en academisch onderzoek (i.s.m. L'Internationale, een confederatie van zeven moderne en hedendaagse kunstinstituten), artistiek onderzoek, curatorieel onderzoek en historiografisch onderzoek. De inzichten die voortkomen uit het onderzoek en geworteld zijn in de collectie van het museum en haar acties, worden verzameld op ensembles.org. Dit platform is zowel een werkmethode als de digitale representatie van de kunsthypothese die zich als netwerk van toenemende inzichten onmiddellijk in het publieke domein bevindt.

In 2023 werden, naast de reguliere werking van het borgen van tentoonstellingen en nieuwe aanwinsten voor de collectie, ook enkele chronotopische inhaalbewegingen verdergezet ter waardering van de Euraziatische kunst en de naoorlogse avant-garde uit Antwerpen, twee steunpilaren van de collectie.

Eurazië

Ekaterina Vorontseva legde zich toe op het redigeren, aanvullen en borgen van informatie en inzichten van en over het ensemble 'Europe at Large' en de deelcollectie Euraziatische kunst.

Het ensemble 'Eurazië' is opgevat als een platform voor onderzoek, contextualiseren en documenteren van alle projecten in functie van het Euraziatische traject van het museum. Het ensemble fungeert als een overzicht van de Euraziatische projecten van het M HKA van 2003 tot 2023.

Het overzicht van het Euraziatische ensemble is uitgebreid met de tentoonstellingen van het museum uit 2023, die uitvoerig gedocumenteerd zijn. In gearchiveerde museumprojecten van het ensemble 'Europe at Large' zijn onduidelijkheden weggewerkt en uitgebreid met verdere documentatie. Het overzicht van de projecten/tentoonstellingen uit het verleden legde op zijn beurt de basis voor de publicatie van de tentoonstellingsgeschiedenis van het M HKA in het boek *Eurasia: An Atlas* (gepubliceerd in december 2023), waarmee de efficiëntie van de ensembles als onderzoeks- en archiverings-instrument werd bewezen.

In het kader van de ontwikkeling van het EURASIA-ensemble werd ook bijzondere aandacht besteed aan de representatie van de werken uit de M HKA-collectie. Zo ontstond het subensemble *Eurasia: The Collection* dat momenteel meer dan 350 werken (items) telt uit de verschillende regio's van de landmassa. Een dergelijk overzicht maakt niet alleen de balans op, maar maakt ook de diversiteit aan culturen, kunstscènes en ideeën die in de Euraziatische collectie van het museum vertegenwoordigd zijn, zichtbaarder. Verder werk aan de eerder gecreëerde grote geografische subensembles, zoals de Kaukasus, Centraal-Azië, Zuidoost- en Oost-Azië, het Midden-Oosten, enz., vergemakkelijkte het idee om een interactieve kaart van de Euraziatische collectie van het M HKA te creëren die binnenkort online zal worden gepubliceerd. Een ander belangrijk subensemble *Eurasia: The Library*, werd opgevat als een zich ontwikkelende online catalogus van alle beschikbare publicaties die relevant zijn voor het thema binnen de uitgebreide bibliotheek van het museum. Het doel is niet alleen om meer zichtbaarheid te geven aan de unieke bibliotheekcollectie van het museum (die catalogi en boeken in verschillende Euraziatische talen omvat, en een aanzienlijk aantal boeken over Oekraïense kunstenaars) en om een visuele inventaris te maken van de beschikbare relevante publicaties, maar ook om de ontbrekende publicaties te identificeren. Wanneer dit subensemble in de toekomst op het online platform wordt gepubliceerd, moet het de positie van het museum onderstrepen als de thuisbasis van de unieke collectie als onderzoekscentrum, en moet het samenwerkingen en bruiklenen met andere kunst-/onderzoeksinstituten die gespecialiseerd zijn in de regio Eurazië faciliteren.

Borgen van tentoonstellingen

Met borgen van tentoonstellingen willen we alle ontwikkelde inzichten, kennis en informatie veilig stellen en bewaren voor de toekomst. Via een archiveringsmethodologie voor de mappenstructuur / statisch archief alsook een methodologie binnen de werking van *Ensembles.org* / dynamisch en contextueel archief dragen we hiervoor zorg. We startten eerder een pilootproject voor *Monocultuur; een recent verhaal*. Deze methodologieën implementeren we retro-actief en pro-actief bij de recente tentoonstellingen en projecten.

A. Methodologie mappenstructuur / statisch archief

1. Op de fileservers / One Drive verzamelen we (in een geüniformiseerde boomstructuur) de nodige informatie om de werking te faciliteren en te garanderen.
2. We selecteren wat dient te worden bewaard op lange termijn.
3. We ordenen, vergelijken en zorgen voor de correcte naamgeving (in functie van toekomstig DAM / DMS).
4. We archiveren in digitaal archief.

Naam	Gewijzigd op	Type	Grootte
3_2_67_81_Algemeen	16/11/2023 10:16	Bestandmap	
3_2_67_82_Financien	23/10/2020 16:20	Bestandmap	
3_2_67_83_Publicatiewerking	17/06/2021 11:15	Bestandmap	
3_2_67_84_Productie	17/11/2023 16:45	Bestandmap	
3_2_67_85_MONOCULTURE CONFERENCE	16/11/2023 10:16	Bestandmap	
3_2_67_86_MONOCULTURE RESEARCH	17/11/2023 12:24	Bestandmap	
3_2_67_87_Archief_PDF	16/11/2023 10:18	Bestandmap	
3_2_67_88_MONOCULTURE CONFERENCE	28/09/2020 11:10	Bestandmap	
MONOCULTURE_atwork	17/11/2023 12:13	Bestandmap	
MONOCULTURE_atwork_1	9/12/2019 10:08	Microsoft Word-d...	14 kB
MONOCULTURE_description	29/01/2020 10:27	Microsoft Word-d...	20 kB
MONOCULTURE_description_FINAL	30/01/2020 15:37	Microsoft Word-d...	20 kB
MONOCULTURE_description_March_2020	8/03/2020 17:25	Microsoft Word-d...	24 kB
MONOCULTURE_First_Joans	29/04/2019 9:54	Microsoft Word-d...	12 kB
MONOCULTURE_schedule	23/03/2020 9:39	Microsoft Word-d...	23 kB
MONOCULTURE_schedule_24sep	18/05/2020 8:36	Microsoft Word-d...	22 kB
MONOCULTURE_sites	22/01/2020 14:57	Microsoft Word-d...	12 kB

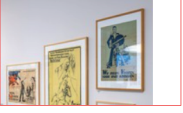
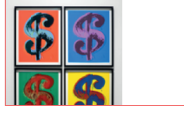
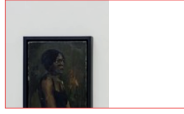
Naam	Gewijzigd op	Type	Grootte
D_Janone_Ad_Frieze_print	4/09/2023 10:21	Adobe Acrobat-d...	3.120 kB
D_Janone_Ad_HART_print	25/08/2023 9:27	Adobe Acrobat-d...	1.290 kB
D_Janone_Affiche_A0_01	2/09/2023 23:45	Adobe Acrobat-d...	7.395 kB
D_Janone_Affiche_A0_02	2/09/2023 23:45	Adobe Acrobat-d...	19.357 kB
D_Janone_Affiche_A2	1/10/2023 21:59	Adobe Acrobat-d...	2.673 kB
D_Janone_Brochure_EN	2/10/2023 13:05	Adobe Acrobat-d...	7.277 kB
D_Janone_Brochure_FR	2/10/2023 13:03	Adobe Acrobat-d...	6.912 kB
D_Janone_Brochure_NL	4/10/2023 11:43	Adobe Acrobat-d...	6.863 kB
D_Janone_Daizao_01_links	25/10/2023 12:09	Adobe Acrobat-d...	16.593 kB
D_Janone_Daizao_02_midden	25/10/2023 12:09	Adobe Acrobat-d...	22.345 kB
D_Janone_Daizao_03_rechts	25/10/2023 12:10	Adobe Acrobat-d...	19.794 kB
D_Janone_Flyer_A5	18/09/2023 9:41	Adobe Acrobat-d...	769 kB
D_Janone_Gevellanner_links	13/09/2023 17:06	Adobe Acrobat-d...	18.008 kB
D_Janone_Gevellanner_rechts	13/09/2023 17:04	Adobe Acrobat-d...	18.921 kB
D_Janone_Labels	4/10/2023 12:38	Adobe Acrobat-d...	169 kB
D_Janone_muurtest	16/11/2023 10:07	Adobe Acrobat-d...	636 kB
D_Janone_Optouwsignificatie	4/09/2023 10:33	Adobe Acrobat-d...	5.882 kB

- B. *Methodologie Ensembles.org/dynamisch en contextueel archief*
1. Op de fileservers/One Drive verzamelen we de nodige informatie om de werking te faciliteren en te garanderen.
 2. We selecteren wat dient te worden geformatteerd en ontsloten.
 3. We onderzoeken, ordenen en beschrijven in ensembles.org

Event: MONOCULTURE | A Recent History

Overview ☐ Items (327) ☐ Media (3) ☐ Actors (45) ☐ Ensembles (44) ☐ Streams (0) ☐ Edit

Items (327)

Schoolstrijd artefacts fr... Schoolstrijd artefacts from KADOC . Poster.	Kenneth Clark, "Civilisat... Kenneth Clark, "Civilisation: A Personal View", 1969. Book.	Hans Prinzhorn, Bildnerei... Hans Prinzhorn, Bildnerei der Geisteskranken: ein Beitrag zur Psychologie und Psychopathologie der Gestaltung, 1923. Book.	Dollar Sign (reprint 2013) Andy Warhol, Dollar Sign (reprint 2013) 1982. Print, 4 silkscreen prints, 39.6x50.5 cm.
The Other Story: Afro-Asi... Rasheed Araeen, <i>The Other Story: Afro-Asian artists in Post-War Britain</i>, 1989. Book.	Black Phoenix: Journal of... Rasheed Araeen, <i>Black Phoenix: Journal of Contemporary Art & Culture in the Third World</i>, 1978-1979. Periodical.	How to Spin a Bad Yarn Vincent Meessen, <i>How to Spin a Bad Yarn</i>, 2020. Installation, cotton, wood, (4x) 305 x 70 cm.	A Heac for Poison Lynette Yiadom-Boakye, <i>A Head for Poison</i>, 2011. Painting, oil on canvas, 50 x 40 cm.

Historiografie

Binnen het historiografisch onderzoek werd de nadruk gelegd op de geschiedenis van Mass Moving (1968-1976) en Mass and Individual Moving (1976-1985), alle betrokkenen werden bezocht, en al het materiaal werd verzameld en gedigitaliseerd om te ontsluiten op ensembles. Het onderzoek van het archiefmateriaal wordt verdergezet door Halianna Hartley Leland, gepromoot door Nariman Skakov aan Harvard University (Cambridge, MA 02138).

Collectieteksten

Het verzamelen en bundelen van inhoudelijke informatie over de nieuwe aanwinsten werd ook in 2023 verdergezet.

Het bleek onmogelijk om een werkproces op gang te brengen tussen de verschillende afdelingen: Contentmanagement, Publiekswerking/Bemiddeling en Artistieke Presentatie. Naast een permanente inhaalbeweging, worden in de eerste plaats de aankopen opgevolgd. In het dooreenlopende proces van schrijven, verzamelen, vertalen en redactie werken we met vaste oplevermomenten.

Telkens tegen 1 december, 1 maart, 1 juni en 1 september wordt er een lijst samengesteld van aanwinsten met de bedoeling een overzicht te hebben van items waarover we een korte tekst (cf. template) willen schrijven. Daarnaast wordt er onderzocht van welke items die de collectie binnentreden, we niet in het bezit zijn van een geactualiseerde biografische tekst van de kunstenaar/collectief (cf. template). In de tweede plaats wordt in overeenstemming met de programmatie onderzocht van welke kunstenaars die al langer deel uitmaken van de collectie we nog geen geactualiseerde biografische tekst hebben. Telkens op 1 juni en 1 december ontvangen we alle nieuw geschreven teksten voor redactie en vertaling, met de bedoeling om telkens in maart een overzicht te kunnen presenteren van het voorbije jaar.

Alle teksten worden online ontsloten op ensembles.org. Ze worden herbenoemd (voor biografische teksten op naam, voor itemteksten op inventarisnummer) en op de mappenstructuur gearchiveerd.

In 2023 werden er teksten geschreven voor 46 ensembles, waarvan 15 nieuwe biografische teksten voor de inhaalbeweging, 17 biografische teksten en evenveel itemteksten aankopen 2023 zijn geschreven in het Nederlands, maar moeten nog vertaald worden en ontsloten worden op ensembles.

Er gebeurde een inhaalbeweging voor de Stichting Gordon Matta-Clark en de fluxus gerelateerde kunstenaars (waarvan 11 nieuwe bio's): Luis F. Bénédict, Juan d'Oultremont, Hervé Fischer, Jacques-Louis Nyst, Jacques Lennep, Spoerri, Dick Higgins, Roland Topor, Endré Tót, Leon van Essche, Yoshio Nakajima, Joseph Beuys, Emmet Williams, Ben Vautier, Robert Filliou, Dieter Roth.

Verder biografische teksten en itemteksten (waarvan 4 nieuwe bio's): Teresa Burga, Jonathan Meese, Jean Katambayi Mukendi, Ayman Ramadan, Panamarenko.

Volgende teksten worden verder afgewerkt via interviews, redactie, eindredactie, editing, vertaling, formatering voor ensembles in 2024:

- aankopen 2023: Moataz Alqaissy, Vered Ben-Kiki, Fia Cielen, Sam Druant, Shilpa Gupta, Haegye Yang, Anthea Hamilton, Nikita Kadan, Roman Khimei & Yarema Malashchuk, Viktor Mattson, Son Subin, Leendert van Accoleyen, Marthe Wéry, Myrthe Van der Marck, Maika Garnica, Jacqueline Mesmaeker, Taus Makhacheva
- verder: René Daniels, Wybrand Ganzevoort, Werner Mannaers, Paul Ibou, George Smits, Harald Thys en Jos De Gruyter, Daniël Dewaele, Dialogist-Kantor

2.2.4.2 Ensembles.org

M HKA Ensembles of ensembles.org vormt sinds 2011 een belangrijke digitaliseringsinspanning van het M HKA. Het web-platform wordt ingezet als contentmanagementsysteem voor collectie – archivering, beschrijving van tentoonstellingen en events, digitale communicatie en bemiddeling (applicaties en platformen) en als onderbouw van muhka.be. Dit webplatform heeft als doel de kunstwerken en kunstenaars beter te contextualiseren met behulp van nieuwe media, om zo het onderzoek en de kennis die we ontwikkelen duurzaam te bewaren en te ontsluiten. De toepassing werd tot 2013 in het museum ontwikkeld, vandaag wordt de technische uitbouw uitgevoerd door Koen Van der Auwera.

Om de ensemblebank succesvol te maken heeft het M HKA een aantal parallelle inspanningen gedaan (2014-2018). M HKA wil ensembles.org zo breed en internationaal mogelijk opstellen in het veld. M HKA ontwikkelde in de periode 2014-2018 de bestaande software verder, met als doelstelling externe partners zoals kunstenaars, archiefinstellingen of partnermusea, de mogelijkheid te bieden aan de slag te gaan met een databank die opengesteld kan worden of data kan uitwisselen met andere toepassingen. Er werd tevens een front-end template ontwikkeld om diverse onderzoekplatformen binnen een uniforme visuele identiteit binnen het bredere kunsten- en erfgoedveld aan te bieden.

M HKA zet in op de mogelijkheden van nieuwe media en wil zijn verzamelde kennis delen. Ensembles.org is een webtool, gebruikt door de hele organisatie en gericht op het duurzaam digitaal beheer van informatie en inzichten. Momenteel omvat ensembles.org multimediale gegevens rond **meer dan 33.568 items, 4.457 actoren en 13.166 events, gestructureerd in meer dan 1.872 ensembles met ruim 87.786 geüploade assets**. Via een publieke desktopversie en mobiele app wordt een substantiële selectie ervan gedeeld.

M HKA denkt na over hoe ensembles.org de komende jaren verder te zetten en hoe ensembles.org als platform te herijken of te migreren. Het museum startte (na de audit van meemoo) een kleine interne werkgroep die zich ontfert over de herijking van ensembles.org met het oog op de verbetering van de duurzaamheid van het platform.

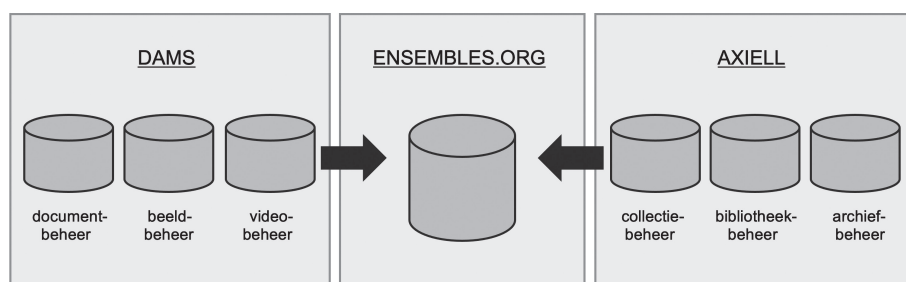
Aan de hand van de ontwikkeling van een operationele paper proberen we een antwoord te formuleren op volgende vragen:

1. Wat is ensembles.org (definitie, missie en visie)?
2. Wat zijn de basiselementen van ensembles.org?
3. Wat zijn de basisfuncties van ensembles.org?
4. Wat zijn de mogelijkheidsvoorwaarden voor een vernieuwd ensembles.org?
5. Taxonomie van relaties?

De nota wordt begin 2024 afgerond teneinde hiervoor een opdracht uit te schrijven.

Het is nodig een doorgevoerde koppeling te voorzien met andere beheersystemen:

- A. Integratie Axiell Museum
- B. Integratie Axiell Bibliotheek
- C. Integratie Axiell Archief
- D. Integratie beeldbank (*de implementatie van een DAM wordt de kernopdracht van 2024*)

Ensembles Rails en Ruby upgrade

- Van Rails 4.2 naar Rails 7.0
- Van Ruby 2.4 naar Ruby 3.2

In de afgelopen jaren heeft het Ruby on Rails-framework enkele evoluties doorgemaakt wat betreft het integreren van nieuwe technologieën. Het project was beperkt tot Rails 4.2 vanwege compatibiliteitsproblemen met de toenmalige Ruby-versie. Om die reden werd het in de loop van 2023 noodzakelijk om over te stappen naar een nieuwere Ruby-versie, vooral omdat onze hosting provider, Heroku (PaaS), de ondersteuning voor Ruby 2.4 al enkele jaren had stopgezet.

Met de introductie van Rails 7 merkten we dat deze versie meer overeenkomt met Rails 4 in vergelijking tot versies 5 en 6. Het is sneller, efficiënter, veiliger en ontdaan van overbodige features die in de eerdere versies waren geïntroduceerd.

Onze upgrade strategie bestond uit het opstarten van een nieuw Rails 7-project op Ruby 3.2. Hierdoor konden we alle overbodige configuraties en functies elimineren. Libraries die niet compatibel waren met de nieuwe Ruby of Rails versies zijn vervangen door equivalente, moderne alternatieven. Anderen hebben we geüpdatet. Ons eerste mijlpaal was het operationeel krijgen van de algemene lay-out, wat betekende dat we de asset pipeline op punt moesten stellen.

Na het realiseren hiervan, migreerden we de models (ORM) naar de nieuwere versie. Tegen die fase beschikten we weer over een functionerende Rails Console, wat aangaf dat de applicatie kon worden opgestart. Daarna hebben we ons gericht op het bijwerken van de controllers en hun bijbehorende views. Dit traject bestond voornamelijk uit een cyclus van upgraden, testen, weer upgraden en opnieuw testen.

Het creëren van een testomgeving was de volgende stap in ons proces. We kozen voor een tijdelijke, nieuwe omgeving op Heroku. Onze focus verschoof vervolgens naar het grondig testen van de applicatie en de mini-sites.

Heroku was de trigger, zonder de upgrade konden we niets meer aanpassen. Wat tevens gebeurde, is een upgrade van de database.

Google Analytics ensembles.org

2020

- 73.814 gebruikers met 92.562 sessies en 444.096 paginaweergaves
89,8% nieuwe gebruikers en 10,2% terugkerende bezoekers met een gemiddelde browsetijd van 00:02:54

2021

- 90.085 gebruikers met 109.468 sessies en 355.304 paginaweergaves
89,8% nieuwe gebruikers en 9,1% terugkerende bezoekers met een gemiddelde browsetijd van 00:01:59

2022

- 310.115 gebruikers met 331.200 sessies en 591.835 paginaweergaves
89,8% nieuwe gebruikers en 2,6% terugkerende bezoekers met een gemiddelde browsetijd van 00:00:41

2023

- 139.526 gebruikers met 354.526 paginaweergaves met een gemiddelde browsetijd van 00:00:41. Op 1 juli 2023 zijn we overgestapt naar GA4 (nieuwe versie Google Analytics). We bekijken verder hoe hier nieuwe rapporten kunnen worden opgesteld met de accurate berekeningen en tellingen.

Huidige cijfers gaan enkel over ensembles.org, niet de gebruikers en paginaweergaves via muhka.be.

Platformen

Dorothy Iannone / <http://dorothyiannone.ensembles.org/> (NIEUW!)

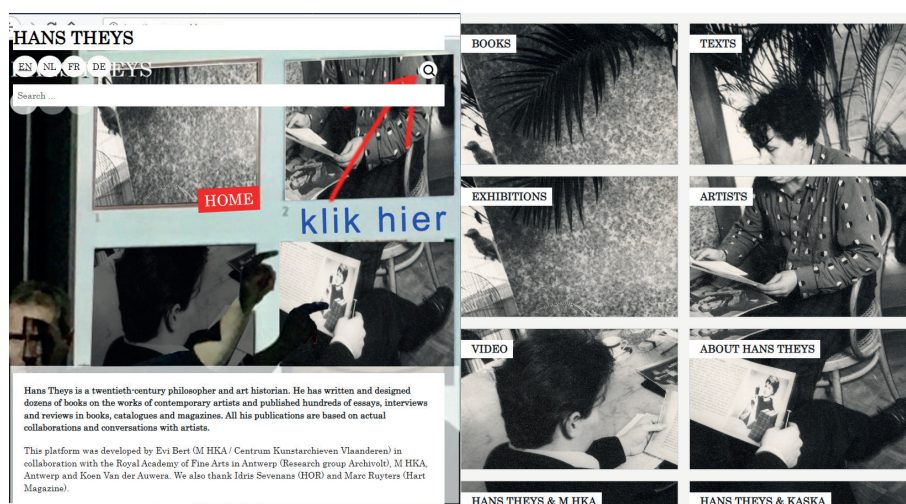
Dit platform werd gemaakt ter ondersteuning van het volledige project 'Dorothy Iannone – Love is forever, isn't it?'. (zie ook *ref. Presentatie, Collectie & Bemiddeling*)

Het webplatform <http://dorothyiannone.ensembles.org/> is ontstaan als resultaat van onderzoek gedaan voor de tentoonstelling *Liefde is voor altijd, toch?* (6 oktober 2023 – 21 januari 2024). Het platform functioneert als archief/documentatie/onderzoek bij de tentoonstelling, die een van de meest uitgebreide overzichten van het oeuvre van Dorothy Iannone presenteerde, en fungeerde ook als een uitgebreide bron van informatie over het leven en het productieve oeuvre van de kunstenaar. Zo vindt u in de rubriek *boeken* de meest complete bibliografie over de kunstenaar tot nu toe, evenals de lijst met kunstenaarsboeken gemaakt door Iannone. De in dat ensemble genoemde boeken dienden als primaire bronnen voor het vooronderzoek en de bemiddelingsteksten, die grotendeels gebaseerd waren op de citaten van de kunstenaar. Het platform biedt ook een overzicht van publicaties over het werk van Iannone die beschikbaar zijn in de bibliotheek van het M HKA. Andere delen van het platform zijn onder meer: een chronologie van het leven en werken van Dorothy Iannone, met verwijzingen/links naar de belangrijkste kunstwerken die tijdens de verschillende perioden van haar leven zijn gemaakt. De ruim honderd werken die in de tentoonstelling te zien zijn en op het platform worden gepubliceerd, zijn onderverdeeld in verschillende ensembles, een structuur die het mogelijk maakt verschillende belangrijke 'thema's' uit het oeuvre van de kunstenaar te benadrukken en tegelijkertijd het curatoriale denken achter de scenografie van de tentoonstelling te weerspiegelen. Naast een rijk aanbod aan beeld- en tekstmateriaal biedt de website toegang tot een selectie audiowerken die een belangrijke rol speelden in de praktijk van Iannone. De meeste materialen die op <http://dorothyiannone.ensembles.org/> worden gepubliceerd, zijn beschikbaar in drie talen, waardoor het een eerbetoon is aan de onlangs overleden kunstenaar door het werk te introduceren bij zowel een Vlaams als een internationaal publiek.

Het platform ging online begin oktober 2023 en lokte een kleine 6.286 bezoekers, met 13.884 paginaweergaves.

Hans Theys Archief / <http://hanstheys.ensembles.org>
(2023: UPDATE! met nieuwe teksten, tentoonstellingen en video's)

— 4.942 gebruikers met 12.340 paginaweergaves met een gemiddelde browsetijd van 00:00:55.

2.2.4.3 Informatiebeleid & Digitaal Museum

Visie op Informatiebeleid

De werking van het M HKA transformeert naar een digitale en meer geprofessionaliseerde werking. Kennis en informatie worden geborgd, gearhiveerd, open en herbruikbaar gemaakt voor alle toepassingen van interne en externe museale betekenisgeving. Via de inzet van digitale platformen, het formatteren, het organisatie-breed en het digitaal doordenken van acties voorziet het museum een brede digitale ecologie of infrastructuur. Dienstverlening, toegankelijkheid en duurzaamheid in de vorm van online ontsluiting gebeurt door digitale creatie en participatie waarbij open databeleid de norm is.

Aanzet Digitaal Museum

Culturele organisaties verwerken veel informatie en wisselen informatie uit via verschillende interne en externe processen. Medewerkers/collega's moeten op allerlei mogelijke manieren met elkaar communiceren. Informatietechnologie en automatisering spelen hierbij dan ook een grote rol. Om die ontwikkelingen te kunnen sturen en informatie goed te kunnen beheren, is een informatie-beleid pure noodzaak.

Informatiebeleid strekt verder dan automatiseringsbeleid en omvat de wijze waarop een organisatie om wil gaan met informatie, informatie-uitwisseling en -deling. Informatiebeleid komt voort uit de missie en visie van onze organisatie. Het helpt acties/processen te verbeteren en de ICT optimaal, effectief en efficiënt in te richten en te beheren. Informatiebeleid is een integraal onderdeel van het bedrijfsbeleid. Informatiebeleid heeft betrekking op een aantal vragen: hoe om te gaan met organisatiegegevens, informatiesystemen en informatietechnologie; hoe om te gaan met de werkorganisatie rond de informatievoorzieningen en hoe om te gaan met middelen die nodig zijn voor een goede informatievoorziening.

Uitgangspunt voor alle **informatiebeleid** zijn de kerntaken die onze organisatie heeft. Informatiebeleid geeft sturing aan verbetering van processen/acties om die kerntaken efficiënt en effectief uit te voeren. Dit kunnen zowel primaire processen als besturende en ondersteunende processen zijn.

Deze strategische doelstelling is transversaal. In eerste instantie benodigt het digitaal museum **kwalitatieve data** en is het verbonden met Onderzoek alsook de Presentatie van de collectie.

Het digitale dient ook als basis voor het toekomstig communicatiebeleidsplan en sluit aan bij het ERP digitaliseringstraject van de Dienst Organisatie.

Om te excelleren moeten we kijken hoe we pionierswerk professionaliseren, valideren én verduurzamen. Onderstaande planning en ontwikkelingsfasen vormen het basiskader om het digitaal museum te realiseren.

FASE I: 2023-2025 (museum oriented)

Het pad naar het digitaal museum startte (eerder in 2021/2022) met een doorgedreven digitalisering, opschoning en voorbereiding van inzichten, documenten en bestanden. Onderstaand een overzicht van de verschillende deelgebieden waarop we hebben gewerkt en meer uitgebreide informatie in de daarop volgende hoofdstukken:

1. Ontwikkeling Visie / Beleid (2022-2024)
2. Axiell Collections / Beheer Collecties Museum, Bibliotheek & Archief (2022-2023)
3. Ensembles.org / Contextualisering – *pre-analyst paper* (2023-2024)
4. Mapping data – en datastromen, taxonomie (As Is / To Be, 2023)
5. Digitalisering (2023-2025)
6. Databeheer, opschoning en toekenning metadata (2023-2025)
7. DAM, Digitaal Archief & e-depot (2024)

FASE II: 2025-2028 (customer oriented)

In de tweede fase die start vanaf 2025 worden belangrijke nieuwe puzzelstukken van het digitale museum gelegd, hoewel de acties m.b.t. data- en beeldbeheer (zie fase 1) uiteraard voortlopen en als aandachtspunten blijven gelden. Deze tweede fase focust specifiek op de stakeholders en toekomstige gebruikers van het digitale museum. Door middel van gericht publieksonderzoek-enquêtes, brainstormen en periodieke focusgroepen met vertegenwoordigers van de verschillende doelpublieken – worden hun verwachtingen, wensen en behoeftes gedetailleerd in kaart gebracht.

Met het oog op de klanten- en publieksbinding, en meer algemeen: de gemeenschapsversterkende intenties van het museum, wordt de overkoepelende digitale 'architectuur' ontworpen en geïmplementeerd. Bij het opzetten van het digitale ecosysteem geldt de afstemming van de diverse applicaties, hun specifieke technische functionaliteiten en hun onderlinge samenspel op de verwachtingen, behoeftes en wensen van de doelpublieken (en prospecten) als cruciaal.

FASE III: 2029 (experience oriented)

In de derde en laatste fase staat de ‘publieke kant’ van het digitale museum en de gebruikerservaring centraal. Opnieuw wordt gesteund op de input van stakeholders, in het stadium van zowel ontwerp als uitvoering. Een gebruiksvriendelijke, overzichtelijke en aantrekkelijke interface, geldt als essentieel, samen met gerichte, kwalitatieve en vlot toegankelijke informatie. In deze fase wordt voorts aandacht besteed aan het implementeren van permanente evaluaties, gebruikerstesten en feedbackmechanismen met het oog op het voortdurend optimaliseren van de gebruikerservaring.

2.2.4.4 Acties Digitaal Museum

In 2023 werden bestaande trajecten afgewerkt en nieuwe projecten opgestart. Zij kaderen binnen de strategische doelstellingen van digitalisering en performant informatie- en databeheer.

Opleiding Mappenstructuur

De mappenstructuur is verouderd, ze weerspiegelt niet langer de werking van het museum. De mappenstructuur is tevens onoverzichtelijk en bevat veel dubbele documenten, tal van mappen en documenten die inconsistent geordend of benoemd zijn. De mappenstructuur bevat mappen die niet meer gebruikt worden of op een verkeerde plaats staan en er zijn geen duidelijke afspraken i.v.m. archivering en bewaring op lange termijn.

Waar de mappenstructuur aanvankelijk enkel de algemene werking wilde structureren, gaat het nu om structurering van de digitale informatie. Sommige daarvan zal op langere termijn als administratief archief kunnen worden gearhiveerd, een deel ervan is echter de kern van de toekomstige werking.

Het is nodig dat iedereen in het museum instaat bij het logisch ordenen en structureren van mappen en documenten, consequent naleven van vooropgestelde regels en afspraken. Dat we samen aan databeheer en opschoning doen. Hiervoor werden workshops georganiseerd om per cel/afdeling de regels en richtlijnen te bekijken en hernemen, en aan te moedigen om aan de slag te gaan. In de loop van oktober, november en december werd er telkens op donderdag een interne workshop georganiseerd door de collega's van Contentmanagement.

Beeldbeheer / Opschoning imageserver

Dankzij de aanwerving van een projectmedewerker met expertise in beeldbeheer kon het M HKA eind 2021 starten met het opschonen van de beeldserver en het verduurzamen van zijn digitale beeldbestanden. Na het in kaart brengen van de bestaande problemen ter zake (o.a. het gebrek aan eenduidige en handzame structurering op zowel map- als bestandsniveau, corrupte of door bitrot aangetaste bestanden, inconsequente en weinig duurzame benoeming van bestanden, onvolledige of incorrecte metadata) werd een plan van aanpak en prioriteitenlijst opgesteld en werd een methodiek uitgewerkt voor het opschonen van de deelmap met beelden van collectiestukken van hoge resolutie, de meest gebruikte map op de beeldserver.

Bij dit project werd aan de slag gegaan met een mappenstructuur die een exacte kopie is van het digitale collectieklassement (cf. jaarverslag 2021). Ook werd er beslist om – overeenkomstig internationale digitaliseringsstandaarden – te focussen op vier essentiële aspecten: (1) consequente structurering van mappen en bestanden, (2) technische bestandsvalidatie, (3) duurzame naamgeving van beeldbestanden, en (4) toevoeging en – waar van toepassing – correctie van de beschrijvende, technische en juridische metadata. Om de overzichtelijkheid te bewaren tijdens het werkproces werd een zogenaamde ‘transitmap’ aangemaakt waar nieuw fotomateriaal tijdelijk ondergebracht kan worden.

De gebrekkige naamgeving en de onoverzichtelijke structurering van de oorspronkelijke bestanden maken dit project tot een arbeidsintensief proces. Meer dan in 2022 werd dit jaar ook gebotst op meer corrupte bestanden en bestanden met bitrot. Met de ingebruikname van een DAM in 2024-2025 in het verschiet, werd er het afgelopen jaar extra en gerichtere aandacht geschonken aan het toevoegen van descriptieve metadata door middel van tags; de metadata van de bestanden die al in 2022 behandeld waren, werden in die zin vervolledigd en bijgewerkt. Ook het nieuwe beeldmateriaal uit de transitmap werd verwerkt, goed voor zo'n 2.500 bijkomende bestanden of 149 Gigabytes. De projectteller staat momenteel op ruim 32.000 behandelde bestanden (zo'n 90% van het totaal), wat maakt dat dit project begin 2024 afgerond kan worden na verwerking van de resterende beeldbestanden en het verwijderen van de oude structuren en bestanden van de server.

Dit project draagt bij tot het verduurzamen van de beeldbestanden en de overzichtelijkheid en dus bruikbaarheid van de beeldserver. In 2022 hielp het ook andere lopende projecten van het M HKA vooruit, waaronder de 'Inhaalbeweging Digitale Collectiedata' ('Gegeven is gegeven', zie 2.2.4.7), omdat het toeliet de minder gedocumenteerde collectiestukken snel en gemakkelijk te identificeren. Het museum beschouwt dit project als een pilootproject: het wil de verworven kennis en de uitgewerkte methodiek gaan inzetten om op termijn al zijn digitaal beeldmateriaal in orde te brengen en aan beeldbeheer een belangrijkere rol in zijn werking toe te kennen. De geplande ingebruikname van een DAM-systeem kadert binnen dezelfde ambitie.

2.2.4.5 Axiell Collections

Datacleaning, -standaardisering en -verrijking

De afgelopen jaren heeft het M HKA verschillende acties ondernomen om de kwaliteit van de data in zijn collectiebeheersysteem te verhogen. Zo organiseerde het museum meerdere inhaalbewegingen op het vlak van objectregistratie, actualiseerde het zijn richtlijnen inzake catalografie en fungeerde het als een van de trekkers bij de ontwikkeling van een beschrijvingsmodel voor hedendaagse kunst. Parallel daaraan is het museum zich sinds 2021 ook meer rechtstreeks gaan toeleggen op datastandaardisering, -cleaning en -verrijking.

a. datacleaning en -standaardisering

In 2023 werd voortgewerkt aan het verwijderen van multi-valued cells uit het collectiebeheersysteem (vgl. jaarverslag 2022). Door aan de slag te gaan met data-exports in csv-formaat en door het geautomatiseerd uitsplitsen van de celinhouden in Excel of OpenRefine konden vlot *multi-valued cells* verwijderd worden uit de velden 'Uitgever' en 'Plaats van uitgave' van zo'n 7.000 records in de Bibliotheekcatalogus. Om te vermijden dat die termen opnieuw in gebruik genomen zouden worden in de applicatie, werden zij ook verwijderd uit de databases 'Personen en instellingen' en 'Geografische thesaurus'.

OpenRefine bleek ook een handig instrument om quasi identieke eigennamen in 'Personen en instellingen' op te sporen; dergelijke naamvarianten zijn vaak het gevolg van een simpele typefout (bv. 'Matthys, Danny' en 'Matthys, Dany'). Waar van toepassing, werden de onjuiste namen rechtstreeks in de catalogusrecords gecorrigeerd. Zij werden ook verwijderd uit de database 'Personen en instellingen'. Zo sneuvelden er ruim 1.000 records in die database – bijna 1% van het totaal aantal termen. Kleinere acties hadden betrekking op het standaardiseren van Chinese en Russische eigennamen aan de hand van externe autoriteiten als RKDartists & en Union List of Art Names, en op het differentiëren – door middel van qualifiers – van kunstenaars die dezelfde eigenaam hebben (bv. 'Maloney, Martin, 1938-2003' en 'Maloney, Martin, 1961').

De voortgang van dit werkproces werd besproken tijdens overlegmomenten met medewerkers van de afdeling Collectie, Contentmanagement en Bibliotheek. Technische ervaringen en tips & tricks werden gedeeld in de werkgroep 'Thesaurus opschonen', een initiatief van de gebruikersgroep Netwerk Adlib en Axiell Collections.

b. dataverrijking

Een steekproef leerde dat slechts vier procent van de records in 'Personen en instellingen' meer identificatiegegevens bevatte dan alleen de naam van de betreffende persoon of instelling. Bij de records in de 'Geografische thesaurus' waren er géén records die meer identificatiegegevens bevatten dan louter de plaatsnaam. Het ontbreken van deze informatie in de applicatie schept niet alleen problemen voor registrators en catalografen (verwijst een naam in het systeem nu zeker naar die of gene persoon? wat is de voorkeursterm als er verschillende namen voor een instelling of plaats in gebruik zijn?), maar het beperkt ook de bruikbaarheid van de data, in functie van data-analyses, digitale ontsluiting, linked open data en dergelijke meer.

In 2023 startten medewerkers van de afdeling Contentmanagement met een pilootproject om de plaatsnamen in de 'Geografische thesaurus' te structureren en verrijken. Concreet werden er ongeveer 2.000 termen (ongeveer één derde van het totale aantal) in een hiërarchische structuur ondergebracht door ingebruikname van de velden 'equivalente term', 'broader term' en 'narrower term' (bv. 'Gent', equivalente term: 'Gand' en 'Ghent', broader term: 'Oost-Vlaanderen', narrower term: 'Desteldonk' enz.). Na te hebben aangegeven of een term binnen de applicatie al dan niet geldt als voorkeursterm, werden de individuele records verrijkt, onder meer door het toevoegen van NUTS- of LAU-codes, het aangeven van het type plaats (bv. 'gemeente' of 'land') en het leggen van koppelingen met externe autoriteiten als GeoNames, TGN en Wikidata door middel van URI's. Bij deze oefening lag de focus hoofdzakelijk op plaatsnamen die verband houden met België en de buurlanden.

In een tweede fase verschoof de aandacht naar de database 'Personen en instellingen'. Hier werd op een soortgelijke manier te werk gegaan: namen werden gestandaardiseerd en personen werden geïdentificeerd aan de hand van een reeks personalia (geboortedatum en -plaats, datum en plaats van overlijden, geslacht, nationaliteit, gender en beroep). Relaties met andere personen in de database werden aangeduid, en door middel van URI's werden koppelingen gelegd met externe autoriteiten: ISNI, LCNACO, RKD, ULAN, VIAF en Wikidata. In totaal werden het afgelopen jaar zo'n 150 namen behandeld.

In 2024 zullen beide acties voortgezet en uitgebreid worden, niet alleen met het oog op het verhogen van de datakwaliteit, maar bijvoorbeeld ook in het kader van Visual Name Authorities, een project rond persoonsidentificatie dat meemoo organiseert en waaraan M HKA deelneemt als contentpartner.

Met de catalograaf en bibliotheekvrijwilligers, die veruit het meeste persoons- en plaatsnamen toevoegen aan de applicatie, werd afgesproken dat zij ter identificatie basisinformatie als geboortedata en -plaatsen noteren in nieuwe records. Die informatie wordt dan op termijn gevalideerd en verder aangevuld door de collega's van Contentmanagement. De catalograaf en vrijwilligers voegden het voorbije jaar basisinformatie aan ruim 3.000 records toe.

2.2.4.6 Fotografie / Documentatie / Digitalisering

Sinds 2020 doen we beroep op externe fotografen (bv. We Document Art) voor fotografie van kunstwerken, installatie- en tentoonstellingszichten en virtuele tentoonstellingen.

Zo worden alle tentoonstellingen gescand met de nieuwste IR-scantechnologie. Er wordt een realistische virtuele ervaring gecreëerd waar kunstwerken vanuit verschillende hoeken bekeken en ingezoomd kunnen worden. De interactieve 3D virtuele ruimte kan worden ondersteund door extra multimedia-annotaties zoals video, hoge resolutie foto's, gidsen enz. Met een *embedded code* kan de 3D-tentoonstelling op onze website worden ontsloten. Voorlopig worden deze bestanden bewaard en gearchiveerd op onze fileservers met de bedoeling later (lees: bij de ontwikkeling van het digitaal museum) verder te worden verrijkt en ontsloten.

MULTI / ART / PAPER / PRESS / GALLERY:

Hommage aan Paul Ibou & Liliane – Emma Staal

<https://mpembed.com/show/?m=RhEQdMh28LF&mpu=621>

Denmark – Sie sollten in Ruhe weiterarbeiten

<https://mpembed.com/show/?m=P4tRG2rq7v0&mpu=621>

Slavs and Tatars – Vriendschap van naties: Poolse sjiitische showbizz

<https://mpembed.com/show/?m=Br9FsPEmcM7&mpu=621>

Tenant of Culture

<https://mpembed.com/show/?m=pX1ca4UhYak&mpu=621>

Museum Spelen

<https://mpembed.com/show/?m=ENVhCnTcCmk&mpu=621>

Marcel van Maele – 'Als een gedicht zijn gezicht verliest'

<https://mpembed.com/show/?m=VwLsF6o7JHf&mpu=621>

Ignace Cami – RE:ANKER

<https://mpembed.com/show/?m=M3UEsL3bsQ3&mpu=621>

Askhat Akhmedyarov – In dialoog met vuur

<https://mpembed.com/show/?m=6zJavVvEMPi&mpu=621>

Mass (and Individual) Moving

<https://mpembed.com/show/?m=t7b1k2Q6ZcF&mpu=621>

M HKA: Elene Chantladze & Nata Janberidze / Ketil Toloraia

<https://mpembed.com/show/?m=hTApYHvsam1&mpu=621>

M HKA: Panamarenko – Transport

<https://mpembed.com/show/?m=YK95oEcqZP5&mpu=621>

M HKA: Shen Xin – Brine Lake (A New Body)

<https://mpembed.com/show/?m=V4HWJWJR1yd&mpu=621>

M HKA: Opting for Art

<https://mpembed.com/show/?m=LgwUAoScwpG&mpu=621>

M HKA: Dorothy Iannone – Love Is Forever, Isn't It?

<https://mpembed.com/show/?m=K7osEtP3oJU&mpu=621>

M HKA levert aan diverse (internationale) kunstorganisaties, academici en partnernumera op dagelijkse basis beeldmateriaal voor analoge en digitale publicaties alsook voor diverse film- en videoproducties.

We Document Art - Space Statistics												
Last refreshed	01/11/24 08:24:14 UTC											
Timeframe	Lifetime											
Space name	Space Details URL	Parent folder name	Internal ID	Presented By	Contact name	Address	Public status	Deleted status	Created Date	Impressions	Visits	Unique Visitors
M HKA: Museum Spelen	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art		M HKA: Museum Sp	Public	Not Deleted	07/04/23	2381	2270	180
M HKA: Museum in Motion	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	09/29/22	989	909	78
M HKA: Dorothy Iannone – Love Is Forever, Isn't It?	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	10/09/23	789	733	70
M HKA: Marlow Moss	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	06/17/22	208	198	17
M HKA: Ignace Cami	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	07/04/23	181	174	18
M HKA: Marcel van Maele	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	07/04/23	127	118	10
M HKA: Shilpa Gupta	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art		Louvenstrat 32, 200	Public	Not Deleted	09/22/21	135	119	9
M HKA: Opting for Art	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art		M HKA: Archief	Public	Not Deleted	10/09/23	103	102	8
M HKA: Askhat Akhmedyarov	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	07/04/23	96	91	8
M HKA: Atelier Johan Van Geluwe	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	07/14/20	127	120	7
M HKA: Els Dietvorst	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art		Louvenstrat 32, 200	Public	Not Deleted	09/05/20	179	158	7
M HKA: Mass (and Individual) Moving	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	07/04/23	84	83	7
M HKA: Imagine Ukraine	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	06/17/22	81	74	6
M HKA: Chris Reinecke	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	06/17/22	75	71	6
M HKA: EURAZIË	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	10/11/21	62	57	5
M HKA: Monoculture	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art		Louvenstrat 32, 200	Public	Not Deleted	12/07/20	125	123	5
M HKA: Shen Xin – Brine Lake (A New Body)	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art		M HKA: Shen Xin	Public	Not Deleted	10/9/23	50	48	4
M HKA: EEN NON-U-MENTALE GESCHIEDENIS (deel 1)	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art		Louvenstrat 32, 200	Public	Not Deleted	06/07/21	41	38	3
M HKA: MULTI / ART / PAPER / PRESS / GALLERY	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	02/14/23	32	32	2
M HKA: Serge Largeto	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	10/11/21	34	32	2
M HKA: Panamarenko - Transport	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art		M HKA: Panamarenk	Public	Not Deleted	10/09/23	28	25	1
M HKA: In Situ	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	09/05/23	28	24	1
M HKA: EEN NON-U-MENTALE GESCHIEDENIS (deel 2)	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	10/11/21	13	12	1
M HKA: Panamarenkhuys	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	09/29/23	18	12	
M HKA: Tarik Kiswanson	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	06/17/22	15	15	
M HKA: Jumana Manna	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art		Louvenstrat 32, 200	Public	Not Deleted	06/07/21	9	9	
M HKA: Anthes Hamilton	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	03/08/22	8	7	
M HKA: Elene Chentadze & Nata Janberidze / Ketè Tolomae	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art		M HKA: In Situ	Public	Not Deleted	10/09/23	11	10	
M HKA: Dora García	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	2/27/23	12	10	
M HKA: Collection	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art		Louvenstrat 32, 200	Public	Not Deleted	06/07/21	8	8	
M HKA: Slavs and Tatars	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	02/14/23	2	2	
M HKA: Tenant of Culture	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	02/14/23	3	3	
M HKA: Denmark	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	02/14/23	2	2	
M HKA: EEN NON-U-MENTALE GESCHIEDENIS (deel 3)	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	03/03/22	2	2	
M HKA: Harmonieus denken	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	03/03/22	0	0	
M HKA: Mostafa Saifi Rahmouni	https://my.matterport.com/show/?m=7B6kDgWvE9t	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	03/08/22	0	0	

Inhaalbeweging digitale collectie(s)

1 werd een subsidieaanvraag ingediend in het kader van de projecten
1 Collectiedata van het departement Jeugd, Cultuur en Media (DCJM).
aanvraag werd positief beoordeeld. Het voorgestelde project, 'Gegeven is
en', focust op de werken die het M HKA heeft verworven dankzij schen-
Deze deelcollectie omvatte bij aanvang van het project 1.920 kunstwer-
objectrecords) en heeft vanuit zowel kwantitatief als kwalitatief oogpunt
elangrijk aandeel in de totale collectie. Bij de start van het project was
erk geregistreerd in het collectieregistratiesysteem Adlib Museum Plus,
de meerderheid van de objectrecords voldeed niet aan de normen inzake
registratie en bevatte onjuiste of onvolledige data en niet-gestandaar-
de termen. Bovendien ontbrak per object nagenoeg elke informatie in
nd met de verwervingscontext en de eigendoms- of tentoonstellings-
iedenis. Voor het project werd een voltijds projectmedewerker, Anthe
inck, aangeworven. Het resultaat van deze inhaalbeweging die eind
verd afgerond, zijn correcte, genormaliseerde en verrijkte collectiedata
etreft de 1.920 geschonken werken; deze data worden duurzaam publiek
ld als open data via zowel de eigen museumwebsite als Wikidata.

De eerste fase van het project strekte zich uit vanaf februari 2022 tot februari 2023. De focus lag er op het punt stellen van de basisregistratie en daarbij werd gesteund op diverse bronnen (de werken zelf, de betrokken kunstenaars of

schenkers, het bibliotheekbestand, verwervingsdossiers, documentatiemappen, fotoarchieven, medewerkers van de afdeling Collectie, collega's bij partner-musea ...) en op diverse externe *authorities* en registratiehandboeken (AAT, ULAN, RKD, TGN, VIAF; CEST, Spectrum, CDWA, CCO ...). Op basis van de verzamelde informatie werden per werk de bestaande data gecontroleerd, gecorrigeerd en aangevuld. Velden die in het verleden vaak leeg gelaten waren, bijvoorbeeld in verband met materialen (ontbrak bij ca. 1.350 records), toestand (ontbrak bij ca. 1.400 records) en standplaats (ontbrak bij ca. 800 records), werden consequent en systematisch ingevuld. Tijdens deze fase werden ook enkele vermiste kunstwerken opgespoord.

Tijdens de tweede fase die in juli 2023 werd voltooid, ging er bijzondere aandacht naar velden die behoren tot de zgn. uitgebreide registratie. Zo werden onder meer relaties gelegd tussen objecten onderling (bv. studies vs. finale werken). Ook werden de verwervingscontext en de tentoonstellings-geschiedenis van werken in kaart gebracht, met het oog op een beter inzicht in het verwervings- en tentoonstellingsbeleid van het museum. *Credit lines*, de aanleiding of reden voor een schenking en de eigendomsgeschiedenis werden per werk genoteerd volgens registratierichtlijnen en eventuele toepasselijke contractbepalingen. Door het raadplegen van tentoonstellingscatalogi en bruikleendossiers, in combinatie met archiefonderzoek, konden bijna 600 tentoonstellingen rechtstreeks gekoppeld worden aan één of meer kunstwerken. Gelijktijdig met deze fase startte ook de systematische eindcontrole in samenwerking met collega's van de afdeling Contentmanagement.

Dit project voorziet in het ontsluiten van de genormaliseerde en verrijkte data als open data. De deelcollectie van de schenkingen kan nu al doorzocht worden via de collectiecatalogus op onze eigen website (<http://adlib.muhka.be/kunst/search/simple>), maar deze catalogus steunt nog op de oude Adlib Internet Server-applicatie en -data en is daardoor niet volledig up-to-date. De nieuwe digitale collectiecatalogus, inclusief de uit dit project resulterende data, zal via de AIS-module publiek te consulteren zijn vanaf 2024. De collectie-data van de schenkingen zijn op dit moment ook als open data beschikbaar via Wikidata. Er werden nieuwe records toegevoegd aan Wikidata van de 1.920 kunstwerken, 600 tentoonstellingen en meer dan 200 personen en instellingen (zie: <https://w.wiki/8WJv>). Dit gebeurde met behulp van de opensourcesoftware OpenRefine. De datasets van de kunstwerken en tentoonstellingen zullen in 2024 ook in de vorm van een csv-bestand gedeeld worden via de website van het museum.

Intern werd dit project opgevolgd en afgestemd met andere lopende projecten aan de hand van regelmatige overlegmomenten met collega's van de diensten Collectie en Contentmanagement. Expertisedeling gebeurde op continue basis tussen de projectmedewerker en de vaste registrator die betrokken is bij de inhaalbeweging wat betreft de werken van de Collectie Vlaamse Gemeenschap (de zgn. BK-nummers). De projectmedewerker nam ook deel aan de overlegmomenten van het 'Beschrijvingsmodel hedendaagse kunst', een project van het DCJM in samenwerking met M HKA, FOMU, Middelheimmuseum, S.M.A.K., Mu.ZEE en M Leuven. Met het oog op kennisopbouw werd ook deelgenomen aan de collegagroepen Digitale Collectieregistratie van FARO en meemoo. Tijdens de loop van het project vond de collegagroep van FARO vier maal plaats: op 31 maart en 29 september 2022 en op 16 maart en 12 oktober 2023. Elke collegagroep werd bijgewoond door de projectmedewerker in het bijzijn van een of meerdere bij het project betrokken collega's. Tijdens de collegagroep van oktober 2023 werden de projectresultaten door het M HKA voorgesteld aan de hand van een twintig minuten durende presentatie. Het project werd ook besproken tijdens periodieke één-op-één gesprekken met meemoo.

Beschrijvingsmodel Hedendaagse Kunst

Actuele kunst stelt vaak bijzondere uitdagingen op het niveau van collectieregistratie, door haar materiële en technische complexiteit, haar efemere of hybride karakter, haar conceptuele dimensie ... Het project 'Beschrijvingsmodel Hedendaagse Kunst' komt tegemoet aan de nood om kennis ter zake te delen, in het licht van performant collectiebeheer en met het oog op gestandaardiseerde data-ontsluiting en -uitwisseling. Concreet brengt dit project registratoren, collectieverantwoordelijken en informatiebeheerders van zeven Vlaamse collectiebeherende instellingen rond de tafel: Departement Cultuur, Jeugd en Media (team Collectie Vlaamse Gemeenschap), FOMU, Middelheimmuseum, M HKA, Museum M, Mu.ZEE en S.M.A.K. Dit project, met een looptijd van 24 maanden, wordt gefinancierd door het Departement Cultuur, Jeugd en Media. Het M HKA staat in voor de dagelijkse coördinatie. Op 1 februari 2022 startte Sofie Frederix als projectmedewerker.

In 2022 werd de projectdefinitie op punt gesteld en de methodologie bepaald. Behalve literatuurstudie die voor een breed theoretisch kader zorgde, werd meer toegepast onderzoek gedaan naar de collectieregistratiesystemen en de specifieke collecties van de partnerinstellingen. Op basis van een stakeholdersanalyse werd er besloten om het beschrijvingsmodel te benaderen vanuit zes variabelen – de performance variabele, interactieve variabele, organische variabele, kwantitatieve variabele, plaatsafhankelijke variabele en audiovisuele variabele. Uit de collecties van de partnerinstellingen werden acht werken geselecteerd die net omwille van hun veranderlijke karakter bijzondere uitdagingen stellen wat de registratie betreft. Vaak komt bij deze werken bovendien meer dan één variabele tot uiting, wat de complexiteit van de registratie nog verhoogt.

Het afgelopen jaar vond het onderzoek zijn neerslag in zes teksthofdstukken met uitgebreide richtlijnen en praktische adviezen over hoe met de verschillende variabelen om te gaan in termen van objectregistratie. In dezelfde beweging werden de bijbehorende dataprofielen opgemaakt en acht *case studies* uitgewerkt, steeds in samenspraak met de betrokken partnerinstellingen en – waar toepasselijk – in overleg met de kunstenaars: *Unfinished Film* van Evgeny Granilshchikov (M HKA), *Fusée de la Motographie* van Vincen Beeckman (FOMU), *The Hand, The Eye and It* van Hedwig Houben (M Leuven), *Résidence Terrestre* van Michel François, *Cornerstone* van Roel Jacobs, *Relay (unplugged)* van Ula Sickle (alle van Middelheimmuseum), *Rose Family Factory* van Ada Van Hoorebeke (Mu.ZEE) en *Green Man* van Lois Weinberger (S.M.A.K.).

Dit project wordt in belangrijke mate gestoffeerd door gesprekken met de individuele partnerinstellingen. In 2023 vonden twaalf één-op-één ontmoetingen met partners plaats. Tijdens de gesprekken werd de vooruitgang van het project, de tekstdelen en *case studies* besproken. In samenwerking met FOMU, Middelheimmuseum en Mu.ZEE werden drie kunstenaarsinterviews afgenomen, respectievelijk met Vincen Beeckman, Ula Sickle en Ada van Hoorebeke, om de dataprofielen en *case studies* te verrijken. Op 14 februari 2023 werd de stand van zaken besproken via een overlegmoment in Mu.ZEE met alle partnerinstellingen. Ook in 2022 vonden reeds twee overlegmomenten plaats.

Begin 2024 zullen alle tekstmateriaal ter feedback worden voorgelegd aan de instellingen. In januari zal er een laatste overlegmoment plaatsvinden, waarbij de projectresultaten met de partners zullen gedeeld worden en aanbevelingen voor verder onderzoek zullen worden geformuleerd met het oog op publicatie, met enkele afgedrukte exemplaren voor de projectpartners. Daarnaast zullen de zes dataprofielen via het kennisplatform CEST van meemoo gedeeld worden en zal er in het FARO-tijdschrift een artikel verschijnen dat het project een meer sectorbrede zichtbaarheid zal geven.

2.3 PUBLIEKSWERKING

In 2023 is het tij gekeerd. Het team Publiekswerking (communicatie, bemiddeling en publiekszorg) van het M HKA is in de loop van het jaar weer op volle kracht gaan draaien. Vacatures zijn met uitstekende kandidaten ingevuld. We zijn begonnen met het verhelderen en stroomlijnen van interne processen, rollen en verantwoordelijkheden. Dat zal zich vertalen in merkbare verbeteringen vanaf 2024.

Het team zette zich volop in voor de ondersteuning van 3 tentoonstellingsgolven. En dat op het vlak van communicatie, bemiddeling en publiekszorg. Zowel de grote als kleine presentaties werden weloverwogen en professioneel begeleid en ondersteund. Het programma bij de grote tentoonstellingen zorgde zowel voor een betere bemiddeling voor een breed en divers publiek, alsook een effectieve communicatie naar nieuwe publieken en doelgroepen.

Het afgelopen jaar was een jaar met ruimte voor experiment. Met name de zomerexpo *Museum Spelen* in samenwerking met Antwerps kunstenhuis De Studio is een vruchtbare samenwerking gebleken, zowel in het aantrekken van nieuw publiek als in het ontwikkelen van nieuwe formats voor kunsteducatie.

We hebben ook geïnvesteerd in het uitbreiden en delen van onze kennis en expertise. Zo heeft het team deelgenomen aan verschillende lezingen en conferenties georganiseerd door regionale en internationale referentieorganisaties voor wat betreft communicatie, bemiddeling en publiekszorg. Daarnaast hebben we ook onze inzichten en ervaringen met lokale en internationale vakgenoten gedeeld.

2.3.1 Een nieuw museum voor hedendaagse kunst

Het jaar 2023 zal te boek staan als de doorstart van het nieuwbouwproject voor het M HKA. In april keurde de Vlaamse Overheid het bijgestelde projectbudget goed. In juni werd de architectuurwedstrijd internationaal gepubliceerd. In nauw overleg met het departement Cultuur, Jeugd en Media van de Vlaamse Overheid communiceerde het M HKA hierover, zowel intern als extern. In deze communicatie werd de ambitie voor internationale excellentie benadrukt, alsook de relevantie van een museum van hedendaagse kunst voor Vlaanderen. Deze mijlpaal voor het museum en voor de hedendaagse kunst in Vlaanderen werd ruim door de pers en het publiek opgepikt en gedeeld. We engageren ons ertoe de komende mijlpalen van het nieuwbouwtraject op gepaste wijze te blijven communiceren.

2.3.2 Digitale communicatie en online community

Digitale communicatie is een speerpunt in de communicatiestrategie van het M HKA. De digitale communicatiekanalen van het M HKA, met de **meertalige website als spil**, aangevuld met de blog, nieuwsbrief en sociale media (Instagram, Facebook, X en LinkedIn), groeien elk jaar in bereik én engagement. Ze zijn de kanalen bij uitstek om een breed en divers publiek te informeren over de werking van het museum en het aanbod, maar ook om het te enthousiasmeren en mobiliseren.

De digitale communicatiekanalen van het museum werden structureel ingezet om potentiële bezoekers te bereiken, wat resulteerde in een **significante stijging** van het aantal volgers op de social media-kanalen Instagram en Facebook, het aantal aanmeldingen voor de nieuwsbrief en het aantal bezoekers en bezochte pagina's op de website en de blog.

Ter ondersteuning van de promotie van de grote tentoonstellingen bleef de focus op het aanmaken en gericht ontsluiten van **kwalitatieve digitale content**. Hiervoor werd dit jaar met meerdere creatieve agentschappen en

freelancers samengewerkt. Het museum breidde zijn netwerk op dit vlak fors uit.

In samenwerking met De Studio werd geëxperimenteerd met het inzetten van Bekende Vlamingen en **influencers** voor de promotie van *Museum Spelen*, een coproductie tussen De Studio en het M HKA. De resultaten bleven niet uit. Het aantal posts, reels en stories op Instagram met verwijzing naar de tentoonstelling en het M HKA namen fors toe in de zomermaanden. We tekenden een verdubbeling op van **User Generated Content** op Instagram.

Om het beheer van de eigen digitale kanalen te verbeteren, werd er een **redactieraad** in het leven geroepen die op regelmatige basis de planning voor de sociale media bepaalt. Eenzelfde werking werd opgezet voor het beheer van de nieuwsbrief en de blog. Er werd meer dan anders gestreefd naar een goede balans tussen het activeren van publiek voor activiteiten, alsook het informeren en enthousiasmeren van volgers met straffe content over de werking, de collecties, de diensten, de projecten en de medewerkers.

Verder werd geïnvesteerd in het **beheer van gedeelde platformen** zoals de website van Antwerp Art, en via de UiTdatabank ook de website van Museumpas en Cultuurkuur. Ook werd de aanwezigheid van het M HKA op de onlinekanalen van de stad Antwerpen, Visit Antwerpen en Visit Flanders bekeken en geoptimaliseerd.

Ook de **digitale communicatie in huis** werd onder de loep genomen en gestroomlijnd. Zo kwam er een kader voor de inzet van de schermen aan de inkom en de balie voor de communicatie van tentoonstellingen en activiteiten. Ook de kansen van het inzetten van de videowall aan de inkom voor communicatie werd onderzocht. Hiervoor werd voor de zomer- en najaarsexpo een grafisch ontwerp ontwikkeld.

Tot slot: we investeerden in een upgrade van de **website**. Hiervoor werkte het M HKA nauw samen met het ontwerp bureau Mr Henry. Er is achter de schermen een nieuw platform in de maak. Dat zal zowel qua back-end als front-end veel meer flexibiliteit geven. De oplevering ervan is voorzien in 2024.

Het team Publiekswerking engageert zich ook binnen **L'Internationale**, met deelname aan de werkgroep Visibiliteit. Deze werkgroep werkte een communicatiestrategie uit voor L'Internationale en ontwikkelde een nieuwe website en nieuwsbrief voor de confederatie.

2.3.3 Communicatiecampagnes en publieksbereik

Campagnes

Het M HKA werkte een campagneconcept en communicatieplan op maat uit voor de drie grote tentoonstellingen die in 2023 werden gepresenteerd: *Dora García – Ze heeft vele namen*, *Museum Spelen* in samenwerking met Antwerps kunstenhuis De Studio en *Dorothy Iannone. Liefde is voor altijd, toch?* Het vertrok daarvoor stevast van de doelstellingen en doelgroepen van de projecten. Op basis hiervan werd een mediamix en campagneconcept ontwikkeld.

De campagne voor de zomerexpo *Museum Spelen* focuste op gezinnen met kinderen, voornamelijk lokaal en binnenlands publiek. Voor *Dora García* en *Dorothy Iannone* werd voluit de kaart getrokken van een gebalanceerde mix tussen binnen- en buitenland, breed en niche.

Op vlak van PR werd forser geïnvesteerd dan de voorbije jaren. Er werd ingezet op een straffe perswerking. Voor de najaarsexpo gingen we hiervoor een samenwerking met PR-bureau Club Paradis aan. Er werd actief gezocht naar partners voor het communiceren van het aanbod. Zo engageerde het M HKA de stad Antwerpen voor de zomerexpo, alsook de zomerbar van Zomer van Antwerpen. En het M HKA investeerde in een toegankelijke bijlage bij De Standaard voor het zomeraanbod. Het M HKA maakte ook in 2023 deel uit van de stuurgroep wijkprofiel Zuid, een initiatief van de stad Antwerpen en zette zo actief zijn schouders onder de ontwikkeling van een narratief voor de wijk Zuid-Nieuw-Zuid, samen met FOMU, KMSKA, Circuit, Play 4, Antwerp Art en vertegenwoordigers van horeca en retail.

Vernissage

Het M HKA trapte elke tentoonstellingsreeks (voorjaar-zomer-najaar) af met een **feestelijke opening**, zowel voor stakeholders als voor het brede publiek. Als vanouds met speeches, live muziek, performances, rondleidingen en een drankje in het M HKA FE. De openingen brachten de kunstscene en een breed en divers publiek samen. Zo maakten we de belofte van het museum waar: kunst, kunstenaars en publiek ontmoeten elkaar en gaan in interactie. Er werden ook in 2023 aanpassingen gedaan aan het scenario van de openingen om de organisatie ervan te stroomlijnen en de ervaring van het publiek te verbeteren.

Partnerships

De samenwerking met **Museum pas** is ondertussen uitgegroeid tot een vaste waarde die voor een constante instroom van bezoekers zorgt. In 2023 stelden we een verdubbeling vast van het aantal bezoekers met een museum pas. In 2023 konden we ook blijven rekenen op de steun van onze structurele mediapartners **Klara** en **De Standaard** die de communicatie van verschillende projecten ondersteunden en mee hun schouders zetten onder het M HKA. Met als kers op de taart de bijlage bij De Standaard in juni met een overzicht van het zomerprogramma van het museum en verdiepende informatie over de zomertentoonstellingen. We zetten ook de samenwerking met het tv-programma **100% Cultuur** op ATV verder, waardoor we konden rekenen op thematische reportages en advertentieruimte. Met kunstmagazine **GLEAN** werd de samenwerking opnieuw aangegaan. Samenwerkingen met **Antwerp Pride magazine** en **Tuigkrant** werden verdergezet. In 2023 werd het partnership met **Aeolus/Agrafa** uitgediept met een folderpunt in het M HKA FE.

2.3.4 Bezoekersaanbod

Het M HKA draaide in 2023 weer op volle toeren en organiseerde tal van activiteiten, nam deel aan verschillende lokale en regionale initiatieven en was host voor initiatieven van derden.

Omkadering bij tentoonstellingen en presentaties

Bij tentoonstellingen en presentaties werd door het team Bemiddeling weerom geïnvesteerd in een activerend en omkaderend programma. Zo werd er bij de **IN SITU-presentatie *Tenant of Culture*** met kunstenaars Hendrickje Schimmel een workshop uitgewerkt waarin gebruikte en weggegooid kledingstukken, textiel en accessoires werden hergebruikt. Er werden ook lezingen georganiseerd in het kader van deze IN SITU-presentatie, waarin 5 makers hun ideeën en ervaringen deelden over praktijken die een kritische en inclusieve relatie tot mode stimuleren.

Bij de **voorjaartentoonstelling *Dora García – Ze heeft vele namen*** werden door bemiddeling expertrondleidingen, rondleidingen voor mensen met dementie, voorleessessies, filmvertoningen in De Cinema en een boekpresentatie georganiseerd.

In de zomer kreeg De Studio vrij spel in het museum met **Museum Spelen**. Samen met het team bemiddeling werd geëxperimenteerd met nieuwe kunst-educatieve technieken en formats. Zo werden de leerlingen van het vierde leerjaar van het Sint-Lievenscollege in Antwerpen geëngageerd als curatoren voor een groot deel van de tentoonstelling. In een intensief en interactief traject met medewerkers van de afdelingen bemiddeling en collectie kozen de leerlingen hun favoriete stukken uit onze collectie om te mogen presenteren in de tentoonstelling. De collega's bemiddeling deelden hun ervaringen over dit co-creatieve project met vakgenoten van ICOM CECA België in september alsook in een interview op de blog van het M HKA.

In het najaar pakte het M HKA uit met een grote overzichtstentoonstelling met het werk van Dorothy Iannone. Bij ***Liefde is voor altijd, toch?*** werkte bemiddeling een breed en divers programma uit. Er werd een aanbod

ontwikkeld voor jong en oud. Want liefde is universeel. Er werden speciale gasten uitgenodigd om hun kijk op het werk van Iannone te delen met bezoekers in een geleide rondleiding. In november werden voorleessessies gehouden in het Salon, de educatieve ruimte die per tentoonstelling anders wordt ingericht. In november kwamen honderden leerkrachten naar de lerarendag in samenwerking met Klasse. Tijdens Kunstendag voor Kinderen waren kinderen koning. In december was er een studentenavond in samenwerking met Karel de Grote hogeschool. Verder waren er ook filmvertoningen in samenwerking met de filmwerking van het M HKA, De Cinema.

In het kader van het format **Superhost** ondersteunde de afdeling Bemiddeling in 2023 de collega's van Artistieke Presentatie bij het organiseren van verschillende evenementen met de Brusselse kunstenares Céline Gillain. Van muzikale workshops over lezingen en een slotfeest met DJ's.

Eigen aanbod

In 2023 werd weer volop ingezet op **participatie**. Het M HKA organiseerde onder meer:

- Creatieve **atelierweken** tijdens de schoolvakanties voor kinderen tussen 6 en 12 jaar, met opvang voor en na. Deze werden volledig uitverkocht;
- In het najaar werkte het museum samen met het gidsenteam een rondleiding op maat van peuters uit. Door het overweldigende succes van deze rondleiding werd in de kerstvakantie meerdere **peutertours** geprogrammeerd. In 2024 zal deze tour structureel aangeboden worden;
- In het voorjaar werden maandelijks **yogasessies** aangeboden in de museumzalen door een ervaren yogi. Kunst heeft immers een helende werking. Voor elke sessie waren er 20 plaatsen beschikbaar. 90% van alle sessies waren gevuld;
- In maart organiseerde het museum een **onderwijsnocturne** waarbij leerkrachten en leerkrachten in spe ondergedompeld werden in het aanbod van het museum en de educatieve technieken die ingezet worden. Het was full house;
- Tijdens **M HKA Laat**, elke laatste donderdag van de maand, was het museum open tot 21 uur. Regelmatig organiseert het M HKA dan extra activiteiten zoals lezingen, boekpresentaties en kunstenaarsgesprekken;
- **Het Salon** werden verder ontwikkeld. Nieuwe formats, technieken en materialen worden uitgetoetst in de ruimte op de 2^e verdieping. Het is en blijft een plek om te voelen, denken en doen. Zowel voor jong als oud. Voor elke tentoonstellingsgolf werd hier een vertaalslag gemaakt. Van een leeshoek, over doe-bladen, tot spelen. Tijdens de zomerexpo werd hier een levensgrote Barbie-doos geïnstalleerd met attributen en kleding in roze, daarmee inspelend op een werk uit de tentoonstelling. Bezoekers konden zich verkleden en fotograferen. Regelmatig stonden hier rijen bezoekers aan te schuiven.

Samenwerkingen

Het M HKA zet ook stevast in op samenwerkingen. Zo organiseerde het samen met **Klasse** een lerarendag op 11 november. Alle plaatsen waren op een paar weken tijd geheel uitverkocht. Die dag konden leerkrachten met hun gezin komen proeven van het aanbod van het M HKA voor het onderwijs. Leerkrachten konden nieuw aanbod aan den lijve ervaren.

In december organiseerde het M HKA dan weer een avond van de student in samenwerking met de **Karel de Grote hogeschool** in Antwerpen. Dit kaderde in de expo *Dorothy Iannone – Liefde is voor altijd, toch?*

In april werd dan weer het resultaat van de samenwerking met **De Ziekenhuisschool De Leerexpert** getoond in de INBOX-ruimte in het museum. Het museum engageert jaarlijks kunstenaars die de kinderen van De Ziekenhuisschool begeleiden in het experimenteren met verschillende materialen en media.

Verder heeft het museum een duurzaam samenwerkingsverband rond hedendaagse kunst lopen met **woonzorgcentrum Immaculata** in Edegem. In het kader van Museum E! selecteren bewoners onder begeleiding van het M HKA kunstwerken uit de collectie van het museum voor presentatie in het WZC. Verder namen bewoners en hun begeleider deel aan rondleidingen op maat in het M HKA.

In de zomer organiseerde het museum in samenwerking met **Radio Centraal** een live radio-uitzending op het dakterras van het M HKA met publiek en performances.

De collega's bemiddeling zijn ook actief in **L'Internationale**, een internationale confederatie van musea en instellingen voor hedendaagse kunst. Zo maakt het team deel uit van de werkgroep Constituent Museum. Deze groep deelt kennis en ervaringen met betrekking tot inclusie, participatie en receptieve werking.

Deelname aan en host van

In 2023 konden bezoekers tijdens **Erfgoeddag, Antwerp Art Weekend, Schatten van Vlieg, Museumnacht, Kunstendag voor Kinderen, Voorleesweek, Boekenmaand** deelnemen aan verschillende gratis activiteiten, voor groot en klein, voor kenners en beginners, voor doeners en denkers.

Op de eerste zaterdag van augustus nam het M HKA deel aan de 10^e editie van **Museumnacht**. Het programma werd duidelijk gesmaakt. Volle zalen en lange rijen bij de activiteiten tot gevolg. Het team bemiddeling maakte er een onvergetelijke en bovendien fotogenieke avond van. Het museum mocht die avond zo'n 2.200 bezoekers verwelkomen.

Na een onderbreking van 10 jaar werd **Zuiderzinnen** weer nieuw leven ingeblazen. Het M HKA speelde een essentiële rol als locatie voor dit evenement op wijk het Zuid in Antwerpen. Jeugdauteurs gaven lezingen in het Salon en de leeszaal. Bovendien konden bezoekers diezelfde dag genieten van extra activiteiten naar aanleiding van de slotdag van de tentoonstelling *Museum Spelen*.

Het M HKA was ook host voor de **Urban Walk**. Deelnemers wandelden een stadsparcours af, zowel langs als doorheen gebouwen. In het M HKA liep het parcours doorheen de collectievleugel op de benedenverdieping.

Dit jaar nam het M HKA met het Panamarenkohuis deel aan Open **Monumentendag** in september. Gedurende een dag konden bezoekers deelnemen aan gegidste rondleidingen. De plaatsen waren op een paar dagen tijd geheel uitverkocht.

November stond dan weer in teken van boeken, lezen en kinderen. Het M HKA werkte een fijne reeks activiteiten met voorleessessies en workshops uit voor deelname aan de Antwerpse **Boekenmaand, Voorleesweek en Kunstendag voor Kinderen**.

In december zette het M HKA net zoals verschillende andere musea in Vlaanderen de 75^e verjaardag van de **Universele Rechten van de Mens** mee in de verf met een wandelgesprek, activiteiten in het Salon en de presentatie van werken uit de collectie in de leeszaal.

Gidsenwerking

In 2023 werd verder geïnvesteerd in de gidsenwerking. In september werd een startdag georganiseerd. Het volledige gidsenteam werd er ondergedompeld in het nieuwe programma van het museum alsook nieuwigheden in de werking en aanpassingen aan het afsprakenkader. De startdag is naar goede gewoonte ook het moment om input van de gidsen te ontvangen. Diezelfde dag werd ook een vorming georganiseerd door Sensoa, over seksuele voorlichting bij kinderen. Dit kaderde in de bemiddeling bij de tentoonstelling *Dorothy Iannone – Liefde is voor altijd, toch?* Het gidsenteam ging in december op teamuitstap naar Hasselt en bezocht de tentoonstelling *This Is Us* in Z33, met bruiklenen van het M HKA.

Panamarenkohuis

Het Panamarenkohuis in de Biekorfstraat in Antwerpen bleef ook in 2023 een sterkhouders. Elke zaterdagmiddag namen geïnteresseerden deel aan een **rondleiding** met gids. Dit aanbod was ook dit jaar een succes en alle rondleidingen waren quasi-meteen volgeboekt. Meer nog, we stelden ook een extra slot open. Voortaan kon het publiek dus inschrijven voor een rondleiding op zaterdag om 11.00 of om 14.00 uur. Ook deze nieuwe **tijdssloten** liepen quasi-meteen vol. Het M HKA bewaakt het evenwicht tussen het ontsluiten van het huis en het bewaren van het kwetsbare erfgoed.

Museumshop

Publiekszorg engageerde een visueel merchandiser om de presentatie van de bookshop te verbeteren. Er werd geïnvesteerd in meer en betere presentatieruimte en middelen. Hiermee is het M HKA erin geslaagd de bookshop aantrekkelijker en overzichtelijker te maken, alsook beter visueel af te bakenen in de leeszaal.

2.3.5 Interne werking

In april 2023 vervoegde Karen Werkhoven het team als afdelingsverantwoordelijke publiekswerking. Medewerker online communicatie Madiken Verboven hervatte haar werk gradueel. Het contract van grafisch vormgever Pauline Scharmann werd in het laatste kwartaal uitgebreid van 3/5de naar 4/5de. Lotte Bode vervoegde in de tweede helft van het jaar het team van bemiddelaars. We namen afscheid van Anke De Potter als tijdelijke werkracht bemiddeling.

Het onthaalteam mocht Maia Elena Daley in 2023 weer verwelkomen. We namen afscheid van tijdelijke medewerker Katinka Meyers en erfgoedbewaker Andrés Manuel Zarate Garay. Erfgoedbewaker Olcay Bakir keerde terug. Milan Van Oosten vervoegde dan weer het team erfgoedbewaking en hosts. Erfgoedbewaker Joris Kestens ging met pensioen. Er werd eind 2023 een vacature opengesteld voor de 80% vervanging van onthaalmedewerker Lutgarde (50%) en erfgoedbewaker Joris (30%).

Kortom, doorheen het jaar kwam het team Publiekswerking weer op volle kracht.

Ook in 2023 investeerde het M HKA in stagiairs en jobstudenten. Het museum is de ideale plek om ervaring op te doen. En als museum staan we open voor de verfrissende inbreng van de museummedewerkers van morgen.

2.4 ONDERSTEUNING

2.4.1 Financiën

M HKA sloot in 2023 de jaarrekening af met een negatief resultaat van 47.695,69 euro. De totale uitgaven bedroegen 8.129.549 euro, wat 48.000 euro meer is dan initieel begroot. De totale ontvangsten bedroegen 8.081.583 euro, wat ongeveer overeenkomt met hetgeen initieel werd begroot.

De kosten bleven grotendeels binnen de gebudgetteerde krijtlijnen. Er waren wel enkele schommelingen binnen diverse hoofdstukken. De prijsstijgingen van productiemiddelen en dienstverlening hadden een impact op de meeruitgaven voor de productie van tijdelijke tentoonstellingen (+70.000 euro). De uitgaven m.b.t. museale werking (collectiewerking, digitale werking) en publiekswerking (communicatie, bemiddeling) bleven stabiel. De kosten m.b.t. het onderhoud van het gebouw en de vaste infrastructuur werden onder controle gehouden (-10.000 euro). De energiekosten waren fors lager dan gebudgetteerd (-300.000 euro). De werknemerskosten stegen met ongeveer 230.000 euro. Dit is voornamelijk te wijten aan de stijging van de kosten van de groepsverzekering.

Aan inkomstenzijde valt vooral de verhoogde ticketinkomsten op. Er werd voor 50.000 euro meer ticketinkomsten geboekt dan initieel begroot. In december 2022 werden de nieuwe bezoekerstarieven door het bestuursorgaan goedgekeurd. Deze werden van kracht op 1 februari 2023. De voornaamste wijzigingen zijn:

- verhoging van het standaardtarief naar 14 euro;
- uitbreiding van kortingstarieven voor doelgroepen die deze het meest nodig hebben;
- gratis voor -18 jarigen, naar analogie met het KMSKA;
- het kortingstarief 60+ werd opgetrokken naar de wettelijke pensioenleeftijd die vastgesteld is op 65 jaar.

Het stijgend aantal bezoekers had ook een positieve invloed op de inkomsten van het M HKA FE (+15.000 euro). De toelage van de Vlaamse Gemeenschap werd geïndexeerd, goed voor een extra 110.000 euro. In 2023 bedroeg de toelage van de Vlaamse Gemeenschap 6.213.000 euro, waarvan 223.893 voor het CKV – Centrum Kunstarchieven Vlaanderen.

M HKA ontving van de Vlaamse overheid een eenmalige subsidie voor de stijgende energiekosten ten bedrage van 150.000 euro.

In december nam de minister-president en minister van Cultuur Jan Jambon de beslissing om de structurele toelage 2024 voor het M HKA te verhogen met 1,6 miljoen euro. Middelen die met name zullen worden ingezet voor

- 1) een noodzakelijke inhaalbeweging voor de reguliere museumwerking,
- 2) een volwaardig digitaliseringstraject richting het nieuwe museum,
- 3) een versterking van de werking van het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen (CKV) in het kader van het beleid rond kunstenerfgoed.

2.4.2 HR-beleid

In 2023 verliep, in tegenstelling tot begin 2022, de dagelijkse organisatie voor een groot deel als voor de coronacrisis. HR maakte wel werk van een policy structureel thuiswerk, waardoor medewerkers enkele dagen per week, naargelang hun tewerkstellingspercentage van thuis uit konden werken. Deze policy, als ook de opmaak en ondertekening van het addendum aan de arbeidsovereenkomsten van de medewerkers, werd in de loop van 2023 uitgerold.

Met betrekking tot de interne communicatie blijven het digitale bosberaad alsook de interne nieuwsbrief de voornaamste communicatiekanalen voor personeelsmededelingen.

Het ontwikkelingstraject voor leidinggevend, dat in 2022 werd opgestart met een visie op leidinggeven, kreeg verder vorm in 2023. De leidinggevend volgden gezamenlijk 3,5 opleidingsdagen binnen dit traject. De laatste halve dag was een terugkomdag en stond in het teken van een intervisie. De bedoeling is om in 2024 het ontwikkelingstraject te herdenken en te analyseren waar de behoeften liggen voor de organisatie en leidinggevend.

Naast dit ontwikkelingstraject werd de waarderingscyclus uitgewerkt, goedgekeurd en uitgerold binnen de organisatie. De waarderingscyclus beoogt de opstart van een open gesprekscultuur waarbij zowel in team als individueel gesprekken met medewerkers en leidinggevend wordt gevoerd. Het doel van de waarderingscyclus is:

- Organisatiedoelstellingen en actie vertalen naar afdelings- en persoonlijke doelstellingen: afstemmen van competenties, gedrag en vaardigheden op de team- en organisatiedoelstellingen (op basis van actiefiches);
- motivatie en betrokkenheid van de medewerkers ondersteunen en stimuleren: betekenisvolle bijdrage aan de organisatie zichtbaar maken;
- de persoonlijke groei van de medewerkers stimuleren;
- de resultaten van de medewerkers opvolgen, stimuleren en waarderen, waardoor team- en organisatieresultaten verbeteren;
- realiseren van een open feedbackcultuur;
- het bekrachtigen van de samenwerking in team en tussen verschillende teams;
- oog hebben voor het welzijn van de medewerkers.

Het waarderingstraject doorlopen zowel de medewerkers als hun leidinggevend. Volgende gesprekken maken deel uit van dit traject: vooruitblikgesprek, terugblikgesprek, groeigesprek, en waarderinggesprek.

In 2023 werd de visieblauwdruk voor de waarderingscyclus goedgekeurd, handboeken voor medewerkers en leidinggevend opgesteld en ter beschikking gesteld. Aansluitend werd zowel voor medewerkers als voor leidinggevend een halve dag opleiding voorzien voor het teamgesprek (vooruitblikgesprek). Zo voerden de leidinggevend al een eerste teamgesprek met hun medewerkers. In 2024 wordt verder geïnvesteerd in vormingen voor de medewerkers en leidinggevend en worden de verschillende gesprekken gevoerd. Ook staat er een evaluatiemoment voorzien.

De functieclassificatie werd in 2023 voortgezet; er werden twee onderhoudsprocedures volledig afgerond. Een definitief classificatiemodel kwam hierbij tot stand. De functies werden gewogen en een nieuw model van functieclassificatie kwam tot stand. Met de externe consultant Mondea werd afgesproken om in 2024 een benchmarking op te maken. Verschillende functies worden dan vergeleken met gelijkaardige functies binnen de sector, de Vlaamse overheid en de stedelijke musea. Voor sommige functies wordt een vergelijking gemaakt met de universiteiten of privésector.

In het kader van de arbeidsdeal werd in 2023 een opleidingsplan opgesteld en goedgekeurd. De opleidingsnoden binnen de verschillende afdelingen werden gedetecteerd. Daarnaast werden een aantal opleidingen (in het kader van de waarderingscyclus en het digitaal museum) organisatiebreed voor alle medewerkers georganiseerd. In 2024 wordt het jaarlijks opleidingsplan bijgesteld en de voorziene opleidingen georganiseerd.

2.4.3 Organisatie en beleid

INTERNATIONALE WERKING

L'Internationale

De museumconfederatie heeft een werkbare juridische vorm, namelijk de IVZW (internationale vereniging zonder winstoogmerk naar Belgisch recht). Het belangeloos doel van de IVZW L'Internationale wordt als volgt omschreven:

- een platform zijn voor onderzoek naar internationale kunstpraktijken, dat alternatieve apparaten en ideeën genereert om institutionele protocollen te verbeteren;
- het versterken van de hedendaagse kunst als een ruimte om een kritisch debat te voeren over de relaties tussen cultuur en samenleving;
- een autonome internationale ruimte zijn en een gemeenschappelijke ruimte ondersteunen, waarbij allianties met partners van verschillende omvang binnen en buiten Europa worden geconsolideerd;
- een platform zijn dat bewogen wordt door een economie van solidariteit tussen zijn medewerkers.

Artistieke moderne en hedendaagse instellingen, onderzoekers, curatoren, kunstenaars en wetenschappers die geïnteresseerd zijn in het debat over artistieke praktijken en die een internationalistische ruimte van actie en reflectie willen vormen, gebaseerd op de waarden van vrijheid en solidariteit, kunnen lid worden.

The Museum of the Commons (MoC)

Het programma 'Our Many Europes' opgestart in 2018 in het kader van de museumconfederatie L'Internationale liep af in 2022. Er werd een nieuwe meerjarige aanvraag ingediend bij de Europese Gemeenschap via het Creative Europe programma: het vierjarige programma 'The Museum of the Commons, Towards a Healthier Arts Ecosystem' wil bijdragen aan een breder, gezonder en inclusiever ecosysteem voor de kunsten. De aanvraag werd in 2023 beoordeeld en goedgekeurd.

M HKA zal binnen het kader van *Museum of Commons* (2023-2026) samenwerken met MSN (Muzeum Sztuki Nowoczesnej W Warszawie), het nationale museum voor hedendaagse kunst dat de thuisbasis is van de grootste collectie hedendaagse kunst in Polen; MNCARS (Museo Nacional de Arte Reina Sofie), het Spaanse nationaal museum voor hedendaagse kunst en een van de belangrijkste Spaanse culture instellingen; MACBA (Museu d'Art Contemporani de Barcelona), een museum dat internationale reputatie heeft opgebouwd als model op het gebied van hedendaagse kunst; VAM (Van Abbemuseum) in Eindhoven, een van de eerste musea voor hedendaagse kunst gevestigd in Europa; MSU (Muzej Suvremene Umjetnosti) in Zagreb, het grootste museum in Kroatië, en het centrum SALT in Turkije, gespecialiseerd in digitale artistieke archieven. Deze instellingen zullen worden vergezeld door drie kunstacademies die bijdragen aan het MoC, namelijk HDK-Valand in Göteborg, het National College of Art Design Dublin en het ZRC SAZU, het onderzoekscentrum van de Sloveense Academie van Kunsten en Wetenschappen in Ljubljana, alsook door een aantal verwante organisaties uit het artistieke domein zoals HKW (Haus der Kulturen der Welt) in Berlijn die bijdragen aan sociale inclusie met hun expertise in artistieke residenties gericht op migranten en niet-ingezetenen kunstenaars in Europa.

Ook op artistiek onderzoek gebaseerde organisaties hebben zich aangesloten bij het consortium zoals het VCRC (Visual Research Centre), organisator van het festival Kyiv Biënnale.

De drie hoofdthema's van het programma zijn:

- klimaat en ecologische duurzaamheid;
- de rol van musea als plaatsen voor diversiteit en inclusie;
- erfgoed als instrument voor sociale rechtvaardigheid.

MSN in Warschau is coördinator van het project en verantwoordelijk voor het beheer. M HKA zal expertise inbrengen in tentoonstellingsorganisatie.

Zie <https://www.internationaleonline.org/>

Institutioneel traject

M HKA besliste in 2022 om de trajecten van het Routeplan 2019-2027 on hold te zetten.

In het voorjaar 2022 besliste de minister van Cultuur om de beleidsperiode van M HKA te verlengen tot en met 2025.

De blijvende hoofduitdaging in 2023 – naast de voorbereidingstrajecten voor het digitaal museum – was de continuïteit van de presentatiewerking.

In december 2023 besliste de minister om de structurele toelage 2024 voor het M HKA te verhogen met 1,6 miljoen euro. De verhoging van de middelen werd verwerkt in een addendum bij de beheersovereenkomst dat werd goedgekeurd door de Vlaamse Regering.

De beslissing van de minister bouwt voort op eerdere beslissingen van het bestuursorgaan omtrent de instellingsontwikkeling, met name terugschroeven van de voorbereiding van de nieuwe werking zoals voorzien in het routeplan, streven naar het stabiliseren van de werking op het eerdere niveau, en een focus wat het ontwikkelingstraject betreft op de twee strategische prioritaire acties waarmee niet kan worden gewacht, namelijk het uitbouwen van het digitaal museum en de uitbouw van het door Vlaanderen opgerichte Centrum voor Kunstarchieven.

Het al dan niet halen van de inzetten van het routeplan wordt een uitdaging voor en met de volgende minister van Cultuur.

Nieuwbouwtraject

In 2023 is er een doorstart van het nieuwbouwproject voor het M HKA. In april keurde de Vlaamse Overheid het bijgestelde projectbudget goed en in juni werd de architectuurwedstrijd internationaal gepubliceerd.

Aandacht voor het nieuwbouwproject in de pers

- Radionieuws Radio 1, Radio 2 en Klara
- VRT NWS (online)
- GvA (online en print)
- De Standaard (online en print)
- La Libre Belgique (online en print)
- Het Nieuwsblad (print)
- Het Laatste Nieuws (print)

M HKA heeft als gebruiker een actieve rol in het gebouwtraject. Bestuurder mevrouw Katrien Mattelaer zetelt als vertegenwoordiger van het bestuursorgaan in de stuurgroep.

Eind 2023 werd er beslist dat de administratie Cultuur in het kader van het gebouwproject twee projectcoördinatoren zal aanwerven in de loop van 2024: een museaal coördinator voor het nieuwbouwtraject en een projectcoördinator voor het institutioneel traject.

2.4.4 Facilitair Management

In 2023 werden volgende infrastructurele werken voorbereid en/of uitgevoerd:

Project	Prijs	Uitvoering	Opmerking
Vervanging radiatoren gasleiding keuken M HKAFE in verband met de veiligheid	€ 2.236,08	2023	Uitgevoerd Betaald door DCJM
Schilderwerken museumtoiletten	€ 5.817,38	2023	Uitgevoerd Eigen middelen
Wegwerken inbreuken keuringsverslag elektrische borden	€ 35.186,68	2023	Uitgevoerd Betaald door DCJM
Vernieuwen noodverlichting	€ 7.979,61	2023	Uitgevoerd Betaald door DCJM
Plaatsing van branddeuren	€ 150.678,72	19/05/2024	Betaald door DCJM
Plaatsing van zonnepanelen	€ 148.355,69	03/2024 (voorlopig)	Nog uit te voeren Eigen middelen
Warmtepomp burelen	€ 77.319,00	Start 05/02/2024	Nog uit te voeren Betaald door DCJM
Vernieuwen afvoerleidingen urinoirs	€ 5.444,40	03/2024 (voorlopig)	Nog uit te voeren Betaald door DCJM
Keuring elektriciteitsborden			
Verlichting toiletten		Nog te bepalen	
Sleutelplan			
Parket leeszaal		Nog te bepalen	
Vervanging SipWell toestellen		Nog te bepalen	Ecologie en duurzaamheid; geen onnodig transport
Bijwerken gevel en omgeving		Na afronding werken park Zuid	In samenwerking met DCJM
Deuren M HKAFE		Nog te bepalen	

In 2023 werd er nog hard gewerkt aan de heraanleg van de Gedempte Zuiderdokken t.t.z. het deel boven de parking Kooldok, ter hoogte van het M HKA. Tot de zomer 2023 vond ook de heraanleg plaats van de Waalsekaai tussen de Scheldestraat en de Wapenstraat. In die zone was er geen gemotoriseerd verkeer meer mogelijk. De derde en laatste fase van het Zuidpark zal tegen de lente 2024 klaar zijn.

2.4.5 M HKAFE

In 2023 werd er een meewerkend teamcoach voor het M HKAFE aangeworven om het museumcafé een nieuwe boost te geven en ondersteuning te bieden bij de evenementen. Er werden ook extra inspanningen gedaan om het team jobstudenten te vernieuwen.

2.4.6 Panamarenkohuis

Het M HKA bewaakt het evenwicht tussen het ontsluiten van het huis en het bewaren van het kwetsbare erfgoed.

Het Agentschap Onroerend Erfgoed kreeg in 2021 de opdracht om een beschermdossier op te maken voor de woning van Panamarenko in de Biekorfstraat in Antwerpen. In 2021 vonden verkennende gesprekken plaats en werd er gepeild naar de verwachtingen van M HKA omtrent de opstart van de beschermingsprocedure. Dit is voor M HKA een belangrijke symbolische daad omdat ze de erkenning is van een project over vele jaren.

Op 3 november 2022 werd het M HKA schriftelijk ingelicht over de mogelijkheden en de afbakening van een bescherming van het Panamarenkoku als monument. Voor het gebouw en de vaste delen van het gebouw is een bescherming als monument een evidentie. Voor de roerende goederen in het gebouw werd er beslist dat niet de hele collectie maar een beperkt aantal roerende objecten met grote beeldwaarde als cultuurgoed een beschermd statuut zullen krijgen. M HKA volgde hierbij het advies van de Vlaamse overheid.

Zie 2.2.1.7 en 2.3.4

2.4.7 Veiligheid en welzijn op het werk

Veiligheid is een prioriteit in het M HKA. Voortdurend wordt gezocht naar nieuwe manieren om veiliger te werken. Het Comité voor Preventie en Bescherming op het Werk (CPBW) komt een keer per maand samen. De interne preventieadviseur werkt hiervoor nauw samen met de externe preventiedienst, met name Mensura.

In 2023 lag de focus op veiligheid binnen het gebouw en dit zowel voor eigen personeel als voor bezoekers. Zoals vermeld in het jaarverslag onder facilitair management (punt 2.4.4) werden een aantal veiligheidsissues weggewerkt:

- het verwijderen van de gasleiding in de keuken van het M HKAFE wat ervoor zorgt dat bij een eventuele calamiteit het risico op ontploffing is weggenomen;
- alle opmerkingen van het keuringsverslag elektrische borden zijn weggewerkt. Voor alle elektrische borden is er een schema voorhanden. In 2024 staat een herkeuring op het programma ten einde een blanco keuringsverslag te bekomen;
- de veiligheidsverlichting is vernieuwd;
- op de trappen naar de burelen en de bibliotheek is de gewone verlichting vervangen door automatische verlichting met ingebouwde veiligheidsverlichting wat ervoor zorgt dat men bij een stroomonderbreking of calamiteit op een veilige manier het gebouw kan verlaten;
- de brandcompartimentering (branddeuren) werden via een openbare offerteaanvraag aanbesteed en zullen in de loop van 2024 worden geplaatst.

Maandelijks komt het CPBW samen om alle vragen rond veiligheid en welzijn te behandelen samen met de sociale partners, zodat alle betrokkenen mee kunnen waken over de veiligheid op de werkvloer.

Het digitaal interventieplan werd reeds opgestart in 2022 in samenwerking met de stedelijke brandweerdiensten maar door de cyberaanval die de stadsadministratie beschadigde, zijn alle gegevens bij de brandweer verloren gegaan. In 2024 zal dit terug opgestart worden.

De organisatie van opleidingen ten behoeve van de brandveiligheid en opleidingen VCA, de ontwikkeling van acties in het kader van het psychosociaal welzijn, het verder aanvullen van de inventaris PMGE (producten met gevaarlijke eigenschappen) wordt elk jaar opgevolgd en waar nodig geactualiseerd en in de toekomst gedigitaliseerd in een online tool.

2.4.8 ICT en Digitalisering

Internet

In december 2023 werd de bandbreedte van de glasvezelverbinding verdubbeld.

Telefonie

Er waren geen wijzigingen wat betreft de vaste telefonie.

Het GSM-contract loopt af en er wordt onderhandeld met Telenet Business (huidige aanbieder), Proximus Enterprise en Orange Business die een voorstel indienen via het raamcontract van de Vlaamse Overheid.

De beslissing hiervoor zal worden genomen op 14 februari 2024.

Netwerk

In het 4de kwartaal werden er initiatieven genomen om de centrale opslagcapaciteit voor de servers uit te breiden. De opstart van de uitbreiding zal gebeuren in het 1ste kwartaal 2024.

Disaster Recovery test

De DR-test werd in januari uitgevoerd. Er werd gecontroleerd of de virtuele machines correct konden worden opgestart en de applicaties bereikbaar zijn in een testomgeving.

2.4.9 Duurzaamheid

Ecologie en duurzaamheid zijn urgenties die zich steeds pregnanter aandienen. Niet alleen in de enge zin van de term 'klimaat' waarvan 2023 wereldwijd een absoluut dieptepunt was, maar ook als een breder maatschappelijk bewustzijn. Musea staan in de maatschappij, maken er actief deel van uit, en vertalen maatschappelijke tendensen naar een artistiek- en publieksprogramma.

Het M HKA zette in het verleden al een aantal stappen – zowel voor de interne productieprocessen, de backoffice-werking, als voor de omgang met de huidige, beperkende en uitdagende infrastructuur – om bewuster om te gaan met de groeiende aandacht voor ecologie, klimaat en duurzaamheid. Zo liep het museum specifieke trajecten door deelname aan GreenTrack en liet het een ecoscan uitvoeren.

Het museum streeft ernaar zijn ecologische voetafdruk te verlagen en het publiek te inspireren naar een duurzame samenleving. In 2023 werden volgende concrete acties genomen:

- Bij de afdeling Artistieke Presentatie/Productie werd bewust gekeken naar circulair denken, door scenografieën te hergebruiken of materialen maximaal een tweede, derde of zelfs vierde leven te geven.
- Voor de infrastructuur scande het M HKA ook verdere mogelijkheden en realiseerde het deze, in overleg met het Departement Cultuur, Jeugd en Media (DCJM).
- Voor ingrepen in de waterhuishouding ziet het M HKA maar weinig kansen en een grondige renovatie met het oog op betere isolatie is niet te verantwoorden met de nieuwbouw die in het verschiet ligt. Daarom staat de reductie van het elektriciteitsverbruik centraal. De dienst Facility verving halogeenlampen door ledverlichting.
- Er werden 236 zonnepanelen besteld en deze zullen in maart (onder voorbehoud) op alle ongebruikte daken van het gebouw, plus op een deel van de achterste twee terrassen aan de Scheldekant worden geplaatst. Opmerkelijk is dat met de leverancier contractueel werd overeengekomen dat de zonnepanelen door de leverancier gratis kunnen worden herplaatst; zo kunnen ze worden meegenomen naar de nieuwbouw of bij verhuis worden overgedragen aan een andere culturele instelling.

- De afdeling Publiekswerking rationaliseerde en reduceerde het drukwerk geproduceerd in functie van de bemiddeling en de marketing- en communicatiestrategie.
- Opstart van de Klimaat Klub, een transversale werkgroep samengesteld uit vertegenwoordigers van verschillende afdelingen, elk met hun eigen expertise, ervaring en inzichten. De werkgroep voegt in een beleidsvoorbereidende nota de verschillende dimensies samen, lijst de geplande acties op diverse domeinen op en maakt via het overlopen van verschillende *best practice*-voorbeelden een overzicht van wat er reeds gebeurt, wat op korte termijn haalbaar/wenselijk is voor het M HKA, en wat moeilijker radicaal kan worden gevolgd.
- De afdeling Museale Werking/Contentmanagement organiseerde acties rond de mappenstructuur (opleidingen, opschoningsacties) om digitale vervuiling tegen te gaan.
- De dienst Collectie houdt bij het aanvaarden van schenkingen rekening met het depotvolume.
- De afdeling Artistieke Presentatie zet meer collectiewerken in voor tijdelijke tentoonstellingen.

2.4.10 BESTUUR

BESTUURSORGAAN

Het **bestuursorgaan** (voorheen raad van bestuur) is samengesteld uit zeven door de Vlaamse Regering voorgedragen bestuurders en vier onafhankelijke bestuurders. De leden worden aangesteld voor een vaste termijn die verlengbaar is. De bestuurders voeren hun mandaat onbezoldigd uit.

Er wordt gewerkt met een breed samengestelde groep van bestuurders die minstens viermaal per jaar overleg voert en haar controle- en beleidstaak kwalitatief invult. De leden zetten hun ervaring, competenties en netwerk in voor het M HKA.

Het bestuursorgaan is tevens een klankbord voor de werking van het museum in al zijn facetten, van collectie, presentatie, wetenschappelijk onderzoek tot publiekswerking.

Het bestuursorgaan laat zich bijstaan en adviseren door twee gespecialiseerde comités.

De wezenlijke kerntaken van het **auditcomité** zijn de bewaking van de financiële rapporteringen en de controle van interne en externe audit- en organisatieprocessen.

Het **benoemings- en remuneratiecomité** stelt de vereisten vast waaraan de onafhankelijke bestuurders dienen te voldoen op het vlak van bekwaamheden, kennis en ervaring.

Het bestuursorgaan heeft duidelijk afgebakende verantwoordelijkheden en oefent onder meer de volgende bevoegdheden uit:

- het vastleggen van richtlijnen voor de inrichting, de oriëntatie, de organisatie, de coördinatie en de kwaliteitsbewaking van de werking van M HKA en het bewaken van de afstemming van de krachtlijnen hiervan op het cultuurbeleid van de Vlaamse Gemeenschap;
- het vastleggen van de bestuursstructuren;
- het bepalen van de lijnen van het arbeidsreglement;
- de goedkeuring van de beleidsplannen;
- het jaarlijks vastleggen en goedkeuren van de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag, alsmede het vastleggen van de principes van toewijzing van de middelen;
- het bepalen van de personeelsformatie;
- het toezicht op de uitvoering van het maatschappelijk doel;

- alle aankopen van kunstwerken boven 17.500 euro;
- alle substantiële schenkingen;
- alle andere wettelijk voor het bestuursorgaan voorbehouden bevoegdheden.

Bij de samenstelling van het bestuursorgaan wordt rekening gehouden met de principes van **deugdelijk bestuur**, en worden er experts aangezocht om naast de politieke vertegenwoordigers in het bestuursorgaan te zetelen die actief geïnteresseerd zijn in hedendaagse beeldende kunst en beeldcultuur.

Gezien de uitdagingen waarvoor het M HKA staat, werden voor deze functie naast algemene profielementen ook bijzondere verwachtingen geformuleerd. Er werd geopteerd om voor twee van de vier posities te gaan voor het profiel van internationale topexperten met artistiek- en cultureel-inhoudelijke ervaring en expertise inzake institutionele en infrastructurele culturele ontwikkelingstrajecten op internationaal niveau. Voor de andere twee posities werd geopteerd voor een verbrede scope van competenties, namelijk in een of meer van de volgende domeinen:

- complexe projectstructurering en aansturing, gezien het door de Vlaamse regering uitgezette traject voor een volwaardige museale infrastructuur in nieuwbouw op de site Zuidersluis in Antwerpen;
- juridische issues m.b.t. openbare instellingen;
- governance;
- HR;
- veranderingsmanagement.

Andere verwachtingen in het profiel van de onafhankelijk bestuurder zijn:

- een helder engagement voor het project van M HKA;
- de competentie om langetermijndoelen uit te zetten in het belang van de beeldende kunsten en de maatschappelijke verankering ervan;
- de capaciteit om de organisatie en het bestuursorgaan op een juiste wijze te bevragen, waarbij de effectiviteit van een institutioneel ontwikkelingstraject centraal staat;
- een inzicht in en sterk gevoel voor sociaal-maatschappelijke opportuniteiten;
- bestuurlijke deskundigheid;
- een vernieuwende en creatieve visie voor de toekomst.

Het bestuursorgaan vergadert op bijeenroeping door de voorzitter.

De data worden voldoende ruim op voorhand vastgelegd. In 2023 werd er fysiek vergaderd (in de leeszaal of het M HKA FE) op 27.03, 12.06, 23.10 en 11.12, telkens op maandag van 16.00 tot 18.00 uur.

Het auditcomité vergaderde op digitale wijze op 03.03, 15.05, 02.10 en 27.11.

In het licht van de grote uitdagingen waar het M HKA voor staat, vonden daarnaast ook tussentijdse voortgangsgesprekken plaats, telefonisch of via conference call.

Het bestuursorgaan schonk gedurende het werkingsjaar 2023 veel aandacht aan het strategisch beleid van de vzw en de krijtlijnen die door de Vlaams minister van Cultuur werden uitgezet voor het toekomstige beleid. Daarbij werd vooral aandacht besteed aan het instellings- en gebouwtraject.

De directie zorgde voor de beleidsvoorbereiding en legde verantwoording af over de resultaten. Zoals vastgesteld in het huishoudelijk reglement delegeert het bestuursorgaan de volgende bevoegdheden aan de algemeen & artistiek directeur en de zakelijk directeur:

- het aanwerven en ontslaan van personeelsleden andere dan de directie en de leden van het managementteam;

- het stellen van daden en het afsluiten van alle overeenkomsten welke voor de dagelijkse werking noodzakelijk zijn binnen de perken van de raad van bestuur (nu: bestuursorgaan) en algemene vergadering goedgekeurde begroting;
- postvolmacht en gemandateerde bij openbare en private bankinstellingen;
- het dagelijks beheer zowel in administratieve als in financiële transacties;
- het ondertekenen van alle akten en verbintenissen van dagelijks bestuur.

Samenstelling bestuursorgaan

Voorzitter

- de heer Herman De Bode

Ondervoorzitter

- mevrouw Yolande Avontroodt

Bestuurders

- mevrouw Kim De Weerd
- mevrouw Annick Garmyn
- de heer Filip Marsboom
- mevrouw Annelies Thoelen
- de heer Toon Wassenberg

Onafhankelijk bestuurders

- de heer Geert Bouckaert
- de heer Vasif Kortun
- mevrouw Katrien Mattelaer
- de heer Eugene Tan

De huidige mandaatperiode van de leden loopt tot en met 31 oktober 2026.

Samenstelling auditcomité

- mevrouw Katrien Mattelaer (voorzitter)
- mevrouw Annick Garmyn
- de heer Filip Marsboom
- mevrouw Karin Heremans (regeringscommissaris)
- de heer Dieter Vankeirsbilck (zakelijk directeur)

Het bestuursorgaan besliste op 27.03 mevrouw Annelies Thoelen op haar verzoek te ontslaan uit haar mandaat in het auditcomité en stelde de heer Filip Marsboom aan als nieuw lid van het auditcomité.

Samenstelling benoemings- en remuneratiecomité

- de heer Herman De Bode
- mevrouw Yolande Avontroodt
- de heer Toon Wassenberg
- de heer Bart De Baere (algemeen & artistiek directeur)

De Vlaamse Regering stelt de twee **regeringscommissarissen** aan om toezicht uit te oefenen op de werking en de financiële situatie van het M HKA. De regeringscommissarissen worden op alle vergaderingen uitgenodigd en op dezelfde wijze als de bestuursleden in kennis gesteld van de dagorde en de voorbereidende stukken. Beide afgevaardigden zetelen met raadgevende stem in het bestuursorgaan.

Regeringscommissarissen

- mevrouw Karin Heremans werd in 2015 benoemd als regeringscommissaris van de Vlaamse minister bevoegd voor Financiën en Begroting.
- de heer Koen Derkinderen treedt sinds 2021 op als regeringscommissaris van de Vlaamse minister bevoegd voor Cultuur.

In 2023 behandelde het bestuursorgaan de volgende punten:

Infrastructuur- en instellingstraject: briefwisseling met de voogdijoverheid inzake de uitdagingen toekomstige werking, groeivraag M HKA, digitaal museum en CKV als strategische prioriteit	goedkeuring
Evaluatie van De Cinema: wijziging organogram De Cinema, heronderhandeling van de kaderovereenkomst tussen M HKA en De Studio	kennisname/ goedkeuring
Verlenging beheersovereenkomst tot eind 2025, voorstel addendum bij de beheersovereenkomst	goedkeuring
Rechtsgeding M HKA – Hiscox, verlenging toekenning mandaat aan de voorzitter	goedkeuring
Opzet meerjarenplanning 2023-2026 afdeling Artistieke Presentatie	kennismaking
Voorstel tot aanneming van nieuwe statuten teneinde deze in overeenstemming te brengen met het WVV	goedkeuring
Actualisering ethische code	goedkeuring
Functiebeschrijvingen leden managementteam	goedkeuring
Vastlegging jaarrekening 2022 (balans en resultatenrekening)	goedkeuring
Jaarverslag 2022 Verwervingen 2022	goedkeuring
Begrotingswijziging 2023	goedkeuring
Rapportering Auditcomité, controle voortgang budget 2023	kennisname
Wijziging samenstelling Auditcomité	goedkeuring
Begroting 2024	goedkeuring
Voortgangsrapportage filmwerking De Cinema in De Studio	kennisname
Aankopen 2023 t.b.v. + 17.500 euro	goedkeuring
Schenken 2023	goedkeuring
Behandeling van mogelijke personeelsgrievan	kennisname
VARIA:	kennisname
– schenkingsbeleid	
– bruikleenbeleid	
– data bestuursvergaderingen 2024	
– rechtsgeding tussen M HKA en Hiscox	
– opvolging aanbevelingen proces-audit langdurige bewaargeving (EY)	
– Prova-Car (1967) van Panamarenko toegevoegd aan de Vlaamse Topstukkenlijst	
– Fundraising	
– De samenwerking tussen M HKA/De Cinema en De Studio	
– HR-processen: functieclassificatie en waarderingstraject	

ALGEMENE VERGADERING

De algemene vergadering is een sleutelgegeven in de governance van een instelling als M HKA. De volgende **bevoegdheden** worden uitsluitend door de effectieve leden uitgeoefend:

- het wijzigen van de statutenstatuten behoudens in de gevallen waarin het bestuursorgaan bevoegd is;
- de benoeming en afzetting van bestuurders;
- de goedkeuring van de begroting en de jaarrekening;
- de vrijwillige ontbinding van de vereniging;
- de aanvaarding en uitsluiting van gewone effectieve leden en toegetreden leden;
- het bepalen van de bezoldiging van de commissarissen;
- de kwijting aan de bestuurders en aan de commissarissen;
- de omzetting in een vennootschap met sociaal oogmerk en alle gevallen waarin de statuten een beslissing van de algemene vergadering vereisen;

- de omzetting van de vzw in een ivzw, een coöperatieve vennootschap erkend als sociale onderneming of in een erkende coöperatieve vennootschap sociale onderneming;
- een inbreng om niet van een algemeenheid te doen of te aanvaarden.

De vzw M HKA telde op 31.12.2023 **36** effectieve leden.

De leden van het bestuursorgaan worden automatisch effectief lid van M HKA vzw.

De wijzigingen in de samenstelling worden na kennisname ingeschreven in het ledenregister dat wordt bijgehouden op de zetel van de vzw.

De algemene vergadering komt jaarlijks tweemaal samen, namelijk in maart om het jaarverslag en de jaarrekening goed te keuren en kwijting te verlenen aan de leden van de bestuursorganen en de commissaris-revisor, en in december om de begroting goed te keuren.

De algemene vergadering kwam in 2023 samen op 27.03 en 11.12.

In 2023 werden de statuten van het M HKA in overeenstemming gebracht met het Wetboek van vennootschappen en verenigingen (WVV). Ter voorbereiding van deze buitengewone algemene vergadering stelden de bestuurders de toekomstige statuten op conform de nieuwe wetgeving. De statutenwijziging omvatte onder meer een gedetailleerde omschrijving van het doel en het voorwerp van de vzw.

Elke statutenwijziging wordt alvorens goedkeuring door de algemene vergadering ter goedkeuring voorgelegd aan de Vlaamse Regering en wordt meegedeeld aan het Vlaams Parlement. Er werd een bijkomende bepaling in opgenomen over de principes van goed bestuur. De gecoördineerde tekst van de statuten werd neergelegd op de griffie van de Ondernemingsrechtbank en werd bekendgemaakt in de Bijlagen bij het Belgisch Staatsblad.

In zijn meest eenvoudige vorm ligt de focus van goed bestuur op de werking en de samenstelling van de bestuursorganen. Daarnaast is er in de relaties tussen de bestuurders en het management en de relaties met diverse stakeholders aandacht voor een brede invulling van het begrip deugdelijk bestuur die een maatschappelijk verantwoorde aanpak vooropstelt. De uitdaging van het M HKA bestaat erin om in de komende jaren een duurzame waarde te creëren voor alle stakeholders en deze laten doorsijpelen naar alle geledingen in de instelling.

3 Sociaal-economisch verslag van de werking

De cijfermatige gegevens hieronder vermeld, zijn een ‘momentopname’.
Het betreft de aantallen en bedragen op 31.12.2023, m.a.w. geen gemiddelde
over het jaar.

3.1 OMZET Uitgaven versus inkomsten

	Totaal uitgaven	Totaal inkomsten	Groei % inkomsten	Resultaat van het boekjaar
2012	6.159.021,00	6.022.780,00	5,03%	-136.241,00
2013	5.984.123,00	6.001.739,00	-0,35%	17.616,00
2014	6.544.419,00	6.631.862,00	10,50%	110.813,00
2015	6.286.962,00	6.479.171,00	-2,30%	192.209,00
2016	5.980.166,00	6.166.035,00	-4,83%	185.869,00
2017	6.600.297,00	6.429.225,00	4,27%	-171.072,00
2018	7.885.546,00	7.729.179,00	20,22%	-156.367,00
2019	7.130.941,43	7.157.048,68	-7,40%	26.107,25
2020	6.099.847,42	6.644.592,49	-7,16%	544.745,07
2021	7.094.780,00	7.162.391,00	7,79%	67.611,00
2022	8.109.158,40	7.551.048,69	5,43%	-558.109,71
2023	8.129.548,75	8.081.583,06	7,03%	-47.965,69

3.2 PERSONEEL Aandeel loonkosten in de totale uitgaven

	Totale uitgaven	Loonkost	% tav uitgaven – inv. subsidies
2011	5.740.963,31	3.150.438,61	54,9%
2012	6.159.021,00	3.376.286,00	54,8%
2013	5.984.123,00	3.587.109,00	59,9%
2014	6.586.992,00	3.607.886,00	54,8%
2015	6.286.962,00	3.420.643,00	54,4%
2016	5.980.166,00	3.414.992,00	57,1%
2017	6.600.297,00	3.557.001,00	53,9%
2018	7.885.546,00	3.824.953,00	48,5%
2019	7.130.941,43	3.759.514,84	52,7%
2020	6.099.847,42	3.628.112,00	59,5%
2021	7.094.780,00	4.165.646,00	58,7%
2022	8.109.158,40	4.618.123,83	56,9%
2023	8.129.548,75	4.981.604,11	61,3%

3.3 WERKINGSKOSTEN

Presentatie

	Totale uitgaven	Presentatie	% totale uitgaven
2012	6.159.021,00	887.262,00	14,41%
2013	5.984.123,00	683.461,00	11,42%
2014	6.544.419,00	968.469,00	14,80%
2015	6.286.962,00	728.517,00	11,59%
2016	5.980.166,00	885.682,00	14,81%
2017	6.600.297,00	878.377,00	13,31%
2018	7.885.546,00	1.910.611,00	24,23%
2019	7.130.941,43	911.578,74	12,78%
2020	6.099.847,42	763.083,00	12,51%
2021	7.094.780,00	872.087,00	12,29%
2022	8.109.158,40	1.040.192,00	12,83%
2023	8.129.548,75	909.124,00	11,18%

ABCD

	Totale uitgaven	ABCD	% totale uitgaven
2012	6.159.021,00	221.695,00	3,60%
2013	5.984.123,00	229.240,00	3,83%
2014	6.544.419,00	266.254,00	4,07%
2015	6.286.962,00	229.240,00	3,65%
2016	5.980.166,00	515.423,00	8,62%
2017	6.600.297,00	596.851,00	9,04%
2018	7.885.546,00	313.619,00	3,98%
2019	7.130.941,43	333.785,49	4,68%
2020	6.099.847,42	330.765,00	5,42%
2021	7.094.780,00	391.346,00	5,52%
2022	8.109.158,40	618.431,00	7,63%
2023	8.129.548,75	433.187,19	5,33%

Publiekswerking

	Totale uitgaven	Publiekswerking	% totale uitgaven
2012	6.159.021,00	546.476,00	8,87%
2013	5.984.123,00	434.896,00	7,27%
2014	6.544.419,00	488.787,00	7,47%
2015	6.286.962,00	434.896,00	6,92%
2016	5.980.166,00	207.546,00	3,47%
2017	6.600.297,00	246.223,00	3,73%
2018	7.885.546,00	594.069,00	7,53%
2019	7.130.941,43	603.381,77	8,46%
2020	6.099.847,42	337.352,00	5,53%
2021	7.094.780,00	448.250,00	6,32%
2022	8.109.158,40	530.637,00	6,54%
2023	8.129.548,75	491.418,00	6,04%

Infrastructuur

	Huisvesting en onroerende infrastructuur	Qua afschrijving
2012	348.000,00	194.068,00
2013	207.569,00	195.202,00
2014	287.822,00	218.574,00
2015	302.411,00	203.104,00
2016	204.823,00	195.493,00
2017	315.323,00	366.706,00
2018	306.706,00	440.656,00
2019	383.834,62	437.356,22
2020	228.880,00	400.978,13
2021	312.252,00	256.867,00
2022	542.574,00	223.411,30
2023	284.680,00	252.660,45

3.4 GROEI SUBSIDIES EN TOELAGEN

	Vl. Gem.	% groei	Provincie	% groei	Stad	% groei
2012	4.645.000,00	1,00%	0,00	-100,00%	118.348,00	73,02%
2013	4.726.000,00	1,74%	0,00		68.349,00	-42,25%
2014	4.727.000,00	0,02%	0,00		224.298,00	228,17%
2015	4.615.000,00	-2,37%	0,00		75.000,00	-66,56%
2016	4.661.000,00	1,00%	0,00		75.000,00	0,00%
2017	4.740.000,00	1,69%	0,00		75.000,00	0,00%
2018	5.006.000,00	5,61%	0,00		75.000,00	0,00%
2019	5.557.000,00	11,01%	0,00		75.000,00	0,00%
2020	5.459.000,00	-1,76%	0,00		0,00	0,00%
2021	5.521.000,00	1,14%	0,00		0,00	0,00%
2022	6.111.000,00	10,69%	0,00		0,00	0,00%
2023	6.213.000,00	1,66%	0,00		0,00	0,00%

3.5 KUNSTENAARS

Werking met kunstenaars	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Actief ¹	129	162	165	389	358	303	373	339	325	185	307	389
Passief ²	641	644	997	509	561	503	817	660	490	659	861	652
Totaal	770	806	1.162	898	919	806	1.190	999	815	844	1.168	1.041

1 productie- en aanpassingen van nieuw werk, lezingen, symposia, voordrachten, kunstenaarsgesprekken, concerten...

2 louter presentatie van de werken zonder interactie: ophangen kunstwerken, film- en videoprojecties...

4 Verwervingen – Bruiklenen 2023

4.1 AANKOPEN 2023

4.1.1 Aankopen Vlaamse Gemeenschap – M HKA 2023

- Shilpa Gupta
Untitled (flapboard), 2024
- Untitled (Eating a Part of Yourself), 1996
- Anthea Hamilton
Let's Go (Yellow), 2013
- Nikita Kadan
Palace of Pioneers, 2021
- Yarema Malashchuk; Roman Khimei
The Wanderer, 2022
- Nicolás Uriburu
Rhein Water Poluted [sic], 1981
- Haegue Yang
VIP's Union, 2001

4.1.2 Aankopen De Stadscollectie Antwerpen – M HKA 2023

- Moataz Alqaissy
Protrude, 2021
- Marthe Wéry
Utrecht Après, ca. 1992
- Vered Ben-Kiki
Wallpaper, 1994
- Panamarenko
Rugzakvlucht 4kw, 1984
- Fia Cielen
HYPNOPOMP, 2023
- Sam Druant
We Weave, 2023
- Viktor Mattsson
Finding Paradise, 2023
- Leendert van Accoleyen
Kortom, de kenmerken van de Gotiek, 2023
- Subin Son
Diaspora, 2022

4.1.3 Eigen aankopen 2023

- Dora García
— What is Finnegans Wake About?, 2013
— Respiración artificial / Performance / Eco oscuro, 2016
— In an Old House, 2018
— Quicksnap (on photography 7), 2022

- Dora García
Agnieszka Gracza
— Letters from Second Home, 2017

- Dora García
Alex Grifeu
— What a Fucking Wonderful Audience*, 2011

- Myrthe van der Mark
— Cake, 2022

- René Daniëls
— Elba – Sint-Helena (3 etsen), 1987
— De Kelder De Zolder, 1987

- Vaast Colson
— Stackpiece, 2023
— Origami, 2022

- Rein Dufait
— Staaksels en woonvormen, 2023

4.2 SCHENKINGEN 2023

- Vered Ben-Kiki
— 12 kunstwerken
Yael Waxman; Tzachi Ben-Kiki

- Paul De Vylder
— Tesori della Chiesa (uit de reeks 'Capella famosa'), 1989-1990
Marlene Wouters

- Nathan Gotlib
— Call me by your meme (vol. 1), 2021
Nathan Gotlib
— Call me by your meme (vol. 1), 2021
Nathan Gotlib
— Call me by your meme (vol. 1), 2021
Nathan Gotlib

- Walter Goossens
— Komeet, 2009
Ronald De Preter

- Wybrand Ganzevoort
— Compositie (Het einde van de wereld), 1959
Ronald De Preter

— Harald Thys & Jos De Gruyter
Micro Mundo 3, 2023
Elisa Nuyten

— Taus Makhacheva
Ring Road, 2018
Taus Makhacheva

— Diverse kunstenaars
22 Onboards affiches, 2023
diverse kunstenaars

— Pejvak
The Wetting, 2021
Pejvak

— Chris Reinecke
Region nach Oben geöffnert, 1969
Chris Reinecke

— Paul Ibou
Quadri Structure Red & Blue, 1974
— Balans Up & Down, 1980

De collectiewerking wordt al vele jaren structureel ondersteund door de Vrienden van het M HKA via schenkingen. Voor 2023:

— Maika Garnica
H3, 2021

— Werner Mannaers
How to Peel an Orange, 2023

4.3 STRUCTURELE SAMENWERKINGEN

Samenwerking met Tselinny Center of Contemporary Culture (Almaty, Kazachstan)

— Askhat Akhmedyarov (°1965, woont en werkt in Almaty)
— Nomad, 2012
— Alien, 2013
— Autumn Purge, 2013
— In Dialogue with Fire, 2019
— Save Bozzhyra, 2022
— Balkhash, 2021
— Self-Listing, 2012

http://ensembles.mhka.be/search?search_field=Askhat+Akhmedyarov

Nomad / Номад Askhat Akhmedyarov / Асхат Ахмедьяров, <i>Nomad / Номад</i>, 2012. Photography, 90 x 60 cm	Alien / Пришелец Askhat Akhmedyarov / Асхат Ахмедьяров, <i>Alien / Пришелец</i>, 2013. Photography, digital print on matte paper (x5), digital print on matte paper, aluminium moun ...	Autumn Purge / Осенняя чи... Askhat Akhmedyarov / Асхат Ахмедьяров, <i>Autumn Purge / Осенняя чистка</i>, 2012. Photography, digital print on matte paper , 7 x (40 x 60) cm. ...	In Dialogue with Fire / В... Askhat Akhmedyarov / Асхат Ахмедьяров, <i>In Dialogue with Fire / В диалоге с огнем</i>, 2019. Video, 11 min 23 sec
Save Bozzhyra/ Сохраним Б... Askhat Akhmedyarov / Асхат Ахмедьяров, <i>Save Bozzhyra/ Сохраним Бозжыра</i>, 2022. Video, 11 min. ...	Balkhash / Балхаш Askhat Akhmedyarov / Асхат Ахмедьяров, <i>Balkhash / Балхаш</i>, 2021. Installation, metal rod, digital printing on ceramics (kese bowls). ...	Self-listing / Самовыстав... Askhat Akhmedyarov / Асхат Ахмедьяров, <i>Self-listing / Самовыставление</i>, 2012. Photography, 138x128 cm. ...	

4.4 WERKEN IN BRUIKLEEN AAN HET M HKA

Werken in langdurige bruikleen van De Vlaamse Gemeenschap

Thomas Verstraeten

— Familiestraat, 2021

Laure Prouvost

— This sign dreams of breaking front tears, 2022

Daniël Dewaele

— Zonder titel, 2013

Arpaïs Du Bois

— Avoir tout à reconstruire, 2022

— Par ces temps-ci, 2022

— D' étranges restes de bienveillance, 2022

Nancy Moreno

— Neuralink, 2022

Werken in langdurige bruikleen van De Vleeshal – Middelburg

M HKA ontving in 2023 geen nieuwe werken in langdurige bruikleen van de Vleeshal.

4.5.1 Langdurige bruiklenen 2023

- Kabinet van de Vice-eersteminister en de Minister van Buitenlandse Zaken Institutionele hervormingen, FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking P&O Gebouwen buitenland Roerend Patrimonium – Kunst & Antiek, Karmelietenstraat 15, 1000 Brussel
- Patrick Van Caeckenbergh, *Tekening van Oude Bomen, winter 2010-2011*, 2010, BK7799_M503_1
 - Patrick Van Caeckenbergh, *Tekening van Oude Bomen, winter 2010-2011*, 2010, BK7799_M503_2
 - Patrick Van Caeckenbergh, *Tekening van Oude Bomen, winter 2010-2011*, 2010, BK7799_M503_3
- EU-Berlaymont – European Commission, Office for infrastructure and logistics, 1049 Brussel
- Marthe Wéry, *Untitled*, 1974, So239
 - Henny Schrijver, *Innerlandscape early day*, 1986, VH0154
 - Henny Schrijver, *Innerlandscape late at night*, 1986, VH0155
- VOKA, Kamer van Koophandel Antwerpen – Waasland, Zetel Antwerpen, Markgravestraat 12, 2000 Antwerpen
- Michelangelo Pistoletto, *Cittadellarte*, 2003, UFO2003_0221
- Hof Van Beroep, Waalsekaai 35A, 2000 Antwerpen
- Jean Bilquin, *Zonder titel*, 1985, So086
 - Hugo De Clercq, *Mandala*, 1973, So108
 - Bernard Pagès, *Crayon Petite Maille*, 1974, So022
 - Bernard Pagès, *Crayon, Grande Maille*, 1974, So020
 - Bernard Pagès, *Crayon Maille Moyen*, 1974, So021
 - Bernard Pagès, *Doré, Grand Maille, petite pinceau*, 1974, So017
 - Bernard Pagès, *Doré, Maille moyenne, petite pinceau*, 1974, So018
 - Bernard Pagès, *Doré, petite Maille, petit pinceau*, 1974, So019
 - Bernard Pagès, *Zonder titel (Grillage Triple Torsion Maille de 10 mm)*, 1971, So016
 - Laurent Cruyt, *Zonder titel (testbeeld)*, s.d., So103
 - J.C. Farhi, *Jack and Jill*, 1986, So136
 - Dré Sprankenis, *Winipeg*, 1973, So219
 - Thé Van Bergen, *Zwart-wit-zwart*, 1979, So225
 - Georges Flips, *Cyclus*, 1988, So139
 - L. Van Malderen, *Mégalithes 54 + 122 + 124*, 1979, So230
 - L. Gerdes, *Schwarzes Bild VI*, 1987, So011
 - L. Gerdes, *Schwarzes Bild VII*, 1987, So012
 - Willy Van Sompel, *Ondergaand in het Westen*, 1983, BK5762_M87
 - J. de Guimarães, *Ange Blue*, 1983, So005
 - Daniel Dezeuze, *Claie inachevée*, 1974, So007
 - Walter Swennen, *Zonder Titel 1*, 2005, Mo0120
 - Walter Swennen, *Zonder Titel 2*, 2005, Mo0121
- UIA, Universiteit Antwerpen, Universiteitsplein, 2610 Wilrijk
- Hugo Declercq, *Mandala*, 1973, So109
 - Cel Overberghe, *Zonder titel*, 1958, So200

Allen & Overy LLP, Antwerpen

- Jan en Paul Schietekat, *Herinnering aan een reis*, 1987, BK5575_M57
- Gert Robijns, *Untitled (replica Frize)*, 2003, BK7521_M360
- Bernard Frize, *Ouverture (Overture)*, 1998, BK7195_M210
- Pieter Laurens Mol, *Specific Impulse*, 1985, BK5759_M84
- Guillaume Bijl, *Sorry*, 2014, Moo228
- James Casebere, *Cell with Rubble*, 1997, BK6933_M165
- Manon de Boer, *Untitled (Sylvia & Annemiek)*, 2001, BK7674_M429
- Bart Stolle, *Debris*, 2011-2012, BK7798_M502
- Robert Filliou, *7 childlike Uses of Warlike Material*, 1971, BK007439
- Robert Filliou, *Modern Video Model*, 1984, Moo022
- Robert Filliou, *Solitude*, 1972, BK007422
- Robert Filliou, *Cumberland*, 1976, Moo014
- Luc Tuymans, *Sunset*, 2003, BK007481
- Luc Tuymans, *Ballroom Dancing*, 2007, BK007481

Allen & Overy LLP, Brussel

- David Nash, *Crack and Warp Column*, 1996, BK6934_M166
- Paul Casaer, *Hert*, 1994, Soo68
- Luc Tuymans, *Altar*, 2002, BK7409_M267
- Kate Blacker, *Portable Glory*, 1986, BK5217_M30
- Olga Tobreluts, *Modernisation*, part III, 2002, So485_03
- William Sweetlove, *Muse*, s.d.
- Panamarenko, *Panamarenko. Thermo Voltaic Convertor*, 2001
- Panamarenko, *Panamarenko. Scotch Gambit*, 2002
- Panamarenko, *Panamarenko. Das Flugzeug*, 1968
- Panamarenko, *Panamarenko. Atom and Manpower*, 1975
- Panamarenko, *Panamarenko*, 1978
- Panamarenko, *Panamarenko. Raven's Variable Matrix*, 2000
- Vahram Aghasyan, *The Ruins of our Time*, 2007, BK7728_M477
- Roma Pas, *Zonder titel*, 2002, VHo286a
- Roma Pas, *Zonder titel*, 2002, VHo286b
- Guy Mees, *Lost Space*, 1991, BK5971
- Dirk Braeckman, *M.F.-G.D.-99*, 2000, BK7266
- Charif Benhelima, *Minus Two*, 2006, BR07_DB07
- Charif Benhelima, *Permanent Address*, 2006, BR07_DB10
- Charif Benhelima, *Playtime*, 2005, BR07_DB11
- Charif Benhelima, *Park*, 2005, BR07_DB09
- Jan Vercruysse, *Agnes Sorel ou les Avant-Gardes*, 1988, BK6094
- John Baldessari, *Throwing 3 Balls in the Air to get a Straight Line (best of 26 attempts)*, 1973, Moo063
- Sergey Bratkov, *Portrait of the Lawyer and his wife*, 2000, BK7491_M343
- Jan Cox, *Papageno*, 1976, So491_32
- Jan Cox, *Papageno*, 1976, So491_33
- Tina Gillen, *Waterschute I*, 1999, BK7060_M206
- Robert Zandvliet, *Zonder Titel*, 1999, BK7042_M201
- Guy Van Bossche, *Zonder titel*, 1995, BK007037

Ambassade van België: Algemene Afvaardiging Vlaamse Overheid, Oostenrijk

- Carla Arocha, *Persiana*, 2004, BK7828_M532
- Hicham Benohoud, *Petites Images coupées*, 2004, BK7623_M391
- Bert De Beul, *Zonder Titel*, 1994, BK6921_M160B
- Bert De Beul, *Zonder Titel*, 1994, BK6921_M160D
- Raoul De Keyser, *Maaigem en Kabinet*, 1991, BK5914
- Jef Geys, *Een dag, een nacht, een dag*, 2002, BKW00009_1
- Jef Geys, *Zonder titel*, 2002, BKW00009_4
- Joris Ghekiere, *Zonder titel*, 2007, BK7713_M462

- Walter Swennen, *Popelier + poppermeke*, s.d., BK7688_M440C
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK7688_M440G
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK7688_M440K
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK7688_M440N
- Luc Tuymans, *Shore*, 2005, BK7645_M410
- Luc Tuymans, *Niks*, 2003, UFO35
- Luc Tuymans, *Die Zeit*, 1994, BK6923_M162
- Luc Tuymans, *Het gesprek*, 1995, So286
- Luc Tuymans, *Firewood*, 1994, BK6922_M161
- Koen van den Broek, *190 #2*, 2004, So390

Van Innis & Delarue, Kantoor Antwerpen

- Panamarenko, *Reis naar Egypte I*, 1990, Mo0081
- Panamarenko, *Reis naar Egypte II*, 1990, Mo0082
- Koen van den Broek, *Orange Border*, 2001, BK7658_M420
- Peter Rogiers, *Zonder titel*, 1998-1999, BK7035_M194
- Ben, *C'est le courage qui compte*, 1987, So027

Vlaamse Overheid – Kabinet van Vlaams minister van Brussel,
Jeugd, Media en Armoedebestrijding Benjamin Dalle

- Filmaffiche Robert Vrielinck Collectie, *La Belle et la Bête*, NGO
- Chantal Akerman, Filmaffiche *Jeanne Dielman*, So442_1
- Jan Vercruysse, *Je*, s.d., BK6089
- D.D. Trans, *Smoke*, 2017, So602_1
- Alain Arias-Misson, *Public Poem*, 2018, So592_5
- Bianca Runge, *Naturel*, 2004, VHo294
- Luc Tuymans, *Untitled (Triptich)*, 2001, BK7657_M418
- Jacques Charlier, *André Cadéré*, (uit Dessins Humoristiques), 1975, BK5222_M36b
- Ronny Delrue, *Vincent Van Gogh, Memory revisited*, 2016, So594_2
- Moshekwa Langa, *Sealogua*, 2006, BK7595_M376
- Wolf Vostell, *TVMontparnasse*, 1982, NGO

UNAIDS, Zwitserland en Departement Internationaal Vlaanderen,
Brussel

- David Nash, *Vessel and Volume*, 1986, BK5493_M46
- Teun Hocks, *Untitled*, 1989, BK5909_M103

Burgemeester en Schepenen, Stad Tongeren,
Administratief Centrum Praetorium, Patrick Dewael,
Maastrichterstraat 10, 3700 Tongeren

- Nicolás Uriburu, *Project coloration Trafalgar Square Fountains*, 1974, So224
- Ricardo Brey, *Birthplace*, 2014, Mo0211_04
- Ido Bar-El, *Untitled*, 2000, BK7313_M249
- Bert De Beul, *Untitled*, 1992, BK6126_M126

Ambassade van België in India, 50-N Shantipath, Chanakyapuri,
New Delhi, India

- Boran Hansda, *Kanhu portrait*, 2008, BK7702_M452_C
- Boran Hansda, *Sidhu portrait*, 2008, BK7702_M452_B
- CK Rajan, *Untitled*, 1992-1996, BK7653_M416 (6 collages)

Ambassade van België: Algemene Afvaardiging van
de Vlaamse Overheid, Nederland Koninginnegracht 86,
2514 AJ Den Haag, Nederland

- Nadia Naveau, *Mr. Bunnykins Autumn Days*, 2008-2012, So473
- Jan Cox, *Oh! Those Voices, Boston*, 1972, 1972, So491_25
- René Heyvaert, *Untitled*, 1974-1981, So408_08

- René Heyvaert, *Untitled*, 1974-1981, So408_07
- René Heyvaert, *Untitled*, 1974-1981, So408_14
- Luc Tuymans, *Plant*, 2003, BK7678_M4334
- Paul De Vree, *A Rose*, 1964-1965, U_2002_3
- Paul De Vree, *Coscienza*, 1975, BK7615_M386
- Paul De Vree, *Rose*, 1971-1981, BK7287_M239_10
- Paul De Vree, *Het leven is een baccarat*, 1966-1981, BK7287_M239_02
- Paul De Vree, *Une autre histoire d'O*, 1966-1981, BK7287_M239_01
- Paul De Vree, *Homage to Mrs. Martin Luther King*, 1968-1979, BK7286_M238_04
- Paul De Vree, *Toute prédication*, 1966-1979, BK7286_M238_01
- Wout Vercammen, *Vlaams Landschap*, 1972, So234
- Panamarenko, *Pepto Bismo (studie)*, 1990-1995, P109
- Panamarenko, *Antwerpse Luchtschipbouw 4 juni – 31 augustus 2005*, 2005
- Danny Matthys, *Zonder titel*
- Jan Vercruysse, *Fontaine/Lustre*, 1991, BK6098
- Jan Vercruysse, *Facile à Faire*, 1989, BK6096
- Hans Op de Beeck, *Merry Go Round*, 2005, UFO_081
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK7688_M440D
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK7688_M440I
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK7688_M440O
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK7688_M440M

National Museum of Contemporary Art Athens (EMST),
Kallirois Av., 11743, Athene, Griekenland

- Danny Matthys, *Vivre D'Abord*, 1979, BK7573_M368
- Danny Matthys, *Brabantdam 59*, 1975, So324

Kabinet Brussels minister van Financiën en Begroting,
Meertaligheid, Nederlandstalig Onderwijs, en
Ambtenarenzaken Sven Gatz, Kunstlaan 9, 1210 Brussel

- Anne-Mie Van Kerckhoven, *Attributen en Substantie*, 1995, BK6894
- Ian Hamilton Finlay, *A,E,I,O, Blue*, 1992, Moo320_16
- Ian Hamilton Finlay, *Capital Ship*, 1991, Moo320_15
- Jan Vercruysse, *Alice*, 1992, BK6091_I
- Jan Vercruysse, *Aphrodite*, 1992, BK6091_A
- Jan Vercruysse, *Atalante*, 1992, BK6091_B
- Jan Vercruysse, *Beatrice*, 1992, BK6091_C
- Jan Vercruysse, *Cleopatra*, 1992, BK6091_D
- Jan Vercruysse, *Helena*, 1992, BK6091_E
- George Smits, *Ercola Vrije inkom*, 1973, So519_18
- George Smits, *Ercola Vrije inkom*, 1973, So519_19
- George Smits, *Ercola Vrije inkom*, 1973, So519_20
- Paul Van Biervliet, *Industriegebouw*, 1998, BRPVBo1
- Paul Van Biervliet, *Silo in Idaho*, 1998, BRPVBo2
- Gery De Smet, *Als bouwen kunst wordt*, 2001, BK7290_M242E
- Robert Filliou, *Pink Spaghetti Handshake*, 1965, BK7426_M284
- Tom Liekens, *Heart of Darkness*, 2012, So476
- Bert De Beul, *Untitled*, 1992, BK6128_M128
- Jan Cox, *Reaching Out*, 1957, So491_19
- Jan Cox, *Petrified Wood*, 1979, So491_48

Ambassade van België: Algemene Afvaardiging van
de Vlaamse Overheid, Italië

- Luc Tuymans, *The Worshipper*, 2005, BK7641_M406
- Luc Tuymans, *Wiedergutmachung*, 1995, BK7417_M275
- Panamarenko, *Blimp*, 2013, So480
- Nina Beier & Marie Lund, *The Archives*, 2008, VHo309_1

- Nina Beier & Marie Lund, *The Archives*, 2008, VHo309_2
- Nina Beier & Marie Lund, *The Archives*, 2008, VHo309_3
- Nina Beier & Marie Lund, *The Archives*, 2008, VHo309_4
- Vaast Colson, *Goofy*, s.d., So564
- Wim Delvoye, *Merchandise producten*, 2008, Moo061
- Michelangelo Pistoletto, *Cittadellarte*, 2003, UFO2003_0222
- Panamarenko, *A Vinci*, 1999
- Sergey Bratkov, *Army Girls*, 2000, (selectie van 3), BK7492_M344
- Luc Tuymans, *Suspended*, 2007, BK7704_M454
- Danny Matthys, *Beneficio Guatemala*, 2010, So460_01

Vlaamse Overheid – Kabinet van Vlaams minister van
Mobiliteit en Openbare werken Lydia Peeters,
Brussel, België

- Ado Hamelryck, *Zonder titel*, 1988, BK6970_M179
- Luc Tuymans, *Peaches and Technicolor*, 2013, So478
- Vaast Colson & Dennis Tyfus, *Het middelpunt van de belangstelling*, 2014, Moo212
- Koen van den Broek, *Zonder titel*, 2013, So490
- Luc Deleu, *Mobile Medium Architecture Promotion*, 1974, Moo183
- Luc Deleu, *Voorstel tot de totale afschaffing van het verkeersreglement in Antwerpen*, s.d., Moo187
- Christophe Terlinden, *Gum Kunst*, 2006, BK7627_M395
- Ian Hamilton Finlay, *Sailing Barge Redwing*, 1971, Moo320_01

Vlaamse Overheid – Kabinet van Viceminister-president van
de Vlaamse Regering
Vlaams minister van Samenleven en Binnenlands bestuur
Bart Somers, Brussel

- Liliane Vertessen, *Blue Feathers*, 1978, BK5796_M94
- Michelangelo Pistoletto, *Cittadellarte*, 2003, UFO2003_0223
- Hans Eijkelboom, *Fotonotities*, (selectie van 7), 1992-2007, BK7700_M450
- Hugo Roelandt, *Zonder titel*, 1975, So575_005
- George Lilanga di Nyama, *Zonder titel*, s.d., Moo044
- George Lilanga di Nyama, *Zonder titel*, s.d., Moo045
- D.D. Trans, *Landscape*, 2018, Moo345,
- Joris Ghekiere, *Untitled*, 2008, BK7712_M461
- Charif Benhelima, *Nest*, 2005, BR07_DBo8
- Charif Benhelima, *Baseline*, 2006, BR07_DBo6
- Guy Mees, *Plint*, 1992, BK5972
- Riccardo Brey, *Birthplace*, 2014, Moo211
- Ann Veronica Janssens, *Youth Prints*, VN2021_1
- Alain Arias-Misson, *Public Poem*, So592_2
- Alain Arias-Misson, *Public Poem*, So592_3
- Alain Arias-Misson, *Public Poem*, So592_4
- George Smits, *Taboe Woewoe*, 1977, So519_10
- George Smits, *Taboe Loeloe*, 1977, So519_11
- George Smits, *Taboe Doedoe*, 1977, So519_12
- Fred Bervoets, *Liefde aan de Schelde*, 2007, BK7647_M411
- Paul De Vree, *De Mens*, 1973, BK3965
- Jean Schwind, *Art*, s.d., UFO2013_05
- George Smits, *Stop Thinking*, 1969, So519_24
- Ysbrant, *Zonder titel*, s.d., So583_09
- Joseph Beuys, *Free International University*, s.d., Moo300

- Europese Rekenkamer, 12, rue Alcide De Gasperi, L-1615 Luxemburg
- Arthur Eranosian, *Dageraad*, 2018, So585
- Melissa Gordon, *Material Evidence* (Wall Cropping I), s.d., VH1004
- Melissa Gordon, *Material Evidence* (Wall Cropping II), s.d., VH1005
- Luc Tuymans, *Surrender*, 2014, BK7827_M531
- Walter Swennen, *Zij die van hier zijn zijn van hier*, 2007, BK7649_M413
- Dirk Braeckman, *R.P.-B.X.-00*, 2000, BK7267
- Fik Van Gestel, *Toscana II*, 1995, BK6967_M176
- Jean-Marie Bytebier, *Zonder titel*, 1997, BK6944_M171
- Fred Bervoets, *Zelfportret in huiskamer*, 1991, BK6121_M121

- Rijksdienst voor ziekte-en invaliditeitsverzekering (RIZIV),
Galileelaan 5/1, 1210 Brussel
- Perry Roberts, *KingsCliff*, 2010, SCA0017
- Robert Filliou, *Hand Show*, 1967, Mo0003
- Patrick Van Caekenbergh, *De Oogst*, 1994, BK6857_M146
- Dirk Braeckman, *Portret van Marleen*, 1989, BK005751
- Jan Cox, *Tweede val*, 1980, BK003376-002

- Ambassade van België: Algemene afvaardiging van
de Vlaamse overheid, Polen
- Walter Swennen, *zonder titel*, 1986, BK007185
- Fred Bervoets, *zonder titel*, 2015, So525_1
- Fred Bervoets, *zonder titel*, 2015, So525_2
- Fred Bervoets, *zonder titel*, 2009, So424_1
- Fred Bervoets, *zonder titel*, 2009, So424_2
- Fred Bervoets, *zonder titel*, 2009, So424_3
- Nadia Naveau, *Olympia & Figaro*, 2016, So538
- Jan Cox, *Monostatos*, 1974, So491_29

- Provincie Limburg ambtswoning gouverneur,
Universiteitslaan 1, 3500 Hasselt
- Fred Bervoets, *Welcome Home*, 1993, BK008045
- Hilde Van den Heuvel, *Het gebroken landschap*, 1991, BK008150
- Roger Raveel, *Een kromming in de Tijd*, 1990, BK008131

- Ambassade van België: Algemene afvaardiging van
de Vlaamse overheid, Zuid-Afrika
- Suzanne Van Kerckhove, *De Schreeuw*, 1999, BK008158
- Nathalie Delafontaine, *Zonder titel*, 1994, BK008086
- Philip Aguirre y Otegui, *Landschap*, 1995, BK008037
- Ans Nys, *Zonder titel*, 2002, BK008125-001
- Panamarenko, *Monocedo*, 2002, BK008127
- Nick Ervinck, *GNI D GH 40B.tif dec2003*, 2003, BK008095
- Johan Tahon, *Airspike II*, 2001, BK008138
- Stefan Van Doninck, *Zonder titel*, 1993, BK008154-002
- Ellen Augustynen, *Hout*, 1992, BK008041
- Benjamin Demeyere, *La pêche à la baleine*, 2003, BK008089
- Werner Cuvelier, *Art(ss)enede*, 1989, BK008066

- Hof van Beroep, Britse Lei, 55, 2000 Antwerpen
- Denmark, *Bois de Moniteur belge*, 1987, So119

4.5.2 Tijdelijke bruiklenen 2023

Musée d'arts de Nantes, Nantes, Frankrijk
Hyperrealist Sculptures

07.04.2023 – 03.09.2023

- Berlinde De Bruyckere, *Spreken*, 1991, BK007198

Le Fresnoy Studio national des arts contemporains,
Tourcoing, Frankrijk

Saodat Ismailova – Double Horizon

10.02.2023 – 30.04.2023

- Sergey Maslov, *Baikonur-2*, 2001, So429_13
- Sergey Maslov, *Declaration of Love*, 1989, So429_01
- Sergey Maslov, *Dream-3*, 1989, So429_13
- Sergey Maslov, *Dream-20*, 1991, So429_11
- Rustam Khalifin, *Pulota*, 1990, So440

Museum Jan Cunen, Oss, Nederland
Luchtkastelen kunstenaars, uitvinders

10.09.2022 – 15.01.2023

- Panamarenko, *Meganeudon*, 1973, BK7922
- Panamarenko, *Pastille-motor*, 1991, BK006151

TANK Shanghai, Shanghai, China
Bendt Eyckermans

12.11.2022 – 20.01.2023

- Bendt Eyckermans, *Het Slot*, 2021, BK009441

Parcum vzw, Leuven

Solotentoonstelling Patrick Van Caekenbergh

16.12.2022 – 26.03.2023

- Patrick Van Caekenbergh, *De Hemelpoort*, 2003, KIO_2003_004

Museum van de Geest, Haarlem, Nederland
Obsessie voor nummers & Schema's

12.11.2022 – 20.01.2023

- Job Koelewijn, *Schedule of Moments*, 2000, So420_08

Madre – Museo d'arte contemporanea Donnaregina, Napels, Italië
Jimmie Durham. Humanity is not a completed project

15.12.2022 – 10.04.2023

- Jimmie Durham, *A Dead Dear*, 1986, BK006913_003
- Jimmie Durham, *Untitled*, 1991, BK006913-002
- Jimmie Durham, *Untitled (Armadillo)*, 1991, BK006913-001

Musée d'arts de Nantes, Nantes, Frankrijk
Hyperrealist Sculptures

07.04.2023 – 03.09.2023

- Berlinde De Bruyckere, *Spreken*, 1991, BK7198_M213

Le Fresnoy Studio National des arts contemporains,
Tourcoing, Frankrijk

Saodat Ismailova – Double Horizon

10.02.2023 – 30.04.2023

- Sergey Maslov, *Baikonur-2*, 2001, So429_13
- Sergey Maslov, *Declaration of Love*, 1989, So429_01
- Sergey Maslov, *Dream-3*, 1989, So429_03
- Sergey Maslov, *Dream-20*, 1991, So429_11
- Rustam Khalifin, *Pulota*, 1990, So440

- Stad Genk, Dienst Cultuur, Emile Van Doremuseum, Genk
Compagnons de route – Aaron Victor Peeters
26.02.2023 – 18.06.2023
— Vaast Colson, *Kalpetran*, 2003, BK007611
— Koen van den Broek, *190#1*, 2004, BK007658
- CIVA Elsene
The Unmade Paviljon
16.03.2023 – 04.09.2023
— *Tentoonstellingscatalogus Exposition Internationale Coloniale, Maritime et d'Art Flamand in Antwerpen 1930, 1930, NGO*
- Musée L – UCLouvain, Louvain-la-Neuve
The Grid
05.10.2023 – 11.02.2024
— On Kawara, *Thanatophanies*, 1955-1995, BK009083 (selectie van 16)
- Pirelli HangarBicocca, Milaan, Italië
Ann Veronica Janssens solo exhibition
04.04.2023 – 30.07.2023
— Ann Veronica Janssens, *Untitled (La Pluie météorique)*, 1997, BK006972
- JESTER, Genk
Transitions
09.03.2023 – 14.03.2023
— Lili Dujourie, *Hommage à ... I*, 1972, BK006157
— Lili Dujourie, *Hommage à ... III*, 1972, BK006159
- Kunsthalle Mainz, Mainz, Duitsland
What is it like to be a bat
16.03.2023 – 04.06.2023
— Metahaven, *DVD Zone 5*, 2020, BK009213
- Odapark center for contemporary art, Venray, Nederland
Stille Getuigen
11.08.2023 – 22.10.2023
— Aslan Gaisumov, *Volga*, 2015, BK007957
- Stedelijk Museum voor Actuele Kunst (S.M.A.K.), Gent
Grace Ndiritu – Healing the Museum
01.04.2023 – 10.09.2023
— Jimmie Durham, *Jesus.Es geht um die Wurst*, 1992, BK006156
- MOMUS, Thessaloniki, Griekenland
Being as communion
04.03.2023 – 21.05.2023
— Alexandra Paperno, *Abolished Constellations*, 2016, So682
- Roger Raveel museum, Machelen-aan-de-Leie
Unreadyness
16.04.2023 – 10.09.2023
— Nel Aerts, *Dear Night, Will We Part Ways*, 2019, SCA005
- ACCSI Cultuurcentrum vzw Sint-Niklaas
Burcht Malpertuus
10.06.2023 – 22.10.2023
— Els Dietvorst, *Skull 2*, 2008, So410
— Els Dietvorst, *Zonder titel*, 2015, So701

Stedelijk Museum Schiedam, Schiedam, Nederland

Yayoi Kusama – de Nederlandse Jaren

23.09.2023 – 25.02.2024

- Raoul Van den Boom, *Kusama in her Studio*, 1967-2022, SCA0044

Stedelijk Museum voor Actuele Kunst (S.M.A.K.), Gent

Jan Van Imschoot – The End is never Near

07.10.2023 – 03.03.2024

- Jan Van Imschoot, *Ladyboy/Curlieman 1*, 2007, BK007694

Frans Masereel Centrum, Kasterlee

Metaverse Landscapes

01.07.2023 – 01.10.2023

- Raoul De Keyser, *Penetrant*, 1995, BK006961-005
- Raoul De Keyser, *Netwerk*, 1969, BK008072
- Raoul De Keyser, *Zonder titel*, 1988, BK005634

Stedelijk Museum voor Actuele Kunst (S.M.A.K.), Gent

Pieter Engels – Fabulous Oldest Hits

22.04.2023 – 10.09.2023

- *2 retour cards ES' Gallery*, postkaart ivm Owlglass publicaties die in te vullen is en terug te sturen
- *lege Pieter Engels enveloppe gericht aan Flor Bex – ES' Gallery*
- *briefkaart ICC* 23.03.1973
- *brief aan Flor Bex*, 12.02.1978
- *brief aan Flor Bex*, 08.02.1981

Antwerp Art vzw, Antwerpen

Flowers at Room Temperature

18.05.2023 – 21.05.2023

- Tony Cragg, *Spiral*, 1983, BK005127
- Marianne Berenhaut, *Enlève-moi ça*, 1999, BK009248
- Marianne Berenhaut, *Passoire rouge*, 1970, BK009117
- Jean-Luc Vilmouth, *Untitled*, 1986, BK005423
- Chantal Akerman, *La Chambre*, 1972, So468
- Jos De Gruyter & Harald Thys, *The Spinning Wheel*, 2002, BK007619
- Jos De Gruyter & Harald Thys, *Parallelogram*, 2000, BK007618

Z33, Huis voor actuele Kunst, Design & Architectuur, Hasselt

This is Us

01.10.2023 – 18.02.2024

- Kerry James Marshall, *Untitled*, 1999, BK007829
- Marlène Dumas, *Blind Joy*, 1993, BK006911-001
- Natasja Mabeesoone, *Le ruban au cou d'O*, 2019, BK009418-001
- Natasja Mabeesoone, *Ethical Florestry*, 2019, BK009418-002
- Natasja Mabeesoone, *Boernice Boebs Hoes Hoeir*, 2019, BK009418-003
- Anne-Mie Van Kerckhoven, *Wonderlinge liefde*, 1994, BK007542
- Anne-Mie Van Kerckhoven, *Untitled*, 1994, BK007543
- Anne-Mie Van Kerckhoven, *Untitled*, 1994, BK007544
- Otobong Nkanga, *The Accumulator*, 2021, SCA0011
- Wolfgang Laib, *Tapijt van hazelaarpollen*, 1987, BK005585

Club Solo, Breda, Nederland

Christiaan Bastiaans

14.05.2023 – 25.06.2023

- Pélagie Gbaguidi, *Icon in Progress after the Pink*, 2015, SCA0035
- Pélagie Gbaguidi, *Naked Writing*, 2016, SCA0036
- Pélagie Gbaguidi, *Naked Writing*, 2016, SCA0037

Apb Cultuurhuis De Warande, Turnhout

Zandgrond

23.09.2023 – 10.12.2023

- Luc Tuymans, *Vlaams Dorp*, 1995, BK006883
- Ilya & Emilia Kabakov, *My Grandfather's Shed*, 1998, BK007029

Stad Roeselare

Birde Vanheerswyngheles

07.10.2023 – 03.12.2023

- Birde Vanheerswyngheles, *Untitled*, 2020, BK009372-001
- Birde Vanheerswyngheles, *Untitled*, 2020, BK009372-002
- Birde Vanheerswyngheles, *Untitled*, 2020, BK009372-003
- Birde Vanheerswyngheles, *Untitled*, 2020, BK009372-004
- Birde Vanheerswyngheles, *Untitled*, 2020, BK009372-005
- Birde Vanheerswyngheles, *Untitled*, 2020, BK009372-006

Steirischer Herbst, Graz, Oostenrijk

Humans and Demons

21.09.2023 – 15.10.2023

- Jos De Gruyter & Harald Thys, *Micro Mundo 3*, 2023, So746

Deichtorhallen Hamburg GmbH

Cindy Sherman: Anti-Fashion

07.10.2023 – 03.03.2024

- Cindy Sherman, *Untitled # 120*, 1983, BK005798
- Cindy Sherman, *Untitled # 121*, 1983, BK005775

Havenhuis, Antwerpen

Pop-Uptentoonstelling in het kader van *Barokke Influencers*,

Stadsfestival van vernieuwing en traditie

30.09.2023 – 30.09.2023

- Allen Sekula, *verschillende secties uit The Dockers' Museum en Ship of Fools*
 - Nel Aerts, *Tribune Sculptuur*, 2011, SCA0003
-

5 Bezoekersaantallen 2023

5.1 BETALENDE BEZOEKERS 2023 – MUSEUM

	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Museumtickets standaard	11.841	367	847	1.360	1.258	1.001	548	1.017	1.414	601	1.133	983	1.312
Standaard inkomticket	8.301	316	600	744	843	321	343	974	1.298	404	818	732	908
Betaald aanbod Publiekswerking	3.540	51	247	616	415	680	205	43	116	197	315	251	404
Museumtickets reductie	13.848	893	1.326	1.221	1.093	1.116	716	1.364	1.796	927	1.104	1.355	937
Museum – andere bezoekers met return (Museumpas, Antwerp City Card, Vrienden van het M HKA, vouchers)	15.605	786	1.197	1.103	954	686	1.017	1.719	2.552	988	1.370	1.658	1.575
Panamarenkohuis	581	32	88	16	48	36	49	37	32	115	48	40	40

Subtotaal Museum betalend (standaard + reductie): **49.199**

5.2 GRATIS BEZOEKERS 2023 – MUSEUM

	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Museum – gratis toegang	20.533	1.272	1.281	994	978	706	3.588	1.709	5.070	1.530	1.222	1.222	961
Gratis tijdens openingsuren voor gerechtigden	12.749	751	571	876	718	648	548	1.700	2.774	1.530	640	1.115	878
Gratis voor allen: culturele en artistieke activiteiten	7.784	521	710	118	260	58	3.040	9	2.296	0	582	107	83
Bezoekers gratis collectiezone	27.169	627	2.080	2.282	2.603	2.897	2.030	1.903	3.716	2.625	2.249	2.234	1.923
Museum gratis toegang + bezoekers gratis collectiezone	47.702	1.899	3.361	3.276	3.581	3.603	5.618	3.612	8.786	4.155	3.471	3.456	2.884

Subtotaal Museum gratis (gratis aan kassa + collectiezone): **47.702**

5.3 BEZOEKERS EXTRA MUROS 2023

	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Collectie Extra Muros	7.324	0	0	0	0	0	0	0	0	927	1.887	2.674	1.836

Subtotaal bezoekers Museale Werking (museum + collectie extra muros): **96.901**

5.4 BEZOEKERS FILMWERKING 2023

	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
De Cinema	24.840	1.927	3.000	2.651	2.680	1.238	1.409	1.183	1.186	1.221	1.980	2.753	3.612
Reguliere programmering	22.911	1.571	3.000	2.552	2.388	1.238	1.359	1.109	1.186	1.221	1.611	2.310	3.366
Bemiddeling (onderwijs)	1.929	356	0	99	292	0	50	74	0	0	369	443	246

Totaal bezoekers Filmwerking (De Cinema): **24.840**

5.5 OVERZICHT

Totaal M HKA gratis: 47.702

Totaal M HKA betalend: 74.039

Totaal Extra Muros: 7.324

Totaal M HKA (museale werking + filmwerking): 121.741

5.6 ANALYSE BEZOEKERS

5.6.1 Analyse diversiteit betalende bezoekers (herkomstlanden)

Totaal bezoekers buitenland: **17.206**

Totaal Targetlanden Toerisme Vlaanderen: **15.304**

Totaal overige landen: **1.902**

Herkomstland	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Nederland	8.275	646	752	849	896	581	294	574	897	422	737	674	953
Frankrijk	1.767	55	134	135	207	171	91	149	269	51	131	151	223
Duitsland	2.362	122	141	180	311	178	162	280	283	180	216	151	158
Verenigd Koninkrijk	1.080	47	120	124	108	67	69	79	103	107	135	62	59
Verenigde Staten	427	18	13	34	31	32	62	45	49	42	41	35	25
Italië	481	29	31	24	40	34	30	54	114	40	31	26	28
Spanje	210	16	7	18	16	14	2	14	44	10	20	16	33
China	113	4	2	10	21	9	8	15	12	3	13	13	3
Rusland	50	1	3	3	2	1	8	5	6	4	5	6	6
Japan	79	4	17	5	4	2	12	8	9	4	5	5	4
Australië	151	4	10	9	5	14	13	21	9	20	24	17	5
Polen	172	2	10	13	21	20	17	13	33	11	22	9	1
Canada	91	5	8	5	4	5	11	7	11	7	18	8	2
Brazilië	38	3	2	0	0	6	4	2	4	2	4	8	3
Indië	8	0	0	4	1	1	0	0	0	2	0		

5.6.2 Spreiding bezoekers binnenland

Totaal bezoekers binnenland: 37.069

Spreiding bezoekers binnenland	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Provincie Antwerpen 2000-2999	27.183	1.112	1.812	2.183	1.495	1.459	1.575	3.399	5.045	2.463	1.764	2.772	2.104
Oost-Vlaanderen 9000-9999	2.814	93	166	150	190	207	108	286	423	143	336	407	305
Brussels Gewest 1000-1299	3.053	322	299	270	201	211	92	177	468	167	279	270	297
Vlaams Brabant 1500-1999 & 3000-3499	1.638	83	138	200	115	68	73	161	315	111	125	118	131
West-Vlaanderen 8000-8999	1.008	59	76	78	60	119	28	88	129	56	60	126	129
Limburg 3500-3990	784	36	46	121	51	28	35	59	90	44	84	125	65
Luik 4000-4990	212	33	5	16	59	8	4	10	12	3	5	12	45
Waals Brabant 1300-1495	201	13	3	16	6	11	9	21	24	5	12	68	13
Henegouwen 6000-6599 & 7000-7999	125	6	7	9	2	43	9	9	8	6	9	7	10
Luxemburg 6600-6997	18	0	2	0	3	3	0	2	0	0	2	4	2
Namen 5000-5999	33	1	5	7	4	1	2	4	6	0	2	0	1
Totaal	37.069	1.758	2.559	3.050	2.186	2.158	1.935	4.216	6.520	2.998	2.678	3.909	3.102

Spreiding bezoekers Stad Antwerpen	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Antwerpen 2000	7.671	411	573	610	391	418	464	855	1.287	980	480	776	426
Antwerpen 2018	3.273	192	259	144	158	119	293	463	565	297	222	329	232
Berchem 2600	1.508	47	46	62	89	49	135	194	296	144	113	208	125
Borgerhout 2140	1.388	45	77	146	44	78	77	213	337	124	63	110	74
Antwerpen 2060	934	34	35	100	28	41	81	103	197	74	60	92	89
Antwerpen 2020	553	36	29	27	13	17	28	75	100	32	68	81	47
Wilrijk 2610	633	17	24	35	58	71	26	85	123	54	30	54	56
Deurne 2100	1.231	28	60	37	145	93	57	192	274	103	99	72	71
Ekeren 2180	368	9	9	76	14	6	36	34	85	31	22	11	35
Merksem 2170	361	12	23	49	52	15	15	36	70	23	22	16	28
Hoboken 2660	429	9	11	23	9	77	4	62	73	28	3	73	57
Antwerpen 2050	285	4	9	12	18	10	9	26	59	31	40	27	40
Antwerpen 2030	121	5	9	4	2	2	3	4	17	4	2	68	1
Berendrecht Zandvliet 2040	88	2	2	36	3	1	3	12	11	3	5	6	4
Totaal	18.843	851	1.166	1.361	1.024	997	1.231	2.354	3.494	1.928	1.229	1.923	1.285

5.6.3 Leeftijden

	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Kind 0 – 6 jaar	2.674	41	71	88	23	19	111	645	1.137	233	50	131	125
Kind 7 – 12 jaar	2.996	35	92	109	73	82	111	625	1.045	378	66	212	168
Kinderen 12 – 17 jaar	2.672	125	135	259	330	218	144	206	281	303	228	279	164
Jongeren 18 – 25 jaar	2.434	108	251	420	226	92	112	275	300	93	183	220	154
65plus	1.891	65	122	213	188	44	92	223	256	120	195	205	168

5.7 DIGITALE BEZOEKERSAANTALLEN

5.7.1 Website M HKA.be

muhka.be	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec	Totaal
Totaal bezoekers website	20.361	21.053	47.742	34.937	25.097	21.936	26.506	44.267	35.369	35.064	32.498	33.945	378.775
Totaal paginaweergaves website	92.920	92.693	118.901	96.991	79.151	75.645	100.649	136.233	89.197	110.438	111.900	103.854	1.208.572
Duur sessie website	1:51	1:48	0:58	1:06	1:27	1:19	0:52	0:38	0:34	0:46	0:51	1:51	
Bounce rate website	51,25%	51,56%	76,11%	72,29%	66,76%	65,67%							
Totaal bezoekers event pagina <i>Dora Garcia – Ze heeft vele namen</i> 10.02 – 21.05.2023	229	713	1.318	1.289	592								4.141
Duur sessie event pagina	2:23	2:41	0:39	0:47	1:13								
Bounce rate event pagina	47,14%	67,47%	67,47%	79,03%	79,31%								
3D-bestand online													5
Totaal bezoekers event pagina <i>Museum Spelen</i> 10.06 – 17.09.2023					337	1.113	663	1.930					4.043
Duur sessie event pagina					1:18	1:20	0:59	0:13					
Bounce rate event pagina					70,37%	73,48%	70,61%	94,97%					
3D-bestand online													1.902
Totaal bezoekers event pagina <i>Dorothy Iannone – Love is forever, isn't it?</i> 15.09.2023 – 08.01.2024								335	2.393	2.227	2.388	2.051	9.394
Duur sessie event pagina								1:18	0:49	0:52	1:00	0:47	
Bounce rate event pagina								72,94%	62,67%	61,69%	57,41%	62,76%	
3D-bestand online													702
Bezoekers M HKA Blog	229	174	193	309	180	473	844	1.018	652	599	567	511	5.749
Totaal paginaweergaves Blog	311	290	526	543	273	871	1.175	1.403	969	999	789	798	8.947
Duur sessie M HKA Blog	0:17	0:26	2:49	0:53	0:37	1:05	0:39	0:47	0:47	0:43	0:39	0:27	
Bounce rate M HKA Blog	83,97%	83,65%	74,82%	81,04%	83,26%								

5.7.2 Onderzoeks- en tentoonstellingsplatformen

5 Bezoekersaantallen 2023

ckv.muhka.be	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec	Totaal
Totaal gebruikers website	325	327	488	207	343	368	234	230	268	404	404	315	3.913
Totaal paginaweergaves website	952	1.091	1.290	545	1.129	1.128	545	724	841	1.220	1.268	649	11.382
Duur sessie website	1:26	1:58	1:19	1:26	1:42	2:07	0:59	1:17	1:09	1:08	1:24	0:41	
Bounce rate website	62,98%	62,53%	72,57%	68,03%	66,74%	66,80%							

ensembles.org (totaal intern & extern gebruik)	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec	Totaal
Totaal gebruikers platform	19.311	15.482	27.271	17.081	15.993	17.419	3.564	4.000	4.700	5.400	5.300	4.200	139.721
Totaal paginaweergaves platform	40.455	36.713	52.118	33.168	32.232	33.915	17.428	22.379	20.388	26.780	21.260	17.888	354.724
Duur sessie platform	0:00:53	0:01:02	0:00:41	0:00:46	0:00:49	0:00:43							
Bounce rate platform	87,9%	86,2%	91,2%	88,85%	87,28%	89,77%							

dorothyiannone.ensembles.org	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec	Totaal
Totaal gebruikers platform										386	1.800	4.100	6.286
Totaal paginaweergaves platform										2.807	4.872	6.205	13.884
Duur sessie platform										2:06	0:37	0:14	

6 Tentoonstellingen

6.1 DORA GARCÍA – ZE HEEFT VELE NAMEN
 10.02 – 21.05.2023
 M HKA, Antwerpen | 2e verdieping

De tentoonstelling *Ze heeft vele namen* van de Spaanse kunstenaar Dora García bood een overzicht van enkele van de belangrijkste performances, tekeningen, installaties, gedrukte media en films die zij gedurende haar drie decennia durende carrière heeft gerealiseerd.

De praktijk van Dora García houdt verband met gemeenschappelijkheid en individualiteit in de hedendaagse samenleving. García verkent het politieke potentieel van marginale posities en huldigt excentrieke personages en antihelden. Die personages staan geregeld centraal in haar filmprojecten, zoals *The Joycean Society* (2013), *Segunda Vez* (2018) en *Amor Rojo* (2023). Een essentieel aspect in García's werk is de verwevenheid met politieke bewegingen zoals het feminisme, en de manieren waarop die de openbare ruimte innemen. De notie van 'collectiviteit' speelt een grote rol in haar werk, en heeft betrekking op het politieke potentieel van liefde, vriendschap, kameraadschap, manieren van werken en manieren om sociale omgevingen te transformeren.

Deze tentoonstelling was de eerste die zich richt op een centraal element in het werk van García, namelijk haar op performance gebaseerde praktijk. Die bevindt zich op het snijvlak van beeldende kunst en podiumkunst. Tekeninstallaties, voorwerpen en ruimtes worden geactiveerd met performances waarvan sommige een uitgeschreven script volgen. *Ze heeft vele namen* beschouwde de relaties tussen het publiek, het kunstwerk en de ruimte en gebruikte daarvoor het gebaar van tekenen, schrijven en de handeling van het spreken.

García's werk verwijst naar teksten van onder meer de Franse psychoanalyticus Jacques Lacan, de Ierse romanschrijver James Joyce, de Argentijnse psychoanalyticus Oscar Masotta, de *Chicana-Tejana* schrijver-activist Gloria Anzaldúa en de Russische revolutionair-schrijver Alexandra Kollontai. De titel van de tentoonstelling citeert een gedicht uit Anzaldúa's boek *Borderlands/La Frontera* (1987) waarin ze de manier waarop wij identiteit begrijpen in vraag stelt door het voor te stellen als een omstreden sociaal, psychologisch, politiek en cultureel concept. Anzaldúa's ideeën sluiten nauw aan bij de kritische praktijk van García, die in haar werk verwijst naar het samenkomen van culturen, de klassenstrijd en verschillende interpretaties van 'grenzen' in verhouding tot fysieke en mentale ruimten.

García's nieuwe speelfilm *Amor Rojo* (2023) ging in het kader van deze tentoonstelling in première. Het werk maakt deel uit van een groot onderzoeksproject gebaseerd op de historische figuur van Alexandra Kollontai, Sovjet revolutionair en radicaal feminist. De experimentele film belicht de Europese en Latijns-Amerikaanse geschiedenis van meer dan honderd jaar feminisme en onderzoekt hoe transnationale vormen van feminisme samenhangen met de ecologische en postkoloniale strijd. De meest recente golf van feminisme in Latijns-Amerika onderschrijft Kollontai's stelling die zegt dat feminisme verder moet gaan dan de strijd voor gelijke rechten, en dat een volledige mentaliteitsverandering, een gehele omverwerping van de maatschappij, noodzakelijk is.

In het kader van de tentoonstelling *Ze heeft vele namen* bood het M HKA een uniek programma met performances, screenings en activiteiten aan, waaronder een filosofisch café, leessessies in groep en rondleidingen door experts.

Curator: Joanna Zielińska

Publicatie

Inserts in Real Time: Dora García Performance Work 2000-2023
 Zie 13.1.1

PERFORMANCE PROGRAMMA

Donderdagavond 09.02.2023 (openingsavond)

- Two Planets Have Been Colliding for Thousands of Year
- The Labyrinth of Female Freedom
- Little object
- Révolution
- Best Regards from Charles Filch
- The Romeos

Van woensdag tot en met zondag, 14-17u

Donderdag 27.04.2023, 14-17u en 18-21u

- Two Planets Have Been Colliding for Thousands of Years
- The Labyrinth of Female Freedom
- The Messenger
- Little object
- The Sphinx
- Révolution

Zaterdag 11.02, 11.03, 15.04, 13.05.2023, 14-17u

- Black Veil

Zondagen 19, 26.02; 05, 12, 19, 26.03;

02, 09, 16, 23 en 30.04; 07 en 21.05.2023, 15u

- The Artist Without Works (performance met script):
Deze performance was precies wat de titel aangeeft: het is een rondleiding doorheen het werk van een kunstenaar die zelf geen werken maakt. De Spaanse kunstenaar Dora García schreef de monoloog in 2009, nadat ze Jean-Yves Jouannais' boek: *Artistes sans œuvres: I would prefer not to* (1997) had gelezen. Daarin wordt een antwoord gezocht op een onmogelijke vraag, namelijk hoe voer je de radicale artistieke daad par excellence uit terwijl je tegelijk niets produceert? De monoloog is gestructureerd als een rondleiding met vijf 'haltes', waarbij de laatste halte dezelfde is als de eerste.

Donderdag 23.02 en 27.04.2023, 20u

- Rehearsal/Retrospective (scripted performance)
Deze bijzondere performance van Dora García was maar één keer per maand te zien. Vier verschillende performances (*The Sphinx*, *The Messenger*, *The Artist Without Works* en *Prayers*) werden gelijktijdig gepresenteerd, onder leiding van een regisseur. Hij was zelf een van de uitvoerders, en gaf bevelen als een orkestleider, vroeg om herhaling als hij niet tevreden was, en beoordeelde de handelingen van de andere performers.

Zaterdag 29.04 en 06.05.2023, 17u

- The Drawing on the Floor (performed by Geoffrey Carrey – scripted performance):
In een monoloog loodste performer Geoffrey Carrey de toeschouwer langs de gevaarlijke implicaties van een eigentijdse lezing van Albert Camus' *De pest*. Terwijl hij speelde, wees de acteur herhaaldelijk naar een tekening op de vloer, die de structuur van de tekst en misschien wel van het leven zelf weergeeft. De performance verbond verschillende werken uit de tentoonstelling.

Zondag 30.04, 17u en 07.05.2023, 16u

- Artists Don't Have Teeth (performed by Geoffrey Carrey, Lyn Diniz, Michelangelo Miccolis and Nick von Kleist):
Wat hadden kunstenaar Jack Smith, performer Lenny Bruce en dichter Antonin Artaud met elkaar gemeen? De erbarmelijke staat van hun gebit, maar ook het feit dat ze de koers veranderd hebben van respectievelijk underground-cinema, stand-upcomedy, theater, kunst en psychiatrie. Tijdens deze performance kropen de performers in de huid van de tandeloze kunstenaars en imiteerden ze hun stemmen en lichaamshoudingen. Een rollenspel dat allerlei kanten kon uitgaan.

Vrijdag 19.05.2023, 17u

- Best regards from Charles Filch (performed by Peter Aers)

ACTIVITEITEN

Zaterdag 11.02.2023, 14u

- Rondleiding door Dora García
Tijdens de rondleiding belichtte de kunstenaar enkele belangrijke thema's in de tentoonstelling en de manier waarop die met elkaar samenhangen. Andere experts die een rondleiding gaven, zijn Persis Bekkering (25 maart), Bojana Cvejić (29 april) en Aaron Schuster (20 mei).

Donderdag 23.02.2023, 19-21u

- Filosofisch café over James Joyce
Het filosofisch café bij deze tentoonstelling werd georganiseerd in samenwerking met Filozoo. Meerdere keren brachten we een filosoof en een speciale gast samen rond een boeiend thema gelinkt aan de tentoonstelling.

Donderdag 29.04.2023, 14u

- Rondleiding door Bojana Cvejić
Performancetheoreticus- en maker Bojana Cvejić focuste op het thema 'beweging' en bekeek hoe dat thema verschillende werken met elkaar verbindt.

Zaterdag 20.05.2023, 14u (Antwerp Art Weekend)

- Rondleiding door Aaron Schuster
Tijdens speciale rondleidingen in de tentoonstellingsruimte belichtten uitgenodigde experts specifieke aspecten van de praktijk van Dora García. Schrijver en filosoof Aaron Schuster richtte zich op de psychoanalyse en de lacaniaanse draden in García's artistieke praktijk en hij lichtte begrippen toe als plezier, verlangen, de Borromeïsche knoop en hun complexe relatie met de taal en het schrijven van James Joyce.

Zaterdag 20.05.2023, 15u30 (Antwerp Art Weekend)

- Boekpresentatie *Inserts in Real Time. Dora García, Performance Work 2000-2023*
Inserts in Real Time is de eerste monografie gewijd aan het performance-werk van kunstenaar Dora García van de afgelopen twintig jaar. Het boek bevat een chronologisch, geïllustreerd en gecontextualiseerd overzicht van alle performances van García tot nu toe, en wordt aangevuld door drie nieuwe teksten van kunsthistoricus Sven Lütticken, performance-theoreticus Bojana Cvejić en Dora García zelf, en een nieuw gesprek tussen de kunstenaar en curator Joanna Zielińska. Een bijlage met een selectie scripts maakt dit archief tot een bijzonder levendige weergave van haar decennialange publieke experimenten, acties en provocaties.

De boekpresentatie werd ingeleid door curator Joanna Zielińska en Dora García. García signeerde boeken tijdens de boeklancering.

+

- Lancering Magazine Girls Like Us #14: Teleurstelling
Redactie: Pelumi Adejumo, Persis Bekkering, Dagmar Bosma, Dora García, Jessica Gysel, Sara Kaaman, Katja Mater & Yin Yin Wong.
Het gevoel van teleurstelling grenst niet alleen aan spijt, verdriet en misnoegdheid – een gevoel van verlies, een onaangename afstand (of een pijnlijke kloof) tussen verwachtingen en werkelijkheid – maar we begrijpen het ook als een geratel in de roestige machinerie van een maatschappij waarvan de brandstof bestaat uit uitbuiting en onderdrukking.
Omdat het volgens de maatschappelijke norm als een ‘lelijk gevoel’ wordt beschouwd, worden we niet geacht te zeggen wat en wie ons teleurstelt. We moeten positief blijven, ons organiseren en handelen, in plaats van te blijven hangen in negatieve emoties. We horen productief te zijn. Maar plaats maken voor teleurstelling kan een strategie van verzet zijn. In plaats van zich te wentelen in onmacht, kan het expliciet maken van wat niet aan de verwachtingen voor deze wereld voldoet, een daad zijn van afstand nemen van, en openingen maken in, de status quo – zonder het vertrouwen in een andere wereld op te geven.
Hier, voor u: een geschenk bestaande uit 33 brieven, verbonden door hun verschillende vormen van teleurstelling.

FILMPROGRAMMA in De Cinema

De Studio

Zondag 05.02.2023, 17u15

- *Love with Obstacles* (2000), 60', gevolgd door een Q&A met de kunstenaar Dora García:
Love with Obstacles focust op het leven en werk van Alexandra Kollontai (St. Petersburg, 1872 – Moskou, 1952). Ze was auteur, marxistische feminist, Oktoberrevolutionair, politieke vluchteling en diplomaat. De film duikt in archieven in Moskou en gaat op zoek naar wat er over Kollontai is verteld en wat niet, en naar wat haar toekomstvisie was voor een socialistische feministische revolutie. De film is de proloog op *Amor Rojo* (2023), de langspeelfilm die in première ging tijdens de tentoonstelling in het M HKA.

Zondag 05.03.2023, 17u15

- *The Joycean Society*, (met deelname van het Antwerp James Joyce Center):
Een film van Dora García waarin ze een groep mensen volgt die collectief het boek *Finnegans Wake* (1939) van James Joyce leest. Wanneer de lezers het laatste woord bereiken, een erg enigmatisch ‘the’, beginnen ze opnieuw met het eerste woord, ‘riverrun’.

Zondag 02.04.2023, 17u15

- *El Helicóptero & La Eterna*

Zondag 07.05.2023, 17u15

- *Segunda Vez* (2017)
Met een nagesprek door Gerardo Salinas (KVS)
In de film *Segunda Vez* vermengt Dora García politiek, psychoanalyse en performance. De geënceneerde documentaire draait rond de figuur van Oscar Masotta, een belangrijke theoreticus binnen de Argentijnse avant-garde van de jaren 50 tot de jaren 70. Masotta's ideeën over lacaniaanse psychoanalyse, politiek en kunst veranderde het artistieke landschap van Buenos Aires in de jaren 60. De titel *Segunda Vez* wordt ontleend aan een verhaal van Masotta's tijdgenoot, Julio Cortázar, dat

het klimaat van psychoses en onzekerheid hertelt dat in Argentinië leefde door het trauma van de onnoembare verdwijningen.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

Korte muurtekst (tussen 150 en 200 woorden) op de 1ste verdieping in NL, EN en FR.

BEZOEKERSBROCHURE

- De brochure is opgevat als een glossarium met een aantal sleutelbegrippen die de toeschouwer handvaten geeft om een persoonlijk interpretatieproces op gang te brengen: Alexandra Kollontai, ALP, Circulariteit van de tijd, Collectief auteurschap, De pest, Duur-performance, Gloria Anzaldúa, Grenzen, Herhaling, Jacques Lacan, James Joyce, Metafictie, Oscar Masotta, Publieke ruimte, Repetitie, Rizoom, Situatie.
- Fragmenten van interview met Dora García.
- Bemiddelingsstukken over alle performances.
- De brochure wordt ook digitaal beschikbaar gesteld via QR-code.

(UITGEBREIDE) TITELBORDJES

Korte teksten over alle werken op uitgebreide titelbordjes in NL, EN en FR.

Op de titelbordjes wordt verwezen naar de relevante sleutelbegrippen in de bezoekersbrochure.

DIGITALE BEMIDDELING

Een QR-code verwijst naar een pagina over de tentoonstelling, de kunstenaar en de getoonde kunstwerken op <http://ensembles.mhka.be>.

HET SALON

- Uitgebreide documentatie over de inspiratiebronnen van de kunstenaar. Literaire werken die Dora García inspireren zijn hier te raadplegen.
- Selectie kinderboeken.
- Salonopdrachten rond (meta)fictie, mythologie en psychoanalyse.
- Zaalspel met performatieve opdrachten.

OPLEIDING GIDSEN

In samenwerking met Kunst in Zicht ontwikkelen we een aanbod voor jongeren dat focust op performatieve educatie. Het lichaam en hoe het zich verhoudt tot anderen en tot de ruimte staan centraal. Hoe representeren jongeren hun identiteit en hun lichaam?

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- De Tijd
- Het Nieuwsblad
- Knack
- Le Vif
- De Standaard Weekblad
- De Standaard
- De Witte Raaf
- L'Art Mème
- Gazet van Antwerpen
- H ART
- Mu in the City
- De Witte Raaf
- Klara
- ATV

INTERNATIONAAL

- Frieze
- Metropolis M
- Arts Hebdo Média
- Flash Art

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

6.2 MUSEUM SPELEN

09.06 – 17.09.2023

MHKA, Antwerpen | 2^e verdieping

Museum Spelen was een unieke museumervaring voor kinderen, georganiseerd door kunstenhuis De Studio in het M HKA. Samen met een klas kinderen van 9 en 10 jaar maakte curator Marc Verstappen van De Studio kennis met de collectie van het M HKA. Ze stelden de wetten van het museum en onze relatie tot kunst in vraag. De kinderen kozen kunstwerken die hun fantasie op gang brengen of hun zintuigen prikkelen. Het resultaat? Een interactieve en speelse kunstbeleving voor iedereen die zich jong voelt.

En er was meer ... Voor *Museum Spelen* creëerde Daems van Remoortere *Sundance*, een fontein die beweegt in de richting van de zon. Mens en dier staan tegenover elkaar in het videowerk *Head to Head* van Herwig Ilegems. Benjamin Verdonck presenteerde twee grote collecties van

voorwerpen die hij vond in zijn dagelijkse leven, en Randall Casaer nodigde je uit om te kijken, te bezinnen en te voelen aan de hand van instructies. Centraal in de ruimte vond je een minitentoonstelling van No Limits! Art Castle. Het project bracht werk samen van kunstenaars uit het reguliere kunstcircuit en kunstenaars die daarbuiten werken. Op het dakterras kon je je uitleven met de sculpturen van Gijs Coenen of in Lisa Matthys' kunstinstallatie *Het museum van de onschuld*: een bouwplaats waar kinderen baas zijn. Tot rust komen kon met een boek(je) in de zetels in de tentoonstellingsruimte.

Peuters en kleuters konden dan weer terecht in een ruimte die Theater De Spiegel speciaal voor hen inrichtte met onder meer een 3D-geluidsinstallatie. Daarbovenop bracht De Spiegel twee theatervoorstellingen midden in de zaal van het M HKA. *Allemaal beestjes* was een voorstelling in een kleine cinema. *Aorta* werd speciaal voor dit project gemaakt en ging in première op 5 augustus.

Kortom, het ganse museum transformeerde in de zomer in een speelse hangplek voor families.

De samenwerking tussen het M HKA en De Studio kaderde binnen de ontwikkeling van een nieuw museum, met een nieuw gebouw voor het M HKA in het vooruitzicht. Het nieuwe museum zal een plaats bieden voor ontmoeting en wederzijdse uitwisseling. *Museum Spelen* vormde een experiment met het integreren van nieuwe perspectieven in de ruimte.

Met werk van Nel Aerts, Hicham Benohoud, Christian Boltanski, Sergey Bratkov, Randall Casaer, Gijs Coenen, Vaast Colson, Daems van Remoortere, Luc Deleu, Fabrice Gygi, Kati Heck, René Heyvaert, Herwig Ilegems, Dialogist-Kantor, Anish Kapoor, Job Koelewijn, Tom Liekens, No Limits! Art Castle, Imge Özbilge, Panamarenko, Ben Sledsens, Roman Signer, Walter Swennen, Christophe Terlinden, Dennis Tyfus, Benny Van den Meulengracht-Vrancx, en Michael Van den Abeele, Lisa Matthys en Benjamin Verdonck.

No Limits! Art Castle is een project van Jan Hoek dat samenwerkingen opzet tussen kunstenaars uit het reguliere kunstcircuit en kunstenaars die daarbuiten werken. In het M HKA stelde No Limits! Art Castle werk tentoon van Jan Hoek, Bruin Jackson, Aàdesokan, Yasmine van Haesebroucke, Saman Khoshgbari, Joey Bocciardo, Fenna Miedema, Nancy Keizer, Jessica van Halteren, Georgy Dendoe, Tirino Yspol, Bas Kusters, Ayse Somuncu, Kasbah Kosmic, Bonne Suits, Sijtse Keur, Norbert de Jong, Alexxx, Hans Klastat, Minke de Fonkert, Antoine Monod de Froideville en Brenda van Vliet.

Ook in samenwerking met klas 4C van het Sint-Lievenscollege in Antwerpen.

Samenwerkingstraject klas 4C

17.02 t.e.m. 01.06.2023

Museum Spelen werd gedeeltelijk gecureerd door klas 4C, een vierde leerjaar van het Antwerpse Sint-Lievenscollege. Tussen 17 februari en 1 juni werden er verschillende werksessies georganiseerd in de klas in een samenwerking tussen de afdelingen Bemiddeling en Communicatie van het M HKA, leraar Peter Marnef en curator van dienst Marc Verstappen.

Vernissage op zaterdag

10.06.2023, 11-18u

Museum Spelen werd feestelijk geopend voor het brede publiek in het bijzijn van de kinderen, hun leraar, medewerkers en de kunstenaars uit het project. Speciaal voor het jonge publiek werd het feest overdag georganiseerd. Een rode loper bracht je naar binnen waar bezoekers onthaald werden met een glas kinderchampagne en speeches door de kinderen van klas 4C. Vervolgens werd het afzetlint met een gouden schaar doorgeknipt om de zalen officieel te openen. Kunstwerken werden bekeken en bespeeld, enkele kinderen van 4C gaven er uitleg. Drag artiest Veronika Deneuve las voor uit kinderboeken.

Bouwkamp 'The Museum of Innocence'

04–07.07.2023, 11-16u30

Dakterras

8 tot 12 jaar

Kunstenaar Lisa Matthys bouwde deze zomer *The Museum of Innocence* op het dak van het M HKA. De kinderen zorgden voor verbeelding, Lisa en de ploeg van Atelier Recup voor de tools en de knowhow.

Samen gingen ze aan de slag met balken, boren, hout en hamers en maakten ze een nieuw museum.

MUSEUMNACHT 'FOREVER YOUNG!'

05.08.2023, 19-01u

Museum Spelen gaf inspiratie voor een avond vol entertainment voor het innerlijke kind. (Zie 12.2.9)

Antwerp Pride Week @ M HKA

07–13.08.2023

Museum Spelen gaf inspiratie voor extra activiteiten tijdens de Antwerp Pride Week. (Zie 12.2.10)

Activatie van het kunstwerk Boys & Girls van Job Koelewijn

12.08–17.09.2023, elk weekend van 12u30 tot 17u30

Wie zich een levensgrote pop wil wanen, neemt plaats in de verpakkingendozen van Job Koelewijn.

Finissage

17.09.2023

Met een laatste zwaai, pistolets in de hand, zegden we *Museum Spelen* vaarwel. Dat deden we door de interactieve kunstwerken in de tentoonstelling te activeren, te spelen, een schmink- en verkleedsessie te houden, onze beste poses boven te halen en voor de allerlaatste keer plaats te nemen in een XXL-Barbiedoos.

Theater De Spiegel had twee voorstellingen voor het jonge publiek op het programma.

Gelijktijdig werd Zuiderzinnen georganiseerd in het Auditorium, een extern evenement waar een boel bekende gezichten de literatuur bezongen. Zuiderzinnen genereerde een nieuw publiek dat gratis toegang kreeg tot alle tentoonstellingen in het M HKA.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTENMUURSTICKER

Op de trappenhal op de eerste verdieping hing er een grote kleurrijke muursticker met 'Museum Spelen' in de grafische identiteit van de tentoonstelling. Deze sticker diende als binnenkomer voor de tentoonstelling en werd ook benuttigd door de bezoekers als plaats om foto's voor te nemen.

MUURTEKST

- Inleidende muurtekst in drie talen (NL, EN, FR).
- Muurtekst in de trappenhal.
- De tekst werd geschreven door de medewerkers Bemiddeling van het M HKA en ging zowel over de samenwerking met De Studio als over het traject waarbij de kinderen van klas 4C kunstwerken kozen uit de collecties die het M HKA verzorgt.
- In een aparte kolom werden alle betrokken kunstenaars vermeld.

OPSTAPJES OP ZAAL

Bij enkele kunstwerken werd er een opstapje voorzien opdat kinderen het werk beter konden bekijken.

TITELBORDJES

- Drietalige titelbordjes (NL, EN, FR).
- Met de naam van de kunstenaar, de titel, het jaartal en de gebruikte materialen in het kunstwerk, de bruikleengever, een QR-code naar meer uitleg over het werk en een symbool om te duiden of je het werk mag aanraken. Bij videowerk stond de duur om het werk volledig te bekijken vermeld. Speciaal voor kinderen werden de titelbordjes opgehangen op een hoogte van 1 meter.

(UITGEBREIDE) TITELBORDJES

- Drietalige titelbordjes (NL, EN, FR).
- Met de naam van de kunstenaar, de titel, het jaartal en de gebruikte materialen in het kunstwerk, de bruikleengever en een symbool om te duiden of je het werk mag aanraken. Speciaal voor kinderen werden de titelbordjes opgehangen op een hoogte van 1 meter.
- Voor het kunstwerk *Parcours vita* van Fabrice Gygi werden de Franstalige instructies vertaald naar het Nederlands en Engels en, in drie kolommen weergegeven op het titelbordje.

- Voor het kunstwerk In de hoek van Randall Casaer werden de Nederlandstalige instructies vertaald naar het Frans en Engels en in drie kolommen weergegeven op het titelbordje.

INFOBORD

Bij de installatie van Theater De Spiegel werd er een bord opgehangen met uitleg over hun theaterstukken getiteld 'Allemaal Beestjes' en 'Aorta'. Er werd eveneens een kleine versie hiervan voorzien aan de balie, inclusief een QR-code die verwees naar de ticketpagina om een kaartje te kopen voor de voorstelling.

EEN INTERACTIEVE FAMILIE-BEZOEKERSBROCHURE

De bezoekersbrochure werd ontwikkeld op maat van kinderen in familieverband. Met een korte intro over de tentoonstelling, een kijkwijzer die uitlegt hoe je met kinderen naar kunst kijkt, een korte uitleg over enkele kunstwerken in de tentoonstelling, quotes van kinderen en enkele vragen en spellen rond het thema verzamelen.

SIGNALISATIE OP ZAAL

Voor deze tentoonstelling in het bijzonder waren er kunstwerken die je wel en niet mag aanraken. Er werden eenvoudige symbolen ontwikkeld en gekleefd op de vloer bij de kunstwerken: aanraken, niet aanraken, betreden, niet betreden, toegang mits begeleiding, pijlen als richtingwijzer en maximum aantal personen.

QUOTES EN POSTKAARTEN DOOR KINDEREN

- In het NL, bij sommige kunstwerken.
- Tijdens het samenwerkingsproces met klas 4C werden er reacties verzameld van de kinderen over de gekozen kunstwerken. Elk van hen schreef een postkaart naar een kunstenaar om te vertellen dat zijn of haar werk geselecteerd is voor de tentoonstelling. Zowel een selectie postkaarten als enkele quotes werden in de tentoonstelling gehangen of geschreven met stift op de muur. De teksten gaven een extra inzicht over het keuzeproces met de kinderen vooraf als over een kijk op kunst door kinderen.

DIGITALE BEMIDDELING

Een QR-code verwijst naar een pagina over de tentoonstelling, de kunstenaar en de getoonde kunstwerken op <http://ensembles.mhka.be>.

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- De Morgen
- De Standaard
- Knack
- Klara
- ATV
- De Standaard Weekblad
- De Tijd
- Gazet van Antwerpen
- Het Laatste Nieuws
- Humo
- Knack Weekend
- Feeling
- Nina
- Belga
- Het Belang van Limburg
- Het Laatste Nieuws
- VRT NWS

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

VIDEO

De Studio maakte in opdracht een animatievideo om in de campagne te gebruiken.

6.3 DOROTHY IANNONE – LIEFDE IS VOOR ALTIJD, TOCH?

06.10.2023 – 21.01.2024

M HKA, Antwerpen | 2^e verdieping

Dorothy Iannone heeft haar artistieke praktijk ontwikkeld in schilderijen, kunstenaarsboeken, video-installaties, beeldhouwwerken en geluidswerken. In haar oeuvre onderzoekt ze de relatie tussen tekst, beeld, audio en sculpturale objecten, waarbij ze de nadruk legt op hun narratieve en fictionele dimensie. Iannone's werk raakt het onderwerp vrouwelijke seksualiteit, wat ertoe heeft geleid dat het op verschillende momenten gecensureerd is. Ze verwijst naar gevoelens en emoties en creëert een erotische iconografie die grotendeels geïnspireerd is door niet-westerse denkbeelden, waarbij ze op gepassioneerde wijze haar intieme vriendschappen en relaties met kunstenaars en geliefden beschrijft. Ze was vele jaren zowel persoonlijk als artistiek verbonden met Fluxus. Haar interdisciplinaire praktijk gaat in dialoog met de neo-avant-gardistische bewegingen van de jaren 60, 70 en 80.

M HKA bereidde één van de meest uitgebreide overzichten van het werk van Dorothy Iannone voor, die in het najaar van 2023 tentoongesteld werd. Het

belangrijkste focuspunt van dit project lag op de hercontextualisering van Iannone's werk door de lens van de intrinsieke performatieve aard ervan, wat tot dan toe weinig onderzocht was.

De publicatie *Love Is Forever, Isn't It?*, uitgegeven in samenwerking met JRP Editions, vormde een uitbreiding op de tentoonstelling. Het bevat essays die ingaan op het concept van performativiteit, zowel vanuit artistiek oogpunt als in de context van het feminisme en de vrouwelijke seksualiteit. Het boek onderstreept het belang van Dorothy Iannone's bijdragen aan de hedendaagse kunst binnen de internationale avant-garde en werpt tegelijkertijd een licht op de vele censuuracties die haar artistieke traject hebben beïnvloed.

Curator's tour

Zaterdag 21.10.2023, 14u

Tot aan Dorothy Iannone's onverwacht overlijden einde vorig jaar werkte curator Joanna Zielińska intensief samen met de kunstenaar om de tentoonstelling te maken. Tijdens een exclusieve rondleiding nam Zielińska je mee doorheen het leven en werk van Iannone.

Lerarendag met klasse

Zaterdag 11.11.2023, 13u30-17u30

De Amerikaanse kunstenares Dorothy Iannone inspireert je om liefde en seksualiteit bespreekbaar te maken met kinderen en jongeren. In Panamarenko's werk vinden wetenschap, kunst en verbeelding elkaar. De deelnemers konden het M HKA ontdekken tijdens een rondleiding, een wandelgesprek of al filosoferend.

Actieve voorleessessies in het kader van November is Boekenmaand

Alle zondagen in november

Je kon genieten van verhalen, fragmenten en gedichten die een link hebben met het werk van Dorothy Iannone. Passages uit Shakespeares tragedie over Antonius en Cleopatra kwamen aan bod, maar ook het bijzondere gedicht van Emma Lazarus dat op het Vrijheidsbeeld in New York staat.

Ook ontving de bezoeker bij elk aangekocht boek in de museumshop een gratis Dorothy Iannone-bladwijzer.

Studentenavond

Donderdag 30.11.2023, 18-21u

Op 30 november verwelkomen we alle studenten voor speciale rondleidingen en lezingen om dieper in te gaan op de complexe verhouding van Dorothy Iannone en haar werk (vanaf de jaren 1960 tot vandaag) ten opzichte van het feminisme. Met een lezing door Laura Herman, rondleidingen, performance door Christine Clinckx, zeefdruk workshop en Ouija bord sessies.

Filmprogramma in De Cinema

De Studio

In het kader van de tentoonstelling programmeerde De Cinema verschillende films die verband houden met Dorothy Iannone's *Movie People*. Deze reeks sculpturen gaat over de favoriete films van de kunstenares waarin onvoorwaardelijke liefde, of op zijn minst, het opofferen van het eigen geluk omwille van de geliefde wordt gethematiseerd.

- 12.11.2023: *THE SHELTERING SKY* (Bernardo Bertolucci, 1990, 35 mm)
- 10.12.2023: *MY BEAUTIFUL LAUNDRETTE* (Stephen Frears, 1985)
- 14.01.2024: *PANDORA AND THE FLYING DUTCHMAN* (Albert Lewin, 1951)

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

Korte muurtekst (tussen 150 en 200 woorden) in NL, EN en FR.

BEZOEKERSBROCHURE

- Uitgebreide bezoekersbrochure (NL, EN, FR), opgedeeld in zeven hoofdstukken, waarin Dorothy Iannone zelf over de belangrijkste werken vertelt.
- Korte omschrijving van belangrijke personen voor Dorothy Iannone: Erik Bock, George Brecht, Robert Filliou, Mary Harding, Sarah Pucci, Dieter Roth (Rot), Marianne Staffeldt Filliou, Harald Szeemann, Tara, James Upham, Ben Vautier, Het Vrijheidsbeeld, Emmett Williams.
- Een aantal sleutelbegrippen die de toeschouwer handvaten geeft om een persoonlijk interpretatieproces op gang te brengen: Autofictie, Censuur, Eros, Erotische kunst, Extatische unie, Feminisme, Fluxus, Kunstenaarsboek, Matriarchaat, Performativiteit, Tibetaans boeddhisme, Video box.

TITELBORDJES

Titelbordjes per werk, de grijze titelbordjes verwijzen naar de werken die in de brochure aan bod komen.

DIGITALE BEMIDDELING

Uitgebreid webplatform
dorothyiannone.ensembles.org.

OPLEIDING GIDSEN

Om schoolgroepen nog beter te kunnen ontvangen, kregen de gidsen een opleiding op maat van Sensoa over hoe ze tijdens de rondleidingen thema's als liefde en seksualiteit bespreekbaar kunnen maken met kinderen en jongeren.

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- Le Soir
- De Standaard Weekblad
- De Morgen
- Feeling
- Le Vif Focus
- GLEAN
- Het Nieuwsblad
- De Standaard
- Gazet van Antwerpen
- Klara
- ATV
- VRT NWS

INTERNATIONAAL

- Marie-Claire NL
- Marie-Claire FR
- Apollo
- The Arts News Agency
- Zout Magazine
- Monopol
- Fomo-Vox
- Widewalls
- Kunstaspekte
- Numéro
- Metropolis M
- Mousse Magazine

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

VIDEO

Een videoproductie in samenwerking met externe producent.

DIGITALE MARKETINGCAMPAGNE

In samenwerking met MediaDonuts een targeted campaign op sociale media en online, gebruik makend van video en foto als content.

7 Collectietentoonstellingen

7.1 MUSEUM IN BEWEGING – GORDON MATTA-CLARK 23.08.2022 – 05.05.2024 M HKA, Antwerpen | Labyrint

Gordon Matta-Clark (1943-1978) omschreef zijn acties als ‘anarchitectuur’, een woordspeling op anarchie en architectuur. Met ‘anarchitectuur’ bekritiseert hij het institutionaliseren van cultuur, maar toont hij ook zijn engagement in de eigen omgeving met een voorkeur voor het realiseren van fysieke acties. Zijn site-specifieke interventies combineren de vormtaal van het minimalisme met de grootschaligheid van land art. Door gebouwen letterlijk in te snijden, wordt niet enkel het interieur, maar ook de structuur ervan zichtbaar gemaakt, om zo op een nieuwe manier gelezen te worden. Matta-Clark’s kunst brak met het traditionele ruimtelijke perspectief en is niet langer een centrum, met boven- en onderkant, binnen- en buitenkant. Acties die ogenschijnlijk commentaar geven op architectuur, de speculatie met onroerend goed, exclusiviteit en de commercialisering van de kunstwereld. Als conceptueel idealist was hij tegelijkertijd begaan met toegankelijkheid en het creëren van werk- en ontmoetingsruimten in de stedelijke omgeving.

De geschiedenis van het M HKA begint bij het ICC, het Internationaal Cultureel Centrum in Antwerpen. In 1977 werd Matta-Clark door het ICC uitgenodigd om het project *Office Baroque* te realiseren op de site van een voormalig kantoorgebouw aan de Ernest Van Dijckkaai. Na het overlijden van Matta-Clark het jaar nadien, en de oprichting van de Gordon Matta-Clark Foundation, werd rond *Office Baroque* een groot nieuw museaal project ontwikkeld dat weliswaar mislukte, maar waarvan de uitvloeisels de basis legden voor de M HKA-collectie.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

Een drietalige tekst (NL, EN, FR) en een QR-code op zwart schuimkarton gekleefd tegen de muur. Aan de hand van een uitgebreide tekst werd het publiek geïnformeerd over de kunstenaar en het belang van diens oeuvre in verhouding tot de M HKA-collectie.

TITELBORDJES

- Drietalige titelbordjes (NL, EN, FR).
- Met de naam van de kunstenaar, de titel, het jaartal en de gebruikte materialen in het kunstwerk en de bruikleengever. Bij videowerk stond de duur om het werk volledig te bekijken vermeld.

DIGITALE BEMIDDELING

Een QR-code verwees naar een pagina met meer info over de tentoonstelling, de kunstenaar en de getoonde kunstwerken op <http://ensembles.mhka.be>.

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

VIDEO

Een videoproductie in samenwerking met externe producent.

DIGITALE MARKETINGCAMPAGNE

In samenwerking met MediaDonuts een targeted campaign op sociale media en online, gebruik makend van video en foto als content.

7.2 COLLECTIEGEBONDEN TENTOONSTELLINGEN

7.2.1 DENMARK

Sie sollten in Ruhe weiterarbeiten – 50 jaar dode letters

28.01 – 30.04.2023

M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers links – ronde zaal

Het werk van de Antwerpse kunstenaar Denmark is al meer dan vijftig jaar een zoektocht naar eenvoud en essentie. Hij recycleert en transformeert afgevoerde informatiedragers zoals boeken, tijdschriften en kranten tot beeldende kunstwerken. Hij voert een symbolisch en existentieel gevecht tegen de onophoudelijke stroom opinies en nieuwsfeiten in de massamedia. Hoe meer (des-) informatie, *fake news* of *alternative facts*, hoe meer dwaling er mogelijk is.

Ter gelegenheid van de vijftigste verjaardag van zijn artistieke loopbaan organiseerde het M HKA een collectiepresentatie met vier installaties van Denmark. Met zijn 'verstilde' tabletten en installaties schept de kunstenaar een interval tussen kijken en begrijpen, tussen herkenning en vervreemding. De installatie *Daily Dust* bevat stof van verpulverd drukwerk en stond opgesteld in de leeszaal van het museum.

Boekpresentatie

Zondag 12 maart, 11u, leeszaal

De boekpresentatie was een samenwerking van uitgeverij Hopper & Fuchs, het M HKA en Coppejans Gallery; ingeleid door auteur Johan Pas, in aanwezigheid van de kunstenaar.

N.B.

Vanaf 16.11.2023 kreeg het collectiewerk *Bois de Moniteur belge* van Denmark een prominente en permanente plek in de publiek toegankelijke inkomhal van het recent gerenoveerde gerechtsgebouw aan de Britselei in Antwerpen. In de jaren '80 ontdekte Denmark een grote oplage oude edities van het Belgisch Staatsblad in een voormalige bank op de Meir. Met deze afgeschreven documenten creëerde hij het monumentale werk *Bois de Moniteur belge*.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

- Inleidende muurtekst in drie talen (NL, EN, FR).
- Muurtekst in de tentoonstellingszaal.
- Met originele titel van de tentoonstelling, de naam van de kunstenaar, de subtitel en de tentoonstellingsduur. Aan de hand van een muurtekst werd het publiek geïnformeerd over de kunstenaar en zijn onderzoek met betrekking tot de getoonde kunstwerken. Er werd gerefereerd naar het kunstwerk *Daily Dust* (1974-2023) dat opgesteld stond op een andere plek in het museum.

POSTKAART A6

Postkaarten gemaakt in drie talen (NL, EN, FR) in brochurehouders in de tentoonstellingszaal. Op de voorzijde staat een foto van het kunstwerk *Zes dagen per week* (1998) van Denmark, met op de achterzijde de naam van de kunstenaar, de titel en duur van de tentoonstelling, een quote van de kunstenaar, de fotorechten van het beeld en een QR-code.

DIGITALE BEMIDDELING

Een QR-code verwees naar een pagina met meer info over de tentoonstelling, de kunstenaar en de getoonde kunstwerken op <http://ensembles.mhka.be>.

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- *Gazet van Antwerpen*
- *Het Laatste Nieuws*

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

7.2.2 MASS (AND INDIVIDUAL) MOVING

13.05 – 03.09.2023

M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers links – ronde zaal

Ontstaan in de ongehoorzame geest van mei '68, hoopte het losse collectief Mass Moving net zoals de studenten op de barricaden, om de verbeelding aan de macht te krijgen en dit liefst zo collectief, wild en experimenteel mogelijk, ver weg van de gevestigde kunstwereld en dito kunstmarkt. Kunstenaars, ingenieurs en architecten verenigden zich en vanuit het huwelijk tussen ecologie en esthetiek, gewrongen tussen de geest van een wetenschapper en die van een anarchistische schoenmaker, ontdekten ze dat controversie een manier van leven kon zijn. De straat was hun actieterrein, hun bezorgdheden waren mobiliteit, biodiversiteit en energie. Na een honderdtal acties en projecten viel de groep in 1976 uit elkaar. Een aantal van de oorspronkelijke leden hernamen de idealen en actualiseerden ze onder de nieuwe naam: Mass and Individual Moving.

Met een overzicht van Mass Moving (1968-1976) en Mass and Individual Moving (1976-1985), bracht het M HKA een van de spannendste uitingen van geëngageerde creativiteit onder de aandacht. Het gedachtengoed van de marxistisch georiënteerde situationisten en de anti-materialistische levensstijl van de beatniks en de hippies waren gemeengoed geworden, maar de Brusselse groep – visionair, participatief, globaal en grensverleggend – ging hun samenleving van koude oorlog en oliecrisis te lijf met nieuwe technologieën, zoals zonne- en windenergie. Met het oog op toekomstige oplossingen voor de huidige conflicten in onze samenleving is 'Mass (and Individual) Moving' een verhelderende en inspirerende stap terug in de tijd.

Enkele kernleden van de groep zijn kunstenaar Raphaël Opstaele, mijnbouwingenieur Bernard Delville en architect Luc Schuiten. Bij de oprichters waren ook theater- en filmacteur PINK de Thierry (Helena Scheerder) en architect Jef De Groote. Verder heeft M HKA contact gehad met Barbara Hahn, Paul Gonze, Pierre Gonay en Johan Opstaele die naast vele anderen hebben bijgedragen tot de dynamiek van de groep.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTENMUURTEKST

Inleidende muurtekst in drie talen (NL, EN, FR). Met de naam van het collectief, de duur van de presentatie en een quote van Raphaël Opstaele. Aan de hand van deze muurtekst werd het publiek geïnformeerd over de kunstpraktijk.

POSTKAART A6

Afzonderlijke postkaarten in drie talen (NL, EN, FR), in brochurefolders in de ruimte. Met meer informatie over de praktijk, een citaat van Leonardo da Vinci, een QR-code en de fotocredits naar het beeld op de achterkant.

LEAFLET

Herbruikbare leaflet op krantenstok met een zeer uitgebreide uitleg in drie talen (NL, EN, FR) en een QR-code.

DIGITALE BEMIDDELING

Een QR-code verwees naar een pagina met meer info over de tentoonstelling, de kunstenaar en de getoonde kunstwerken op <http://ensembles.mhka.be>

DIGITALE COMMUNICATIEWEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

7.2.3 SHEN XIN – BRINE LAKE (A NEW BODY)

16.09.2023 – 07.01.2024

M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers links – ronde zaal

Shen Xin creëert bewegend beeld, video-installaties en performances die alternatieve geschiedenissen, relaties en mogelijkheden tussen individuen en natiestaten proberen te versterken. De kunstenaar streeft ernaar ruimtes van verbondenheid te creëren die polyfone verhalen en identiteiten omarmen. De praktijk van Shen Xin confronteert de gelaagde complexiteit van de wereld en onderzoekt meerdere vormen van anders-zijn die tot doel hebben dominante verhalen en hegemonische machtsstructuren te ondermijnen.

Brine Lake (A New Body), aangekocht door het M HKA, is een episodische, meerkanaals video- en geluidsinstallatie die de relatie tussen ecologie en etnische identificatie onderzoekt. Brine Lake gebruikt het proces van jodiumrecyclage als metafoor voor staatloosheid en vertelt de ervaringen van Koreaanse immigranten in Rusland en Japan. Door historische en fictieve verhalen, menselijke en niet-menselijke hoofdrolspelers, en meerdere talen te combineren, functioneert de installatie als een ruimte voor reflectie over onderwerpen zoals persoonlijk geheugen, migrantenpopulaties, afscheiding en verbondenheid.

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

7.2.4 SLAVS & TATARS – VRIENDSCHAP VAN NATIES: POOLSE SJIITISCHE SHOWBIZZ

28.01 – 30.04.2023

M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers links – rechthoekige zaal

Het project *Friendship of Nations: Polish Shi'ite Showbiz* (2011) van het kunstenaarscollectief Slavs and Tatars legt de samenhang bloot tussen Pools en Iraans erfgoed, en meer specifiek tussen de Islamitische Revolutie in 1979 en de Poolse vakbeweging Solidarność in de jaren 1980. Beide gebeurtenissen omsluiten een groot geopolitiek verhaal van het recente verleden: het islamitisch modernisme en het communisme. Slavs and Tatars stelden tien textieldoeken tentoon, die in hun geheel de revolutionaire zeggingskracht van handwerk en folklore benadrukken. *Friendship of Nations: Polish Shi'ite Showbiz* herwaardeert ambachtelijke objecten en praktijken als dragers van geschiedenis, politieke emancipatie en ideologie. De vlaggen zijn een schenking aan het M HKA van kunstverzamelaar Christian Schwarm.

Slavs and Tatars werd opgericht door kunstenaars Payam Sharifi en Kasia Korczak en is gevestigd in Berlijn. Het collectief focust op Eurazië, ofwel het gebied “van de voormalige Berlijnse Muur tot de Chinese Muur”, en onderzoekt de geschiedenis en de spanningen van dat gebied. In het bijzonder analyseert Slavs and Tatars de manier waarop de identiteit van de regio werd gevormd door een botsing van modernisering en traditie. Het 19^e-eeuws imperialisme en de Sovjetperiode brachten modernisering, terwijl traditie fundamenteel is in de islam, bij lokale alternatieve overtuigingen, taalpolitiek en mythologie. Via een combinatie van archief- en bewijsmateriaal legt Slavs and Tatars historische en culturele denkbeelden bloot. Het

collectief combineert onderzoek met precieze herinterpretaties, onverwachte associaties, metafysica, popcultuur, geopolitiek en humor.

T-shirts en truien

In het kader van de tentoonstelling *Slavs and Tatars – Vriendschap van Naties* kon je in onze museumshop truien en T-shirts kopen, ontworpen door Slavs and Tatars. Het opschrift is Farsi en betekent ‘Lang Leve Lang Leve Dood Aan Dood Aan’. De opbrengst ging volledig naar de ‘Vrouw, Leven, Vrijheid’-beweging in Iran.

Lezing-performance

79.89.09 door Payam Sharifi

22.04.2023, 11u30, leeszaal

Kunstenaar Payam Sharifi is lid van het collectief Slavs and Tatars. Zijn lezing, 79.89.09, bekeek twee moderne sleutelmomenten – de Iraanse revolutie van 1979 en de Poolse Solidarnosc-beweging in de jaren tachtig – als een aanvulling op de twee grote geopolitieke verhalen van de 20^e en 21^e eeuw, respectievelijk het communisme en de politieke islam. 79.89.09 was oorspronkelijk een bijdrage aan het tweejaarlijkse o32c in Berlijn en keek naar uiteenlopende onderwerpen zoals de monobrow, moderniteit en de Beach Boys, om het belang van de twee momenten voor het grotere Midden-Oosten van vandaag te begrijpen.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

Inleidende muurtekst in drie talen (NL, EN, FR). Met de titel van de tentoonstelling, de naam van het kunstenaarscollectief, de subtitel en de tentoonstellingsduur. Aan de hand van een muurtekst werd het publiek geïnformeerd over het kunstenaarscollectief, hun onderzoek en informatie met betrekking tot de kunstinstallatie.

POSTKAART A6

Postkaarten gemaakt in drie talen (NL, EN, FR) met op de voorzijde een foto van de vlag *Lahestan Nesfeh Jahan* (2011, onderdeel van het werk *Friendship of Nations*) van Slavs and Tatars, met op de achterzijde de naam van het kunstenaarscollectief, de titel en duur van de tentoonstelling, de uitleg over de installatie en over de vlag te zien op het beeld, de credits van het beeld en een QR-code.

GRONDPLAN

Drietaling grondplan met een visuele weergave van alle vlaggen in de installatie.

VERTALING VAN 798909, EEN PUBLICATIE DOOR SLAVS AND TATARS

Ter gelegenheid van de tentoonstelling heeft het M HKA de publicatie 798909 van Slavs and Tatars vertaald en vormgegeven naar het Nederlands. Deze publicatie in de vorm van een krant lag mee in de zaal op het *Riverbed*, een installatieonderdeel van Slavs and Tatars waarbij bezoekers worden uitgenodigd om plaats te nemen en zich in te lezen in het onderzoek over het kunstwerk.

DIGITALE BEMIDDELING

Een QR-code verwees naar een pagina met meer info over de tentoonstelling, de kunstenaar en de getoonde kunstwerken op <http://ensembles.mhka.be>

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

Askhat Akhmedyarov behoort tot de generatie kunstenaars die werd gevormd op het scharniermoment van Sovjetperiode en Kazachstans onafhankelijkheid, en is actief sinds de jaren 1990. Akhmedyarovs veelzijdige praktijk – die zich uitstrekt over tekenen, fotografie, installatie en performance – draait rond de ontwikkeling van het historische en politieke landschap van Kazachstan. Zijn presentatie ‘In dialoog met vuur’ verzamelt reflecties over de relatie tussen kunst en activisme.

Akhmedyarovs installatie *Balkhash* (2021) en performance *Save Bozzhyra* (2021) vestigen de aandacht op milieukwesties. Hiermee reflecteert hij kritisch op Sovjet-koloniale praktijken van gedwongen modernisering en op de huidige roekeloze bouwontwikkelingen ten koste van de lokale ecologie. Akhmedyarov integreert vaak traditionele cultuur en sjamanistische rituelen in zijn werk – zoals bijvoorbeeld het ritueel van zuivering door vuur – verwijzend naar persoonlijk en collectief geheugen. Die zuivering vinden we, in een hedendaagse interpretatie, terug in werken als *Autumn Purge* (2012) en *In Dialogue with Fire* (2019). Akhmedyarovs fotoreeksen kunnen gezien worden als poëtische maar aangrijpende reflectie op de transitie van de Kazachstaanse samenleving van nomadisch naar stedelijk. Zijn oeuvre combineert een kritische houding met ironie, wat een meerlagige lezing mogelijk maakt. Lokale kwesties worden in een mondiale context geplaatst, inclusief verwijzingen naar de menselijke conditie in het algemeen.

Het M HKA engageert zich, als museum met een speciale focus op Eurazië, met de pluraliteit van de cultuur over de gehele landmassa die we kennen als ‘Europa’ en ‘Azië’. Daarom besteden we ook blijvend aandacht aan kunst uit Centraal-Azië. De presentatie van werken van Askhat Akhmedyarov was het resultaat van de langdurige samenwerking met het Tselinny Center of Contemporary Art in Almaty, Kazachstan. In het kader van deze samenwerking zette het Tselinny zich genereus in voor ons museum, door jaarlijks werken uit de regio aan te kopen en ze aan het M HKA te schenken. Deze werken maken deel uit van de deelcollectie ‘Shagylys’ – ‘reflectie’ in het Kazachs.

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

7.2.6 PANAMARENKO – TRANSPORT

16.09.2023 – 07.01.2024

Panamarenko (1940-2019) is een van de meest opmerkelijke Belgische kunstenaars uit de tweede helft van de twintigste eeuw. Tegelijk is hij uitvinder, ingenieur, dichter, natuurkundige en visionair. In zijn werk komen kunst en technologie samen in de vorm van poëtische en ingenieuze constructies zoals vliegtuigen, auto's, zeppelins, vliegende schotels, rugzakhelikopters, onderzeeërs en stappende vogels.

Deze presentatie bracht verscheidene 'transportobjecten' samen, waaronder *Prova Car* (1967) en de *Zwitserse fiets* (1967), twee topstukken van de Collectie Vlaamse Gemeenschap. De *Prova Car* is een menselijke, poëtische versie van de Formule1-wagen. Panamarenko streeft naar innovatie en efficiëntie. Zo ontwerpt hij zeppelins die 'veilig' kunnen botsen in het lucht-ruim en rugzak-helikopters waarmee je loodrecht kan opstijgen in de stad. De *Zwitserse fiets* is met haar kleiner voorwiel ontwikkeld om efficiënt te klimmen in de bergen. Met de duikboot *Panama* (1996) wil Panamarenko vanaf de Barentszee oversteken naar de Noordpool. Het imposante ruimtetuig *Bing of the Ferro Lusto* (1997) dient om te navigeren tussen de magnetische velden in de kosmos. Al deze vliegende, varende, rijdende of zwevende toestellen getuigen van een onuitputtelijke drang naar durf en avontuur. Zelfs een karabijn met hoge verplaatsingssnelheid hoort daar ook bij.

Het M HKA beheert vandaag het legendarische Panamarenkohuis in de Seefhoek en draagt zorg voor het Panamarenko-archief. Het M HKA bereidt zijn collectie voor op het nieuwe museum dat er in 2030 zal zijn. Panamarenko staat daarin centraal, en dat zal ook zichtbaar zijn in de toekomstige permanente collectiepresentatie. Cruciaal voor zijn ensemble zijn de topstukken die de Vlaamse Gemeenschap verwierf. Dit jaar kwam daar een belangrijk werk bij: de stad Antwerpen kocht voor haar Stadscollectie beeldende kunst Panamarenko's *Rugzakvlucht 4KW* (1984), de rugzakmotor die hier voor het eerst werd gepresenteerd.

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- Het Laatste Nieuws
- Gazet van Antwerpen

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

VIDEO

Een videoproductie in samenwerking met externe producent.

Sinds 2017 toont het M HKA wisselende archiefpresentaties met het oog op de bewaring, documentatie en ontsluiting van beeldende kunstarchieven en nalatenschappen. Het programma van archiefpresentaties wordt samengesteld door Evi Bert en Jan De Vree.

7.3.1 MULTI / ART / PAPER / PRESS / GALLERY:
Hommage aan Paul Ibou & Liliane-Emma Staal
 21.01 – 30.04.2023
M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers rechts

Multi-Art was een uitgeverij, galerie en kunstboekhandel die in de jaren 1960 en 1970 uitgroeide tot een invloedrijke avant-garde werkplaats. In 1969 werden Multi-Art Press International en Multi-Art Gallery & Bookshop opgericht door echtgenoten Paul Ibou (1939) en Liliane-Emma Staal (1939-2015). Het koppel ontwikkelde een toonaangevende eigen beeldtaal, een uiteenlopende grafische praktijk en een breed vertakt netwerk. Deze archieftentoonstelling in het M HKA gaf een inkijk in hun praktijk via 'multipels' (edities in beperkte oplage), foto's, affiches, uitnodigingskaarten, flyers, gedrukte plannen, brochures, kalenders, en *paper art*-objecten.

Paul Ibou (pseudoniem voor Paul Vermeersch) is actief als vormgever, beeldhouwer, schilder, typograaf en uitgever. Een betekenisvolle ontmoeting met de Groep 1958, ofwel de G58, in het Hessenhuis deed hem kiezen voor een constructivistische stijl. Staal stond in voor de public relations en organisatie.

Multi-Art was gevestigd in de Groendalstraat in Antwerpen, na een reeks verblijven en samenwerkingen in New York. Ibou en Staal werkten samen met een groot aantal nationale en internationale kunstenaars, onder wie Oskar Kokoschka, Horst Antes, Shusaku Arakawa, Panamarenko, Luc Deleu & T.O.P. Office, Piero Dorazio, Allen Jones, Günther Kirchberger, Jan Lenica, Marino Marini, Roberte Mestdag, Serge Poliakoff, Katharina Sievding, Albert Szukalski, Bernd Urban, Paul Van Hoeydonck, Jef Verheyen, Mark Verstockett, Ben Vautier en vele anderen.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

Inleidende muurtekst in drie talen (NL, EN, FR). Met originele titel van de tentoonstelling, de naam van het kunstenaarscollectief, de subtitel en de tentoonstellingsduur. Aan de hand van een muurtekst werd het publiek geïnformeerd over het kunstenaarscollectief, hun onderzoek en informatie met betrekking tot de kunstinstallatie en een QR-code.

BEMIDDELINGSBROCHURE

Geplastificeerde uitlegkaarten, te nemen en terug te leggen in de brochurehouders in de archieftruimte. Deze Engelstalige uitlegkaarten zijn gemaakt door Paul Ibou zelf, met tekst en beeld over het ontstaan van Multi-Art.

DIGITALE BEMIDDELING

Een QR-code verwees naar een pagina met meer info over de tentoonstelling, de kunstenaar en de getoonde kunstwerken op <http://ensembles.mhka.be>

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- Gazet van Antwerpen
- ATV

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

7.3.2 MARCEL VAN MAELE – ALS EEN GEDICHT ZIJN GEZICHT VERLIEST
 13.05 – 03.09.2023
 M HKA, Antwerpen | *Gelijkvloers rechts*

Marcel van Maele (Brugge 1931 – Antwerpen 2009) was een non-conformistische en rebelse schrijver, performer en beeldend kunstenaar. Hij zette zich af tegen burgerlijkheid en de gevestigde orde, en zag kunst als een middel tot bewustzijnsverandering. Na zijn legerdienst in Korea in de jaren 1950, trekt hij enkele jaren al liftend door bijna dertig landen. Tijdens zijn zwerftocht werkt hij onder andere als nachtwaker, houthakker, koewachter, schrijnwerker, druivenplukker en dokwerker. In 1956 debuteert hij als dichter met de bundel *Soetja* en begint hij te werken aan een uitgebreid oeuvre. In de laatste decennia van zijn leven wordt hij blind, maar bijgestaan door anderen blijft hij gedichten schrijven en kunstobjecten creëren.

Van Marcel van Maele verschenen er romans, film- en toneelscenario's, poëziebundels en bibliofiele uitgaven. Een terugkerend thema was het conflict tussen de absolute vrijheid van het individu en de druk van de maatschappij. Naast zijn literair werk maakte hij schilderijen, assemblages, sculpturen en installaties, waarbij woord en beeld heel vaak op een humoristische wijze samenkwamen. Vanaf de jaren 1970 creëerde hij ook ongewone objecten: *objets trouvés* die hij combineerde met woorden die hij op een of andere manier onleesbaar maakte. Zo zitten zijn *Gebottelde Gedichten* (1972-2002) opgerold in een goed afgesloten fles en voor *Vakkundig Hermetisch* (1973) goot hij zijn dichtbundel in een blok polyester. De objecten verschenen vaak als multipel in beperkte oplage.

De aanleiding voor de archiefpresentatie in het M HKA was de genereuze schenking van verzamelaar Jef Debacker. Hij schonk assemblages en multipels van Marcel van Maele aan het M HKA; in totaal gaat het om 25 werken uit de periode 1972-2002. Debacker beschouwde zijn gift als een hommage aan zijn in 2011 overleden echtgenote Rolly Klinck.

Curator: Liliane Dewachter

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

7.3.3 KIEZEN VOOR KUNST. DRIE TENTOONSTELLINGEN
VAN HEDENDAAGSE BEELDENDEN KUNST TIJDENS
ANTWERPEN '93
06.10.2023 – 05.05.2024
M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers rechts

De archiefpresentatie van het najaar van 2023 in het M HKA was gewijd aan het drieluik van tentoonstellingen van hedendaagse kunst dat deel uitmaakte van het hoofdprogramma Beeldende Kunst van het project Antwerpen '93, Culturele Hoofdstad van Europa. Onder leiding van Bart Cassiman (°1961) werden er tentoonstellingen georganiseerd in het Middelheim ('Nieuwe beelden voor het Middelheim'), het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten ('Het sublieme gemis. Over het geheugen van de verbeelding') en het MUHKA ('Vertrekken vanuit een normale situatie en deze hervertalen in elkaar overlappende en meervoudige lezingen van condities uit heden en verleden').

Dertig jaar na datum blikte *Kiezen voor kunst* aan de hand van archiefdocumenten terug op de rol, plaats en betekenis van deze drie tentoonstellingen binnen het project Antwerpen '93, maar ook binnen het toenmalige cultuurbeleid.

Kiezen voor kunst werd in samenwerking met het M HKA samengesteld door Eléa De Winter en de onderzoeksgroep KB45 (Kunst in België sinds 1945, Universiteit Gent), met tentoonstellingsontwerp van Kris Coremans (ssa/xx) en grafische vormgeving van Pauline Scharmann.

In het kader van de tentoonstelling organiseerde de onderzoeksgroep KB45 eind oktober 2023 het **symposium Dossier Antwerpen '93**, in samenwerking met het Centrum voor Stads geschiedenis van de Universiteit Antwerpen (Prof. Ilja Van Damme) en met de steun van UGent (faculteit Letteren en Wijsbegeerte), M HKA, De Cinema en stadsarchief/FelixArchief.

De multidisciplinaire onderzoeksgroep KB45 (Kunst in België sinds 1945) is gehuisvest aan de Universiteit Gent en wordt geleid door Prof. Wouter Davidts. KB45 stelt zich tot doel de situatie van de levende kunst in België in kaart te brengen en te kaderen binnen de bredere artistieke cultuur in België in de naoorlogse periode, vanuit een zowel lokaal als internationaal perspectief.

Onderzoeksdag 'Dossier Antwerpen 93'

Op vrijdag 27 oktober organiseerde de onderzoeksgroep KB45 samen met het Centrum voor Stads geschiedenis van de UA een onderzoeksdag over hedendaagse beeldende kunst en stadsontwikkeling, met als focus Antwerpen 93, Culturele Hoofdstad van Europa.

Filmprogramma

Op donderdagavond 26 oktober werd er in De Cinema een bijhorend filmprogramma aangeboden.

Bezoekersgids

Zie 13.1.3

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- ATV
- Gazet van Antwerpen

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

8 IN SITU

Sinds 2015 presenteert het IN SITU-programma in het M HKA monografische tentoonstellingen van kunstenaars uit de hele wereld. Het richt zich op de ontwikkeling van nieuw werk en presentaties die speciaal zijn ontworpen voor de grootste en meest atypische tentoonstellingsruimte van het museum.

8.1 **#19: TENANT OF CULTURE**

21.01 – 30.04.2023

M HKA, Antwerpen | *Gelijkvloers rechts – puntzaal*

Onder de naam Tenant of Culture, werkt Hendrickje Schimmel in de mode, als geschoolde modeontwerper, maar vanuit het perspectief van de hedendaagse kunst. Ze maakt objecten en installaties met gebruikte, overtolige of afgedankte kledingstukken als voornaamste bronmateriaal. Plastic handtassen, technische sportkleding en leren schoenen worden zorgvuldig uit het hectische circuit van de *fast fashion* geplukt om in verbeterde versies van zichzelf getransformeerd te worden. In haar sculpturale werken gebruikt ze ook materialen uit de woninginrichting of de bouw, zoals tegels, cement en gips. Samen vermengen ze zich, regenereren ze en versmelten ze tot onverwachte configuraties van schoonheid en monsterlijkheid. Door middel van collage, analyse en (de-)constructie probeert Tenant of Culture de voorwaarden te bepalen voor een inclusief begrip van culturele productie, waarin arbeid en ambacht, lichamen en magazijnen, afval en grondstoffen, gevoel en industrie, achterhaaldheid en duurzaamheid, macht en afhankelijkheid, in zichtbare nabijheid van elkaar bestaan. Ze ontwikkelt een artistieke praktijk die gedreven wordt door processen van transitie en afhankelijkheid, zoals die voorkomen in de consumptiecultuur.

Voor haar IN SITU-presentatie creëerde Tenant of Culture een nieuwe installatie die los in de ruimte is opgehangen. Het werk bestaat uit een 22 meter lange stalen structuur die dient als drager voor een groot aantal sculpturale objecten. Elk voorwerp heeft een unieke identiteit en getuigt van uiterst nauwkeurig en toegewijd handwerk, dat contrasteert met de strakke en flexibele functionaliteit van wat lijkt op een industrieel transportsysteem dat gebruikt wordt in opslagplaatsen, distributiecentra en sombere winkels. Deze tentoonstelling vormde een ambitieuze stap in de ontwikkeling van de praktijk van Tenant of Culture, één waarin de wereldwijde bewegingen van de mode-industrie, van ondoorzichtigheid naar zichtbaarheid, conceptuele en speculatieve instrumenten voor het werk worden.

Naast de tentoonstelling werd, samen met een publieksprogramma, ook een reeks workshops georganiseerd rond het transformeren van kledingstukken, onder leiding van de kunstenaar.

De kunstenaar voltooide een BA in Fashion Design aan de ArtEZ School of the Arts, Arnhem, NL, gevolgd door een MA in Textiles aan het Royal College of Art, Londen, UK. Tenant of Culture heeft solotentoonstellingen gerealiseerd in verschillende instellingen en galerieën, waaronder Soft Acid, Camden Art Centre, Londen (2022); et al., Kunstverein Dresden, Dresden (2021), Tenant of Culture, Fries Museum, Leeuwarden (2020) en Works and Days, Outpost Gallery, Norwich (2018). Het werk van Tenant of Culture werd ook gepresenteerd in meerdere groepstentoonstellingen, waaronder: Testament, Goldsmith Centre for Contemporary Art, Londen (2022); Sartor Resartus, Huset fur Kunst & Design, Kopenhagen (2021); Post-Digital Intimacy, National Gallery, Praag (2021); Image Power, Frans Hals Museum, Haarlem (2020) en Metamorphosis. *Art in Europe Now, Fondation Cartier pour l'art contemporain, Parijs*. Als onderdeel van haar praktijk organiseert Tenant of Culture regelmatig workshops rond het transformeren van kledingstukken, met de bedoeling de deelnemers bewust te maken van de productie- en distributieprocessen van de mode, waarbij de relatie van de deelnemers tot hun eigen kledij in vraag wordt gesteld.

Hendrickje Schimmel werd in 1990 geboren in Arnhem, Nederland, en woont momenteel in Londen, Verenigd Koninkrijk.

Curator: Anne-Claire Schmitz

Met de steun van de Ambassade van het Koninkrijk der Nederlanden in België en het Mondriaan Fonds.

Mode in actie

30.03.2023, 19-21u, auditorium

Een avond met lezingen en presentaties met Vava Dudu, Marlie Mul, Tenant of Culture, Shanzhai Lyric en Jeppe Ugelvig, vijf makers die actief nieuwe visies en materiële realisaties ontwikkelen binnen de mode in brede zin. De gasten deelden ideeën en ervaringen over praktijken die een kritische en inclusieve relatie tot mode stimuleren. Het gesprek ging in op thema's als creativiteit, veerkracht en empowerment die de grenzen van het vakgebied overschrijden. Centraal stond de vraag: hoe kan de gebruikelijke dynamiek tussen productie en consumptie van mode veranderd worden? Het programma focuste op mode als een culturele praktijk, voorbij stijl en kleding.

Workshops

Zaterdag 01.04.2023, 11u en 14u

In het kader van de tentoonstelling *IN SITU: Tenant of Culture* organiseerde de kunstenaar twee workshops op zaterdag 1 april.

Tijdens de workshops werd er gewerkt met gebruikte en weggegooid kledingstukken, textiel en accessoires zoals schoenen, sjaals, petten en hoeden. Als groep werd er gekeken naar de processen achter de productie en consumptie van mode en ging men aan de slag met het proces van 'upcycling'.

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- Gazet van Antwerpen
- ATV

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

8.2 #20: IGNACE CAMI – RE: ANKER

13.05 – 03.09.2023

M HKA, Antwerpen | *Gelijkvloers rechts – puntzaal*

Ignace Cami is een kunstenaar die obsoleete dingen nieuw leven inblaast. Hij speelt met de notie 'erfgoed', en ondervraagt zo de plaats ervan binnen een samenleving, terwijl hij tegelijkertijd de voorwaarden schept voor een hedendaagse toepassing van het begrip. Vandaag lijkt erfgoed van alles te zijn, van patrimonium tot wortelen. Maar dingen die staan voor een historische erfenis zijn ook een plek geworden voor ideologische twisten, wat zorgt voor een wrijving tussen culturele stagnatie en transformatie. In deze context stelt Cami vragen als: hoe kunnen we ons verhouden tot vervlogen culturele artefacten die worden gezien als onlosmakelijk verbonden met een plaats en een tijd? Wat gebeurt er als ze zich op de 'verkeerde' plaats of op het 'verkeerde' moment bevinden? Wat is het nut van het archaïsche en het hyperlokale? Op welke nieuwe manieren kunnen zij een betekenisvolle plaats vinden in het hier en nu?

Ignace Cami gebruikte voor zijn expo de titel *RE: ANKER*, en het werkwoord ‘verankeren’ is dan ook een mogelijke invalshoek voor een breder begrip van de methodologie rond erfgoed en volkscultuur. Tegelijkertijd verwijst ‘verankeren’ naar de verbinding die Cami zoekt tussen de tentoonstelling en de havenstad Antwerpen, alsook de Schelde, op slechts enkele meters van het M HKA. Hij kijkt naar dingen die door het verstrijken van de tijd losgekoppeld zijn geraakt en creëert manieren waarop ze in het heden opnieuw verbinding kunnen maken. Daarbij spelen in het bijzonder taal, geheugen en verhalen een centrale rol. *RE:ANKER* presenteerde verschillende bestaande werken naast nieuwe creaties, en verschafte zo inzicht in Cami’s interdisciplinaire aanpak. Door op speelse wijze te experimenteren met verschillende vormen van cultureel erfgoed, getuigt Cami’s praktijk van zijn karakteristieke generositeit, waarbij mensen worden uitgenodigd om te communiceren of deel te nemen. Tijdens de tentoonstelling werden verschillende projecten opgezet voor het publiek: er werd versgebakken speculaas aangeboden; er trad een voor de gelegenheid opgericht koor op; en op de laatste dag was er een feest met ganzen.

Ignace Cami woont en werkt in Antwerpen. Van 2020 tot 2021 was hij onderzoeker aan de Jan van Eyck Academie in Maastricht. Samen met Ward Zwart runde hij ook een aantal jaren de kunstenaarsruimte *CRYING space*. Cami nam deel aan tal van groepstentoonstellingen, waaronder ‘KRASJ 5: Biënnale Actuele Kunst’, Ninove (2021); ‘TRACES of the future’, valerie_traan gallery, Antwerpen (2020); ‘Staatsgreep 2016’, Sint-Niklaas (2016); ‘Stille kracht’, De Warande, Turnhout (2014). *TROMPO*, zijn recente solotentoonstelling, vond plaats in DMW Gallery in Antwerpen (2021). *RE: ANKER*, in het M HKA, was zijn eerste museale solotentoonstelling.

Performances: Ignace Cami, *RE: ANKER* (2023)

Zondag 21 mei, om 14u en om 16u (Antwerp Art Weekend)

Zaterdag 10 juni, om 15u en om 16u (officiële opening)

Zaterdag 5 augustus, om 20u en om 22u (Museumnacht)

RE: ANKER (2023), Ignace Cami’s gelijknamige project, was een pas opgericht koor. Twaalf zangers, stuk voor stuk ‘nieuwkomers’ in het Nederlands, zongen drie volksliedjes over Antwerpen en zijn haven. Ze luisterden naar de liedjes en schreven hun eigen teksten op basis van wat ze hoorden. Via deze puur fonetische transcriptie transformeerden ze de originele woorden en klanken tot iets nieuws en raadselachtigs. Ignace Cami initieerde de gezamenlijke zangperformance *RE:ANKER* speciaal voor zijn gelijknamige solotentoonstelling in het M HKA. Hij gebruikte de transformerende kracht van vertolking door de verbindende aard van het zingen te verweven met de vreemde ervaring geconfronteerd te worden met een andere taal.

RE: ANKER 7-inch-plaat

Op zondag 21 mei vond het Antwerp Art Weekend plaats: naast de live-performance werd Ignace Cami’s 7-inch-plaat *RE:ANKER* gelanceerd in het M HKA (beperkte oplage).

Finissage

Zondag 3 september, vanaf 15u

Performance: Ignace Cami, *I’ll explain everything to the geese* (2022)

Performance: Ignace Cami, *RE: ANKER* (2023)

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

BEMIDDELINGSBROCHURE MET GRONDPLAN

Algemene inleiding, bemiddelingstekst voor alle werken, grondplan (tekening van de kunstenaar).

DIGITALE BEMIDDELING

Een QR-code verwijst naar een pagina over de tentoonstelling, de kunstenaar en de getoonde kunstwerken op <http://ensembles.mhka.be>

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- ATV
- Gazet van Antwerpen

INTERNATIONAAL

- Artpil

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

8.3 #21: ELENE CHANTLADZE & NATA JANBERIDZE / KETI TOLORAIA (Rooms Studio)

In het kader van het kunstenfestival europalia georgia

16.09.2023 – 07.01.2024

M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers rechts – puntzaal

Het M HKA bracht het werk van kunstenaar Elene Chantladze en ontwerpers Nata Janberidze en Ketí Toloraia van *Rooms Studio* samen voor een gemeenschappelijke tentoonstelling.

De tentoonstelling belichtte de gemeenschappelijke basis die in hun werk tot uitdrukking wordt gebracht. Naast hun specifieke benaderingswijzen tot schilderen, verhalen vertellen en ontwerpen, hebben beide praktijken met elkaar gemeen dat ze het interieur, en bij uitbreiding interioriteit, erkennen als een essentiële plek die bijdraagt tot de ontwikkeling van weerbaarheid, vrijheid en, nog belangrijker, de vorming van nieuwe denkbeelden. Dagdagelijkse plaatsen, zowel binnen als buiten, intiem of openbaar, fungeren als plekken voor waarneming en emancipatie. Traditionele praktijken worden door de drie kunstenaars op een progressieve manier begrepen en gebruikt, waarbij lokale tradities, middelen en kennis, ver weg van de status quo, naar transformatieve terreinen worden geleid.

De tentoonstelling in het M HKA toonde een uitgebreide selectie tekeningen en schilderijen van Elene Chantladze, in dialoog met display- en supportstructuren ontworpen door Rooms Studio, die soms als elkaars dragers fungeren, maar soms ook op zichzelf staan.

Dit project maakte deel uit van het IN SITU-programma van het M HKA, een reeks tentoonstellingen die focussen op de ontwikkeling van in opdracht gecreëerde nieuwe werken en projecten voor de grootste en meest atypische ruimte van het museum.

Curator: Anne-Claire Schmitz

BEMIDDELINGSINSTRUMENTENMUURTEKST

De naam van de kunstenaars en designers en de tentoonstellingsduur aan de ingang van IN SITU.

BEMIDDELINGSBROCHURE MET GRONDPLAN

- Drietalige vouwfolders met info en grondplan (NL, EN en FR). Een bezoekersbrochure met info over de opzet van de tentoonstelling, de kunstenaars en designers, elk met een biografie en een overzicht van de kunstwerken met plan. De kunstwerken en designstukken werden opgedeeld per maker en vermeld met hun originele Georgische titels, de vertaling ervan, de gebruikte materialen en de afmetingen.
- Op de brochure staan twee QR-codes die je kan scannen met je gsm. Ze verwijzen een naar de algemene infopagina van de tentoonstelling en een naar het essay geschreven door auteur en curator Elene Abashidze.

BROCHURE EUROPALIA

Naast de drietalige vouwfolders werd een brochurehouder gehangen met de Nederlandstalige magazine van europalia. Het magazine bevatte zowel informatie over europalia Georgië algemeen als over de verschillende tentoonstellingen en evenementen in het kader van het project.

BOEKJE MET ESSAY

Er hoorde ook een kleine Engelstalige publicatie bij de tentoonstelling met een gedicht van Elene Chantladze, een essay van auteur en curator Elene Abashidze en foto's van kunstenaar Andro Eradze. Beiden kregen de opdracht om de ontmoeting tussen Elene Chantladze en Rooms Studio vrijuit te interpreteren en te documenteren vanuit het perspectief van hun eigen praktijk en engagement. De publicatie werd aangevuld met een lijst van alle werken en foto's van de tentoonstelling.

DIGITALE BEMIDDELING

Twee QR-codes verwezen naar <http://ensembles.mhka.be> met meer info over de tentoonstelling, de kunstenaar en het essay geschreven door auteur en curator Elene Abashidze, te lezen in drie talen (NL, EN, FR).

PERSAANDACHTNATIONAAL

- De Standaard
- VRT NWS
- La Libre Belgique
- Het Laatste Nieuws
- Het Nieuwsblad
- Trends
- Le Soir
- Gazet van Antwerpen
- ATV
- L'Echo

DIGITALE COMMUNICATIEWEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

9 Superhost

Superhost is een programma dat investeert in de relatie tussen een kunstenaar of een collectief, het museum en zijn deelnemende gemeenschappen. Het heeft een duur van een jaar en ondersteunt de productie van beeldende kunst, performatieve en discursieve creaties. In 2023 nodigden we Céline Gillain uit om MHKA's Superhost te zijn.

Céline Gillain is een Brusselse muzikant, performance- en videokunstenaar die actief is op het gebied van experimentele en elektronische muziek, zowel als beeldende kunst en podiumkunsten.

Het gebruik van haar stem en lichaam (als medium) in verschillende hedendaagse artistieke praktijk, samen met haar acute analyse van relaties en hedendaagse communicatie, hebben een houding gevormd die gedreven wordt door bevrijding en empowerment.

Gillain trad de afgelopen tien jaar veel op, in heel Europa. In 2017 bracht ze samen met het Brusselse Lexi Disques haar eerste single uit, *What Happens if I Open My Mouth?* Een jaar later volgde haar debuut-LP *Bad Woman* op het Parijse label Drama. *Mind is Mud* is Gillains eerste 12-inch. Het album werd op 30 juni gereleased op het Antwerpse Cortizona.

9.1 **#3: ANTENA. LUISTEREN NAAR DE MUREN –
DOOR CÉLINE GILLAIN**
18.02.2023 – 17.01.2024
MHKA, Antwerpen | 6e verdieping

Hoe kunnen we bewust met onze aandacht omgaan in een oververzadigde en steeds luider wordende wereld? Dat is de vraag die ANTENA bezighield tijdens een jaarprogramma dat focuste op 'luisteren'. De cyclus van Superhost in 2023, ontwikkeld door kunstenaar en musicus Céline Gillain, stelde gedurende het hele jaar een divers aanbod van performatieve-, discursieve- en luistersessies voor. ANTENA nodigde lokale en internationale gastkunstenaars en DJ's, muzikanten en denkers uit voor een collectief avontuur.

Genesteld op de vrij toegankelijke zesde verdieping, bood ANTENA een veilige(re) ruimte voor collectieve luisterpraktijken en fungeerde tevens als kritische en waakzame observatiepost voor de contexten die ze huisvest. ANTENA nodigde ons uit tot luisteren met onze lichamen, naar de fysieke dan wel denkbeeldige muren die onze individuele en gemeenschappelijke ruimtes die we bewonen afbakenen.

ANTENA was een project dat bestond uit een variatie van onderwerpen, ideeën en ervaringen die Céline Gillain gedurende jaren aan de rand van de muziekindustrie, kunstinstututen en onderwijsystemen opdeed. ANTENA lanceerde een reeks vragen: hoe kunnen we een meer omgevingsgerichte aandacht ontwikkelen, gebaseerd op wederkerigheid en minder op consumptie, wedijver en winst? Hoe kunnen we zorg dragen voor relaties die onze individuele en gemeenschappelijke levens onderhouden? Hoe kunnen we het luisteren dekoloniseren en kritische geluidspraktijken vermenigvuldigen?

Als deel van het programma deed ANTENA in het voorjaar van 2023 een open oproep waarbij het publiek uitgenodigd werd om zich bij een koor-annex-steungroep te voegen. Tijdens deze samenkomst experimenteerden de deelnemers gedurende deze week van uitwisseling met het maakproces van een gemeenschappelijk lied dat geïnspireerd is op volksrituelen, persoonlijke verhalen, clubcultuur en feministische theorieën, terwijl ze zich als onderdeel van de percussie tegelijkertijd in acht namen als lichamelijke en structurele aanwezigheden.

ANTENA's ruimte kon op technisch vlak live en opgenomen geluid rechtstreeks uitzenden en ontvangen in een omhullende ruimte die het publiek een optimale omgeving bood tot luisteren. Tijdens de openingsuren en de duur van het project werd het publiek uitgenodigd om de geluidscreaties te komen ervaren tijdens de vier hoofdstukken die door Céline Gillain werden

ontwikkeld. ANTENA's liveprogramma werd tijdens de loop van het jaar aangekondigd.

DOORLOPEND PROGRAMMA

Hybride geluidsopnamen waren te beluisteren in de immersieve omgeving van ANTENA. Elke opname bestond uit een loop van ongeveer 45 minuten en was te beluisteren in de ruimte op de bovenste verdieping van het M HKA.

- Hoofdstuk 1: Luisteren naar de muren
- Hoofdstuk 2: Female desire
- Hoofdstuk 3: Ritme
- Hoofdstuk 4: Futurabiliteiten

EVENTS

LISTENING TO THE WALLS

Zondag 19.02.2023, 15-18u

- Lezing/luistersessie door Céline Gillain
15-16u

Geluiden zijn gesitueerd, ze hebben een geschiedenis. Als we goed luisteren, kunnen we het samenspel met andere tijden en plaatsen horen. Hoe zouden de muren van het M HKA klinken als we naar hen zouden luisteren? Wat horen we als we luisteren naar de baarmoeder van de instelling? Listening to the Walls betekende luisteren vanuit de instelling en tegelijkertijd naar de instelling. Luisteren naar de onzichtbare muren van legitieme en (ge)legitieme(erde) ruimtes en de wallen, maar vooral: naar de contactpunten, de gebieden van zachte besmetting en wederkerigheid.

Wat weerhoudt ons ervan bepaalde geluiden te horen? Waarom zijn we potdoof voor sommige geluiden maar één en al oor voor andere? In een hybride lezing deelde Céline Gillain haar reflecties over selectief luisteren. Door spraak en intieme verhalen te vermengen met een muzikale selectie, stelde ze de vraag: hoe kunnen we het luisteren dekoloniseren en buiten de vakjes luisteren? Hoe kunnen we kritische geluidspraktijken uitbreiden?

Voertaal: Engels

PERMANENT DRAFT

- Performance door Valentina Magaletti en Fanny Chiarello
16-18u

Permanent Draft was een project van drummer Valentina Magaletti en schrijfster Fanny Chiarello. Door de relatie tussen geluid, ritme, veldopname en gesproken woord te onderzoeken, wil *Permanent Draft* werken in de kijker zetten die een zekere voorliefde tonen voor fragmentarische, onstuitbare creatieve uitbarstingen en lo-fi-experimenten. Het project liet het grandioze aan de kant en besteedde in plaats daarvan aandacht aan de geluiden, details en anekdotes van het dagelijks leven – waarbij rauw, alledaags materiaal werd opgepikt. Een esthetiek van bittere waarheden, migraine-voldoeningen, dode clowns, gebroken goden, tafzijde-feeën, fruitvossen en non-binaire lege kaders.

FEMALE DESIRE

Donderdag 27.04.2023

- Performances met Anouchka Oler Nussbaum en Loma Doom

Female Desire was het tweede evenement in een reeks van vijf en presenteert twee performances. In haar performance *Learning How to Speak Again* (19u) stelde beeldend kunstenaar Anouchka Oler Nussbaum het buikspreken centraal. Geluidskunstenaar en dj Loma Doom verbeeldde de stemmen van sirenes in haar performance *La Sirène* (19u30).

KOOR-ANNEX-STEUNGROEP workshop

Dinsdag 16.05 tot en met vrijdag 19.05.2023

Voor deze vierdaagse workshop werden 12 deelnemers uitgenodigd om deel te nemen aan een 'choir-cum-support group' (koor-annex-steungroep).

Publieke performance RITME

Op zaterdag 20.05.2023 (Antwerp Art Weekend)

Hoe overleef je het kapitalistische patriarchaat en het instituut? Dat is een van de vragen die dit collectieve en experimentele muziekproject aandreef. Samen bouwden we een collectief lied geïnspireerd door doe-het-zelfrituelen, verhalen vertellen, clubcultuur en feministische theorie.

De koor-annex-steungroep werd een ruimte om elkaar te ontmoeten, te experimenteren, samen te luisteren en gemeenschappelijke ervaringen te delen. Zowel de vreugde en de spanning als de chaos van het samenwerken werden gebruikt als materiaal om nieuwe verhalen te creëren en het begrip 'futurability' te verkennen. Deelnemers experimenteerden op allerlei manieren met hun stem, ervaren wat het betekent om te luisteren, lawaai te maken of te zwijgen, en om als groep een geluidsruimte in te nemen. Met geïmproviseerde zelfgemaakte percussie-instrumenten maakten we bizarre beats geïnspireerd door techno- en dancemuziek, omdat ritme tot trance kan leiden en de potentie heeft de muren te doen trillen. Zaterdag 20 mei werd het collectieve lied dat hieruit resulteerde live voor een publiek opgevoerd.

CLUB ANTENA (slotevenement)

09.12.2023, 17-23u

— met Nele Möller, Farida Amadou, Le Réalisme, Céline Gillain, Roberta Miss en Elena Colombi

CLUB ANTENA was een intieme luister- en danssessie met een lezing, een concert, een performance, catering en dj-sets, waarbij we verkenden wat het betekent om te luisteren met ons lichaam.

Gespecialiseerde catering werd verzorgd door Le Réalisme.

PERSAANDACHTNATIONAAL

- Le Vif

DIGITALE COMMUNICATIEWEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

VIDEO

Een animatie in samenwerking met externe producent.

Het M HKA reserveert de vijfde verdieping voor verrassende interventies en intieme pop-uppresentaties. INBOX is een plaats die inspireert en verrast, en ons een blik gunt in het universum van bevlogen denkers en doeners. Met INBOX creëert het M HKA ruimte voor een aantal van de vragen die vaak aan het museum worden gesteld.

10.1 JAN CARLIER – OCEAN HIGHWAY

18.01 – 05.02.2023

M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Het lemniscaat: een hangend touw dat de oneindigheid verbeeldt. Een object dat uit zijn dagelijkse context wordt gehaald en gesublimeerd tot verheven symbool. Het is het oeuvre van Jan Carlier vervat in een teken. Het wil geen toeval wezen dat uitgerekend dit symbool jarenlang prijkte op het raam van de voorgevel van de kunstenaar. Twee cirkels gevuld met glas die zijn blik op de wereld definiëren: een afgebakend blikveld waardoor men de oneindigheid in tuurt. Een blik die hij vertaalt in zijn werk. Werk waarmee hij ons bewust wil maken dat de wereld zoals die zich aan ons aanbiedt vaak misleidend kan zijn. Als een hedendaagse Galileo roept de kunstenaar middels zijn oeuvre 'Eppur si muove'. Ook al lijkt onze waarneming het tegendeel te willen bewijzen, het is niet de mens maar de zon die in het middelpunt staat. Men zou in het oeuvre van Carlier kunnen stellen dat niet het object, maar de waarneming ervan centraal staat.

In het werk 'Het Zien' (collectie S.M.A.K., Gent) komt dit vermoedelijk nog het meest tot uiting. Het lijnenspel van twee raamwerken geeft de indruk het woord 'ZIEN' te spellen. Op het voorplan in dikke zwarte lijnen. Op het achterplan uit roet en brandsporen. De twee spiegelende diagonalen links en rechts menen de indruk te geven van openstaande ramen, herkenbaar voor vele Vlaamse gevels. Net zoals het lemniscaat biedt ook hier de kunstenaar de toeschouwer de keuze om op verschillende manieren het werk, en bijgevolg de wereld, te aanschouwen. Het ene toont zich zeer direct, in een zwart dat zichtbaar is net omdat het licht absorbeert. Het andere als een zwartgeblakerd nabeeld van een ooit aanwezig vuur dat nu gedoofd is. De toeschouwer wordt net zoals in de vaas-illusie van Rubin voor de keuze gesteld om het werk vanuit twee verschillende perspectieven te aanschouwen. Enerzijds vanuit een intentionele duisternis waarbij zwart pigment het licht absorbeert en daardoor, net zoals een zwart gat, zichtbaar wordt. En anderzijds als een symbool van hoop: de zwarte blakering van roet dat het licht van een eens aanwezig vuur oproept. Zoals ook het mes geen wapen moet zijn, maar evengoed een vis met een veer in de mond.

Carlier duelleert voortdurend met zichzelf. In zowel zijn beelden, tekeningen, muziek als schrijfsels. De kunstenaar doet dit niet vanuit de primaire gedachte om een zekere bewustwording bij de toeschouwer teweeg te brengen, maar als denkoefening voor zichzelf. Jan Carlier is zoekende. Zoekend naar zin, naar waarachtigheid, naar schoonheid. Als een sjamaan die de natuur intrekt op zoek naar elementen die het kwade kunnen bezweren gaat Carlier in de dagdagelijksheid van het bestaan op zoek naar symbolen die ons, door de manier waarop ze vragen oproepen, antwoorden verschaffen.

Ook in zijn werk 'De blinde en de doofstomme' laat de kunstenaar de toeschouwer de keuze en weergalmt de roep van Galileo. Deze omschrijft wijn als "het zonlicht vervat in water". De blinde in dit werk wordt uitgebeeld door een azijnmaker. Een recipiënt dat wijn middels warmte en het ontberen van licht transformeert in een zuur. Carlier, van sjamaan tot alchemist. Daarnaast beeldt een gegalvaniseerde emmer de doofstomme uit. Deze laatste staat haaks op het door Willy Vandersteen bekend geworden icoon van de Stalen Bloempotter: een geheime orde van gewezen ministers en beleidsfiguren die beweren door hun vele gepraat welvarendheid gebracht te hebben en met de opbrengst ervan de Toren van Babbellar willen bouwen. Dit tegen de wil van

het volk van Amoras dat volgens Vlaamse tradities leeft en liever een replica van de Antwerpse Onze-Lievevrouwentoren wenst. Het verhaal dat duidelijk refereert aan de bouw van de Toren van Babel werd indertijd door Vandersteen gehanteerd als een metafoor voor de koningskwestie. Maar ook Carlier hanteert deze beeldtaal. Niet enkel om bestaande hiërarchieën, maar ook onze waarneming in vraag te stellen. Zegt de mondige, ondanks het gegeven van spraak, wel iets? En is de blinde wel effectief blind? Of is het uitgerekend hierdoor dat hij zich beter in de duisternis kan oriënteren? Slechts in de tast vinden beide mekaar. Carlier beeldt hier de onmacht van communicatie uit. Een onmacht die we in de huidige tijden van massacommunicatie en desinformatie vermoedelijk beter kunnen verwoorden als een gevaar.

Carlier neemt de toeschouwer mee in het bouwen van een nieuwe Toren om aan te tonen dat het woord niet bij God is maar een profaan concept dat we zelf betekenis moeten geven.

Toch wil Carlier ons zeker geen dystopische toekomst voorschotelen. In het werk 'Bird Birth' zien we de rug van de kunstenaar getatoeëerd met een liggende accolade. Het symbool terug tot vorm herleid. Het symbool dat voor insluiting staat beeldt nu de vrijheid uit als een gestileerde vogel. De Blauwe Vogel. Herhaaldelijk refereert de kunstenaar aan dit stuk van Maeterlinck. Is het de reiziger Jan Carlier die van de fee Bérylune de opdracht heeft gekregen om de Blauwe Vogel te vinden en zo haar dochtertje kan genezen? Het lijkt zo. Met de Vogel op zijn rug zal de kunstenaar hem nooit vinden, maar neemt hij ons op een zoektocht naar genezing mee naar de meest fantastische locaties. Met de Vogel op zijn rug schenkt de kunstenaar ons de ultieme vrijheid terwijl hij ons innig omarmt.

Jan Carlier, een Tamino op zoek naar een Papagena.

— Mike Carremans, Gent, december 2022

De aanleiding van deze tentoonstelling was de schenking aan het M HKA door Bob & Hélène Coppens de Zàgon van de werken 'Ocean Highway', een trans-Atlantische reis van een spookrijder en 'De Keuze', een simulacrum. I.s.m. Frank Hendrickx, arteVentuno archives

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

10.2 DE VIJF SEIZOENEN. GALERIE RONNY VAN DE VELDE. FRAGMENTEN UIT LEVEN EN WERKEN.

M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Reeds meer dan 5 decennia organiseert de Antwerpse kunstcollectionneur en -handelaar Ronny Van de Velde toonaangevende en bijzondere tentoonstellingsprojecten waarmee hij zich in België ontpopte tot een van de belangrijkste connaisseurs en verdedigers van allerlei artistieke voorhoedes. De grootste namen van de twintigste-eeuwse kunst zijn er de revue gepasseerd: Marcel Duchamp, Man Ray, Magritte, Joseph Beuys, Picabia, Alechinsky, Panamarenko ... In een 5-delige reeks van kleinschalige presentaties evoeerde M HKA de geschiedenis van de galerie.

Wondere kamer

Het ideaalbeeld van de kunstenaar als homo universalis – denk aan Leonardo da Vinci – brokkelde door de eeuwen heen af en werd brutaal en definitief uiteengereten door de komst van de trein. De opeenvolging van De Verlichting en de Industriële Revolutie lieten geen spaander heel van de oude wereld: intuïtie of verbeelding moesten plaats ruimen voor meetzucht en ratio.

Toch waren er in de lange negentiende-eeuw romantische geesten als Eugène Delacroix en Vincent van Gogh die wezen op een crisis van de ziel, op de *ennui* en *Weltschmerz* waaronder die rationele, moderne mens gebukt ging. Met het losbarsten in 1914 van de eerste industrieel gevoerde oorlog keerde de wetenschappelijke innovatie zich overigens letterlijk en figuurlijk tegen de mens zelf.

Het is in die context dat Marcel Duchamp in 1917 een urinoir tot kunst heeft verheven. Met die daad markeerde hij niet alleen het morele failliet van de oude burgerlijke orde maar legde hij meteen ook het fundament voor een radicale artistieke vernieuwing waarbinnen de ontregelende kracht van de verbeelding opnieuw een doorslaggevende rol kon spelen.

Ook voor Ronny Van de Velde – verzamelaar en verkenner van avant-gardes – bleef Duchamp om die reden levenslang een sleutelfiguur. Vandaar dat de pionier van de conceptuele kunst in deze ruimte een centrale plaats toebedeeld kreeg tussen andere twintigste-eeuwse kunstenaars die in zijn voetsporen sleutelden aan een radicale kunst die het maatschappelijke status quo permanent in vraag stelden.

U kon zich in deze ruimte dan ook vergapen aan een eclectische presentatie: van James Ensor en de negentiende-eeuwse Zwans tot Marcel Broodthaers, van Jules Schmalzigaug tot Panamarenko, van Henry Van de Velde tot Bruce Nauman.

Overigens vervaagde in deze tentoonstelling uiteindelijk ook het onderscheid tussen kunst en verzameling. Want of het nu Duchamp, Rodin, hedendaagse kunst, volkskunst of antiek speelgoed betreft: de psychologische functie van de wens om dit alles bij elkaar te brengen, blijft dezelfde: een vlucht uit de alledaagse banaliteit naar het hyperindividuele rijk van de verbeelding.

Deze tentoonstelling was in wezen dan ook de eenentwintigste-eeuwse *wunderkammer* van Ronny Van de Velde. En in schril contrast met de zeventiende-eeuwse versie gaat het hier niet om een achterkamer van een hof of kasteel waar de intelligentsia zich uit het gewemel kon terugtrekken om zich in de beslotenheid van een wondere kamer te vergapen aan de aldaar verzamelde wereldwonderen.

Het wonder geschiedde anno 2023 in de openbare ruimte van een museum en is voor eenieder toegankelijk.

— Dennis Van Mol

Publicatie

- Het boek 'Galerie Ronny Van de Velde, fragmenten uit leven en werken.' verscheen n.a.v. de vijfdelige reeks in INBOX.
- Tekstbijdrage door Jan Ceuleers. 1008 pp.; Hardcover, Nederlands/Engels; 32,5 x 24,5 cm; ISBN 978-94-9303-967-4. Uitgevers: Galerie Ronny Van de Velde & LUDION.

- PERSAANDACHT
NATIONAAL
- ATV
 - Gazet van Antwerpen

- DIGITALE COMMUNICATIE
WEBSITE
- Homepage
 - Event page

- DIGITALE NIEUWSBRIEF
- Aankondiging tentoonstelling

- FACEBOOK
- Facebookevent opening en activiteiten
 - Facebookbanner
 - Facebookposts

- INSTAGRAM
- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
 - Instagram posts

- FOTOGRAFIE
- Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

10.3 ZIEKENHUISCHOOL 31.03 – 23.04.2023 *M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping*

Scholen organiseren regelmatig culturele activiteiten zoals toneel- en filmvoorstellingen, workshops en museumbezoeken. Kinderen en jongeren die aan De Leerexpert Ziekenhuisschool les volgen missen deze mogelijkheden vaak. Reden genoeg voor De Leerexpert Ziekenhuisschool en het M HKA om voor het achtste jaar op rij de handen in elkaar te slaan. Onder begeleiding van professionele kunstenaars experimenteerden de leerlingen in workshops met verschillende materialen en media. Deze tentoonstelling was een verhaal over de verwondering, het experiment, de actie en de creativiteit die ontstaan als kinderen en jongeren worden blootgesteld aan hedendaagse kunst.

De workshops werden begeleid door de kunstenaars:
Bert Bernaerts, Chris Bachot, Christophe Deroo, Gilles Hellemans, Guy Wouété, Irina Biscop, Lotte Dodion, Maud Vanhauwaert, Nadia Naveau, Nanoe Carremans, Nathan Gotlib, Philip Bosschaert, Valentine Kempynck, Younes Van den Broeck, Zena Van den Block

- PERSAANDACHT
NATIONAAL
- ATV
 - Gazet van Antwerpen
 - Het Nieuwsblad

10.4 CALL ME BY YOUR MEME 28.04 – 21.05.2023 *M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping*

Een onderzoeksproject van Nathan Gotlib
i.s.m. Henri Ardui, Jolijn Baeckelandt, Jelle Crama, Catharina Dhaen, Gilles Dedecker, Tom Dries, Charlotte Dumortier, Roel Goessey, Ang Onghena, Juna Pablo Plazas, Serge Proth, Emmanuelle Quertain, Mieke Robbroeks, Veerle Rooms, Juliane Schreiber, Zoe Schreiber, Robert Soroko & Lore Van Roelen, Karen Spiessens, xox is not alone, Zena Van den Block, Benny Van den Meulengracht-Vranckx, Tijs Van Nieuwenhuysen, Emma Verhulst, Yuriko

Voor de meesten onder ons speelt het internet een centrale rol in ons dagelijks leven. Het netwerk verandert constant en breidt zich almaar meer uit door de constante toevloed van beelden en verhalen. Het zorgt ervoor dat we permanent verbonden zijn en wijst de weg als we verloren gelopen zijn. Het biedt ruimte aan forums voor het delen van zowel schattige foto's van puppy's als van tonnen haat en keiharde agressie. Het is vrijwel onmogelijk geworden om door het leven te gaan zonder op een of andere manier verbonden te zijn aan het web.

In 2021 startte Nathan Gotlib het onderzoeksproject *Call Me By Your Meme*. Daarvoor maakte hij een emulatie van het format van forumgesprekken, informatiesharing, het samplen van beelden en decontextualisering. Hij onderzoekt wat er gebeurt met het concept van ‘eigendomsrecht’ als alles met één veegbeweging beschikbaar is, en hoe auteursrecht kan blijven bestaan in een wereld vol NFT's en door AI gegenereerde kunstwerken. Vertrekkend van de iconische status van bekende (of beruchte) memes als *ALL YOUR BASE*, *This is Fine* en *Pepe Frog*, ontwierp Gotlib een reeks prints die hij uitdeelde aan kunstenaars die hij ontmoette via het Frans Masereel Centrum, het M HKA, of zijn printatelier in de Blikfabriek.

Er waren 24 kunstenaars bij betrokken die de complete vrijheid kregen om zijn originele print te bewerken.

In de INBOX werden de originele versies getoond naast 8 variaties. *Call Me By Your Meme* is een lopend project met een almaar groter wordende collectie van op het web gebaseerde beelden, die door de creatieve praktijk van verschillende kunstenaars worden herwerkt. Het project blijft de rol van de kunstenaar en het idee van intellectueel eigendom onderzoeken en probeert om de echte wereld met de etherische wereld van het internet te verbinden.

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

- Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

10.5 MARC BERTEL ITERATION I: EVERYTHING IS EVERYTHANG (Prijs Hugo Roelandt 2022) 26.05 – 25.06.2023 M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Iteration I: Everything Is Everythang (duurtijd 30 min.) is een schets van een film in wording. De eerste versie ervan – een bewust wat vage collage van beelden en geluiden, opgenomen in maart 2023 – draait om een kunstenaarsfamilie en vrienden in South Central Los Angeles. Ze focust op gemeenschappelijke momenten van hun leven van alledag en probeert die tegelijk in een bredere sociaal-politieke en economische context te kaderen.

De film mijdt de meer traditionele en demonstratieve benadering van de documentaire waarvoor persoonlijke kennis en ervaring moeten onderzocht worden. Hij is veeleer een onvolledige en fragmentaire opeenvolging van beelden en audio-opnames die slechts losjes bij elkaar worden gehouden door lokale muziek-intermezzo's en de stemmen van iconische figuren als James Baldwin, Angela Davis en Stokely Carmichael. Deze gefragmenteerde en soms ostentatief doelloze audiovisuele overpeinzingen, laten toe dat de noties van onbepaaldheid en vaagheid ingezet kunnen worden als artistieke methodes die privacy en bescherming mogelijk maken. Marcs familie en goede vrienden en kennissen worden op het scherm niet onderworpen aan een analytische of indirecte blik, maar worden gecast als de belangrijkste protagonisten van een mogelijke film. De gefilmde fragmenten van een gemeenschappelijke tijd en ruimte vormen de moeilijk te definiëren achtergrond waartegen de posities, privileges en verantwoordelijkheden van de kunstenaar – en bij uitbreiding die van de kijker – getoetst moeten worden.

Iteration I: Everything Is Everythang was onderdeel van een twee jaar durend onderzoeksproject van Marc Bertel dat werd gesteund door de Antwerpse Koninklijke Academie voor Schone Kunsten. Marc is tegelijk familielid, vriend, kunstenaar en onderzoeker en het doel van zijn project was om creatieve strategieën te ontwikkelen die toelaten om de verschillende botsende rollen die Marc speelt in de gemeenschappen van South Central Los Angeles en vooral van de Watts-wijk, met elkaar te verzoenen. Tijdens dit project van twee jaar werden geregeld bijgewerkte versies getoond die de voortgang van het onderzoek lieten zien en waarin nieuw visueel en geluidsmateriaal verwerkt was.

10.6 **SHOW UP IN M HKA**

INBOX SELECTION: ONBOARDS BIENNALE 21

30.06 – 30.07.2023

M HKA, Antwerpen | 5e verdieping

SHOW UP in M HKA presenteerde 22 kunstwerken die werden geselecteerd uit de werken van de eerste editie van de Onboards Biennale: Show Up/Show-off, nl.:

Jürgen Addiers, Nick Andrews, Fred Bervoets, Francisca Brunet, Margot Coremans, Jan De Lauré, David De Pooter, Natacha Dimovska, Eva Donckers, Arpaïs Du Bois, Han & Mona, Emily Kelly, Michèle Matyn, Nadia Naveau, Flo Matthyns, Ekaterina Panikanova, Idris Sevenans, Jesse Tomballe, Dounya Vandamme, Shirley Villavicencio Pizango, Esther Weidenbaum, Camille Wouterson.

Deze Biennale had plaats in de zomer van '21 en toonde het werk van 200 hedendaagse kunstenaars uit de hele wereld.

Deze werken werden in heel Antwerpen getoond op reclameborden, en konden zo een hele maand lang dag en nacht door iedereen die dat wilde, worden bekeken.

De selectie die door INBOX werd gepresenteerd toonde werken van kunstenaars met uiteenlopende artistieke praktijk en conceptuele benadering. Deze selectie was de neerslag van de creatieve visie van de deelnemende kunstenaars en reflecteerde over de transformatieve kracht van publieke kunst en de impact ervan op de stedelijke omgeving. Tegelijk bood ze een inkijk in een deel van het artistieke avontuur dat de Onboards Biennale was.

Naast de expositie van 200 kunstwerken in de publieke ruimte, organiseerde de Onboards Biennale 21 ook een symposium dat live werd uitgezonden, en wekelijkse performances.

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

10.7 **TOM HALLET – THE BOAR AND THE SHEPHERD**
 04.08 – 27.08.2023
 MHKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Voor INBOX presenteerde Belgisch kunstenaar Tom Hallet een nieuwe installatie bestaande uit een reeks van veertien tekeningen en een sculptuur, waarin twee oergoden een strijd aangaan tegen elkaar, of ... tezamen. Ze veranderen van vorm in een eeuwige cyclus van vernietiging en herschepping, als gedaanteverwisselaars, en navigeren een gitzwarte atmosfeer op de vooravond van een catastrofale gebeurtenis. Een everzwijn en een herder; beiden bestaan ze in gelijkaardige omstreken, maar zijn tegenpolen. De ene is wild, de andere probeert de orde te bewaren. Maar wie zorgt er uiteindelijk voor de veiligheid van de ander?

Op een eigenzinnige manier verweeft Hallet queer theorie en generatieoneel trauma. Aan de hand van een wereldbouw vol complexe symbolen, reikt hij naar een herkenbare, maar nooit volledig betrouwbare, menselijkheid.

Tom Hallet (1990 in Leuven) heeft een multidisciplinaire praktijk en maakt voornamelijk tekeningen en sculpturen, twee media die hij in een constante dialoog met elkaar en met de toeschouwer aangaat. Door te bouwen aan een visuele wereld waarin mythologie, queerness en persoonlijke kronieken samensmelten, onderzoekt Hallet de geschiedenis (zoals we die denken te kennen) en probeert hij een inclusief verhaal te introduceren.

De tentoonstelling maakte onderdeel uit van het Antwerp Pride-programma.

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

10.8 **KRISTIEN DAEM**
TEN WOMEN / DIX FEMMES / TIEN VROUWEN /
ZEHN FRAUEN
PORTRAIT SERIES III
 01.09 – 24.09.2023
 MHKA, Antwerpen | 5^e verdieping

TEN WOMEN / DIX FEMMES / TIEN VROUWEN / ZEHN FRAUEN is de derde sequentie van de portretreeks van Kristien Daem. Naar aanleiding van deze nieuwe publicatie had een gelijknamige tentoonstelling plaats in INBOX.

Met haar doorlopende reeks over de representatie van vrouwen in de kunstwereld, sluit Kristien Daem aan bij de traditie van de portretkunst in de plastische kunsten en in de fotografie. Voor deze reeks maakte ze portretten van in Brussel gevestigde vrouwelijke kunstenaars van verschillende generaties die werken met verschillende media en in diverse genres. Deze vrouwelijke kunstenaars exploreren complexe thema's en maken werken die niet in bepaalde categorieën zijn onder te brengen en zich niet tot een specifiek esthetisch thema beperken.

De portretten zijn opgenomen in een publicatie samen met een lijst van werken van de in de tentoonstelling getoonde kunstenaars. Deze publicatie werd ontworpen in samenwerking met Saskia Gevaert.

De tentoonstelling was een muur / vloer versie van de publicatie: tien portretten werden evenredig verdeeld over drie muren van de INBOX-ruimte,

en op de vloer bevonden zich tien witgeschilderde panelen waarop werken van deze kunstenaars werden geplaatst. De werken zijn afkomstig uit verschillende contexten en werden, zonder enige onderlinge relatie samengebracht.

Dit project kon worden verwezenlijkt dank zij de medewerking van Marianne Berenhaut, Rossella Biscotti, Sylvie Eyberg, Judith Geerts, Melissa Gordon, Hana Miletić, Marina Pinsky, Batsheva Ross, Birde Vanheerswyngheles en Leen Voet en Liliane Dewachter voor INBOX, M HKA.

Publicatie

- Kristien Daem
Ten Women / Dix Femmes / Tien Vrouwen / Zehn Frauen
portrait series III
- Lay-out door Saskia Gevaert
- Druk door Sérapine
- 8 pp.; 27 x 21 cm; kleurillustraties

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

10.9 KASPER ANDREASEN

HIGH CAPACITY

29.09 – 22.10.2023

M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Van 1998 tot 2003 verzamelde de kunstenaar Kasper Andreasen veelsoortig drukwerk in Londen, Kopenhagen, Praag en Amsterdam. Hij herontdekte dat materiaal opgeslagen in verhuisdozen toen hij in 2016 naar Berlijn verhuisde, en vroeg zich af of hij er iets mee zou doen, of het gewoon moest weggooien. In 2017 besloot hij er collages mee te maken. Maar het project viel plots stil omwille van het technische probleem dat hij niet het juiste kopieertoestel meer kon vinden om de beelden te reproduceren. De kopieertoestellen waren te modern geworden. Pas in 2021 ontdekte Andreasen een geschikt oud kopieertoestel in een copyshop en kon hij de reproducties maken. Ondanks niet aflatende problemen, werden deze collages samengebracht in een tentoonstelling en een boek. Andreasen exposeerde in INBOX 200 originele collages en daarnaast toonde hij een projectie van een draaiende drukpers, gebaseerd op een video-opname gemaakt in de drukkersbuurt van Lima.

De tentoonstelling *High Capacity* toonde een specifieke (gepersonaliseerde) collectie van drukwerk; ze gaat over sporen van tekst en beeld, over het maken van collages en het tijdsbeeld van bepaald drukwerk. De werken in de tentoonstelling sneden ook een interessant conflict aan: de alomtegenwoordigheid en overvloed van drukwerk versus de vergankelijkheid van het medium. *High Capacity* confronteerde de toeschouwer met 'pressing matter'.

Kasper Andreasen woont en werkt in Berlijn en Gent, waar hij lesgeeft aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten (KASK). In zijn werk gaat het vooral over de daad van het tekenen, vaak in relatie tot aspecten van cartografie, schrijven en drukken. Hij cureert ook tentoonstellingen met kunstenaarsboeken en aanverwante media en is een fervent maker van veel verschillende soorten drukwerk.

De begeleidende publicatie werd ontworpen en samengesteld in nauwe samenwerking met Toni Uroda en gepubliceerd bij Roma Publications.

Met dank aan Liliane Dewachter, Roger Willems, Jan Kempenaers, Sabine Herrygers, Viola Eickmeier, Nina Woodson, Erik van der Weijde en Miho Karolyi voor hun hulp bij de totstandkoming van het project.

Gedrukt met de steun van de Vlaamse Overheid.

Publicatie

- *High Capacity*, Kasper Andreasen
- Roma Publication 454
- Ontworpen door Toni Uroda
- 21 x 29,7 cm, 208 pagina's, offset
- ISBN: 978-94-6446-048-3

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

VIDEO

Een videoproductie in samenwerking met externe producent.

DIGITALE MARKETINGCAMPAGNE

In samenwerking met MediaDonuts een targeted campaign op sociale media en online, gebruik makend van video en foto als content.

10.10 NIKOLAY KARABINOVYCH KARABINOVYCH.JPG RECENT WORKS ON PAPER

27.10 – 26.11.2023

M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Nikolay Karabinovych (°1988, Odessa, Oekraïne) is kunstenaar en curator. Voor zijn kunstwerken maakt hij gebruik van verschillende media, onder meer video-installaties, performance, geluid, collage en sculptuur. Hij onderzoekt daarin de sociale geschiedenis van Oost-Europa en benadert het collectieve en persoonlijke geheugen door middel van analytische, conceptuele en interventionistische praktijken.

Karabinovych maakte een aanzienlijke reeks collages en werken op papier. De collages waarin hij balanceert tussen poëzie, politiek, absurditeit en satire, zijn zowel subtiel als prozaïsch. Sinds 2020 en ook tijdens de nog steeds voortdurende invasie van Rusland in Oekraïne, is hij in dit medium bijzonder productief en maakt hij collages rond oorlog, verslaggeving, geschiedenis, religie en de natuurlijke wereld. Hij vult deze composities aan met humoristische en kritische handgeschreven opmerkingen. Het M HKA toonde voor het eerst in zijn nieuwe thuisstad Antwerpen een belangrijke selectie uit deze werken op papier.

Karabinovych exposeerde al in tal van openbare instellingen, onder meer M HKA, Antwerpen; HKW, Berlijn; Joods Museum van België, Brussel; W139, Amsterdam; Zamek Ujazdowski, Warschau; Pinchuk Art Centre, Kiev. Hij nam ook deel aan de Kaunas Biennale (2023), de Kyiv Biennale (2021 en 2023) en in het parallelle programma van de 59ste Biënnale van Venetië. In 2020 behaalde hij een postgraduaat aan het Hoger Instituut voor Schone Kunsten (HISK) in Gent. In 2017 was Karabinovych assistant-curator van de 5de Odessa Biennale, en in 2020 werd hij bekroond met de eerste PinchukArtCentre Prize.

DIGITALE COMMUNICATIE

- WEBSITE
- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

10.11 CINDY WRIGHT – STILL WELL

01.12.2023 – 07.01.2024

M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Cindy Wright (°1972, Herentals) woont en werkt in Antwerpen. Voor haar fotorealistische tekeningen en schilderijen vertrekt Wright vanuit haar eigen fotografie. In haar studio maakt ze composities, die ze fotografeert en nadien digitaal bewerkt. Zo gaat ze op zoek naar het exacte beeld dat ze in haar werken wil tonen. Wright wordt aangetrokken tot wat doorgaans als afstotelijk wordt aanschouwd, extreme close-ups van vlees, afval, rottend fruit, dode dieren en insecten zijn een vaak terugkerend thema. De werken zien er bijzonder realistisch uit, en Wright verliest ook haar band met de textuur van haar materiaal niet. Haar werk streeft er niet naar de fotografie te imiteren, ze wil net alle schilderkunstige componenten onderzoeken: kleur, compositie, onderwerp, perspectief en textuur.

Still Well is een heruitgave van het boek *All Well* dat gepubliceerd werd in november 2018 n.a.v. haar solotentoonstelling *Dead Poetry* in het Kasteel van Gaasbeek. Deze publicatie bevat een nieuwe tekstbijdrage in de vorm van een interview en foto's van een 30-tal recente werken.

Naar aanleiding van deze tweede editie toonden we 9 nieuwe werken in de INBOX-ruimte van het M HKA.

Publicatie

- *Still Well* – Cindy Wright
- Auteurs: Michael Petry, Femke Vandenbosch, Libby Lumpkin, Max Presneill, Joannes Késenne
- Design: Studio Luc Derycke
- Fotografie: Dominique Provost, Tom De Visscher
- Vertaling: Yasmin Van 'tveld
- Druk: Die Keure, Brugge
- Art imprint: Borgerhoff & Lambergits
- Uitgever: MER. Books
- Engels; 252 pagina's; 29 x 29 cm; hardcover

DIGITALE COMMUNICATIE

- WEBSITE
- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

11 Extra Muros

11.1

14.05 – 25.06.2023

Het M HKA (Antwerpen) reageerde op de solo van Christiaan Bastiaans met het werk *Icon in Progress After the Pink* van Pélagie Gbaguidi.

Zaterdag 30.09

165

11.3 **THIS IS US**
Z33 – Hasselt
01.10.2023 – 18.02.2024
In het kader van een partnerschap tussen M HKA en Z33

In *This is Us* werd voor de allereerste keer werk uit de collecties van de vier grootste Vlaamse musea voor hedendaagse kunst als één geheel getoond. De curator Fabian Flückiger maakte een selectie uit de Vlaamse hedendaagse kunstcollecties van M HKA, S.M.A.K., Mu.ZEE en M Leuven. Hij vertrok daarbij vanuit het thema ‘de artistieke leeromgeving’, om na te denken over wat onze Vlaamse collecties representeren. Hoe tonen ze een beeld over onze hedendaagse samenleving en wat kan de bezoeker daaruit leren?

De tentoonstelling was onderverdeeld in drie hoofdstukken: *The Art Institution*, *Living Spaces* en *Telling Stories* en presenteerde werken van bijna vijftig kunstenaars, waarvan meer dan de helft wonen en werken in België. Er werden ook zeven nieuwe kunstwerken getoond die in het kader van deze tentoonstelling werden gecreëerd.

This Is Us was een unieke samenwerking tussen de toonaangevende hedendaagse Vlaamse musea en Z33.

De tentoonstelling omvatte werken van Richard Artschwager, John Baldessari, Sammy Baloji, Dara Birnbaum, Audrey Cottin, Anne Daems, N. Dash, Robert Devriendt, Marlene Dumas, Mona Filleul, Andrea Fraser, Joris Ghekiere, Karin Hanssen, Ann Veronica Janssens, Jean Katambayi Mukendi, Felix Kindermann, Aglaia Konrad, Wolfgang Laib, Konrad Lueg, Natasja Mabesoone, Dyan Marie, Kerry James Marshall, Hana Miletić, Bruce Nauman, Otobong Nkanga, Cady Noland, Clare Noonan, Sophie Nys, Willem Oorebeek, Meret Oppenheim, Ria Pacquée, Marina Pinsky, Avery Preesman, Emmanuelle Quertain, Peter Rogiers, Jura Shust, Monika Stricker, Ana Torfs, Keith Tyson, Anne-Mie Van Kerckhoven, Michael Van den Abeele, Emmanuel Van der Auwera, Jan Van de Kerckhove, Maarten Vanden Eynde, Anna Zacharoff en Heimo Zobernig.

Fabian Flückiger is onafhankelijk curator en docent. Hij heeft tentoonstellingen en publicaties gerealiseerd over o.a. Nora Turato (2019), Steven Parrino (2020), Miriam Laura Leonardi (2021), Manon de Boer (2022) en ektor garcia (2022).

11.4 **DISPATCHES: KUNSTENAARS ONTWERPEN POSTKAART**
ALS OPROEP TOT SOLIDARITEIT
05.10 – 31.12.2023
In het kader van de Kyiv Biennial 2023

M HKA was verheugd om deel te nemen aan de Kyiv Biennial 2023 met het postkaartproject Dispatches. Met dit unieke initiatief engageerde het M HKA 12 vooraanstaande kunstenaars om een krachtige boodschap van solidariteit te verspreiden in deze uitdagende tijden.

Dispatches werd georganiseerd door het M HKA en in nauwe samenwerking met het Visual Culture Research Center in Kyiv. Voor deze editie had het M HKA twaalf opmerkelijke kunstenaars uitgenodigd om elk een postkaart te ontwerpen die verkrijgbaar was op alle locaties van de biënnale en daarbuiten. Deze postkaarten vormden een bescheiden oproep om berichten van solidariteit te verspreiden vanuit de eigen ‘frontlinie’.

De deelnemende kunstenaars waren: Babi Badalov, Oleksandr Burlaka, Uliana Bychenkova, Davyd Chychkan, Jeremy Deller, Experimental Jetset, Mekhitar Garabedian, Shilpa Gupta, Iman Issa, Kaja Kusztra, Marina Naprushkina en Anna Sorokovaya.

Dispatches – [dɪ'spætʃ] – staat voor: het sturen van iets of iemand naar een bestemming voor een specifiek doel; een taak snel en efficiënt afhandelen; een officieel rapport over staats- of militaire zaken; een verslag, vaak over oorlog, dat door een journalist naar het buitenland wordt gestuurd; iemand vermoorden. In de context van het postkaartproject verwees *Dispatches* naar kunstenaars die hun boodschap van solidariteit overbrengen via kunst.

Het M HKA nodigde het publiek uit om deel te nemen aan dit project en de kracht van kunst te vieren in moeilijke tijden. De postkaarten waren gratis te verkrijgen vanaf 5 oktober in het M HKA en in alle venues van de Kyiv Biennial.

Dispatches werd gepresenteerd binnen L'Internationale, de confederatie van Europese musea voor hedendaagse kunst, waarvan het M HKA een stichtend lid is. Deze confederatie streeft naar kracht door solidariteit en zet zich in voor het bevorderen van kunst en cultuur als een bron van eenheid en begrip.

De Kyiv Biennial 2023 bracht kunstenaars, curatoren en instellingen samen om de kracht van kunst te vieren en bij te dragen aan een wereld van solidariteit en begrip. Met locaties in Oekraïne en de Europese Unie bood deze biënnale een uniek platform voor internationale artistieke uitwisseling en reflectie.

Kyiv Biennial 2023 werd georganiseerd door het Visual Culture Research Center (Kyiv), samen met tranzit.at (Wenen), tranzit.org (Bratislava, Boedapest, Boekarest, Cluj, Iași, Praag en Wenen), Museum of Modern Art in Warschau, Museum Crisis Center (Lviv), Other Edges, Dovzhenko Centre (Kyiv), Asortymentna Kimnata (Ivano-Frankivsk) en Sorry, No Rooms Available (Uzhhorod).

12 Evenementen

12.1 STRUCTURELE EVENEMENTEN12.1.1 ART'S BIRTHDAY

17.01.2023

Het M HKA vierde de 1.000.060^{ste} verjaardag van de kunst met een groot feest. We huldigden nieuw werk van Frederik Lizen in, presenteerden een reeks performances en optredens en serveerden verjaardagstaart in een ontwerp van Tinka Pittoors.

De Franse Fluxus-kunstenaar Robert Filliou riep in 1963 in een Parijse bar zijn eigen verjaardag – 17 januari – uit tot de officiële verjaardag van de kunst. Volgens Filliou liet er exact één miljoen jaar geleden op 17 januari iemand een droge spons in een emmer water vallen. Die specifieke gebeurtenis markeerde de geboorte van de kunst. Dat de kunst al zo lang bestaat en nog blijft voortleven: dat moet gevierd worden.

Volgens Filliou heeft kunst in de eerste plaats te maken met relaties en zijn kunstenaars verbonden via een *Eternal Network*. Sinds zijn overlijden in 1987 blijven kunstenaars wereldwijd *la Fête Permanente* in ere houden met allerlei activiteiten, van taartenbak tot mail art, van geluidsprojecten tot grootscheepse radio- & televisie-events, van performances tot experiment, van podcast tot internetkunst.

Al 16 jaar houdt het M HKA deze traditie van *serious fun* in stand met geplande en ongeplande acties, geheel in de lijn van Robert Filliou's gedachtegoed.

Programma

- 19u
Inhuldiging van het gevelpaneel *niet Schelde* van Frederik Lizen aan de Scheldekant van het museum, en verwelkoming door Bart De Baere
- 19u30
Performance *De verjaardag van Marcel* door Marie Peeters & Britt Truyts
- 19u45, 20u45, 22u30
Drum and Draw-sessies met Bert Lezy & Alfredo Bravo Ebner
- 20u
Performance *at this height, but not yet in its fullness* (M HKA) door Myrthe van der Mark
- Vanaf 20u30
Birthday party make-up sessions door Sietske Van Aerde
- 21u
Optreden Stakattak
Bezetting: Nick Defour (zang), Lotte Beckwé (gitaar), Thijs Beckwé (drums)
- 21u30
Optreden Monkey Wing
Bezetting: Jan Carlier (zang), Luc Vanlessen (gitaar), Kris Claessens (gitaar en toetsen), Peter Pinckers (drums)
- 22u
Verjaardagstaart ontworpen door Tinka Pittoors en gerealiseerd door Patisserie Manus, werd aangesneden in het M HKA
- 23u
DJ set met Double Trouble
- Video: Digitale uitnodiging Art's Birthday 2023
© Özge Akarsu & Arzu Saglam

Doorlopend

- Vertoningen van de Art's Birthday 2023 animatiefilm *Aklima beni rahatsız eden vesvese, düşünceler geliyor* (*The delusions and thoughts that bother me come to my mind*) en *Being with the Other* van Özge Akarsu
- INBOX presentatie *Ocean Highway* met werk van Jan Carlier
- Souvenirshop *3 weeks of Fandom* door voorforvaast fanclub w wh at*
- Presentatie van 40 unieke handtassen gerealiseerd uit het Art's Birthday 2021-doek van Birde Vanheerswyngheles, genummerd en gesigneerd door de kunstenaar
- Gordon Matta-Clark – Museum in beweging
- SUPERHOST 2022: FALKE PISANO – *Waar beginnen we?*

Tijdens ART'S BIRTHDAY hield Ward Weis een klankkanaal online waar DE LAATSTE NOOT klonk.

Tijdens ART'S BIRTHDAY was M HKA gratis toegankelijk.

12.2 OCCASIONELE EVENEMENTEN

12.2.1 GESPREK OVER PERFORMANCEKUNSTENAAR TARONI-CIVIDIN

21.05.2023, 16u (Antwerp Art Weekend)

M HKA, Antwerpen | Leeszaal

Onderzoekers Jennifer Malvezzi en Flora Pitrolo gingen in gesprek met Sofie Frederix (M HKA).

De praktijk van het in Milaan gevestigde duo Taroni-Cividin vormt een van de meest baanbrekende maar zelden doorkruiste gebieden van het Italiaanse experimentele performance-archief. Roberto Taroni en Luisa Cividin, actief tussen 1977 en 1984, verlegden de grenzen tussen live en opgenomen, filmische, lichamelijke en ruimtelijke praktijken, en ontwikkelden een benadering van performance die nog steeds vragen oproept in enkele van de meest urgente debatten van dit moment.

Jennifer Malvezzi en Flora Pitrolo's monografie *Taroni-Cividin: Performance, Video, Expanded Cinema (1977-1984)* probeert recht te doen aan de complexiteit en rijkdom van Taroni-Cividin's werk, door het kritisch opnieuw te onderzoeken, de lezer een gevoel te geven voor de theoretische perspectieven die het stuurden, en door kostbaar archiefmateriaal aan het licht te brengen.

Het project werd gesteund door de Italiaanse Raad (2021), Directoraat-Generaal voor Hedendaagse Creativiteit, Italiaans Ministerie van Cultuur.

12.2.2 BOEKPRESENTATIE
Passiviteit. Tussen onverschilligheid en pacifisme
 24.05.2023, 19u
 MHKA, Antwerpen | Leeszaal

Filosofe en journaliste Helena Czaerck sprak met auteurs Alexandra Tryanova en Pascal Gielen 'Een pacifist is een eigenaardig beestje in een schuilkelder.'

De oorlog in Oekraïne heeft ons idee van pacifisme aardig uitgedaagd. Moet Europa wel of niet wapens leveren? Voor de boeklancering van *Passiviteit* in het MHKA gingen de auteurs, de Oekraïense curator Alexandra Tryanova en de Belgische socioloog Pascal Gielen, in dialoog. Ze praatten niet alleen praten over de huidige politieke situatie, maar ook over passiviteit in ons dagelijks leven. Wanneer verandert pacifisme in onverschilligheid? En hoe dragen actuele media en cultuur bij aan zo'n houding?

Het boekje *Passiviteit* bevat korte, stimulerende teksten die soms wilde, maar ook fragiele verbindingen en associaties maken. Hardop denken vanuit de buik, zo iets. Terwijl ze speculatief verkennen wat ons hier en nu raakt, proberen de auteurs te begrijpen hoe paradoxen en tegenstrijdigheden in oorlog en leven samen kunnen gaan.

12.2.3 ARTIST TALK DOOR CÉLINE MATHIEU
 29.06.2023, 19u
 MHKA, Antwerpen | Auditorium

In het kader van haar lopende tentoonstelling bij PLUS-ONE Gallery ging kunstenaar Céline Mathieu in gesprek met Dara Jochum. Het idee van een constante doorstroom van materiaal en diens kruispunten met waarde, economie en gevoelens, vormde de basis voor Mathieu's tentoonstelling *Hifi Stereo Vacuum Tube*.

Céline Mathieu (°1989, BE) woont en werkt vanuit Berlijn, Brussel en Antwerpen.

12.2.4 LIVE RADIO: THE SUMMER OF LEO LIVE
 31.08.2023, 17-21u
 MHKA, Antwerpen | Dakterras

Deze zomer nodigde het MHKA Leo Reijnders opnieuw uit om op ons dakterras live radio te maken. 'De Wolkenbreiers' is de naam van het radio-programma van Reijnders op Radio Centraal, waarin hij mensen uitnodigt die met cultuur bezig zijn: schilders, fotografen, dichters, theatermakers, modellen, muzikanten ... De kunstenaar nodigde voor deze avond een aantal gasten uit voor een interview en/of performance.

Interviews met kunstenaars

- Vaast Colson (*Museum Spelen*)
- Tom Liekens (*Museum Spelen*)
- Kristien Daem (INBOX)
- Birde Vanheerswyngheles (INBOX)

(Muzikale) performances

- Jorinde La Flamenca ft. Ruben Garrion (Flamenco dans en gitaar)
- Trio Rossi (opera)
- A Horse Called Turkey (indie rockband)
- Dago Sondervan (elektronische muziek)

12.2.5 BOEKPRESENTATIE & SIGNEERSESSIE IN AANWEZIGHEID VAN DE KUNSTENAAR

Anthea Hamilton: Mash Up – works from 1999 to 2022

05.10.2023, 20u, tijdens een publiek groot openingsmoment
M HKA, Antwerpen | Leeszaal

Mash Up – works from 1999 to 2022 is de eerste uitgebreide monografische publicatie gewijd aan het werk van de Londense kunstenaar Anthea Hamilton. Het boek uitgegeven door het M HKA en Triangle Books is een vervolg op de gelijknamige overzichtstentoonstelling van de kunstenaar die in 2022 in het M HKA plaatsvond.

Zie 13.1.2 *Flankerende publicaties*

12.2.6 BOEKPRESENTATIE & GESPREK

Het Boek van Schoonheid en Toeval.

Marie Peeters en Marie Julia Bollansée in gesprek

30.11.2023, 19u

M HKA, Antwerpen | Leeszaal

In het kader van haar boektournee ging Marie Peeters in gesprek met beeldend kunstenaar en performer *Marie Julia Bollansée*. 'Het boek van Schoonheid en Toeval' uitgegeven door Stockmans Art Books is een persoonlijke zoektocht langsheen 12 ontmoetingen waarin schoonheid en toeval de rode draad vormen. In volgorde van verschijning zijn dat: Stijn Tormans, Katelijne Damen, Ludo Abicht, Anne-Mie Van Kerckhoven, Johan Bonny, Lieve Joris, Guido Belcanto, Marie Julia Bollansée, Meggy Rustamova, Hendrik Vos, Chantal Pattyn en Liliane Saint-Pierre.

Marie Peeters zoekt naar wat het geheel van schoonheid en toeval in hun leven betekent, maar zij vragen dat ook aan haar. Zo ontstaat er een wisselwerking tussen auteur en gast waarin beiden zich kwetsbaar opstellen.

12.2.7 MEER DAN 50 CULTUURHUIZEN IN BELGIË EN NEDERLAND
HIJSEN SAMEN DE WITTE VREDESVLAG
22.12.2023

Op het dak van een vijftigtal kunstinstellingen in België en Nederland, waaronder het M HKA, wapperde op 22 december 2023 een witte vlag die gecreëerd werden door het Belgisch-Nederlands kunstcollectief Schsch (Kees Schmeddes en Dirk Schellekens). Met het conceptuele kunstwerk *White Flag With Watermark* stuurde Schsch een hoopvolle vredesboodschap uit. De witte vlag als teken van vrede is bedekt met een lichtgrijs watermerk. Deze vlag kiest geen kamp maar duidt wel aan waar het pijnpunt ligt, namelijk dat vrede niet vrij beschikbaar is. Net als stockbeelden met watermerk niet vrij verkrijgbaar zijn, is het watermerk hier een metafoor voor de tol van de vrede.

De instellingen die dit project steunden zijn: AB, Be-Part, BK6 / DURF2030, Blikfabriek, Bonenfanten, Bozar, BPS22, C-Mine, De Grote Post, De Roma, De Singel, De Studio, De Warande, Dordrecht Museum, Espace Censuré Protégé, Felix Art en Eco Museum, GLUON, Grand Curtius, KMSKA, Koninklijk Museum voor Midden-Afrika, Koninklijke Stadschouwburg Brugge, Kunstencentrum BUDA, Kunstenlab, Kunsthal Gent, Kursaal, La Boverie, LABIOMISTA, Merode, M HKA, MIMA, M Leuven, Moco Museum, Mudel, MU.Zee, Museum Dr. Guislain, Museum Helmond, Niffo Gallery / Recycle Studio, Noordbrabants Museum, Opera Ballet Antwerpen, Opera Ballet Gent, P/////AKT, PAK, S.M.A.K., STUK, Toneelhuis,

12.3 EVENEMENTEN BEMIDDELING

12.3.1 ATELIERS

3^e kleuterklas t.e.m. 6^e leerjaar

Elke schoolvakantie kwamen kinderen samen om hun eigen kijk op kunst te ontdekken en zelf vorm te geven. Tijdens deze ateliers kende creativiteit geen grenzen. M HKA-gidsen gingen telkens mee op pad om te schilderen, filmen, fotograferen, theater te spelen ...

ATELIER – Het grooooot theater: kom uit die kleerkast!

11 – 14.04.2023

Tijdens deze vierdaagse workshop ontdekten kinderen alle facetten van het theater: van verkleeden en kleding maken tot en met spelen met woorden en muziek.

ZOMERATELIER ‘Maken en kraken’

21 – 25.08.2023, 10-16u

Onder begeleiding van een ervaren gids ontdekten de deelnemers de kunstwerken in het museum. Ze maakten, bouwden, experimenteerden en beeldden uit dat het een lieve lust was. Ook voor wie nog nooit naar een museum ging of een penseel vasthield.

PEUTERTOUR

26 – 29.12.2023, 11u15-12u15

Grijpgrage vingers en monden die de wereld willen ontdekken, hebben het niet altijd gemakkelijk in een museum. Voor dappere peuters en hun begeleider ontwikkelden we een rondleiding op maat, waarin de kunst je doet voelen, ruiken, horen en bewegen, tussen de kunstwerken van Panamarenko en Dorothy Iannone.

KERSTATELIER ‘Love is in the air’

02 – 05.01.2023

Tijdens dit vakantieatelier doken we in de kleurrijke en vrolijke wereld van de Amerikaanse kunstenaar Dorothy Iannone en in het creatieve universum van Panamarenko. We gingen op zoek naar welke kunstwerken ons in de wolken bracht. Met vuur en passie uitten we onze gevoelens in knutselwerkjes, tekeningen of installaties.

12.3.2 KROKUSKRIEBELS

18 – 26.02.2023

Krokuskriebels is een grootse museumhappening in Vlaanderen en Brussel. In 2023 zette Krokuskriebels zes dagen lang het M HKA op z'n kop.

Gezinnen met kinderen tot 14 jaar konden vrijblijvend, en met het oog op inclusie, deelnemen aan leuke, spannende en creatieve activiteiten. Het museum maakte plaats voor zintuiglijke ervaringen met rondspokende vragen, gerecycleerde materialen en boeken ...

12.3.3 YOGASESSIES IN HET M HKA

In 2023 kon je elke eerste zondag van de maand in het M HKA yogasessies volgen in het unieke kader van de tijdelijke tentoonstelling onder de professionele begeleiding van Katelijne Verheyen.

12.3.4 ERFGOEDDAG 'BEESTIG' 23.04.2023

Erfgoeddag ging helemaal over dieren: het werd een beestig leuke dag. De deelnemers kregen een blik achter de schermen van de Collectie en konden deelnemen aan een 'slam poetry'-sessie of kleding transformeren tot de vederdracht en klederpracht van een dier.

Dierlijk Manierlijk

11-13u, elk half uur, duur: 20 minuten,
in de tentoonstelling Dora García

Voor gezinnen met kinderen vanaf 5 jaar, o.b.v. een gids

Activiteit: verschillende dierenmanieren ontdekken, de wereld van Dora García ontdekken.

Transformatie Creatie

13-17u, doorlopend, vrije in- en uitloop

Voor deelnemers vanaf 10 jaar, o.b.v. een gids

Activiteit: op zoek gaan naar de favoriete vederdracht en klederpracht, iets nieuws maken van oude kleren zoals de kunstenaar Hendrickje Schimmel ('Tenant of Culture') die liever zelf kleding assembleert.

Wilde Woorden

14-16u, elk half uur, duur: 20 minuten

Voor gezinnen met kinderen vanaf 5 jaar, o.b.v. een gids

Activiteit: een 'Slam Poetry'-sessie in de tentoonstelling Denmark, leren met woorden te spelen.

Blik Achter De Schermen

14-15u

Voor gezinnen met kinderen vanaf 8 jaar

Activiteit: een duik in M HKA's 'Beestige collectie'.

12.3.5 DE SCHATTEN VAN Vlieg IN HET M HKA: VOEL JIJ WAT IK VOEL? 01.07 – 31.08.2023

Iedereen, groot en klein, was in de zomer 2023 welkom om te genieten van 'Museum Spelen', een unieke museumervaring uitgewerkt door De Studio. M HKA organiseerde een 'Schatten van Vlieg'-zoektocht. Families met jonge kinderen konden op een laagdrempelige manier proeven van een thematische, speelse museumbeleving.

Voelsprietten klaar? Met het Vlieg-thema 'Voel jij wat ik voel?' vangen we twee vliegen in één klap, we voelen met handen en hart.

Voelen met je hart // Voel jij wat ik voel? Trek door het museum met een uniek figuurtje in de hand. Met het oog op vorm, materiaal of kleur ga je op zoek naar een kunstwerk dat bij jouw nieuwe vriendje past. Vervolgens zoek je een kunstwerk naar eigen hartenlust.

Voelen met je handen // Kunst kijken kan, aanraken niet. Of wel? In het museum zit er een ruimte verstopt met kunstwerken waar je wel mag aankomen. Het is kunst om te doen. Welk werk? Ga op zoek naar titelbordjes met een handsymbool erop.

Voor handen en hart // Op zondag ben je van 14u tot 16u welkom in het Salon voor een leuke knutselopdracht. Wil je liever spelen, lezen of knuffelen? Ook dan voel jij je hier vast goed!

12.3.6 HET SALON

04.07 – 31.12.2023

Op zondagen tussen 14.00 en 15.00 uur,

ontvangst door gastvrouw of -heer

Eerste verdieping

Het jonge publiek kon met museumspelen op speurtocht gaan in het museum. Op een speelse manier werd er actief nagedacht over en geëxperimenteerd met kunst.

12.3.7 BEZOEK AAN HET PANAMARENKOHUIS

05.08 – 30.12.2023

Op zaterdagmiddag, o.b.v.; een gids

Het Panamarenkohuis is een niet te missen ontdekkingsreis voor jong en oud, langs zwevende constructies, vliegende rugzakken, helikopters met pedalen, zeppelins, meikevers, onderzeeërs, wandelende kippen en een heus helikopterplatform op het dak.

12.3.8 WANDELGESPREK OP ZONDAG

06.08 – 31.12.2023

Elke zondag om 14 uur, gratis, o.b.v. een gids

Elke bezoek gaf aanleiding tot een goed gesprek.

12.3.9 MUSEUMNACHT 'FOREVER YOUNG!'
05.08.2023, 19-01u

Tijdens de nacht van 5 op 6 augustus vierde Antwerpen feest. Maar liefst 19 musea openden hun deuren tussen 19 uur en 1 uur.

Museum Spelen gaf inspiratie voor een avond vol entertainment voor het innerlijke kind. Christophe Terlinden inspireerde tot een reuzegroot ballenbad waarin je kon zoeken naar de missende letter "U" van het M HKA. Job Koelewijns kunstwerk *Boys & Girls* (2006) stond in contrast met het Salon waar je verkleed kon poseren in een XL-Barbiedoos, rondleidingen brachten je terug naar de beginjaren van het M HKA, er waren performances en, voor de gelukzakken, boterhammen met choco. Afsluiten deden we met een party, inclusief karaoke.

12.3.10 ANTWERP PRIDE WEEK @ M HKA
07 – 13.08.2023

In de expo INBOX: Tom Hallet: The Boar and the Shepherd
04 t.e.m. 27.08.2023, doorlopend open

Met een nieuwe installatie van veertien tekeningen en een sculptuur verweefde Tom Hallet op eigen wijze queer theorie en generationeel trauma. In een wereld vol complexe symbolen reikt de kunstenaar naar een herkenbare, maar nooit volledig betrouwbare, menselijkheid.

Drag stories
09 – 10.08.2023, 14-16u

Het Salon

Drag artiest Veronika Deneuve zakte af naar de expo *Museum Spelen* en nam een stapel leuke boeken mee. Ze las voor over stoere meisjes, elegante jongens en een lammetje dat eigenlijk een varken is. Het was een gezellig voorlees-ondersje voor gezinnen.

La vie en rose
12 – 13.08.2023, 14-16u

Het Salon

Job Koelewijns werk *Boys & Girls* inspireerde tot een knusse verkleedpartij voor de 'pink lovers'. Met een zelf geknutselde roze bril of van top tot teen gekleed in het roze kon je poseren in een XXL Barbiedoos.

Activerend wandelgesprek
12 – 14.08.2023, 14-16u

Bij deze rondleiding stond het lichaam centraal. Kunst werd tot leven gekust door actief aan de slag te gaan in Museum Spelen. Op het programma stonden oerdegelijke gymnastiekoefeningen, een potje kegelen en een innerlijke transformatiebeleving tot pop.

Aorta, een dansvoorstelling voor peuters
12 – 14.08.2023, om 11u30 en 15u

Met een prikkelende installatie nodigde Theater De Spiegel twee dansers en drie muzikanten uit om op zoek te gaan naar de motor van ons lichaam.

12.3.11 OPEN MONUMENTENDAG
10.09.2023

Op zondag 10.09 vond de 35ste Open Monumentendag in Antwerpen plaats. Tijdens Open Monumentendag organiseerde het M HKA meerdere rondleidingen in het Panamarenkohuis. Deze waren snel uitverkocht.

12.3.12 LERARENDAG
11.11.2023

In samenwerking met 'Klasse'

We nodigden leraars met hun gezin uit om te komen proeven van de tentoonstellingen en het aanbod voor het onderwijs.

12.3.13 KUNSTENDAG VOOR KINDEREN
19.11.2023

Tijdens Kunstendag voor Kinderen trakteerden we kinderen en hun gezelschap op een speelse ontmoeting met beeldende kunst. De deelnemers konden kennismaken met de werken van o.a. Panamarenko en Dorothy Iannone. Activiteiten: rondleidingen, (creatieve) spelletjes, een bijzondere performance.

12.3.14 AVOND VAN DE STUDENT
30.11.2023, 18-21u

Tijdens deze avond verwelkomden we alle studenten om de tentoonstelling *Love Is Forever, Isn't It?* van Dorothy Iannone te beleven. Activiteiten: wandelgesprekken, een exclusieve lezing, een performance en workshop.

12.3.15 M HKA UNCENSORED – 75 JAAR UNIVERSELE RECHTEN VAN DE MENS
10.12.2023

Op zondag 10 december vierden we dat de *Universele Verklaring van de Rechten van de Mens* al 75 jaar richting geeft.

- in de expo Dorothy Iannone:
* wandelgesprek met curator Joanna Zielińska;
- in Het Salon:
* collage workshop
- in de leeszaal te bezichtigen:
* Universal Declaration of Human Rights approved by the General Assembly of the United Nations, Paris, 10 december, 1948
* Toon Tersas – Hoe de kulturele revolutie in zijn werk gaat
- in De Cinema:
* My Beautiful Laundrette van regisseur Stephen Frears

13 Publications

13.1 FLANKERENDE PUBLICATIES

13.1.1 Inserts in Real Time: Dora García Performance Work 2000 – 2023

Bij de tentoonstelling verscheen het boek *Inserts in Real Time: Dora García Performance Work 2000-2023*, uitgegeven door het M HKA en K. Verlag (Berlijn) in mei 2023. Het biedt een overzicht van de op performance gebaseerde werken en gebaren van de kunstenaar, alsook een nieuwe lezing van enkele van haar werken vanuit het perspectief van politiek engagement, feminisme en *queer theory*.

→ D/2023/4828/1

13.1.2 Anthea Hamilton: Mash Up – works from 1999 to 2022

Dit boek laat het volledige bereik van Hamiltons artistieke productie zien en benadrukt de creatieve en onafhankelijke geest van de kunstenaar. Het opent met een mengelmoes van beelden van texturen, details, patronen en collages die hun weg in en uit het werk weven. De sectie 'Spaces' toont eerdere tentoonstellingen en projecten op een manier die getuigt van het engagement van de kunstenaar om een toegewijde en gefocuste energie gestalte te geven. Het begint in het M HKA in 2022 en gaat helemaal terug in de tijd tot Hamiltons eerste individuele tentoonstelling in *Ibid. Projects* in 2006. Ten slotte presenteert een heel deel van het boek het oeuvre van de kunstenaar aan de hand van een geïllustreerde catalogus van individuele werken, gerangschikt in chronologische volgorde – van tentoonstellingen, performances en samenwerkingen – van 1999 tot 2022.

De publicatie bevat teksten van Milovan Farronato, Anthea Hamilton en Anne-Claire Schmitz, en twee essays van Linsey Young en Taylor Le Melle.

ANTHEA HAMILTON: MASH UP-WORKS
FROM 1999 TO 2022

- Uitgegeven door M HKA en Triangle Books
- Redactie door Anne-Claire Schmitz
- Teksten door Milovan Farronato, Anthea Hamilton, Taylor Le Melle, Anne-Claire Schmitz, en Linsey Young
- Ontwerp door Olivier Vandervliet
- ISBN: 978-2-930777-54-2
- Softcover met flappen, 232 x 305 mm, 264 pagina's, 433 illustraties, beschikbaar in het Engels met een bijlage in het Nederlands
- D/2023/4828/2

13.1.3 KIEZEN VOOR KUNST. Drie tentoonstellingen van hedendaagse beeldende kunst tijdens Antwerpen 93

Deze bezoekersgids werd uitgegeven naar aanleiding van de gelijknamige archiefpresentatie in het M HKA (06.10.2023 – 07.01.2024).

- ISBN: 9789072828736
- 16 pp.; 29 x 21 cm; 3 versies in Nederlands, Frans en Engels;
- illustraties in zwart-wit
- D/2023/4828/3

13.2 TIJDSCHRIFTEN

13.2.1 Afterall

Sinds 2007 is het M HKA mede-uitgever van het viermaandelijks internationale kunsttijdschrift *Afterall*. 'A Journal of Art, Context and Enquiry' luidt de handzame omschrijving, en het daarin weerklinkende enthousiasme voor onderzoek en bevraging sluit naadloos aan bij de kritische kunstvisie die het M HKA sinds lange tijd aanleeft. De ruggengraat van elk *Afterall*-nummer zijn telkens de monografische essays – twee teksten gewijd aan het werk van vier kunstenaars per nummer. Maar elke uitgave van *Afterall* bevat ook twee lijvige essays en een drietal specifiek kunst- en cultuurhistorische beschouwingen die het nodige tegenwicht bieden voor die monografische focus – de individuele artistieke praktijk als het centrale principe van het hedendaagse kunstland-schap. In deze essays, die een breed gamma aan onderwerpen bestrijken, schept *Afterall* ruimte voor een reflexieve benadering van de hedendaagse beeldcultuur in het algemeen.

Summer 2023 (#54)

Contextuele essays:

- We Burn Disbelief: Disability, Surveillance Infrastructures and Salvation Ecologies (Khairani Barokka)
- Politics Inc. (Vladimir Safatle)
- Whatever the Future Will Be, It Is Made Now (Bart De Baere)

Kunstenaars:

Imogen Stidworthy

- Atmospheres Full of Information: A Conversation with Imogen Stidworthy (Nav Haq)
- Voicing: A Practice of Exodus (Eleni Ikonidou)

Christine Sun Kim

- Access as Generative Site (Bárbara Rodríguez Muñoz)

Tarek Atoui

- 'Like Waves in my Body': On Tarek Atoui's Sonic Practice (Rayya Badran)

Arthur Bispo do Rosário

- Arthur Bispo do Rosário,
an Emblematic Art Brut/Outsider
Creator (Edward Gómez)
- Representing the World, Weathering its
End: Arthur Bispo do Rosário's Ecology of
the Ship (Marlon Miguel)
- Silke Otto-Knapp (1970-2022)
- Mark Lewis

Events, Werken, Tentoonstellingen:

- The Rise (and Fall?) of the Postcolonial
Documenta (Sunil Shah)

13.2.2 E-flux

e-flux is een van de bekendste digitale informatiekkanalen binnen de hedendaagse kunst. Opgericht in New York in 1999 bereikt het netwerk met zijn e-mail nieuwsbrieven, website en projecten zowat dagelijks zo'n 50.000 mensen. Sinds eind 2008 geeft e-flux bovendien het e-flux journal uit, een maandelijks publicatie met essays en andere bijdrages van 'de meest geëngageerde kunstenaars, schrijvers en denkers van dit moment', zoals e-flux het zelf beschrijft. Sinds de zomer van 2010 kan elk nummer ook gedownload worden.

e-flux werkte immers al van in het begin aan een print-op-vraag-systeem, waarbij verschillende musea en andere kunstinstituten, al dan niet tegen een kleine vergoeding, een exemplaar van de publicatie zouden kunnen voorzien – en dat systeem is sinds 2010 in werking. Het M HKA is een van de instellingen waar je op vraag een print van de nummers van e-flux journal kunt krijgen.

In 2023 verschenen de nummers 133-134-135-136-137-138-139-140-141.

14 De Cinema

CLASSICS (incl. Matinee en Classics Restored)
 # CINEMA NOW (incl. Best of; Please Release Me, Belgica)
 # DOCU
 # FAMILIE
 # OFFSTREAM
 # CINEMA&CO
 # FESTIVAL
 # FOCUS

14.1 OVERZICHT PER MAAND

CLASSICS

Focus op filmgeschiedenis
 (inclusief de **Matinee**- en
 de **Classics Restored** voorstellingen)

* met lezing door Wouter Hessels

Januari

Giorni d'Amore; Giuseppe De Santis
 The Apartment; Billy Wilder (Matinee)
 Jour de Fête; Jacques Tati
 Mon Oncle; Jacques Tati
 Trafic; Jacques Tati
 Cronaca di un Amore; Michelangelo Antonioni
 Singin' In The Rain; Stanley Donen & Gene Kelly (Matinee)
 À Bout de Souffle; Jean-Luc Godard
 Comizi d'Amore; Pier Paolo Pasolini
 Rebel Without A Cause; Nicholas Ray (Matinee)
 The Cassandra Cat; Vojtech Jasný
 (Classic Restored)

Februari

*Daisies; Věra Chytilová
 *Playtime; Jacques Tati
 Matinees 'James Wong Howe':
 – The Thin Man; W.S. Van Dyke
 – The Rose Tattoo; Daniel Mann
 – Hud; Martin Ritt
 – Funny Lady; Herbert Ross
 – Mr. Blandings builds his dream house;
 H.C. Potter
 – Picnic; Joshua Logan
 Rubens in the cinematic imagination;
 verschillende regisseurs
 → met inleiding in het Engels door
 Steven Jacobs (UA/UGent)
 De Cierta Manera; Sara Gómez (Classic Restored)

Maart

How To Marry a Millionaire; Jean Negulesco (Matinee)
 Written on the Wind; Douglas Sirk (Matinee)
 The Big Sleep; Howard Hawks (Matinee)
 To Have and Have Not; Howard Hawks (Matinee)
 Designing Woman; Vincente Minnelli (Matinee)
 La Ciénaga; Lucrecia Martel
 *Touki Bouki; Djibril Diop Mambéty
 *Salò o 120 Giornate di Sodoma;
 Pier Paolo Pasolini
 Jeanne Dielman, 23 Quai du Commerce,
 1080 Bruxelles; Chantal Akerman
 → met lezing door Kevin Smets (VUB)
 Classics Restored Festival:
 – Written on the Wind; Douglas Sirk
 – Branded to Kill; Seijun Suzuki
 → met intro door filmkenner Tim Deschaumes

– Mikey and Nicky; Elaine May
 → met intro door Bart Versteirt van
 CLASSICS RESTORED
 – The Long Farewell; Kira Moeratova
 → met intro door filmhistorica Anke Brouwers
 – Tenebre; Dario Argento
 → met intro door journalist en
 filmkenner Tim Maerschand

April

El Topo; Alejandro Jodorowsky
 Designing Woman; Vincente Minnelli
 The Holy Mountain; Alejandro Jodorowsky
 Fando y Lis; Alejandro Jodorowsky
 The Gay Divorcee; Mark Sandrich (Matinee)
 Top Hat; Mark Sandrich (Matinee)
 Un Homme et une Femme; Claude Lelouch
 Fugitive Cinema: Arbeidersprotesten in België
 → met intro door Gertjan Willems (filmweten-
 schapper UAAntwerpen/UGent) en Patrick
 Humblet (hoogleraar arbeidsrecht UGent)
 Swing Time; George Stevens (Matinee)
 *The Idiots; Lars von Trier
 Fugitive Cinema: Vormelijk en Sociaal Engagement
 → met intro door Sofie Delrue en Marilien Deraedt
 (studenten Theater- en Filmwetenschap
 UAAntwerpen)
 Carefree; Mark Sandrich (Matinee)
 Suzhou River; Lou Ye
 Fugitive Cinema: Experimentele Cinema in België
 → met intro door Steven Jacobs (film- en
 kunsthistoricus UAAntwerpen/UGent)
 Black God, White Devil; Glauber Rocha
 (Classics Restored)

Mei

Tokyo Story; Yasujiro Ozu
 Cover Girl; Charles Vidor
 *Toute une Nuit; Chantal Akerman
 Ragtime; Miloš Forman
 One Flew over the Cuckoo's Nest; Miloš Forman
 Jailhouse Rock; Richard Thorpe
 The Boys from Fengkuei; Hou Hsiao-Hsien
 How to Steal a Million; William Wyler
 Amadeus (The Director's Cut); Miloš Forman
 Hair; Miloš Forman
 Taking Off; Miloš Forman
 Niagara; Henry Hathaway
 Charulata; Satyajit Ray (Classic Restored)

Juni

Cleopatra; Joseph L. Mankiewicz (Matinee)
 Cat on a Hot Tin Roof; Richard Brooks
 After Hours; Martin Scorsese
 Boogie Nights; Paul Thomas Anderson
 Suddenly, Last Summer; Joseph L. Mankiewicz
 Who's Afraid of Virginia Woolf?; Mike Nichols
 Once Upon a Time in America; Sergio Leone;
 Giant; George Stevens

Juli

The Rocky Horror Picture Show; Jim Sharman
 → op 7 juli + SEND IN THE CLOWNS
 Dreams; Akira Kurosawa (Matinee)
 Irma La Douce; Billy Wilder
 True Romance; Tony Scott
 La Piscine; Jacques Deray

Augustus

Casino; Martin Scorsese
Who Framed Roger Rabbit; Robert Zemeckis
All That Jazz; Bob Fosse (Matinee)
Dogville; Lars von Trier
La Strada; Federico Fellini
La Double Vie de Véronique; Krzysztof Kieslowski

September

La Strada; Federico Fellini
La Double Vie de Véronique; Krzysztof Kieslowski
Dogville; Lars von Trier
Bringing out the Dead; Martin Scorsese
The King of Comedy; Martin Scorsese
The Maltese Falcon; John Huston (Matinee)
*Vroege Filmpioniers; verschillende regisseurs
1896-1909
→ met live pianomuziek
Heavy Metal; Gerald Potterton
→ ingeleid door Cyrus Vercammen
Bardot/Cardinale:
– Il Gattopardo; Luchino Visconti
– La Vérité; Henri-Georges Clouzot
– Les Pétroleuses; Christian-Jaque

Oktober

A Streetcar named Desire; Elia Kazan (Matinee)
The Long, Hot Summer; Martin Ritt (Matinee)
Raising Arizona; Ethan & Joel Coen
Adaptation; Spike Jonze
→ ingeleid door Humbug

Silent Masterpieces:
– *The President; C.T. Dreyer
– Judith of Bethulia; D.W. Griffith
– The Fall of Babylon; D.W. Griffith
– La Souriante Madame Beudet; Germaine Dulac
– *La Coquille et le Clergyman; Germaine Dulac
– Earth; Oleksandr Dovzhenko
– Wings; William A. Wellman

Krzysztof Kieślowski:
– Bleu
– Blanc
– Rouge
– A Short Film About Love

November

Dr. Strangelove Or: How I Learned to Stop
Worrying and Love The Bomb; Stanley Kubrick
Fail Safe; Sidney Lumet (Matinee)
12 Angry Men; Sidney Lumet
Häxan; Benjamin Christensen
→ ingeleid door Bjorn Gabriels
*Der Letzte Mann; F.W. Murnau
→ met live soundtrack door Menno Buggenhout
Scarface; Howard Hawks
*L'Atalante; Jean Vigo
The Dupes; Tewfik Saleh

December

A Space Odyssey; Stanley Kubrick
Medea; Pier Paolo Pasolini
They Shoot Horses, Don't They?;
Sydney Pollack (Matinee)
Shadow of a Doubt; Alfred Hitchcock
→ met lezing van Wouter Hessels
(KASKA-DKO, RITCS, INSAS)
The Doors; Oliver Stone
Netchaïev est de Retour; Jacques Deray
→ ingeleid door Jeroen Kuypers en
Vincent Scheltiens
→ i.s.m. Deus Ex Machina
Stromboli; Roberto Rossellini

Legends of the Fall; Edward Zwick
Banditi A Orgosolo; Vittorio De Seta
(Classics Restored)
→ i.s.m. Cinea
2010: The Year we made Contact; Peter Hyams
→ ingeleid door Cyrus Vercammen
A Bout de Souffle; Jean-Luc Godard
Klute; Alan J. Pakula (Matinee)
Bellissima; Luchino Visconti
→ met lezing van Wouter Hessels
(KASKA-DKO, RITCS, INSAS)

CINEMA NOW

Een eclectische greep uit de recente
filmactualiteit inclusief de **Best of**-selectie
van het eindejaar, de **Please Release Me**
vertoningen (een samenwerking met andere
bioscopen) en de **Belgica**-films (nieuwe
Belgische films, zowel Nederlandstalig
als Franstalig).

* met lezing door Wouter Hessels

Januari

Holy Spider; Ali Abbasi
R.M.N.; Cristian Mungiu
The Tale of King Crab; Alessio Rigo de Righi,
Matteo Zoppis (Please Release Me)
Call Jane; Phyllis Nagy
Rebel; Adil El Arbi & Billaal Fallah (Belgica)
Nope; Jordan Peele (Best of 2022)
Everything Everywhere All At Once; Dan Kwan &
Daniel Scheinert (Best of 2022)
Elvis; Baz Luhrmann (Best of 2022)
Top Gun: Maverick; Joseph Kosinski (Best of 2022)
Triangle of Sadness; Ruben Östlund (Best of 2022)

Februari

Broker; Hirokazu Kore-Eda
The Menu; Mark Mylod
EO; Jerzy Skolimowski
Homeward; Nariman Aliev (Please Release Me)
Tori et Lokita; Jean-Pierre & Luc Dardenne (Belgica)

Maart

Pacifiction; Albert Serra
She Said; Maria Schrader
Bodies Bodies Bodies; Halina Reijn
(Please Release Me)

April

The Banshees of Inisherin; Martin McDonagh
Living; Oliver Hermanus
Babylon; Damien Chazelle
Limbo; Ben Sharrock (Please Release Me)
Elixir d'Anvers; Robbe De Hert (Gerestaureerd/
Belgica)
De Acht Bergen; Felix van Groenningen &
Charlotte Vandermeersch (Belgica)

Mei

Tár; Todd Field
The Fabelmans; Steven Spielberg
Under the Fig Tree; Erige Sehiri
Boiling Point; Philip Barantini
Burning Days; Emin Alper (Please Release Me)
Close; Lukas Dhont (Belgica)

Juni

*Tori et Lokita; Jean-Pierre & Luc Dardenne (Belgica)
→ Q&A met Luc Dardenne
*Baghdad Messi; Sahim Omar Kalifa (Belgica)
→ Q&A met Sahim Omar Kalifa
Any Way the Wind Blows; Tom Barman (Belgica)
Return to Dust; Ruijun Li
Air; Ben Affleck
Dalva; Emmanuelle Nicot
The Whale; Darren Aronofsky
Aftersun; Charlotte Wells
Klondike; Maryna Er Gorbach

Juli

Emily; Frances O'Connor
Godland; Hlynur Palmason
Le Bleu du Caftan; Maryam Touzani

Augustus

The Quiet Girl; Colm Bairéad
Interdit aux Chiens et aux Italiens;
Alain Ughetto
Jeanne du Barry; Maïwenn
Beau is Afraid; Ari Aster

September

Saules Aveugles, Femme Endormie; Pierre Földes
Das Mädchen und Die Spinne; Ramon & Silvain Zürcher
Sparta; Ulrich Seidl
The Quiet Migration; Malene Choi Jensen
Utama; Alejandro Loyaza Grisi (Fomofilm)
→ met videoinleiding door Orlando Verde +
videonagesprek met regisseur
→ i.s.m. M000V!

Oktober

Le Cours de la Vie; Frédéric Sojcher
(Please Release Me)
→ in aanwezigheid van regisseur/scenarist
Frédéric Sojcher
The Essential Aki Kaurismäki:
– Leningrad Cowboys Go America
– The Match Factory Girl
– Drifting Clouds
– The Man Without a Past
Estación Catorce; Diana Cardozo (Fomofilm)
→ i.s.m. M000V!

November

Passages; Ira Sachs
Luka; Jessica Woodworth
Roter Himmel; Christian Petzold
Dry Ground Burning; Joana Pimenta &
Adirley Queirós (Please Release Me)
Costa Brava, Lebanon; Mounia Aki (Fomofilm)
→ i.s.m. M000V!

December

Retour à Séoul; Davy Chou
Le Livre des Solutions; Michel Gondy
War Pony; Riley Keough, Gina Gammel
Sick of Myself; Kristoffer Borgli
The Eternal Daughter; Joanna Hogg
Drawing Lots; Zaza & Tamta Khalvashi (Fomofilm)
→ i.s.m. M000V!

Les Filles d'Olfia; Kaouthar Ben Hania
Past Lives; Celine Song
→ met intro door Noëmi Plateau en
Lotus Li (Untold Asian Stories)
→ i.s.m. Girls on Film
Showing Up; Kelly Reichardt (Please Release Me)
BEST OF 2023 (26-29.12.2023)
– Oppenheimer; Christopher Nolan
– All the Beauty and the Bloodshed; Laura Poitras
– Anatomie d'une Chute; Justine Triet
– Aftersun; Charlotte Wells
– Past Lives; Celine Song

DOCU

Het programma-onderdeel in het teken
van de (hoofdzakelijk hedendaagse)
documentaire film.

Januari

A Parked Life; Peter Triest

Februari

Dreaming Walls; Maya Duverdier, Amélie Van Elmbt

Maart

Eriksson; Johan Van Schaeren (Belgica)
→ met première op 5 maart in aanwezigheid van
de makers

April

Jodorowsky's Dune; Frank Pavich
Eriksson; Johan Van Schaeren
For What It's Worth; Ben De Raes

Mei

Wolf; Cees Van Kempen
Cinema Pameer; Martin von Krogh

Juni

Une Vie comme une Autre; Faustine Cros

September

Cesária Évora; Ana Sofia Fonseca

Oktober

How to Save a Dead Friend; Marusya Syroechkovskaya

November

Long Live The Dead!; Sofie Hanegreefs &
Kris Pannecoucke
→ met videonabespreking door antropologe
Ann Cassiman
& live Q&A met de makers
Draw for a Change!; Karen Vázquez Guadarrama
→ i.s.m. Furia & in aanwezigheid van
Mar Maremoto
ACTIE! – Pieter Van Eecke:
– Planet B
→ i.s.m. Code Rood.
Met nabespreking door Code Rood

- Holding Up The Sky
- i.s.m. 11.11.11
& in aanwezigheid van Pieter Van Eecke
- Samuel in the Clouds

December

Grace Jones: Bloodlight and Bambi; Sophie Fiennes
In the Court of the Crimson King:
King Crimson at 50; Toby Amies
Fahren + Quartier Nomade; Veronika Barnaš en
Alexandra Rice
→ in aanwezigheid van de regisseurs

FAMILIE

Het zaterdagmiddagprogramma van
De Cinema dat zich richt tot de jonge en
ultrajonge cinefiel. Nogal wat voorstellingen
zijn in het kader van een festival (zoals
het JEF-festival).

Januari

Kerst in De Studio/Cinema
– Encanto; Jared Bush, Byron Howard,
Charise Castro Smith
– Lightyear; Angus MacLane
– Fireheart; Laurent Zeitoun, Théodore Ty
– Stap maar op mijn Bezemsteel;
Jan Lachauer, Max Lang
Matilda; Danny DeVito
De Kleine Ijsbeer; Piet Derycker

Februari

Gruwelijke Rijmen; Jakob Schuh & Jan Lachauer
Yuku en de Himalayabloem; Arnaud Demuyck &
Rémi Durin

Maart

Ernest & Célestine: op avontuur in Brabbelland;
Jean-Christophe Roger & Julien Cheng
De GVR; Brian Cosgrove

April

Moonbound; Ali Samadi Ahadi
Vrolijke Vakantie en Andere Verhalen;
Stéphane Aubier & Vincent Patar

Mei

Knor; Mascha Halberstad

Juni

Kleine All: De Menselijke Antenne;
Amalie Naesby Fick
Jean-Michel en de Verboden Liefdesgeschiedenissen

Juli

Alice in Wonderland; Clyde Geronimi,
Wilfred Jackson, Hamilton Luske

Augustus

Pinokkio; Norman Ferguson, T. Hee, Wilfred Jackson

September

Boze Bui en Andere Verhalen; diverse regisseurs
Anina; Alfredo Soderguit

Oktober

Menino; Alê Abreu

November

Beestige Boel; compilatie

December

Zeevonk; Domien Huyghe
Kerst in de Studio/Cinema
– Onafscheidelijke duo's; diverse regisseurs
– Kiddo; Zara Dwyer
– Knor; Mascha Halberstad
– The Boy and the Heron; Hayao Miyazaki
– Elemental; Peter Sohn

CINEMA&CO

De noemer waaronder we al onze samen-
werkingen met externe partners plaatsen.

Januari

Fire of Love; Sara Dosa
→ met nagesprek met Toneelhuis multikunstenaar
Benjamin Abel Meirhaeghe
Fabian, Oder der Gang vor die Hunde; Dominik Graf
Seconds; John Frankenheimer
→ met intro door MoMu-curator Elisa De Wyngaert
Blacula; William Crain
→ met intro door CULT-ceremoniemeester
Cyrus Vercammen

Februari

De Spiegel; Andrei Tarkovsky
→ met inleiding door Lisaboa Houbrechts
n.a.v. haar voorstelling Vake Poes; of hoe God
verdween (i.k.v. Toneelhuis@Decinema)
In Limbo; Xavier Baeyens & Norman Baert
→ met intro en afterparty met elektronisch
muziekartiest Manezz
(i.h.k.v. Friday Shorts)
Fried Green Tomatoes; Jon Avnet
→ met intro door Girls on Film
Cinema Palestina; verschillende regisseurs
→ met intro door regisseur Michel Khleifi
(georganiseerd door het Koninklijk
Conservatorium Antwerpen en Dar al-Kalima
University)
Berlin Alexanderplatz; Burhan Qurbani
(georganiseerd door daskULTURforum Antwerpen)
The Evil Dead; Sam Raimi
→ met intro door CULT-ceremoniemeester
Cyrus Vercammen

Maart

VAF Wildcards on Tour; diverse regisseurs
→ Q&A met Julie Verstraten, Brahim Tall,
Evi Cats en Michael Abay
Where I Lay My Head To Rest; Alex Schuurbiers
→ i.s.m. Girls on Film
+ New From Home; Chantal Akerman
→ met intro door filmhistorica Anke Brouwers
en Q & A
Ran; Akira Kurosawa
→ i.s.m. Toneelhuis i.h.k.v. festival House of
Flying Generations

Marcher sur l'Eau; Aïssa Maïga
 → Esohe Weyden in gesprek met onder andere Aboudlaye Souna Souley (S-eau-S Sahel), Joni Vanderhaeghe en Jonas Peeters (Water4Ghana)
 → i.s.m. 11.11.11
 Scéal Eile: Blarney; Albert Lewin
 → met intro door Lennart Soberon (VUB) en live muziek door Synth muzikant Nele de Gussem (Uma Chine) (Belgisch-Iers filmfestival Scéal Eile)
 Die Blechtrommel; Volker Schlöndorff
 → i.s.m. dasKULTURforum Antwerpen
 Bergman Island; Mia Hansen-Løve
 → i.s.m. Toneelhuis i.h.k.v. festival House of Flying Generations

April

Un Lac; Philippe Grandrieux
 → n.a.v. Grandrieux' regie van Wagners Tristan und Isolde bij Opera Ballet Vlaanderen
 Jennifer's Body; Karyn Kusama
 → met intro door Thorben Sameyn van Wel Jong i.s.m. Girls on Film
 En Cour(t)s de Route; De Nieuwe Lichting
 → met Q & A
 → (georganiseerd door Dalton Distribution & Agence Belge du Court Métrage)
 Village of the Damned; Wolf Rilla
 → met intro door Cyrus Vercammen
 Award Winners in 't Kort
 → met intro en nagesprek met de makers
 Transit; Christian Petzold
 → i.s.m. dasKULTURforum Antwerpen
 The Woman King; Gina Prince-Bythewood
 → met intro door Gorges Ocloo

Mei

Flee; Jonas Poher Rasmussen
 → i.s.m. 11.11.11. Nabespreking met Tine Danckaers, Flor Didden en Khatera Shamal
 Good Luck to You, Leo Grande; Sophie Hyde
 → met intro door Girls on Film en prof. Katrien De Graeve (Ugent) voor LiLi
 The First 54 Years; Avi Mograbi
 → + nabespreking met Avi Mograbi
 → i.s.m. SoundImageCulture
 Dos Estaciones; Juan Pablo González
 → i.s.m. Centrum voor Mexicaanse Studiën; nabespreking met de regisseur
 The Human Centipede; Tom Six
 → met intro door CULT-ceremoniemeester Cyrus Vercammen
 Away; Gints Zilbalodis
 → live score door Brusselse instrumentele postrockband We Stood Like Kings
 Alfred Machin & Live Muziek (compilatie)
 → met nieuwe soundtracks bij zes van Machins films door Studente uit de masteropleiding van het Koninklijk Conservatorium Antwerpen

Juni

Friday Shorts; Gudu; Aloysius O & Michiel De Malsche
 → met intro van de maker(s)
 Close; Lukas Dhont
 → met audiodescriptie i.s.m. De Markgrave
 Yuni; Kamila Andini
 → i.s.m. MOOV
 En Cour(t)s de Route: Met de stroom mee; diverse regisseurs
 → i.s.m. Dalton distribution & Agence belge du court métrage

Lumumba Forever; Benoît Feyt, Quentin Noirfalisce
 → met intro en nagesprek Nadia Nsayi (verantwoordelijke culturele programmatie AfricaMuseum) met Ludo De Witte (auteur van 'De moord op Lumumba'), Randy Kalemba (voorzitter van de culturele organisatie ICK) en het publiek
 → i.s.m. het AfricaMuseum

September

Left Luggage; Jeroen Krabbé (Belgica; n.a.v. MAS-expo 'Stad in oorlog. A'pen 40-45'
 → ingeleid door curator Leen Beyers
 Janssen & Janssens draaien een film; Robbe De Hert & Luc Pien (Belgica)
 → ingeleid door producer/regisseur Luc Pien en co-scenarist Rik Stallaerts

Oktober

Marianne; Valentina Canavesio
 → met gastspreker Ida Dequeecker van BOEH!
 Girls on Film

December

ARTISTS AGAINST STIGMA: Commitment to Life; Jeffrey Schwartz
 → met intro door Orlando Verde

FOCUS

April

FOCUS IRAN
 Persepolis; Marjane Satrapi & Vincent Paronnaud
 Offside; Jafar Panahi
 The White Balloon; Jafar Panahi
 There is no Evil; Mohammad Rasoulof
 The House is Black; Forough Farrokhzad e.a.
 Taste of Cherry; Abbas Kiarostami

Juni

VINTAGE PACINO
 Serpico; Sidney Lumet
 ... And Justice for All; Norman Jewison
 Cruising; William Friedkin
 Dog Day Afternoon; Sidney Lumet

November

FIEN TROCH
 Een Ander Zijn Geluk
 Unspoken
 Kid
 Home
 → i.s.m. Girls on Film & in aanwezigheid van Fien Troch

December

STRANGER THAN JARMUSH
 Stranger than Rotterdam +
 Stranger than Paradise;
 Lewie & Noah Kloster + Jim Jarmush
 Down by Law
 Mystery Train
 Night on Earth
 Dead Man

OFF-STREAM

Januari

Te gast: Sarah Vanagt; Sarah Vanagt
Met kortfilms: Little Figures, First Elections,
De Dragers
→ met nagesprek met Sarah Vanagt

Februari

Pierre; Jan Decorte

Mei

Te Gast: Lisa Spilliaert
– Hotel Red Shoes
– N.P
– Spilliaert
→ in aanwezigheid van Lisa Spilliaert

STUDIODROME

31.10.2023

Striker Bob; Lars Damoiseaux
The Return of the Living Dead; Dan O'Bannon
→ met intro door Jonas Govaerts en
Kwinten Scheepers
→ gevolgd door party

08.12.2023

Die Hard; John McTiernan
→ met intro door Jonas Govaerts en
Kwinten Scheepers
→ gevolgd door party

KORTFILM

14.12.2023

En Cour(t)s de Route: #1: L'Amour tout Court;
diverse regisseurs

IN DIALOOG MET M HKA

Februari–Maart–April–Mei

N.A.V. DE TENTOONSTELLING
'DORA GARCÍA – ZIJ HEEFT VELE NAMEN'
in het M HKA vertoonde De Cinema enkele van
haar films:
– Love with Obstacles
→ met Q&A en in aanwezigheid van Dora García
– The Joycean Society
→ met inleiding door auteur Geert Lernout
(Antwerp James Joyce Center, UA)
– El Helicóptero/La Eterna
– Segunda Vez
→ met nagesprek door Gerardo Salinas

November–December

N.A.V. DE TENTOONSTELLING 'LOVE IS FOREVER ISN'T
IT? – DOROTHY IANNONE'

in het M HKA vertoonde De Cinema enkele films die
aansluiten bij haar reeks 'Movie People':
– The Sheltering Sky Bernardo Bertolucci
→ ingeleid door Orlando Verde
– My Beautiful Laundrette; Stephen Frears
– Pandora and the Flying Dutchman; Albert Lewin

I.M. Beniti Cornelis; kunstenaar-Sjamaan;
Paul Amand & Etienne Mylemans
→ i.s.m. CKV-M HKA en met intro en nabespreking

14.2 FESTIVALS & EVENTS

Van 11 t.e.m. 13.02.2023

POINT OF U
filmcompetitie gejureerd door
Adil El Arbi & Bilal Fallah

Van 20 tot 26.02.2023, 35ste editie

JEF FESTIVAL
Jeugdfilms en audiovisueel experiment
– Knor; Mascha Halberstad
– Wolf; Cees van Kempen
– Kleine All: De Menselijke Antenne;
Amalie Naesby Fick
– Jumanji; Joe Johnston

Verrassende Perspectieven;
verschillende regisseurs
– Hoe Ik Leerde Vliegen; Michal Lubinski
– Heartbeast; Andrea Gatopoulus
– Dounia & De Prinses van Aleppo;
Marya Zarif & André Kadi

Uitzonderlijke Uitdagingen;
verschillende regisseurs
– Beautiful Beings; Gudmundur Arnar Gudmundsson
– Yourland; Madeleine Homan
– You Are Not My Mother; Kate Dolan
– Knofje; Rita Horst
– Dojo; Boris Paval Conen
– Totem; Sander Burger
– Sick Of Myself; Kristoffer Borgli
– Nono's Ruimteavontuur; Washim Boutaleb Joutei

Van 20 t.e.m 23.02.2023

ANIMA FESTIVAL
Belgisch en Internationaal animatiefilmtalent
– My Love Affair With Marriage; Signe Bauman
– Nayola; José Miguel Ribeiro
– Aurora's Sunrise; Inna Sahakyan
– Saules Aveugles, Femme Endormie; Pierre Földes

Van 06 t.e.m. 20.08.2023

AQAF
Internationaal kunstenfestival AQAF neemt gender
en seksuele diversiteit als uitgangspunt
– Leon; Wojciech Gostomcyk
– Aqaf Shorts; kortfilmcompilatie,
div. regisseurs
– The Radical; Richard Finn Gregory
– Labor; Tove Pils

ZOMERFILMCOLLEGE

Van 09 t.e.m. 15.07.2023

Met lezingen door gerenommeerde filmspecialisten

LA LOTTA CONTINUA: ITALIAANSE CINEMA VAN DE JAREN 70

- Giù la Testa; Sergio Leone
- Profondo Rosso; Dario Argento
- La Prima Notte di Quieté; Valerio Zurlini
- Padre Padrone; Paolo Taviani, Vittorio Taviani
- L'Albero degli Zoccoli; Ermanno Olmi
- Pasqualino Settebellezze; Lina Wertmüller
- Nel Nom del Padre; Marco Bellocchio
- Ann; Alberto Grifi, Massimo Sarchielli
- Gli Appunti di Anna Azzori; Constanze Ruhm
- Salomé; Carmelo Bene

JEAN RENOIR: EVERYTHING THAT HAPPENS IN LIFE; CAN HAPPEN IN A SHOW

- La Chienne
- Boudu Sauvée des Eaux
- Toni
- The Woman on the Beach
- Partie de Campagne
- La Grande Illusion
- The River
- The Golden Coach
- Le Déjeuner sur l'Herbe

ZOMERGAST: TIZZA COVI

- La Pivellina; Tizza Covi, Rainer Frimmel
- Vera; Tizza Covi, Rainer Frimmel

SOUNDTRACK

Juli–Augustus

Led Zeppelin: The Song Remains the Same;
Peter Clifton, Joe Massot
Lou Reed's Berlin; Julian Schnabel
Yellow Submarine; George Dunning
The Last Waltz; Martin Scorsese

01.10.2023

OPEN CINEMA '23: HEROES AND VILLAINS
Programma ingeleid door Orlando Verde
The General; Clyde Bruckman & Buster Keaton
→ met live muziek en korte nabespreking door
percussionist Juan Carlos Bonifaz
Johnny Guitar; Nicholas Ray
Dick Tracy; Warren Beatty

Van 02 t.e.m. 05.11.2023

BREEDBEELD KORTFILMFESTIVAL – GRAFIXX

10.11–10.12.2023

FOOD.FILM.FEST

Sur le Champ!; Michael Antoine, Nicolas Bier &
Jean-Simon Gérard

19.11.2023

BRUSSELS ART FILM FESTIVAL

Speech for a Melting Statue; Collectief Faire-Part
Broken View; Hannes Verhoustraete
→ met intro door Collectief Faire Part en
Orlando Verde

14.3 SCHOOLVOORSTELLINGEN

Januari

Rebel; Adil El Arbi, Bilal Fallah
Intouchables; Olivier Nakache, Éric Toledano

Maart

Das Leben der Anderen; Florian Henckel von
Donnersmarck

April

La Brigade; Louis-Julien Petit
De slak en de walvis en andere avonturiers;
Max Lang, Daniel Snaddon
Knock; Lorraine Levy

Juni

The Little Mermaid; Rob Marshall

Oktober

Le nouveau; Rudi Rosenberg
Blanka; Kohki Hasei

November

Kleine All; Amalie Naesby Fick
Samba; Eric Toledano, Olivier Nakache
Tori et Lokita; Luc & Jean-Pierre Dardenne
Pieter Post: de film; Mike Disa
Boze bui en andere verhalen; diverse regisseurs
Onafscheidelijke duo's; diverse regisseurs
Aatos en de wereld; Reetta Huhtanen
Mind My Mind; Floor Adams
Provence; Kato De Boeck
Planet B; Pieter Van Eecke

December

Interdit aux chiens et aux Italiens; Alain Ughetto
Aladdin (NL versie); Guy Ritchie
Vechtmeisje; Johan Timmers

14.4 FILMWORKSHOPS

In samenwerking met Rekker vzw

15 Externe Waardering

15.1 VRAGEN AAN DE INSTELLING EN MEDEWERKERS

Optreden als spreker, moderator of panellid tijdens een studiedag, focusgroep, conferentie, congres, of symposium

Evi Bert

11.05: A Kind of a 'Huh?', Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen – lezing over kunstenaarspublicaties in de collectie van M HKA (Antwerpen)
19.06: CM Málaga, Culture & Museums International Tech Forum, panel: The use of data, *The Reflective and Critical Use of Digital and Computational Technologies* (Málaga, ES)
16.11: Visiemoment TRACKS, DE SINGEL (Antwerpen)

Bart De Baere

13.02: Toekomstcongres SARC, debat over opzet naar een set van aanbevelingen voor beleidsmakers, Flageygebouw (Brussel)
05-08.05: INTERCOM Doha Conference 2023 – workshop Museum Leadership: Balancing Governance and Operations, The Bureaucratic Nature of Museums – Evaluating Risks and Opportunities (Doha, QA)
31.05: Focusgroep Veldtekening Internationaal Cultuurbeleid, internationalisering van cultureel erfgoed, door IDEA Consult i.o.v. het DCJM (online)
26.09: Gesprek met kunstenaar Nikita Kadan, artist talk In Flanders Fields Museum (Ieper)
03.10: Focusgroep, gedachtewisseling over het Stedelijk, Stedelijk museum voor moderne en hedendaagse kunst en vormgeving (Amsterdam, NL)

Piet Van Hecke

16.01: Panellid participatieve kunstpraktijken tijdens Netwerkmoment Nieuwe Onderzoeksgroepen AP Hogeschool Antwerpen
27.04: Spreker en begeleider workshops tijdens Internationale Studentendag, departement ergotherapie, Arteveldehogeschool Gent
22.05: Lid van Expertpanel Futureproof gidsen, Toerisme Vlaanderen (Brussel)
12.06: Lid van Expertpanel Futureproof gidsen, Toerisme Vlaanderen (Brussel)
06.09, 20.09, 04.10, 01.11, 13.12: Optreden over Panamarenko tijdens Tseef Leeft, Don Vitalski Revue, Seeftheater (Antwerpen)
28.09: ICOM CECA Belgium webinar, lezing over co-creatie & participatie i.h.k.v. het participatief tentoonstellingsproject Museum Spelen
24.10: Panelgesprek Participatieve Kunstprojecten, AP Hogeschool Antwerpen
20.12: Panellid tijdens slotevenement Kleurrijk Stuivenberg, Het Oude Badhuis (Antwerpen)

Sofie Gregoor

ICOM CECA Belgium webinar, lezing over co-creatie & participatie i.h.k.v. het participatief tentoonstellingsproject Museum Spelen

Christine Lambrechts

31.01: sessie in de module collectie & oeuvre, als expert materialen in de hedendaagse kunst, Post Universitair Centrum – KU Leuven
08.05: adviseur tijdens presentaties preventieve conservatie, Master Erfgoedstudies, UAntwerpen

Mandaat in een bestuursorgaan, advies- of beoordelingscommissie

Evi Bert

Covoorzitter TRACKS
Lid van L'Internationale Content Assembly – the Past in the Present

Bart De Baere

Secretaris-generaal van CIMAM
Lid van het Museum Watch Committee van CIMAM
Voorzitter van de adviesraad Tselinny Center of Contemporary Culture (Almaty, KZ)
Lid van de Board of Directors L'Internationale Association
Lid van de stuurgroep Studieopdracht M HKA
Lid van het Overleg Eigen Instellingen van de Vlaamse Gemeenschap
Lid van het Museumoverleg landelijke/internationale musea (FARO)
Lid van het Beheerscomité Park Dok Zuid
Lid van de algemene vergadering WIELS
Lid van de algemene vergadering TouchTime
Adviserende rol voor ICOM INTERCOM
Adviserende rol voor Kunst op de Campus, UAntwerpen
Lid van het erecomité van BRAFA Art Fair

Nav Haq

Lid van het bestuur en de Algemene Vergadering van De Nieuwe Opdrachtgevers

Piet Van Hecke

Lid van de werkveldcommissie Educatieve Master Beeldende Kunsten AP Hogeschool Antwerpen, 20.03: bezoek van de visitatiecommissie

Karen Werkhoven

Lid van de Visibility Group van L'Internationale
Lid van Museumoverleg landelijke/internationale musea (FARO)
Lid van Adviesraad Museumspas
Lid van stuurgroep wijkprofiel Zuid

Christine Lambrechts

Bestuurslid ACOD Cultuur – Vlaanderen

Mandaat in jury

Bart De Baere

05.04: juryvergadering PinchukArtCentre Prize (Kyiv, UA)

Jan Stuyck

06.12: jurylid Ultima voor Roerend en Immateriële Erfgoed, DCJM (Brussel)

Piet Van Hecke

19.01: voorzitter selectiejury museum-
consulent publiekswerking en participatie,
Musea Turnhout

Interviews, adviesgesprekken

Bart De Baere

25.02: gesprek met *Lucija Šutej* over curator-
schap n.a.v. de samenwerking tussen M HKA
en het PinchukArtCentre, en biënnale- en
museale omgevingen, *Infra Magazine*
08.03: gesprek met Thérèse Legierse,
curator De Nieuwe Opdrachtgevers
12.05: gesprek met Timon Van Kerckhove,
student bestuurskunde en publiek manage-
ment aan UGent i.h.k.v. zijn scriptie
17.05: gesprek met Lien Van de Kelder,
netwerkcoördinator Musea & Erfgoed
Stad Antwerpen
23.05: online interview met Eefje Van Linder,
student Cultuurmanagement UAntwerpen,
over samenwerkingen tussen privéver-
zamelaars en (semi)publieke cultureel-
erfgoedinstellingen in Vlaanderen
07.09: interview met copywriter
Cédric Raskin over de voorbije
samenwerking met CAHF
14.09: gesprek met theatermaker en beeldend
kunstenaar Thomas Verstraeten over de
aanwinst 'Familiestraat', een aankoop voor
de collectie van het M HKA/de collectie
Vlaamse Gemeenschap (draaidag in het
atelier van de kunstenaar)
26.09: ontvangst MFA-studenten van de
Malmö Art Academy o.b.v. Charif Benhelima

Sofie Gregoor & Christine Lambrechts

Interview met copywriter Cédric Raskin
over het collectietraject met 4e leerjaar
Sint-Lievens naar aanleiding van de expo
Museum Spelen

Joanna Zielińska

Interview met copywriter Cédric Raskin
over artist's novels

Piet Van Hecke

19.04: De ziekenhuisschool en het M HKA:
een bijzondere samenwerking, ATV en GVA
10.05: Bezoek aan het Panamarenkohuis,
100% cultuur, ATV
07.08: Interview over Panamarenkohuis
door Adam Stech voor tijdschrift *Dolce Vita*,
Tjechië
25.10: Panamarenko in het M HKA,
100% cultuur, ATV

Werkbezoeken en gesprekken in het kader van De Stadscollectie Antwerpen

Zie 2.2.1.1

Werkbezoeken en gesprekken in het kader van de werking van het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen (CKV)

Zie 21

15.2 INTERNATIONALE NETWERKEN

Bart De Baere

Kunstreis M HKA Art Circle
(Zuid-Korea en Hongkong)
CIMAM 2023 Annual Conference
(Buenos Aires, AR)
Internationale Biënnale van Sao Paulo (BR)

Nav Haq

CIMAM 2023 Annual Conference
(Buenos Aires, AR)
Internationale Biënnale van Sao Paulo (BR)

Joanna Zielińska

Internationale Biënnale van Sao Paulo (BR)
CIMAM 2023 Annual Conference
(Buenos Aires, AR)

L'INTERNATIONALE

L'Internationale verenigt zeven grote
Europese kunstinstellingen:

- MSU (Zagreb, Kroatië)
- Museo Reina Sofía (Madrid, Spanje)
- MACBA (Barcelona, Spanje)
- M HKA (Antwerpen, België)
- MSN (Warschau, Polen)
- Salt (Istanbul, Turkije)
- Van Abbemuseum
(Eindhoven, Nederland)
met:
 - Institute of Radical Imagination
(Venetië, Italië)
 - transit.ro
(Boekarest, Cluj en Iasi, Roemenië)
 - HKW (Berlijn, Duitsland)
 - VCRC (Kiev, Oekraïne)

L'Internationale werkt samen met com-
plementaire partners zoals HDK Valand
(Göteborg, Zweden), NCAD (Dublin,
Ierland) en ZRC SAZU (Ljubljana, Slovenië),
en met geassocieerde organisaties uit de
academische en artistieke sector zoals IMMA
(Dublin, Ierland) en WIELS (Vorst, België).
De ethiek van L'Internationale is gebaseerd
op de waarden van verschil en antagonisme,
solidariteit en gemeenschappelijkheid.
L'Internationale verdedigt een concept van
gemeenschappelijk erfgoed dat gebaseerd
is op onderling verbonden archieven
en collecties, en brengt degenen samen
die nalatenschappen zien als een actief
instrument in de processen van individuele
en collectieve emancipatie. Hoewel
L'Internationale verankerd is in Europa,
is het verbonden met verschillende delen
van de wereld door een gedeeld gevoel
van urgentie met betrekking tot bepaalde
gemeenschappelijke vragen die leiden tot
een wereldwijde positieve uitwisseling van
kennis, ervaringen, meningen en ideeën.
Lees hierover meer op
<https://www.internationaleonline.org/>

Binnen het vierjarige programma 'Museum of the Commons (MoC) – Towards a Healthier Art Ecosystem' (2023-2026)

stuurt een centrale Board of the Project drie groepen aan: 1) de Editorial Board, 2) de Visibility Group, 3) de Technical Group. MoC verweeft drie cruciale thema's waarmee samenlevingen worden geconfronteerd, en waarmee 'Content Assemblies' aan de slag gaan. De drie hoofdthema's van het programma zijn:

- klimaat en ecologische duurzaamheid;
- de rol van musea als plaatsen voor diversiteit en inclusie;
- erfgoed als instrument voor sociale rechtvaardigheid.

Binnen dit kader worden er diverse onderzoeks- en onderzoeksopleidingsmogelijkheden aangeboden (vanuit activiteiten, middelen, ervaringen en personeel).

Verschillen t.o.v. vorige programma's:

- grote groep van partners, nieuwe leden
- horizontale projectstructuur
- 4-jarig programma
- minder gericht op tentoonstellingen maken, meer open format, meer focus op *community based* activiteiten, workshops, ...
- coördinatie en coördinatie-ondersteuning: Joanna Mytkowska en Bogna Stefańska van Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie
- nieuwe visuele identiteit
- besluitvorming via democratische stemming

In de L'Internationale association zetelen directeuren en oud-directeuren van de instellingen in de confederatie. De vereniging zal een belangrijke rol spelen bij de voorbereiding van het volgende programma dat L'Internationale zal implementeren.

Betrokken medewerkers:

- Evi Bert (content assembly 'past in the present')
- Ann Ceulemans (ad hoc ondersteuning)
- Bart De Baere (L'Internationale Association)
- Nav Haq (Board of the Project)
- Sabine Herrygers (financiële rapportering, algemene ondersteuning)
- Argyri Platsa (rapportering over de projecten)
- Anne-Claire Schmitz (content assembly 'situated organisations')
- Piet Van Hecke (content assembly 'situated organisations')
- Dieter Vankeirsbilck (financiën)
- Karen Werkhoven (werkgroep visibiliteit & werkgroepen nieuwsbrief, website, social advertising)
- Joanna Zielińska (content assembly 'situated organisations')

Vergaderingen:

- 18-19.01: vergadering directeuren L'Internationale Association (Madrid)
- 21-24.03: L'Internationale, kick-off vergadering, met besprekingen over de thema's 'klimaat', 'verleden en heden', 'gesitueerde samenlevingen' (Warschau, Polen)
- 26.04: overleg Content Assembly – 'the past in the present'
- 11.05: overleg M HKA – WIELS
- 23.05: General Assembly L'I association
- 27.09: overleg Content Assembly – 'the past in the present'
- 03.10: overleg M HKA – Nick Aikens, managing editor L'Internationale Online
- 29.11: overleg Content Assembly – 'the past in the present'

TSELINNY Center of Contemporary Culture

Bart De Baere werd in 2021 voorzitter van de adviesraad van Tselinny Center of Contemporary Culture, een ambitieus nieuw kunstencentrum in Almaty, de voormalige hoofdstad van Kazachstan. De raad van advies verenigt verder onder anderen een politicologe uit Oxford, een curatrice uit Parijs en een kunstenaar uit Berlijn. Tselinny startte een aankoopprogramma voor Centraal-Aziatische kunst die wordt geschonken aan het M HKA, naar analogie met het lopende programma met de V-A-C Foundation in Moskou. M HKA heeft de belangrijkste referentiecollectie in Europa van Centraal-Aziatische kunst – een van de assets voor het Eurazië-verhaal van het museum –, en deze wordt versterkt dankzij de samenwerking met het Tselinny Center of Contemporary Culture.

De adviesraad vergadert op regelmatige tijdstippen op digitale wijze.

09-11.07: adviescommissie (Almaty, Kazachstan)

18-21.10: adviescommissie (Parijs)

AFTERALL

M HKA is mede-uitgever van het zesmaandelijks internationale kunsttijdschrift Afterall. Nav Haq zetelt in de redactieraad. Sabine Herrygers beheert de abonnementen in België.

Zie 13

CLUB SOLO

Betrokken medewerker: Leen De Backer

15.3 OPLEIDINGS- EN VORMINGSACTIVITEITEN

Alle medewerkers (met uitzondering van collega's die in 2024 met pensioen gaan)

Interne opleiding waarderingscyclus, toelichting cyclus en aanpak door HR (M HKA)

Interne opleiding richtlijnen en gebruik mappenstructuur door Evi Bert en Björn Scherlippens (M HKA)

Opleiding waarderingscyclus: teamgesprek door KEY-consult (M HKA)

Alle leidinggevenden

Opleidingen in het kader van het traject leiderschapsontwikkeling door KEY-consult (diverse locaties)

Jürgen Addiers

09.03: Werkbezoek tentoonstellingsproductie en museumtechnieken, organisatie FARO en STEPP, in het KMSKA

Fadil Ayoujil

Periodes 30.01-19.06, 12.09-31.12: Taalcoaching Nederlands (VOV)

Katrien Batens

27.03: Bijscholing EHBO door Rode Kruis Vlaanderen (M HKA)

06.11: Opleiding waarderingscyclus: het modereren van teamgesprekken door KEY-consult

Evi Bert

05.10: Nalatenschappen kunstenerfgoed – masterclass 1: analyse dienstverlening (Brussel)

06.10: Collegagroep Behoud en Beheer Kunstenaarspublicaties (online, Teams)

27.10: Infosessie over het programma Digitale Transformatie (Brussel)

10.11: Lerend Netwerk Nalatenschappen, organisatie CKV, deStudio (Antwerpen)

16.11: Visiemoment TRACKS, mede-organisator CKV, DE SINGEL (Antwerpen)

23.11: Symposium: A Kind of a 'Huh?' – On Artists' Publications and How to Manage Them, Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen

Lotte Bode

14.10, 07.11, 14.11: studiedag 'Participatie', FARO

Karen Werkhoven

20-21.10: Museumnext: Museums & Social Media Summit (virtueel)

11-12.12: Museumnext: Digital Exhibitions Summit (virtueel)

15-16.05: Museumnext: Digital Summit (virtueel)

27.10: Coaching leiderschapsontwikkeling, KEY-consult

Leen Bosch

09.03: Werkbezoek tentoonstellingsproductie en museumtechnieken, organisatie FARO en STEPP, in het KMSKA

Veerle Bydekerke

24.01: webinar interne communicatie, Verso

16.10: Inclusieve vacatures schrijven: hoe vinden geïnteresseerden de weg naar mijn organisatie?, Hands-on inclusion

19.10: opleiding ter voorbereiding van de sociale verkiezingen, Sociare

Bart Cornel

03.03: Netwerkdag Archieven, VVBAD, Herman Teirlinckgebouw (Brussel)

27.04: Inspiratiedag 'inventariseren en waarderen van museum(directeurs)archief', Provinciaal Archief West-Vlaanderen, Mu.ZEE (Oostende)

19.09: Studiedag Leesmedewerker Archief, VVBAD, Dossinkazerne (Mechelen)

20.10: Congres Informatie aan Zee, VVBAD (Oostende)

Anke De Potter

29.06: Mindfulness in het museum, FARO

Wanda Detemmerman

08.06: Auteursrechten in de erfgoedsector, FARO

Annelien De Troij

01.09, 25.10: Opleiding vertrouwenspersoon, Mensura EDPB vzw

Jan De Vree

01.09: Coaching leiderschapsontwikkeling, KEY-consult

Tom Ceelen

Training Sophos, Telenet

Bart De Block

04.11: International Museum Construction Congress (imcc)

Maia Daley

Bachelor gezinswetenschappen (via het VOV)

Bert De Vlegelaar

17.03: Ontwikkelingstraject voor leidinggevenden, KEY-consult

Lode Geens

1ste semester schooljaar 2023-2024, (avond) opleiding hulpkok (VOV), Vitant, campus PIVA

09.03: Werkbezoek tentoonstellingsproductie en museumtechnieken, organisatie FARO en STEPP, in het KMSKA

Mohammed Hameed

27.03: Bijscholing EHBO door Rode Kruis Vlaanderen (M HKA)

maart-september (diverse data): Taalcoaching Nederlands door Group Intro (M HKA)

13.06, 26.06-25.07: taalcursussen Nederlands voor anderstaligen, Linguapolis (UA, Antwerpen)

Eric Hellemans

27.03: Bijscholing EHBO door Rode Kruis Vlaanderen (M HKA)

Danny Kortleven
27.03: Bijscholing EHBO door Rode Kruis Vlaanderen (M HKA)
13.11: Bijscholing bewakingsagent door Securitas Academy (Geel)

Hughe Lanoote
09.03: Werkbezoek tentoonstellingsproductie en museumtechnieken, organisatie FARO en STEPP, in het KMSKA

Christine Lambrechts
27.03: Bijscholing EHBO, Rode Kruis Vlaanderen

Nele Luyts
03.03: Netwerkdag Archieven, VVBAD, Herman Teirlinckgebouw (Brussel)
08.06: Basiscursus auteursrechten in de erfgoedsector, FARO (Brussel)
12.09: Studiedag en praktijknetwerk 'sociale media archiveren', meemoo en Kadoc-Leuven (Antwerpen)
05.10: Nalatenschappen kunstenerfgoed – Masterclass 1: analyse dienstverlening, DCJM en FARO, Herman Teirlinckgebouw (Brussel)

Argyri Platsa
2023: taaltraining Nederlands (via het VOV)
13-18.03: Deelname aan Europa Nostra – European Heritage Youth Residence, Napels (IT)
07-09.05: Deelname aan conferentie INTERCOM The Future Museum. Framing the Skills and Mindsets of the Visionary Leader, Doha (QA)

Ilse Raps
27.03: Bijscholing EHBO door Rode Kruis Vlaanderen
november: 3-daagse opleiding SketchUp Pro voor 3D-tekeningen (Syntra Bizz)

Gabriela Rib
27.03: Bijscholing EHBO door Rode Kruis Vlaanderen

Björn Scherlippens
01.02: Collegagroep Kunstenaarspublicaties – Dataprofielen, Middelheimmuseum (online)
06.02, 06.03, 23.03 en 15.05: Werkgroep Thesaurus Opschonen, Netwerk Adlib en Axiell Collections (online)
14.02: Collegagroep Beschrijvingsmodel Hedendaagse Kunst, FOMU
16.03 en 12.10: Collegagroep Digitale Collectieregistratie, FARO
04.10: Gebruikersgroep Cultureel Erfgoed en Auteursrecht, FARO
27.10: Infosessie Digitale Transformatie – Cultuur, Toerisme Vlaanderen
23.11: Symposium A kind of a 'Huh?': artist publications, KASKA

Ingrid Schildermans
29.03, 06.04, 22.06: Workshop: Hoe influencers betrekken bij uw communicatie?, FARO
17-18.07: MuseumNext over Fundraising

Anne-Claire Schmitz
17.03: Opleidingsdag (AG Culturele Instellingen Antwerpen/Erfgoed)

Reyadh Shakir
maart-september (diverse data): Taalcoaching Nederlands, door Group Intro (M HKA)

Jan Stuyck
03.03: Netwerkdag Archieven, VVBAD, Herman Teirlinckgebouw (Brussel)
27.04: Inspiratiedag 'inventariseren en waarderen van museum(directeurs)archief', Provinciaal Archief West-Vlaanderen, Mu.ZEE (Oostende)
01.09, 25.10: opleiding vertrouwenspersoon, Mensura EDPB vzw
05.10: Nalatenschappen kunstenerfgoed – Masterclass 1: analyse dienstverlening, DCJM, Kunstenpunt en FARO, Herman Teirlinckgebouw (Brussel)

Georges Uittenhout
04.11: Deelname aan International Museum Construction Congress (imcc)

Esther Van Peer
11.05: Lezing 4 in de reeks A kind of a 'Huh?': Evi Bert, Sophie Nys, Johan Smets, KASKA
25.05: Lezing 5 in de reeks A kind of a 'Huh?': Irma Boom, KASKA
19.09: Studiedag Leeszaalmedewerker Archief, VVBAD
05.10: deelname aan de Redactieraad voor het Invalboek Publicaties, meemoo
14.10: Art Book Fair, KASKA
23.11: Symposium A kind of a 'Huh?': artist publications, KASKA

Piet Van Hecke
26.05: Europe Beyond Access: Disability and Transforming the Cultural Ecosystem (Brussel)
27-29.10: Climavore Assembly, Rome (IT)

Marjon Van Waelvelde
17.03: Opleidingsdag KEY-consult
27.03: Bijscholing bedrijfseerstehulp, Rode Kruis Vlaanderen
16.10: Inclusieve vacatures schrijven: hoe vinden geïnteresseerden de weg naar mijn organisatie?, Hands-on inclusion

Madiken Verboven
28.09: Opleiding bedrijfseerstehulp, Rode Kruis Vlaanderen

Ekaterina Vorontsova
13.02-30.03: Taaltraining Nederlands, UAntwerpen

Joanna Zielińska
22.06, 30.06: Opleiding 'leidinggeven' door KEY-Consult
2023: Taaltraining Nederlands, UAntwerpen

16 Organogram

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal personeelsleden in dienst op 31 december 2023 verdeeld over de verschillende afdelingen binnen het M HKA. Deze wordt vergeleken met de invulling van het personeelsbestand op 31 december 2022.

Naast de cel directie en het directiesecretariaat zijn er nog vier andere afdelingen, namelijk de afdeling Artistieke Presentatie, afdeling Publiekswerking, afdeling Museale Werking en afdeling Ondersteuning. Het Centrum voor Kunstarchieven Vlaanderen (CKV) vormt sedert 2019 een afzonderlijke entiteit binnen het M HKA, maar wordt opgevolgd vanuit de afdeling Museale Werking.

	Contract	2022	2023	Vershil
Algemeen directeur	onbepaalde duur	1	1	0
Zakelijk directeur	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker directiesecretariaat	onbepaalde duur	1	1	0
Totaal directie – directiesecretariaat		3	3	0
Geassocieerd directeur*	onbepaalde duur	1	1	0
Senior curator	onbepaalde duur	2	2	0
Medewerker Presentatie	bepaalde duur	0,4	0	-0,4
Administratief medewerker presentatie	onbepaalde duur	0,9	0,9	0
Coördinator De Cinema	onbepaalde duur	0,8	0,5	-0,30
Medewerker programmering	onbepaalde duur	1	1,5	+0,5
Medewerker programmering en communicatie	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
Administratief medewerker De Cinema	onbepaalde duur	1	1	0
Projectionist	onbepaalde duur	1,6	1,6	0
Coördinator productie	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker productie	onbepaalde duur	1,5	1,8	+0,3
Werfleider	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
Technicus	onbepaalde duur	3	3	0
Medewerker productie	bepaalde duur	1	0	-1
Projectmedewerker productie	bepaalde duur	0,5	0	-0,5
Totaal Artistieke Presentatie		17,3	15,9	-1,4
Afdelingsverantwoordelijke Publiekswerking	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker pers en editing	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker grafische vormgeving	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
Medewerker digitale communicatie	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker bemiddeling	onbepaalde duur	3	3	0
Medewerker reservaties	onbepaalde duur	1	1	0
Teamcoach publiekzorg	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker onthaal	onbepaalde duur	3,05	3,05	0
Erfgoedbewaker	onbepaalde duur	4,5	5	+0,5
Host	onbepaalde duur	1	1	0
Totaal Publiekswerking		17,35	17,85	+0,5

Afdelingsverantwoordelijke Museale Werking*	onbepaalde duur	1	1	0
Expert collectie	onbepaalde duur	0,5	0	-0,5
Medewerker behoud	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
Medewerker beheer	onbepaalde duur	1	1	0
Collectieregistrator	onbepaalde duur	1	1	0
Expert contentmanagement	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker contentmanagement	onbepaalde duur	1,6	1,5	-0,1
Medewerker bibliotheek	onbepaalde duur	1,4	0,6	-0,8
Medewerker fotoarchief	onbepaalde duur	0,5	0,5	0
Teksteditor	onbepaalde duur	0,5	0,5	0
Documentalist	onbepaalde duur	2,8	2,8	0
Projectmedewerker beschrijvingsmodel hedendaagse kunst	bepaalde duur	0,5	0,5	0
Centrum voor Kunstarchieven:				
Consulent archieven	onbepaalde duur	1,4	1,4	0
Archivaris	onbepaalde duur	1	1	0
Archiefbeheerder	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
Onderzoeker Jef Verheyen	onbepaalde duur	0,6	0,6	0
Totaal Museale Werking		16,4	15	-1,4
Medewerker IT	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker facility	onbepaalde duur	0,6	0,6	0
Medewerker M HKAFE	onbepaalde duur	1,5	1	-0,5
Teamcoach M HKAFE	onbepaalde duur	0	0,66	+0,66
Medewerker onderhoud	onbepaalde duur	3	2,8	-0,2
Boekhouder	onbepaalde duur	2,8	2,8	0
Medewerker relatiebeheer en fondsenwerving	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker evenementen en fondsenwerving	onbepaalde duur	0	0	0
Medewerker HR	onbepaalde duur	1,8	1,8	0
Totaal Ondersteuning		11,7	11,66	-0,04
		2022	2023	Vershil
Totaal directie + directiesecretariaat		3	3	0
Totaal Artistieke Presentatie		17,3	15,9	-1,4
Totaal Publiekswerking		17,35	17,85	+0,5
Totaal Museale Werking		16,4	15	-1,4
Totaal Ondersteuning		11,7	11,66	-0,04
Totaal personeelsbestand				
In VTE		65,75	63,41	-2,34
Aantal		74	71	0

*Afdelingsverantwoordelijke Presentatie kreeg de benaming geassocieerd directeur.

17 Semi-vaste Medewerkers

M HKA

17.1 JOBSTUDENTEN

- Aantal studenten in 2023
53
- Aantal opgemaakte contracten in 2023
1.588
- Aantal werkuren / maand / functie in 2023

	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sep	okt	nov	dec	Totaal
Bediende balie M HKA	133,62	52,91	7	106,95	34,97	98	103,9	160,3	97,9	63	120,5	117,75	1.096,8
Bediende M HKA FE		33	30,95	64,51	159,81	36,63	71,25	258,26	156,8	260,78	287,72	233,02	1.592,73
Host	221,55	555,14	681,57	803,61	492,4	797,91	820,46	826,86	378,48	651,93	549,43	420,9	7.200,24
HR-ondersteuning	50,92			31,61	16	8	8	24	46,97				185,5
Medewerker events													0
Ondersteuning collectie													0
Medewerker bibliotheek								64					64
Medewerker CKV	31,24	85,88	132,22	102,2	77,54	55,47	63,25	103,65	39,22	38,74	44,89	29,87	804,17
Totaal	437	727	852	1.109	781	996	1.067	1.437	719	1.014	1.003	802	10.943

- Aantal dagen jobstudenten / functie in 2023

Functie	Totaal aantal dagen
Bediende balie M HKA	161
Bediende M HKA FE	238
Host	1.053
HR-ondersteuning	24
Medewerker events	—
Ondersteuning collectie	—
Medewerker bibliotheek	8
Medewerker CKV	104
Eindtotaal	1.588

17.2 ARTIKEL 6o

Het OCMW Antwerpen geeft mensen uit kansengroepen een duwtje in de rug door hen werkervaringstrajecten aan te bieden in samenwerking met ondernemers of diverse organisaties. Zo kunnen ze ervaring opdoen en competenties opbouwen die ze nodig hebben om een job te vinden op de reguliere arbeidsmarkt.

M HKA stelt al sinds enkele jaren, in samenwerking met het OCMW Antwerpen medewerkers onder dit statuut te werk.

- Aantal medewerkers onder statuut artikel 60
1
 - Frequentie van tewerkstelling
38u per week gedurende 7 maanden
 - Functie
Host
-

17.3 VRIJWILLIGERS

Vrijwilligers zetten zich in voor het M HKA, variërend van enkele uren, een halve tot een hele dag.

- Vrijwilligerstaken
Vrijwilligers worden op diverse terreinen ingezet in de werking van het M HKA.
Voor de volgende taken werden vrijwilligers op regelmatige basis geëngageerd:

1. Bibliotheek

Het klasseren van artikels, invoeren van datagegevens in de computer, reorganisatie van het archief. Dit wordt gedaan door een vast en trouw team, dat niet meer weg te denken is uit de bibliotheekwerking.

- Frequentie: 10 keer per week
- Frequentie inzet vrijwilliger: 1 keer per week per persoon
- Aantal uur: 3 tot 7 uur
- Gemiddeld aantal vrijwilligers per week: 3

2. Evenementen

Er werd ook een beroep gedaan op vrijwilligers voor diverse evenementen met een verschillend takenpakket.

- a. Grote opening
 - Frequentie: 3 keer per jaar
 - Frequentie inzet vrijwilliger: 3 keer per jaar
 - Aantal uur: 6 uur
 - Aantal vrijwilligers: 3
- b. Host in de museumzalen
 - Frequentie: 88 dagen op jaarbasis
 - Frequentie inzet vrijwilliger: 1 à 2 keer per week, 5 keer per week in december
 - Aantal uur: 7 uur
 - Aantal vrijwilligers: 1

3. Panamarenkohuis

In het Panamarenkohuis in de Biekorfstraat worden er rondleidingen gegeven. In 2023 waren er dit 50. De vrijwilliger staat in voor het onthaal, de begeleiding en de receptie achteraf en fungeert als ondersteuning voor de gids mocht dit nodig zijn.

- Frequentie: 50 keer per jaar
 - Aantal uur: 1,5 uur per rondleiding
 - Aantal vrijwilligers: 3
-

18 Bedrijvenclub en sponsorwerving

De Bedrijvenclub van het M HKA werd opgericht in de jaren 1993-1994 vanuit de betrachting de bedrijfsleiders en managers enerzijds en de kunstenaars en het museum anderzijds gemakkelijker met elkaar in contact te brengen. Er werd vanuit gegaan dat er een basis van wederzijdse belangstelling bestaat en dat deze, door het organiseren van gerichte manifestaties, kan aangescherpt worden. De formule van de Bedrijvenclub is geschikt omdat de bedrijfsleider, via zijn contacten met de hedendaagse kunst, met collega-zakenmensen tot een dialoog en dynamiek kan komen, waarbij het artistieke een stimulans is. Aan haar leden biedt de Bedrijvenclub een bevoorrechte inkijk en toegang tot de hedendaagse kunst, een bron van verbeelding, inspiratie en verwondering, een ontmoetingsplaats en een forum tot kennismaking met collega's uit de zakenwereld.

De Bedrijvenclub stond tussen 2018-2021 op non-actief, deze periode gaf de mogelijkheid om de visie, de lidmaatschap-formules en de interne werking te herbekijken. M HKA werkte in 2020 een plan uit om de Bedrijvenclub in 2021 opnieuw op te starten. Omwille van de coronapandemie werd dit uitgesteld. Er werden een aantal nieuwe leden aangetrokken. In 2022 werd er actiever ingezet op prospectie en ledenbinding.

De werking binnen het M HKA wordt verzekerd door een groep bestaande uit de heer Herman De Bode, voorzitter van het bestuursorgaan van het M HKA, mevrouw Yolande Avontroodt, ondervoorzitter van het bestuursorgaan van het M HKA, de heer Ernest Van Buynder, voorzitter van het bestuursorgaan van de Vrienden van het M HKA, en de heer Dieter Vankeirsbilck, Zakelijk Directeur van het M HKA. Een medewerker vanuit het M HKA ondersteunt de bedrijvenwerking.

18.1 ACTIVITEITEN

De oud-leden en leden van de Bedrijvenclub blijven uitnodigingen voor de openingen van de grote tentoonstellingen van M HKA ontvangen. Daarnaast worden ze ondersteund vanuit het M HKA voor persoonlijke bezoeken en op maat aangevraagde evenementen.

18.2 LEDENAANTAL

In 2023 werd de focus gelegd op het verder uitwerken van een structureel plan voor de ontwikkeling van de bedrijvenclub en de prospectie voor de ledenwerving in de toekomst.

Volgende bedrijven bleven lid van de bedrijvenclub:

- Eeckman Art & Insurance: € 2.500 incl. BTW
- Mensura: € 2.500 excl. BTW

We konden in 2023 rekenen op sponsoring in natura.

— SPONSORING IN NATURA

Aantal: 2

De Olifant en Duvel Moortgat

De Olifant

In 2023 liep de overeenkomst met De Olifant verder.
De Olifant sponsort verf.

Duvel Moortgat

In 2022 liep de tienjarige overeenkomst met Duvel Moortgat verder. Dit vertaalde zich in een jaarlijkse korting van € 1.000 op aankoop van dranken voor het M HKAFE (€ 10.000 voor 10 jaar).

18.3 SPECIFIEKE SPONSORING

Er zijn bedrijven die specifieke tentoonstellingen of projecten steunen, waarbij de relatie met de Bedrijvenclub van het M HKA op een secundaire plaats komt. Dit geldt voor de duurzame samenwerking tussen het M HKA en **Allen & Overy LLP**. In 2023 ging deze samenwerking verder. Het bedrijf ondersteunt het M HKA met € 10.000 per jaar, in ruil voor een returnpakket gebaseerd op bruikleen en evenementen.

18.4 M HKART CIRCLE

De M HKArt Circle werd in 2014 opgestart vanuit de bedoeling om verzamelaars en kunstliefhebbers in één groep samen te brengen.

De M HKArt Circle is een select gezelschap van kunstliefhebbers en kunstverzamelaars. Het aantal leden is beperkt en het lidmaatschap is enkel op uitnodiging.

Minstens driemaal per jaar wordt voor de leden een exclusief kunstevenement georganiseerd, waaronder ten minste een buitenlandse reis. Unieke kunstontmoetingen staan centraal en er worden uitzonderlijke contacten gelegd met inspirerende mensen op prestigieuze locaties. De leden komen in nauw contact met hedendaagse kunst en kunstenaars in binnen- en buitenland. Daarnaast biedt dit gezelschap ook de gelegenheid om ideeën uit te wisselen, passie voor kunst te delen, unieke collecties te ontdekken, netwerk uit te breiden, potentiële samenwerkingen vorm te geven of contacten te leggen. De M HKArt Circle heeft een uitermate participatief karakter. De leden hebben inspraak in de komende activiteiten en de koers die de groep zal volgen. De inbreng van de leden kan inspirerend werken voor de ontwikkeling van de visie rond Vlaamse hedendaagse kunstinstellingen.

De M HKArt Circle richt zich initieel op een beperkt gezelschap, met een jaarpremie van € 2.500, met in ruil daarvoor de mogelijkheid tot deelname aan minimum drie exclusieve evenementen.

Deze morele en financiële steun zorgt ervoor dat het M HKA zijn missie als museum verder kan uitbouwen. De groep levert een substantiële bijdrage aan de werking van het museum. De uitstraling die de instelling daardoor krijgt, maakt het mogelijk om educatieve projecten uit te bouwen, bijzondere kunstaankopen te realiseren, onderzoekstrajecten op te zetten, fragiele kunstwerken optimaal te restaureren.

De werking wordt binnen het M HKA verzekerd door een groep bestaande uit mevrouw Yolande Avontroodt (ondervoorzitter van het bestuursorgaan van het M HKA en voorzitter van de M HKArt Circle), Dieter Vankeirsbilck (Zakelijk Directeur van het M HKA) en Ingrid Schildermans (medewerker Evenementen en Fondsenwerving). Deze groep wil de werking van de M HKArt Circle verder activeren en optimaliseren.

In 2023 telde de M HKArt Circle 32 betalende leden.

ACTIVITEITEN

- 18.03.2023
Atelierbezoek Nick Andrews en Nadia Naveau
- 25.05.2023
Atelierbezoek Laure Prouvost, bezoek Gallery Nathalie Obadia
- 30.09.2023
Lezing Jaffa Lam Axel Vervoordt Gallery
- 23.11.2023
Gesprek Marie-Jo Lafontaine

KUNSTREIZEN

- 01.06 – 04.06.2023
Kunstreis Porto
- 25.11 – 06.12.2023
Kunstreis Zuid-Korea en Hong Kong

19 Nocturnes en verhuur accommodatie

Het M HKA biedt de mogelijkheid aan bedrijven, organisaties en particulieren om (private) nocturnes, evenementen en workshops in te richten, binnen en buiten de normale openingsuren van het museum.

Een nocturne omvat een (geleid) museumbezoek met gebruik van de inkomhal en balie voor ontvangst van de genodigden en mogelijkheid tot het aanbieden van een receptie en/of catering.

Beschikbare museumruimtes en het M HKAFE met aanpalende dakterrassen kunnen worden afgehuurd voor het organiseren van een brede waaier aan evenementen, gaande van colloquia, workshops, personeelsdagen tot diners en dansfeesten. Anders dan bij nocturnes zijn de niet-afgehuurde museumruimtes in een dergelijk geval afgesloten. Daarnaast worden er steeds meer programma's op maat uitgewerkt.

De zaalverhuur van M HKA in 2023 bleef beperkt, enerzijds omdat er minder aanvragen werden gehonoreerd wegens personeelstekort, en anderzijds omwille van de strengere normen inzake brandveiligheid.

—	Verhuur accommodatie in 2016:	40.268,11 euro
—	Verhuur accommodatie in 2017:	58.002,29 euro
—	Verhuur accommodatie in 2018:	59.624,77 euro
—	Verhuur accommodatie in 2019:	56.230,69 euro
—	Verhuur accommodatie in 2020:	6.466,16 euro (Covid-19-pandemie)
—	Verhuur accommodatie in 2021:	8.970,45 euro (Covid-19-pandemie)
—	Verhuur accommodatie in 2022:	13.684,00 euro
—	Verhuur accommodatie in 2023:	7.220 euro

20 Vrienden van het M HKA vzw

Het bestuursorgaan kwam in 2023 driemaal bij elkaar om zowel op financieel als organisatorisch vlak beslissingen te nemen, alsook het verdere beleid uit te werken. Deze vergaderingen vonden plaats op 28 februari, 30 mei en 28 september.

De Algemene Vergadering vond plaats op 30 mei 2023.

ACTIVITEITEN

Voor de leden van de Vrienden van het M HKA werden onderstaande activiteiten georganiseerd.

8 januari 2023

Nieuwjaarsreceptie

14 januari 2023

Atelierbezoek Fred & Ferry Gallery

Deelnemers: 27 personen

11 februari 2023

Bezoek kunstparcours *Finis Terrae*

Deelnemers: 17 personen

19 februari 2023

Tentoonstellingsbezoek Dora García in het M HKA

Deelnemers: 51 personen

12 maart 2023

Bezoek expo *Blue Fever* van Marc Kennes in Galerie De Zwarte Panter

Deelnemers: 38 personen

7 april 2023

Bezoek Kunst op de Campus UA en bezoek aan

Callewaert-Vanlangendonck Gallery

Deelnemers: 31 personen

22 april 2023

Bezoek aan de tentoonstelling *Slavs & Tatars* in het M HKA

Deelnemers: 16 personen

13 mei 2023

Atelierbezoek Leon Vranken

Deelnemers: 14 personen

28 mei 2023

Bezoek expo en boekvoorstelling Roger Wittevrongel in

Epreuve d'Artiste Gallery

Deelnemers: 12 personen

11 juni 2023

Rondleiding in tentoonstelling *Museum Spelen* in M HKA

Deelnemers: 35 personen

16 juli 2023

Ontmoeting met Ignace Cami in het M HKA
Deelnemers: 31 personen

30 juli 2023

Bezoek expo Man Ray in Modemuseum
Deelnemers: 43 personen

27 augustus 2023

Bezoek expo De Pelgrimsbeweging en Kulturama in KMSKA
Deelnemers: 31 personen

31 augustus 2023

Bezoek Phoebus Foundation in Kallo
Deelnemers: 22 personen

14 september 2023

Bezoek Campo & Campo Kurt Peiser en Luk Van Soom
Deelnemers: 40 personen

17 september 2023

Bezoek Museum Voorlinden
Deelnemers: 33 personen

22 oktober 2023

Galeriebezoek Verbeeck-Van Dijck
Deelnemers: 26 personen

18 november 2023

Atelierbezoek Nico Dockx
Deelnemers: 12 personen

23 november 2023

Ontmoeting Marie-Jo Lafontaine Beaujean/PAU
Deelnemers: 99 personen

26 november 2023

Atelierbezoek Philip Aguirre
Deelnemers: 20 personen

10 december 2023

Bezoek expo Leon Vranken bij Galerie Sofie Van de Velde
Deelnemers: 33 personen

LEDENAANTAL

Het ledenaantal bleef in 2023 op hetzelfde niveau van 2022.

SCHENKINGEN AAN HET M HKA

De collectiewerking van M HKA wordt al vele jaren structureel ondersteund door de Vrienden van het M HKA via schenkingen. Zie 4.2
De boeken die worden geschonken door de Vrienden van het M HKA worden geregistreerd in Axiell.

21 CKV – Centrum Kunstarchieven Vlaanderen

21.1 SITUERING

Reeds een decennium lang bestaat er in het M HKA een archief-gestuurde collectievisie en een aanzet tot archiefwerking. Na de realisatie van een archiefinfrastructuur en depot in de zomer van 2017, werd eind dat jaar een beleidsplan 'dienstverlenende rol' ingediend onder het erfgoeddecreet opdat een veldondersteuning in 2019 kon starten.

Het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen (CKV) legt zich toe op de zorg voor kunstarchieven in Vlaanderen. Beeldende kunstarchieven en nalatenschappen behoren onlosmakelijk tot ons cultureel erfgoed. Ze worden echter her en der bewaard en zijn vaak niet of gedeeltelijk ontsloten. Het is onder meer daarom noodzakelijk dat er afzonderlijke aandacht komt voor behoud, beheer en structurering van beeldende kunstarchieven en nalatenschappen. Om dit veld goed te bedienen wil het CKV een gedistribueerd model hanteren, waarin bewaring, zorg, betekenisgeving en brede ontsluiting in belangrijke mate decentraal gebeuren.

Kortom, omwille van de hoge nood aan een integraal veldbeeld, aan meer verbindingen, aan het zichtbaar maken, valoriseren en activeren van archivalisch potentieel en capaciteit, aan het overzichtelijk maken van ondersteunende expertises in Vlaanderen en aan kaders buiten Vlaanderen, ontstond er een Centrum voor Kunstarchieven Vlaanderen in de schoot van het M HKA.

Het centrum richt zich op archiefvormers uit het brede veld van de hedendaagse beeldende kunst: kunstenaars, kunstenaarscollectieven, galleries, kunsthallen, curatoren, verzamelaars, kunstcritici, kunstorganisaties, ...

In 2023 lag de focus op de zorg voor nalatenschappen binnen de beeldende kunst.

21.2 VELDKAART**21.2.1 Index**

Sinds 2019 werkt CKV aan een longlist/index van hedendaagse kunstenaars (1), kunstinstituten, kunstorganisaties, stichtingen of estates (2), galleries (3) en reflectieve actoren (4).

De lijst (taxonomie) met kunstenaars bestaat uit ruim 1.000 namen, die van reflectieve actoren zoals kunstcritici uit 500 namen. In 2023 werd ingezet op twee cases die indicatief vrouwelijke kunstenaars in kaart brengen. Student Anke Vermeulen (Kunstwetenschappen, KU Leuven) bracht in het voorjaar van 2023 vrouwelijke kunstenaars in kaart die tussen circa 1945 en 1995 actief waren in het Gentse kunstenlandschap. Op een relatief korte periode breidde deze lijst zich sterk uit; meer dan 100 namen kwamen aan de oppervlakte. In het najaar van 2023 vatte student Myrthe Bouwens (Kunstwetenschappen, UGent) een gelijkaardige oefening aan: zij tracht het netwerk van vrouwelijke kunstenaars rond Marthe Wéry in kaart te brengen. Behalve een kwantitatieve oplijsting zorgde Anke Vermeulen ook voor een kwalitatatieve analyse van de door haar verzamelde gegevens waarbij ze vanuit kunsthistorisch onderzoek in kort bestek aangeeft hoe de veldvorming in desbetreffende periode (deels) tot stand kwam. De weerslag van dat onderzoek is te lezen op de website van CKV.

21.2.2 Aanmeldformulier

Een manier om verdere gegevens te verzamelen die bijdragen tot de vorming van een veldkaart is het aanmeldformulier. Via dit onlineformulier, ontwikkeld in 2020, kan eenieder het archief aanmelden van een kunstenaar, een kunstprofessional of een organisatie. Dit kan zowel het eigen archief zijn als het archief van iemand anders.

Deze informatie wordt opgenomen in de reeds vermelde index van CKV. In het formulier, dat bestaat uit vijf aparte onderdelen, wordt gevraagd naar:

- contactgegevens van de persoon of de organisatie die het archief heeft gevormd;
- structuur en inhoud van het archief (soort documenten of objecten);
- fysieke bewaring (omstandigheden van de bewaarplaats, verpakkingsmateriaal).

Het merendeel van de antwoorden kunnen gegeven worden via een meerkeuzelijst.

Het aanmeldformulier is toegankelijk via de CKV-website, en wordt doorheen het jaar herhaaldelijk onder de aandacht gebracht via de nieuwsbrief en social media.

Dit formulier draagt tevens bij tot de dienstverlening: volgend op een aanmelding neemt CKV contact op met de betrokkene(n) om in een gesprek te peilen naar mogelijke vragen omtrent het archief.

In mei 2023 ontving CKV 2 aanmeldingen, namelijk van de Stichting Andries-Vanlouwe en van José Bosmans in verband met het archief van kunstenaar José Cielen.

21.3 EXPERTISEDELING & KENNISOPBOUW

Het CKV deelt expertise op het vlak van beeldende kunstarchieven en nalatenschappen. Het neemt daartoe diverse initiatieven zoals het ontwikkelen van *best practices* en methodologieën op basis van voorbeeldtrajecten met een resultaatsverbintenis, vaak in samenwerking met externe partners. Deze kennis en expertise wordt gedeeld met de brede sector via de dienstverlening (zie 21.4), netwerking en samenwerkingen (zie 21.5) en mede ter beschikking gesteld via communicatie, de website in het bijzonder (zie 21.6). Daarnaast stelt CKV ook expertise ter beschikking bij het beantwoorden van onderzoeksvragen door onderzoekers, studenten en geïnteresseerden.

21.3.1 Voorbeeldtrajecten

Deze trajecten hebben betrekking op kunstenaarsarchieven (levende actor), archieven beheerd door een estate of erven (wijlen actor); de archieven bevinden zich in privaat bezit (extern), of zijn ondergebracht bij het M HKA (intern).

Het pilootproject over de Belgische schilder Jef Verheyen (1932-1984) is een van deze voorbeeldtrajecten die focust op de ontwikkeling van een digitale oevrecatalogus. CKV werkt hiervoor samen met het Jef Verheyen Archief om de ontsluiting van het oeuvre en het archiefmateriaal van de kunstenaar voor te bereiden, aan de hand van M HKA's *ensembles.org*.

Het onderzoeksproject werd in 2019 aangevat als een meerjarig traject en bestaat uit drie grote fases.

In de eerste fase (2019-2020) stond het opmaken van een basisinventarisatie van het oeuvre centraal. Concreet betekent dit dat er voor meer dan 800 kunstwerken een registratie in Ensembles gebeurde aan de hand van basiscriteria zoals jaartal, materiaal, afmetingen, inscripties, herkomst, tentoonstellingen, publicaties en foto's. Door de aard van het werk van Verheyen werd deze digitale inventaris opgedeeld in categorieën die te maken hebben met medium (doek, papier, keramiek, sculptuur), periodisering (gaande van jaren 1950 tot 1980), collecties (publiek, privaat) of ontstaansgeschiedenis (samenwerkingen, werken gedeeld met andere kunstenaars of auteurs). De registratie van de werken gebeurde op basis van archiefdocumenten uit eerste hand (zoals lijsten en notities geschreven door de kunstenaar zelf), maar ook tentoonstellingscatalogi, monografieën, publieke collecties en veilingberichten vormden het fundament voor een database.

De tweede fase (2021-2022) had als voornaamste doel de digitalisering, invoer en beschrijving van alle archiefmateriaal. Zo werd de databank reeds verrijkt met meer dan duizend archiefstukken die de kunstenaar naliet. Deze werden eerst gesorteerd, geordend, geschoond en zuurvrij verpakt. Archiefstukken werden vervolgens professioneel gescand, ingevoerd in de bestaande database, en stuk voor stuk beschreven. Ook hier werd er gebruik gemaakt van categorieën om de hoeveelheid te kunnen structureren. De voornaamste reeksen zijn notitie- en schetsboekjes, manuscripten van zijn theoretische essays zoals Essentialisme, (reis)agenda's, correspondentie, foto's, literair archief, maquettes van tentoonstellingen en publicaties, teksten over Verheyen, pers, affiches, publicaties en officiële administratie.

Na de archiefverwerking werd in 2022-2023 de derde fase aangevat van het project. Deze dient om het werk van Verheyen in een breder historisch kader te plaatsen. Die context ontstaat door de duiding van de verschillende trajecten die de kunstenaar tijdens zijn carrière aflegde, zoals de focus op keramiek, zijn verblijf in Milaan, zijn manifest Pour une peinture non plastique, de oprichting van de Nieuwe Vlaamse School, zijn rol als curator bij de organisatie van het in-situ project Integratie 64. Door gebruik te maken van de databank is het mogelijk om belangrijke thema's en kantelpunten uit het leven en werk van de kunstenaar aan elkaar te koppelen. Op die manier kan men veel gemakkelijker focussen op bepaalde deelaspecten, fases, tentoonstellingen, samenwerkingsverbanden of kunstenaarsbewegingen die deel uitmaken van Verheyens artistieke universum, geplaatst in de context van die tijd.

Begin 2023 werden de eerste externe gesprekken opgestart om publieke ontsluiting van het project vorm te geven. Er werd een concepttekst opgesteld voor een tentoonstelling die ruimte biedt aan het tweeledige project, door te focussen op het archief en oeuvre. Daaruit kwam een samenwerkingsovereenkomst voort tussen M HKA en KMSKA, met de steun van het Jef Verheyen Archief. Er werd groen licht gegeven om de plannen aan te vatten voor het uitwerken van een tentoonstelling met grotendeels bruiklenen, een nieuwe overzichtspublicatie met focus op het onderzoek en archief, alsook een digitale ontsluiting in 2024.

21.3.2 Traject Oral History

CKV startte in 2021 met een traject rond *oral history*. Het gaat daarbij niet louter om interviews met kunstenaars. Doel is om specifiek informatie te capteren die betrekking heeft op het kunstarchief en het documenteren van het leven en de artistieke loopbaan en praktijk, om belangrijke relaties en netwerken in kaart te brengen, om lacunes in en vragen over de nalatenschap te verklaren en te beantwoorden.

Niet alle relevante informatie is namelijk op papier vereeuwigd. Sommige verhalen liggen immers verborgen in de herinneringen van betrokkenen. Wanneer ze niet goed gedocumenteerd wordt, dreigt deze informatie verloren te gaan. Het duurzaam registeren ervan draagt bij aan de contextualisering van een kunstarchief. Deze reflecterende houding leidt tot een beter begrip van het archief en zal aldus onze eigen dienstverlening ten goede komen. In 2023 werd dit traject tijdelijk on hold gezet, wel is CKV in datzelfde jaar betrokken bij het Lerend netwerk mondelinge geschiedenis georganiseerd door FARO (zie 21.5).

21.3.3 Instrumenten

Bij bovenstaande trajecten wordt gebruikgemaakt van een vaste set van ‘instrumenten’ zoals ontwikkeld in het eerste werkingsjaar, zoals het waarderingsgrid, een intakegesprek en archiefbeschrijving, het generiek archiefschema Kunsenaarsarchief (2020). Leidraad hierbij is het stappenplan archiefzorg (2019).

Het merendeel van deze tools zijn beschikbaar op de website van CKV en worden daarnaast onder meer aangeboden aan de deelnemers van de workshops archiefzorg (infra).

21.3.4 Projectaanvragen

Ook in 2023 deelt en verwerft CKV kennis via een aantal projecten onder meer onder de regeling van *Projectsubsidie voor cultureel-erfgoedwerking op landelijk of internationaal niveau*.

KADOC-KU Leuven:
Best practices voor de archivering van sociale media
in Vlaanderen en Brussel

De expertise over de archivering van sociale media is vandaag beperkt. Bij de primaire content wordt op socialemediaplatformen vooral tekstuele context gecreëerd, die op zijn beurt een nieuwe vorm van digitaal geboren erfgoed vormt.

Het project wordt uitgewerkt aan de hand van concrete *use cases*. Op basis van de noden van verschillende doelgroepen worden de data van een selectie van socialemediakanalen gecapteerd, gearchiveerd en uiteindelijk ter beschikking gesteld in de verschillende fasen van het project. CKV/M HKA, als contentpartner, voorziet in dergelijke *use case*. De derde en laatste fase van het project werd medio 2023 afgerond. CKV was aanwezig op de afsluitende studiedag op 12.09 waarbij onder meer de resultaten van het onderzoekstraject werden toegelicht.

Andere partners naast CKV/M HKA: Algemeen Rijksarchief, UGent, ADVN, Amsab-ISG, AMVB, CAVA, Letterenhuis, Liberas, VAI, Instituut voor Mediastudies KU Leuven.

Vandaag gebruiken heel wat kunstenaars Instagram of Facebook als communicatiekanaal om hun praktijk in de kijker te zetten. Door op regelmatige basis feitelijke en materiaaltechnische informatie, alsook het passende beeldmateriaal online te plaatsen, ontwikkelt er zich een overzicht van hun oeuvre. Binnen de dienstverlening van CKV is het belangrijk om naast advies

omtrent het fysieke archief ook te sensibiliseren in functie van het digitale archief. Omdat er nog weinig kennis bestaat omtrent het archiveren van sociale media was het nodig te experimenteren met bestaande en nieuwe software en deze ervaringen te delen. Meer nog is het interessant op de resultaten en de verkregen data verder te werken. Er kan nu na de 2^e fase van het project advies gegeven worden over mogelijke processen en manieren van digitaal bewaren. Fase 3 zal ons ook leren hoe deze data verder te gebruiken. Handig voor de kunstenaars, archiefvormers of collectiebeheerders die deze data verder willen beheren of gestructureerd ontsluiten via een eigen collectiebeheersysteem, website of digitale oevrecatalogus.

Het Provinciaal Archief West-Vlaanderen:

Willy Van den Bussche en het Provinciaal Museum voor

Moderne Kunst-Provinciaal Museum Constant Permeke:

inventariseren en waarden van een museum(directeurs)archief

Zowel het archief van het voormalige Provinciaal Museum voor Moderne Kunst-Provinciaal Museum Constant Permeke (PMMK-PMCP, nu Mu.ZEE en Permekemuseum) als het archief van hoofdconservator/museumdirecteur Willy Van den Bussche worden bewaard in het Provinciaal Archief.

Het project bestaat uit twee fases: fase 1 betreft de inventarisatie, fase 2 waardering. In fase 1 maakte CKV (Jan Stuyck) deel uit van de bredere klankbordgroep, in fase 2 zetelt CKV in de kerngroep en stelt het kennis, expertise en tool waardering kunstarchieven (*zie 21.3.4 – Instrumenten*) ter beschikking. Een vierde en laatste waarderingssessie vond in 2023 plaats op 17.03, online.

Ter afsluiting van het traject organiseerde het Provinciaal Archief West-Vlaanderen een inspiratiedag ‘inventariseren en waarden van museumdirecteursarchief’. In de voormiddag belichten vijf sprekers een specifieke problematiek bij het inventariseren van een kunstgerelateerd archief. Zo gaf CKV (Jan Stuyck) toelichting bij de uitdagingen omtrent kunstenaarsarchieven en nalatenschappen in Vlaanderen & Brussel, vanuit de dienstverlenende rol. Andere sprekers waren Joëlle Depovere en Collyn Verlinde (Provinciaal Archief West-Vlaanderen), Jeroen Cornilly (Letterenhuis) en Hendrik Defoort (Universiteitsbibliotheek Gent – Boekentoren).

21.3.5 Beheer archieven M HKA

Het CKV beheert de kunstarchieven die M HKA verzamelt. Voor de inhaalbeweging inventarisatie werd archiefbeheerder Bart Cornel in 2021 aangeworven. Het borgen, verder zichtbaar maken, valoriseren en ontsluiten van kunstarchieven draagt bij tot de expertise van het CKV, *zie hiervoor 2.2.4 – Beheer archieven*.

Het CKV ondersteunt archiefvormers en beheerders van nalatenschappen omtrent 'basiszorg'. Het aanbod binnen deze dienstverlening is breed, en beoogt steeds een concrete bijdrage aan de basiszorg voor archieven en nalatenschappen. Het gaat daarbij van sensibiliseren of het beantwoorden van (informatie)vragen tot directe ondersteuning. Concreet bestaat het online aanbod uit praktische tips & tricks en instrumenten of tools (zie 21.3.4) of inspirerende praktijkvoorbeelden. Het is de bedoeling om hands-on ondersteuning te bieden aan archiefvormers.

In 2023 lag de focus op de zorg voor nalatenschappen binnen de beeldende kunst.

21.4.1 Website

Diverse tools (stappenplan archiefzorg, model plaatsingslijst, waarderingsgrid, ...) worden ter beschikking gesteld op de website van CKV.

21.4.2 Informatievragen

Ook in 2023 verleende CKV meermaals advies inzake archiefzorg door het beantwoorden van diverse verzoeken, gaande van onder meer praktische vragen omtrent verpakking en inventariseren tot het begeleiden, advisering inzake auteursrechten, bijstand in een zoektocht naar de bestemming voor een kunst(enaars)archief of een doorverwijzing naar een collega uit het erfgoedveld. Enkele voorbeelden:

- 23.02.2023
Gesprek Stefaan Vervoort – onderzoek rond beeldhouwkunst 45-80' (focus op enkele sleutelfiguren waaronder Jan Dries)
- 27.02.2023
Herbestemming archief Sint-Lukasgalerie – CKV gaf hierbij advies en trad op als bemiddelaar om het archief over te dragen aan het AMVB in Brussel.
- 02.06, 03.08 en 11.08.2023
Kennismakingsgesprek en overleg met Gwendolyn Lootens (project: Living Archive) om een systeem te ontwikkelen voor een dynamisch archiefbeschrijving met een visuele tool voor de artistieke praktijk.
- 10.10.2023
Kennismakingsgesprek met kunstenaars Celine Mannens in verband met haar project 'Uitleenbibliotheek' waarin ze vanuit, en door middel van haar eigen archief het gelijknamig artistiek onderzoeksproject opzette.

Van deze talrijke vragen en gesprekken alsook de antwoorden en verdere opvolging werden de mails en verslagen centraal op de mappentruktuur bewaard.

21.4.3 Workshops

Het CKV gaf opnieuw enkele interactieve workshops, op 19.10 bij Level-Five, een atelier en residentiewerking in Brussel en op 05.05 aan studenten kunstrichtingen van de hogeschool Sint-Lucas Antwerpen. De presentatie met handige tips & tricks werden nadien gedeeld met de deelnemers samen met de vraag voor feedback. Om de workshop breder te communiceren werd deze mee opgenomen op sociale media, in de nieuwsbrief en op de website van CKV. Ook werd het overzicht van de workshops op de website verder aangevuld. Omdat de workshop inzet op interactie met en tussen de deelnemers, komen

vaak via de deelnemers 'goede praktijken' aan het licht. Zo kwam CKV bij Level-Five in contact met beeldende en performance kunstenaar Evelien Cammaert. Ze deelde met CKV haar ervaringen en bevindingen tijdens haar residentie bij C-talk in Dommelhof in Neerpelt.

De workshop rond archivering bestond uit een introductie van wat een kunst(enaars)archief is en waarom het belangrijk is om er zorg voor te dragen. Verder wordt ingegaan op het in kaart brengen, het ordenen en beschrijven, het bewaren en ontsluiten van het archief, alsook het toegankelijk maken ervan voor de eigen praktijk en voor geïnteresseerden. Mede aan de hand van praktische inspirerende voorbeelden uit het veld worden de deelnemers uitgenodigd aan de slag te gaan met het eigen archief.

Verder gaf het CKV twee nieuwe interactieve workshops met telkens een andere invalshoek. Op 05.05 nodigde de Walter Leblanc Foundation (Brussel) CKV uit voor hun nieuw programma 'INSIGHT' om een introductie te geven rond hoe zorg te dragen voor een nalatenschap, met focus op het gebruik van *het archief als een (onderzoek)instrument*.

Daarnaast gaf CKV samen met kunstenaar Evelien Cammaert op 30.10 en 31.10 een tweedaagse workshop aan de studenten in de master Theater (performance) van de Toneelacademie in Maastricht (Nederland). Daarin werd de verhouding of *de wisselwerking tussen archief en artistieke praktijk* onderzocht, hoe het archief grondstof kan vormen voor de artistieke praktijk, een bron aan inspiratie en materiaal voor de eigen kunstpraktijk.

21.4.4 Plaatsbezoeken

Adviesverlening in verband met archiefzorg staat centraal binnen onze werkzaamheden zoals binnen het kader van de trajecten en bovenvermelde acties dienstverlening, maar ook naar aanleiding van een concrete vraag van een archiefvormer. Daarvoor worden plaatsbezoeken afgelegd:

- 12.01.2023
Kennismakingsgesprek en overdracht (M HKA) archief
Walter de Wilde, Gent
- 16.01.2023
Kennismakingsgesprek Wilfried Huet, Antwerpen
- 25.01.2023
Kennismakingsgesprek NICC, Antwerpen
- 22.02.2023
Plaatsbezoek herbestemming archief Radio-Centraal (Daniël Renders),
Antwerpen
- 02.03.2023
Kennismakingsgesprek Marc Schepers, Antwerpen
- 15.05.2023
Plaatsbezoek schenking HART-magazine, Kleine Markt in Antwerpen
- 15.05.2023
Overleg Vlaamse Kunstcollectie (VKC) – Herbestemming archief
- 24.05.2023
Kennismakingsgesprek Evelien Cammaert, Neerpelt
- 07.06, 07.07 en 26.07.2023
Kennismakingsgesprek en begeleiding archief Jef Cornelis – Argos,
Brussel
- 14.06.2023
Kennismakingsgesprek Walter Verdin, Kessel-Lo
- 23.08.2023
Begeleiding stagestudent Studio Ricardo Brey, Gent
- 12.09.2023
Plaatsbezoek schenking Flor Bex en Lieve De Deyne, Antwerpen
- 10.10.2023
Plaatsbezoek DAF-archief en de cultuurcentrum King Kong,
Harry Eysackers en Jan Calewaert, Antwerpen

- 10.10.2023
Kennismakingsgesprek Raf Coorevits, Belsele
- 12.10.2023
Kennismakingsgesprek Ludo Giels, Beveren
- 04.11.2023
Kennismakingsgesprek (dr.) Hugo Heyrman, Galerij De Zwarte Panter, Antwerpen
- 23.11.2023
Kennismakingsgesprek archief Stefaan Decostere, Gent
- 27.11.2023
Kennismakingsgesprek – archiefwerking Museum Dhondt-Dhaenens, Otegem
- 28.11.2023
Plaatsbezoek schenking Win Van den Abbeele (galerie Cintrik en Objectif), Berchem

21.4.5 Archiefdoorlichting

In 2022-2023 voerde CKV verschillende archiefdoorlichtingen uit om samen met de archiefvormer kennis te verwerven rond de inhoud, staat, omvang en waarde van de archieven. Een doorlichting bestaat uit drie componenten: verkennende gesprekken, een plaatsingslijst en een waardering. Op basis van de vaststellingen wordt een uitgebreid rapport opgesteld met een kwantitatieve en kwalitatieve analyse van het fysiek en digitaal archief, alsook van de archiefwerking en -zorg.

De archiefdoorlichting heeft als doel om voldoende informatie te verzamelen die als grondstof kan fungeren om verdere stappen te nemen, de noden en acties in kaart te brengen voor een duurzaam behoud en beheer van het archief en om eventueel in te gaan op de mogelijkheden naar een verdere ontsluiting voor het ruimer publiek.

Overzicht archiefdoorlichting die plaatsvonden in 2023:

- Het institutioneel archief van het S.M.A.K., Gent
- Estate Jan Dries, Zoersel
- Nalatenschap Roland Van Den Berghe, Beersel
- Het institutioneel archief van Mu.ZEE, Oostende

Op 05.07 presenteerde CKV het rapport van de doorlichting S.M.A.K. aan diens directeur en stafmedewerkers. Van verschillende van deze trajecten communiceerde CKV op de sociale media, in de nieuwsbrief en op de website. Tevens worden de verslagen, plaatsingslijsten, waarderingskaders en rapporten centraal bewaard op de mappenstructuur CKV.

Bovendien bieden deze archiefdoorlichtingen aan CKV de nodige inzichten en (praktijk)kennis met betrekking tot de eigenheid van specifieke archieven binnen de beeldende kunst, zoals een museumarchief of het archief van een nalatenschap. Deze expertise en kennis zal CKV in 2024 verder delen met het erfgoedveld en het veld van de beeldende kunst. In 2023 verscheen er alvast op de websitepagina's rond de archiefdoorlichting bij het S.M.A.K. en het archief van de estate Jan Dries, met aandacht voor enkele resultaten en bevindingen van deze doorlichtingen.

21.4.6 Nalatenschappen

Vanuit het veld krijgt CKV ook diverse vragen gaande van het oprichten van een estate tot het ondernemen van allerlei stappen rond het behouden, beheren en bewaren van een nalatenschap.

Om gedegen, structureel aan deze grote nood aan kennis en ondersteuning te voldoen werkt CKV (Nele Luyts, Jan Stuyck) aan een mapping van de diverse nalatenschappen in Vlaanderen en Brussel, een methodologie nalatenschappen die het in 2024 ter beschikking zal stellen, en richtte CKV afgelopen jaar een lerend netwerk nalatenschappen (beeldende kunst) op. Dat daar een grote nood aan ondersteuning heerst, illustreert ook de oproep pilootprojecten kunstarchieven van het Departement Cultuur, Jeugd en Media, voorjaar 2023. Als partner in diverse aanvragen, besteedde CKV veel zorg, tijd en aandacht aan de uitwerking en opvolging van deze aanvragen.

21.4.6.1 Mapping

De mapping van nalatenschappen in Vlaanderen en Brussel, aangevat in het najaar van 2022, werd voortgezet in 2023. In Vlaanderen en Brussel zijn er namelijk tal van verschillende estates met een succesvolle werking; zij beschikken over veel ervaring, kennis en expertise en kunnen zonder meer als inspiratie dienen of als *best practice* fungeren voor de op te stellen methodologie. Aan de hand van een vaste set algemene vragen (SWOT-analyse) met betrekking tot bijvoorbeeld samenwerkingsmodellen, ontsluitingsstrategieën, praktische uitdagingen, quick wins, ... verzamelt CKV deze expertise inzake archiefzorg bij de diverse organisaties. Hiervoor werden al diverse plaatsbezoeken afgelegd.

- 13.01.2023
Kennismakingsgesprek Estate Guy Vandenbranden, Antwerpen
- 20.01.2023
Kennismakingsgesprek Stichting Marten Melsen, Brussel
- 26.01.2023
Kennismakingsgesprek Joris Ghekiere Foundation, Willebroek
- 24.02.2023
Gesprek nalatenschap Herman Van Den Boom, Heks
- 08.03.2023
Gesprek nalatenschap Francky Caen, Moerbeke-Waas
- 13.03.2023
Kennismakingsgesprek nalatenschap Leibovitz
- 21.03.2023
Kennismakingsgesprek nalatenschap Henri B Defauw, Gent
- 22.03 en 24.05.2023
Kennismakingsgesprek nalatenschap Beniti Cornelis, online
- 18.04.2023
Kennismakingsgesprek Walter Leblanc Foundation, Brussel
- 26.04.2023
Kennismakingsgesprek nalatenschap Irene Hamerlinck, Gent
- 02.05.2023
Gesprek nalatenschap Toon Saelens, online
- 04.05.2023
Kennismakingsgesprek nalatenschap Piet Stockmans, Genk
- 31.05.2023
Kennismakingsgesprek Herbert Foundation, Gent
- 06.06.2023
Kennismakingsgesprek Luk Van Soom, Rijkervorsel
- 12.06.2023
Kennismakingsgesprek nalatenschap Pjeroo Roobjee, Elezelle

- 03.07 en 25.07.2023
Kennismakingsgesprek en archiefdoorlichting nalatenschap
Liesbeth Adriaensen, Kessel
- 06.07.2023
Kennismakingsgesprek nalatenschap Raymond Minnen, Mol
- 31.08.2023
Kennismakingsgesprek Philippe Van Snick Estate, Brussel
- 06.09.2023
Kennismakingsgesprek nalatenschap Constant Lambrecht, Brussel
- 11.09.2023
Kennismakingsgesprek nalatenschap Bernd Lohaus, Antwerpen
- 21.09.2023
Kennismakingsgesprek nalatenschap Vic Gentils, Antwerpen
- 25.09.2023
Kennismakingsgesprek fondation Marcel Mariën, online
- 04.10.2023
Kennismakingsgesprek nalatenschap Jadrum Strum & Asa Lie, Brussel
- 17.10.2023
Kennismakingsgesprek nalatenschap Romana Mousky en
Gilbert Govaerts, Mechelen
- 27.11.2023
Kennismakingsgesprek Stichting Andries-Vanlouwe, online
- 29.11.2023
Kennismakingsgesprek nalatenschap Raf Verjans, Kortesseem
(samen met collega's Eva Weyns en Floriske van Gennip van het VAI)
- 30.11.2023
Plaatsbezoek nalatenschap Constant Lambrecht, Rumbeke – samen met
de erfgoedcel DDV Midwest en enkele medewerkers van de gemeente

Van deze plaatsbezoeken en kennismakingsgesprekken alsook van de opvolging werden de mails en verslagen centraal bewaard op de mappenstructuur en communiceerden CKV op sociale media en in de nieuwsbrief.

De verzamelde informatie van deze mapping vond zijn neerslag in de methodologie en een (visuele) veldkaart nalatenschappen beeldende kunst Vlaanderen Brussel.

21.4.6.2 Methodologie nalatenschappen

Met het oog op een adequate dienstverlening inzake archiefzorg bij nalatenschappen en estate en mede in het licht van een acute nood uit het veld van de beeldende kunst aan kennis en expertise, zette CKV in op de ontwikkeling van een methodologie nalatenschappen. De methodologie bestaat uit 9 hoofdstukken, met daarin aandacht onder meer voor uitdagingen zoals estate planning, mogelijke (juridische) structuren, financiële middelen, ontwikkeling van missie, visie en doelstellingen, samenwerking met andere actoren, archiefzorg, aandacht voor oeuvre en de mogelijkheden tot ontsluiting van de nalatenschap. De methodologie is voorzien van een verklarende woordenlijst en een uitgebreide bibliografie. De methodologie wordt redactioneel afgerond in het voorjaar van 2024, en ter beschikking gesteld voor alle belanghebbenden en geïnteresseerden. Het is een 'open document', in de betekenis dat het gaandeweg kan worden aangevuld met nieuwe inzichten, kennis of *best practices*.

Tevens draagt de case rond de nalatenschap Raphaël Buedts bij tot de concrete ontwikkeling van de methodologie. Dit traject werd ook in 2023 verdergezet via verschillende klankbordbijeenkomsten (op 24.02, 28.04 en 22.09) waarbij CKV niet alleen vanuit deze concrete praktijk inzicht verwerft in de opbouw en oprichting van een estate, maar waarbij het tevens advies en ondersteuning

biedt aan de erfgenamen. Zo werden er al diverse stappen ondernomen met de opbouw van een website (<https://raphaelbuedts.com/>), werd het gesprek aan gegaan omtrent een mogelijke bestemming van het archief bij een collectie-beherende instelling.

In het licht van de methodologie sprak CKV ook met:

- Koning Boudewijnstichting – Melanie Coisne en Anne De Breuck
Kennismakingsgesprek, vragen in verband het oprichten van een nalatenschap en de mogelijkheden (24.01.2023)
- Cultuurloket – Stijn Michiels
Bespreking van de uitdagingen rond de juridische structuur en de financiële mogelijkheden van een nalatenschap of estate (28.02.2023)
- PasFoundation – Sylvie Van Dun en Henk Huets (21.06.2023)

21.4.6.3 Lerend Netwerk nalatenschappen

Op 10.11 organiseerde CKV, samen met Kunstenpunt en M HKA, de *kick-off* van het Lerend Netwerk Nalatenschappen voor de beeldende kunst in De Studio in Antwerpen. Tijdens dit lerend netwerk werd er een stand van zaken gegeven omtrent de methodologie nalatenschappen. CKV nodigde Lyne Viskens (Departement Cultuur, Jeugd en Media) uit om het verloop van het traject Kunstenerfgoed en het vervolg van de pilootprojecten nalatenschappen toe te lichten. Verder presenteerde keynotespreker Ellie Porter van Art360 Foundation (UK) de werking van deze organisatie. Tijdens de namiddagsessie deelden de aanwezigen in kleinere groepen ervaringen, uitdagingen en vragen rond archief, oeuvre en atelier en maakten ze kennis met hun collega-nalatenschap of collega-kunstenaar.

Met ruim vijftig inschrijvingen was deze startbijeenkomst van het lerend netwerk zonder meer een succes. Bovendien bleek uit de evaluatie door de deelnemers dat er aan een grote nood werd voldaan. Voor het eerst troffen namelijk de vele nalatenschappen uit Vlaanderen en Brussel elkaar, wat hen de gelegenheid bood om niet alleen contactgegevens, maar ook bezorgdheden, kennis en nuttige raad te delen. Daarnaast werden de lezingen gewaardeerd, deze boden verheldering, relevante info en inspiratie. Tevens reikten de deelnemers mogelijke onderwerp aan voor de vervolgbijeenkomsten van het lerend netwerk (2024).

Doel van het lerend netwerk is om vanuit deze levende (erfgoed) gemeenschap de nodige kennis inzake de zorg voor een nalatenschap blijvend te delen, te actualiseren, uit te breiden of te verdiepen. Gaandeweg kunnen de deelnemers van het lerend netwerk elkaar in hun werking versterken (met kennis, samenwerkingen, en dergelijke meer).

21.4.6.4 Internationaal netwerk nalatenschappen

In functie van de methodologie en het lerend netwerk ging CKV in 2023 in gesprek met diverse internationale organisaties die zich toeleggen op de zorg voor nalatenschappen. In deze gesprekken maakte CKV kennis te maken met de respectieve werkingen rond nalatenschappen en gaf CKV toelichting bij de methodologie en het lerend netwerk. Er bleek een grote interesse te zijn in de aanpak dienstverlening van CKV alsook de oprichting van het Lerend netwerk nalatenschappen Vlaanderen en Brussel.

- 05.09.2023
The Joan Mitchell Foundation (VS) – Christa Blatchford
- 06.09.2023
Luma Arles (FR) – Simon Castets en Fabian Groening
- 21.09.2023
The Aspen Institute (VS) – Christine J. Vincent

- 25.09.2023
Soft Network (VS) en Estate of Rosemary Mayer – Chelsea Spengemann
- 23.10.2023
Art360 Foundation (UK) – Ellie Porter

21.4.6.5 Pilootprojecten Kunstenerfgoed

Het Vlaamse cultuurbeleid moedigt de archiefzorg in de kunstensector aan. De vele bijzondere nalatenschappen van kunstenaars uit de 20ste eeuw verdienen bijzondere aandacht en begeleiding. De minister van Cultuur nam binnen dit kader het initiatief om pilootprojecten te ondersteunen voor de omgang met nalatenschappen van hedendaagse kunstenaars. In het voorjaar van 2023 werd een eerste oproep georganiseerd naar kunstenaars, organisaties en erfgenamen voor pilootprojecten rond de nalatenschappen van hedendaagse kunstenaars betrokken bij het kunstgebeuren in de Vlaamse Gemeenschap. In datzelfde voorjaar kreeg CKV de vraag van diverse personen en organisaties om op te treden als partner bij deze aanvraag (27 in totaal).

CKV besteedde veel zorg, tijd en aandacht aan de uitwerking en opvolging van deze aanvragen. Uiteindelijk werden er 12 projecten geselecteerd, waarvan CKV in 3 projecten als partner optreedt, nml.:

- Ruimte voor Philippe Van Snick. Fysieke en digitale ruimte voor het bewaren en publiek ontsluiten van het archief Philippe Van Snick (1968-1990);
- Oral History project – de beginjaren van Jef Geys – een portret (Sofie Dederen);
- Project ‘Ways of seeing’ – Dirk Braeckman.

21.5 NETWERKING

In het kader van de diverse trajecten en de landelijke dienstverlening bouwde CKV ook in 2023 aan een netwerk in het veld van kunstarchieven (erfgoedgemeenschap, onderzoekers, archiefvormers). Netwerking vond plaats via structureel overleg en dankzij samenwerkingen. Een overzicht van deze ‘netwerkmomenten’ uit 2023:

Departement Cultuur, Jeugd en Media

In kader van het uitwerken van de methodologie nalatenschappen (in-wording) en het organiseren van de *kick-off* van het Lerend netwerk nalatenschappen voor de beeldende kunst vond op 04.07 een overleg plaats met Laurence De Bolle en Lyne Viskens. Tijdens dit overleg gaf consultant Nele Luyts onder meer toelichting over het doel van het Lerend netwerk nalatenschappen (zie 21.4.7).

Archiefpunt

CKV maakt deel uit van volgende overleg van Archiefpunt:

- De werkgroep herbestemming, die zich buigt over bij Archiefpunt ingediende dossiers m.b.t. de herbestemming van archiefcollecties. (Jan Stuyck).
- De vergaderingen vonden plaats op en 25.04 en 10.11.
- De Algemene Vergadering, met bijeenkomst op 28.03 en 12.12. Deze vergaderingen stonden onder meer in het teken van het nieuwe beleidsplan. (Jan Stuyck)

Werkgroep Privaatrechtelijke archieven (WPA/VVBAD)

CKV (Bart Cornel) is lid van de Werkgroep Privaatrechtelijke Archieven (WPA) van de Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek, Archief & Documentatie (VVBAD, Berchem). De WPA is een platform voor archivariissen en document-beheerders met een specifieke interesse in het privaatrechtelijk archivalisch patrimonium.

Om de werking van de WPA te bevorderen, hebben de leden afgelopen jaar afgesproken om elk enkele specifieke thema's of cases onder de loep te nemen en een stand van zaken, alsook veranderingen te rapporteren in de werkgroep. Bart Cornel neemt de thema's Kunstarchieven en de relatie tussen Archief en (Kunst)Collectie voor zijn rekening. Andere thema's behandelen onder meer nalatenschappen, depotbeheer, calamiteiten, social media en vrijwilligerswerking.

Overleg vond plaats op 12.01 ten huize CAVA in Elsene: bespreking vernieuwde werking WPA en digitaal op 30.11: besprekingen test nieuwe cases.

Overleg landelijke dienstverlenende rollen

Daarnaast maakt CKV (Jan Stuyck) deel uit van het overleg landelijke dienst-verlenende rollen, een overlegplatform waarin de 11 erkende organisaties (beleidsperiode 2019-2023) onderling en naar de buitenwereld hun opdracht en werkzaamheden kunnen afstemmen, en waar gezamenlijke standpunten kunnen worden ingenomen.

In 2023 stond in hoofdzaak in het teken van een nota dienstverleners voor de minister van Cultuur, voorgesteld aan de minister en het kabinet op 30.05 (Brussel). Verder waren onder meer agendapunten: evaluatie subsidieronde beleidsperiode 2024-2029, toelichting meemoo over het traject erfgoedbank en opvolging OCE.

De vergadermomenten vonden plaats op 06.02, 08.05, 07.11 en op 22.11. Het voorzitterschap is in handen van Bart Caron; de praktische organisatie van de bijeenkomsten en verslaggeving gebeurt door het steunpunt FARO.

FARO

CKV (Jan Stuyck) maakt deel uit van volgende lerende netwerken bij FARO:

— Lerend netwerk Erfgoed, onderzoek en kennisontwikkeling

De vraag naar onderzoek staat steeds meer centraal bij zowel Vlaamse als internationale erfgoedorganisaties. Wat is of betekent onderzoek in de context van een erfgoedwerking? Wie mag/kan zich in een erfgoedorganisatie als onderzoeker profileren? Hoe verhoudt onderzoek in een erfgoedorganisatie zich tot academisch onderzoek? Wat zijn de voordelen en/of unieke eigenschappen van onderzoek in een erfgoedcontext? Wat is de relatie tussen onderzoek en kennis- of praktijkontwikkeling? Om wat meer duidelijkheid te scheppen in deze kwesties en om samen met de Vlaamse erfgoedsector een eerste antwoord te formuleren op enkele van deze vragen, riep FARO dit jaar een lerend netwerk in het leven over 'Erfgoed, onderzoek en kennisontwikkeling'.

Tussen juni 2023 en januari 2024 organiseerde FARO vier bijeenkomsten, met telkens een praktijkgerichte vraag of kwestie al vertrekpunt:

- Onderzoek en kennisontwikkeling in de interne processen van de werking (09.06, Museum Middelheim, Antwerpen);
- Iedereen onderzoeker? (22.09, Red Star Line Museum, Antwerpen);
- Hoe kunnen we onderzoeksresultaten delen en valoriseren? (01.12, Industriemuseum, Gent)
- Samenwerking met de onderzoekswereld (26.01.2024, Modemuseum, Hasselt).

Voor de laatste sessie zorgde CKV voor een presentatie waarbij het eigen ervaringen voor het voetlicht plaatste.

— Lerend netwerk mondelinge geschiedenis

Op 22.03.2023 gaf FARO het startschot voor het Lerend netwerk mondelinge geschiedenis. Meer dan honderd collectie- en publiekswerkers en onderzoekers, waaronder CKV, namen toen deel aan de *kick-off*, georganiseerd door Amsab-ISG en FARO, i.s.m. Red Star Line Museum, CAG en Industriemuseum. In de voormiddag werden enkele cases gepresenteerd, tijdens de namiddagssessies deelden de aanwezigen in kleine groepen ervaringen, vragen en inzichten over deelthema's van mondelinge geschiedenis.

Een eerste resultaat van de kick-off is het dossier over mondelinge geschiedenis op de Erfgoedwijzer. De vraag naar een centrale plek voor kennisdeling kwam immers het meest naar voren.

Op 13.11 vond nog een netwerkdag plaats in het Red Star Line Museum in Antwerpen, met als thema 'deontologische en ethische vragen'.

Deze lerende netwerken bieden CKV niet alleen de mogelijkheid om de noodzakelijke kennis en expertise uit te breiden, maar biedt evenzeer de gelegenheid om de eigen ervaringen met de sector te delen.

Denktank kunstenerfgoed

Het CKV verenigde zich met enkele collega-instellingen in het kunsten- en erfgoedveld binnen de denktank Kunstenerfgoed Vlaanderen (oorspronkelijk: Platform Kunsterfgoed): het Vlaams Architectuurinstituut, het Letterenhuis en CEMPER. De denktank is een informeel samenwerkingsverband waar we internationale expertise uitwisselen rond het opsporen, ontsluiten, beheren en valoriseren van kunstenerfgoed. In het licht van de nieuwe beleidsplannen van de respectieve organisaties – met uitzondering van CKV – werd in 2023 in onderling overleg afgesproken om voor de nieuwe beleidsperiode de focus te leggen op nalatenschappen en daaromtrent samen een studiedag of anderszins te organiseren.

Na het vertrek van Veerle Wallebroek bij CEMPER trad CKV (Jan Stuyck) op als organisator van de overlegmomenten binnen de denktank.

Werkbezoeken

Op 13.02 bracht het team van het Provinciaal Archief West-Vlaanderen een bezoek aan CKV om kennis te maken met de werkzaamheden. Ook bracht het team van het Jacob Smitsmuseum (Mol) op 30.05 een werkbezoek aan CKV om kennis te maken met de organisatie en dienstverlening. Tijdens deze bezoeken kregen beide organisaties een rondleiding in het archiefdepot en de archiefpresentatie in het museum.

Op 01.03 ging CKV op bezoek bij het Roger Raveel museum, met een rondleiding door directeur Melanie Deboutte in de tentoonstelling 'Narcisse Tordoir – Time without future'. Voor deze expo gaf M HKA de maquettes, bewaard in het archief, in bruikleen aan het museum in Machelen-aan-de-Leie.

Tot slot bracht CKV op 13.06 een bezoek aan het museum Plantin Moretus om te informeren naar het collectieprofiel van deze instelling en om af te toetsten wat de mogelijkheden zijn voor het eventueel opnemen van kunst(enaars)archieven grafiek.

Deze werkbezoeken zijn ideale gelegenheden om onder meer organisaties en collectieprofielen nader te leren kennen, kennis te maken met de plaats en benadering van kunst(enaars)archieven binnen deze collecties en verdere kennis en expertise uit te wisselen.

Universiteiten en hogescholen

Samenwerking met academische partners toont zich onder meer in de trajecten omtrent het archiveren van performances. CKV tracht ontsluiting van en onderzoek naar kunstarchieven ook op andere manieren te stimuleren of onder de aandacht te brengen.

- Klankbordgroep UGent
CKV (Jan Stuyck) is lid van de klankbordgroep Apollo-8-project “Erfgoed en Maatschappij: Postgraduaat Publieksbemiddeling (coördinator prof.dr. Aurelie Daems, vakgroep Kunst-, Muziek- en Theaterwetenschappen aan de UGent); bijeenkomst vond plaats aan de UGent op 22.06. De klankbordgroep bestaat uit docenten en medewerkers van de UGent, alsook spelers uit de brede culturele sector waaronder CKV. Tijdens de bijeenkomst werd nader ingegaan op de mogelijke opbouw van het curriculum, de potentiële verantwoordelijke lesgevers, alsook de vakinhouden.
- Stages
De mogelijkheid voor stage bij CKV werd opgenomen in het stageaanbod academiejaar 22-23 bij volgende opleidingen:
 - Kunstwetenschappen UGent;
 - Kunstwetenschappen Katholieke Universiteit Leuven (KUL);
 - Postgraduaat Cultureel Erfgoed KUL;
 - Graduaat Informatiebeheer aan de Artevelde Hogeschool Gent;
 - Graduaat Informatiebeheer Erasmushogeschool Brussel.Het stageaanbod werd tevens opgenomen in het jaarlijkse overzicht stageplaatsen en thesisonderwerpen bij FARO.
Voor het academiejaar 23-24 boden verschillende studenten zich aan, zij vatten hun stage aan bij M HKA of op locatie (bij de archiefvormer). Hun werkzaamheden zijn divers van ondersteuning in schonen, verpakken en digitaliseren tot het integraal inventariseren van een archief of (deel)reeksen. Beëindigden of startten een stage bij CKV in 2023:
 - Lisa Dierickx, Bachelor kunstwetenschappen en archeologie, VUBrussel
 - Anke Vermeulen, Master kunstwetenschappen, KU Leuven
 - Aaliyah Kiekens, Bachelorstage kunstwetenschappen, UGent
 - Myrthe Bouwens, Bachelor kunstwetenschappen, UGent
 - Arno Vandenabeele, Bachelor kunstwetenschappen, UGent
 - Els Dierick, Graduaat Informatiebeheer: Bibliotheek en Archief van de Artevelde Hogeschool, Gent
 - Kim-Sophie Chairdon, Graduaat Informatiebeheer: Bibliotheek en Archief van de Artevelde Hogeschool, Gent
 - Anke Smits, Graduaat Informatiebeheer: bibliotheek en archief aan de Erasmushogeschool Brussel – Campus Leuven
- Scripties
CKV (Jan Stuyck) begeleidde Sofie Frederix bij haar scriptie *Het Onarchiveerbare Archiveren in Theorie en Praktijk. Een onderzoek naar het duurzaam toegankelijk maken van performance in collecties door een vergelijkende studie naar het perspectief van musea en archieven*. Een scriptie ingediend voor het behalen van de graad van Master na Master in de Archivistiek: Erfgoedbeheer en Hedendaags Documentbeheer.
- Achter de schermen
Voor Erfgoeddag voorzag CKV (Jan Stuyck) op 31.04 een rondleiding, thema ‘Beestig’.
Op 16.05 gaf CKV (Bart Cornel) een rondleiding aan zorgbewoners met dementie (en hun begeleiders) van woonzorgcentrum Immaculata vzw. Deze rondleiding was het resultaat van de stage van Aimé Fierens voor

de afdeling Bemiddeling (Piet Van Hecke) van M HKA. Dit kende een vervolg op 05.12 met een rondleiding met Aimé Fierens en medestudent-leerkrachten ter kennismaking en voorbereiding van een volgend bezoek van Immaculata vzw.

Op 30.11 ontving het CKV (Bart Cornel) de organisatie Art by Step in het CKV-depot.

— Faciliteren (archief)onderzoek

Enkele voorbeelden: Carol Laurent (ULB) informeerde naar archivalia van kunstenaar Ana Mendieta, in het bijzonder naar haar performance in het I.C.C. in 1976, Sam Steverlynck (VUB) naar het archivalia van de kunstenaar Pieter Engels en zijn relatie met Flor Bex, van Hannah De Roo (UGent) ontving CKV een vraag naar archivalia over Jan Van Broeckhoven en zijn activiteiten voor Foto- en Filmmuseum vzw en Gustavo Grandal Montero (Tate, Londen) informeerde naar archivalia betreffende de tentoonstelling *Konkrete poëzie* in het Stedelijk Museum Amsterdam in 1970.

De vragen zijn divers en komen van doorgaans van studenten, onderzoekers, academici en professionals uit het veld van de beeldende kunst. Vanwege de bijzondere samenwerking van het M HKA en de werkgroep KB45 (Kunst in België sinds 1945, UGent) kwamen er in 2023 ook enkele onderzoeksvragen van leden van de werkgroep.

- In 2023 waren jobstudenten betrokken bij de werking van CKV: Marthe Theunissen, Eva Vervacke en Kyria Van Gasse. Zij bieden ondersteuning bij digitalisering en (her)verpakking, beschrijving en digitalisering van archiefstukken/archieven bewaard in M HKA. CKV werkt met één vrijwilliger: Marc Schepers.

TRACKS

CKV maakt deel uit van TRACKS, via de stuurgroep (co-voorzitterschap Evi Bert / Tom Ruette – Kunstenpunt) en werkgroep (Evi Bert, Nele Luyts). TRACKS is een netwerk van organisaties dat vanuit gebundelde expertise informatie en dienstverlening aanbiedt om kunstenaars en kunstorganisaties te ondersteunen bij de zorg voor hun archieven en collecties. Het netwerk bestaat uit dienstverlenende en collectiebeherende erfgoedorganisaties, geflankeerd door de steunpunten voor de kunsten- en culturelerfgoedsector, en door het Departement Cultuur. Zowel professionals als amateurs, gesubsidieerden en niet-gesubsidieerden kunnen terecht op de TRACKS-website en bij het netwerk voor informatie of advies.

— Stuurgroep

De stuurgroep van TRACKS kwam 5 keer samen, namelijk op 12.01, 05.04, 28.06, 25.10 en 14.12. De zorg voor kunstenarchieven en collecties wordt door TRACKS en de stuurgroep bepleit in zowel de kunsten- als erfgoed- en kunstenerfgoedsector, als bij de (subsidiërende) overheid. De stuurgroep monitort de impact van beleidsbeslissingen met de nodige expertise. Het TRACKS-platform en consortium dragen bij aan de vergroting van de aandacht voor archiefzorg in de kunstensector.

— Werkgroep

De werkgroep van TRACKS kwam vijf keer samen, namelijk op 11.01, 10.03, 26.05, 08.09 en 01.12. Tijdens deze momenten werd gezamenlijk gewerkt aan het up-to-date houden van de content op de website en werd het ontmoetingsmoment voorbereid.

- Ontmoetingsmoment
Samen met de TRACKS-partners organiseerden we op 16.11 een ontmoetingsmoment 'De Kunst voor archiefzorg: Visieontwikkeling voor je archief' in DE SINGEL in Antwerpen. Tijdens dit evenement gingen we samen met de deelnemers aan de slag met hun visie rond archief. Verder reikten we een tool aan, via een workshop, als ondersteuning voor het uitschrijven van een eigen visie of om de bestaande visie rond je archief te herformuleren. Deze tool wordt ook ter beschikking gesteld op de website van TRACKS.

21.6 COMMUNICATIE

21.6.1 Website

De CKV website <https://ckv.muhka.be> heeft als basis een Wordpress platform. De website bestaat uit 4 grote onderdelen: Kunstarchieven en Nalatenschappen, Dienstverlening en Advies, Praktijk en Partners. Via deze rubrieken vervult CKV diverse functies zoals informeren over de lopende werkzaamheden, sensibiliseren via praktijkvoorbeelden, rapporteren over plaatsbezoeken en aanbieden van praktische richtlijnen en tools inzake archiefzorg in de Beeldende Kunst. De pagina's worden voortdurend aangevuld en geactualiseerd.

Nieuw toegevoegde artikels in 2023:

- Kick-off Lerend netwerk nalatenschappen – beeldende kunst
- Een methodologie voor nalatenschappen
- De kunst van archiefzorg: visieontwikkeling voor je archief
- Inkijk in de nalatenschap van Jan Dries
- Kunstenaardossier in het archief van het ICC
- 'Deze met mannelijke kwaliteiten begaafde kunstenaars'. Over het in kaart brengen van vergeten kunstenaressen
- Het archief van Cel Overberghe
- L'International: stories en threads: perspectives on art archives
- Opsporingsbericht
- Projectoproep rond nalatenschappen kunstenaars

In 2023 mocht de website 3.913 (2022: 3.037; 2021: 2.125) gebruikers ontvangen, met in totaal 11.382 paginaweergaven (2022: 10.114; 2021: 8.202). De gemiddelde tijdsduur per sessie per gebruiker bedroeg 00:01:30 (2022: 00:01:39; 2021: 00:02:03).

21.6.2 Social media

Instagram

@ckvcentrum 2023: 900 volgers (2022: 809; 2021: 644; 2020: 499; 2019: 386 + 145)
<https://www.instagram.com/ckvcentrum/?hl=nl>

Functie: Rapporteren bezoeken diverse archiefvormers en archiefbeheerders in het kunstenveld

Facebook

@ckvcentrum 2023: 710 volgers (2022: 663 volgers; 2021: 594; 2020: 503; 2019: 399 + 91)

<https://www.facebook.com/ckvcentrum/>

Functie: Onder de aandacht brengen internationale voorbeelden en partnerevents wat betreft archiefzorg in de beeldende kunst

21.6.3 Nieuwsbrief

Er verschenen 11 nieuwsbrieven in 2023.

(In 2021 en 2022 waren dat er 11 en in 2020 waren er dat 9)

De verschenen nieuwsbrieven zijn raadpleegbaar via het online archief:

<https://ckv.muhka.be/archief-nieuwsbrieven/>

In deze digitale nieuwsbrieven wordt de ruime erfgoedgemeenschap en andere geïnteresseerden op de hoogte gehouden van de waaier aan werkzaamheden van CKV, de voortgang van lopende trajecten; worden *best practices* uit het veld gedeeld en worden er leestips, studiedagen en colloquia met betrekking tot archiefzorg kenbaar gemaakt.

21.7 ARCHIEFPRESENTATIE

CKV bood praktische ondersteuning bij de archiefpresentaties, zie 7.3.

Kunstarchieven & Nalatenschappen
Dienstverlening & Advies
Praktijk
Partners

[CKV Nieuwsbrief](#)
[Meld hier je archief aan](#)

Het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen is een centrale hub voor de gedistribueerde zorg voor kunstarchieven en nalatenschappen. Het is een operationeel autonome organisatie binnen M HKA, gericht op het behoud, de duurzame publieke ontsluiting en werkzame veldvorming van beeldende kunstarchieven in openbaar en privaat beheer. Lees [hier](#) meer over de ontwikkeling, de missie en de visie van het CKV.

NIEUWE PROJECTOPROEP ROND NALATENSCHAPPEN HEDENDAAGSE KUNSTENAARS

IN DE PRAKTIJK

IN DE PRAKTIJK

IN DE PRAKTIJK

22 Fotocredits

Foto's

- 1 M HKA avant-gardewandeling, gevelpaneel *niet Schelde*
© Frederik Lizen – foto: M HKA / Evenbeeld
- 2 Tentoonstellingsperformance *Two Planets*
© Dora García – foto: M HKA / clinckx
- 3 Tentoonstelling *Liefde is voor altijd, toch?*
© Dorothy Iannone – foto: M HKA / clinckx
- 4 Tentoonstelling *This Is Us*, kunstwerk *Untitled* (1998-1999)
© Kerry James Marshall – foto: Z33 / Renaat Nijs
- 5 Aankoop De Stadscollectie Antwerpen, kunstwerk *Wall Paper* (1994)
© Vered Ben-Kiki – foto: Tosca Baplu
- 6 Evenement *Kunstendag voor Kinderen*, performance Christine Clinckx,
Laat je geheimen in een topje naaien, screenshot <https://www.muhka.be/nl/programme/detail/1624-kunstendag-voor-kinderen>
- 7 Tentoonstelling *Museum Spelen* © foto: M HKA / clinckx
- 8 Collectietentoonstelling *Mass (and Individual) Moving*
© foto: M HKA / clinckx
- 9 Tentoonstelling *IN SITU* © Tenant of Culture – foto: M HKA / clinckx
- 10 Superhost performance *Luisteren naar de muren*
© Céline Gillain – foto: M HKA / clinckx
- 11 Zaalzicht *INBOX: De Vijf Seizoenen*, Galerie Ronny Van de Velde,
Fragmenten uit leven en werken, Deel 5: Galerie Ronny Van de Velde
© foto: M HKA / clinckx
- 12 Extra muros project *Dispatches*, Kyiv Biennial 2023
© foto: M HKA / clinckx
- 13 Evenement *Art's Birthday 2023*, verjaardagstaart door Tinka Pittoors
© foto: M HKA / Bram Goots
- 14 M HKA publicaties © foto: M HKA / clinckx
- 15 Evenement *GRAFIXX 2023* in De Studio, 16+ workshop
© foto: GRAFIXX / Nisran Azouaghe
- 16 Workshop Bart De Baere over *Museum Leadership in between Governance and Operations*. Medeorganisatie van de ICOM-conferentie in Doha (Qatar) over museumleiderschap, met de voorzitters van ICOM, CIMAM en INTERCOM © foto: M HKA
- 17 Installatie kunstwerk *Tarra* (200) door M HKA curator Joanna Zielińska
© Dorothy Iannone – foto: M HKA / clinckx
- 18 Rondleiding door de jonge curators, tentoonstelling *Museum Spelen*
© foto: M HKA / clinckx
- 19 Proeverij versgebakken speculaas, tentoonstelling *IN SITU, Biscuit Moulds* (2023) © Ignace Cami – foto: M HKA / clinckx
- 20 Vernissage tentoonstelling *europalia georgia* – Rooms Studio
Elene Chantladze & Nata Janberidze / Ketj Toloraia
© foto: M HKA / EVENBEELD
- 21 Tentoonstellingsperformance *The Labyrinth*
© Dora García – foto: M HKA / clinckx
- 22 Screenshot website CVK <https://ckv.muhka.be/>
- 23 Opbouw collectiepresentatie © Panamarenko – foto: M HKA / clinckx

